

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ESKİÇAĞ DİLLERİ VE KÜLTÜRLERİ ANABİLİM DALI

HİTİTOLOJİ BİLİM DALI

HİTİTÇE ÇİVİYAZILI KAYNAKLARA GÖRE DUYGULARLA İLGİLİ

TERİMLER

Doktora Tezi

Nazan BAŞ

Ankara, 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ESKİÇAĞ DİLLERİ VE KÜLTÜRLERİ ANABİLİM DALI

HİTİTOLOJİ BİLİM DALI

HİTİTÇE ÇİVİYAZILI KAYNAKLARA GÖRE DUYGULARLA İLGİLİ

TERİMLER

Doktora Tezi

Nazan BAŞ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Yasemin ARIKAN

Ankara, 2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ESKİÇAĞ DİLLERİ VE KÜLTÜRLERİ ANABİLİM DALI

HİTİTOLOJİ BİLİM DALI

HİTİTÇE ÇİVİYAZILI KAYNAKLARA GÖRE DUYGULARLA İLGİLİ

TERİMLER

DOKTORA TEZİ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yasemin ARIKAN

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. Yasemin ARIKAN

Prof. Dr. Tayfun YILDIRIM

Prof. Dr. Fatma Gül ÖZAKTÜRK

Prof. Dr. Lütfi Gürkan GÖKÇEK

Doç. Dr. Nursel ASLANTÜRK

Tez Savunması Tarihi: 12.06.2024

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Yasemin ARIKAN danışmanlığında hazırladığım “Hititçe Çiviyazılı Kaynaklara Göre Duygularla İlgili Terimler (Ankara.2024)” adlı yüksek lisans - doktora/~~bütünleşik doktora~~ tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 04.07.2024

Adı-Soyadı ve İmza

Nazan BAŞ

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖNSÖZ.....	XIII
TRANSLİTERASYON VE DİĞER YERLERDE KULLANILAN İŞARETLER....	XIV
KAYNAKÇA KISALTMALARI	XVII
GİRİŞ.....	1
1. HİTİTÇE POZİTİF DUYGULAR	7
1.1. Sevgi, Aşk.....	7
1.1.1. <i>aššiyatar</i> -.....	8
1.1.2. Geçtiği Metin Yerleri	10
1.1.3. Metinler	13
1.1.3.1. CTH 310 <i>ŠAR TAMHĀRI</i> “Savaş Kralı” Efsanesi	13
1.1.3.2. CTH 81 III. Hattušili’nin Apologyası.....	14
1.1.3.3. CTH 361 Avcı Kešši Masalı.....	15
1.1.3.4. CTH 347 Atramḫasis Öyküsü	16
1.1.3.5. CTH 106 IV. Tuḫaliya ile Tarḫuntašša Kralı Kurunta Antlaşması	16
1.1.3.6. CTH 171 II. Muḫatalli’nin I. Adad-Nīrāri’ye Mektubu	17
1.1.3.7. CTH 40 Šuppiluliuma’nın İcraatları.....	18
1.1.3.8. CTH 105 IV. Tuḫaliya ile Amurrulu Šaušgamuḫa Arasında Antlaşma 19	
1.1.3.9. CTH 483 Çağırma Ritüelleri	20
1.1.3.10. CTH 190 Tarḫunmiya’dan Anne ve Babasına Mektup	22
1.1.3.11. CTH 384 Puduḫepa’nın Arinna Kenti Güneş Tanrıçası’na Duası	23

1.1.3.12. CTH 383 III. Hattušili ve Puduḫepa'nın Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duaları	25
1.1.3.13. CTH 626 <i>nuntarriyašḫa</i> - Bayramı	26
1.1.3.14. CTH 780 Allaituraḫḫi Ritüeli	27
1.1.3.15. CTH 717 İstar için Ritüel ve İlahi	28
1.1.3.16. CTH 671 Nerik Kenti Fırtına Tanrısı'na Kurban ve Dua.....	29
1.1.3.17. CTH 376 Muršili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası	30
1.1.3.18. CTH 348 Ḫedammu Mitosu	31
1.2. Neşe, Sevinç, Mutluluk.....	31
1.2.1. <i>duškaratt</i> -	32
1.2.2. Geçtiği Metin Yerleri	35
1.2.3. Metinler	40
1.2.3.1. CTH 42 I. Šuppiluliuma ile Ḫayaşalı Ḫukkana Arasındaki Antlaşma..	40
1.2.3.2. CTH 49 I. Šuppiluliuma ile Amurrulu Aziru Arasındaki Antlaşma	41
1.2.3.3. CTH 176 Puduḫepa'dan II. Ramses'e Mektup.....	42
1.2.3.4. CTH 177 IV. Tuḫaliya'nın I. Tukulti-Ninurta'ya Mektubu	43
1.2.3.5. CTH 692 <i>ūitašš(iy)aš</i> - Bayram Fragmanları	43
1.2.3.6. CTH 383 III. Hattušili ve Puduḫepa'nın Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duaları	44
1.2.3.7. CTH 190 Tarḫunmiya'dan Anne ve Babasına Mektup	45
1.2.3.8. CTH 377 II. Muršili'nin Telipinu'ya Duası	46
1.2.3.9. CTH 534 Güneş Falı.....	47

1.2.3.10. CTH 591 Ay Bayramı	48
1.2.3.11. CTH 332 Fırtına Tanrısı'nın Kaybolması ve Geri Dönüşü	49
1.2.3.12. CTH 414 Saray İnşa Ritüeli	50
1.2.3.13. CTH 415 Tapınak İnşa Ritüeli.....	50
1.2.3.14. CTH 426 Yenilen Ordu için Ritüel.....	51
1.2.3.15. CTH 345 Ullikummi Şarkısı	52
1.2.3.16. CTH 360 Appu Masalı	53
1.2.3.17. CTH 381 II. Muḫattalli'nin Tanrılar Topluluğuna Duası.....	54
1.3. Merhamet, Acıma, Şefkat	55
1.3.1. <i>genzu</i> -	56
1.3.2. Geçtiği Metin Yerleri	60
1.3.3. Metinler	62
1.3.3.1. CTH 378 II. Muršili'nin Veba Duası	62
1.3.3.2. CTH 376 Muršili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası	65
1.3.3.3. CTH 373 Kantuzili'nin Güneş Tanrısı'na Duası	66
1.3.3.4. CTH 372 Bir Ölümlünün Güneş Tanrısı'na Duası ve İlahisi	66
1.3.3.5. CTH 374 Bir Kralın Güneş Tanrısı'na Duası.....	67
1.3.3.6. CTH 456 Arınma Ritüelleri Fragmanları	68
1.3.3.7. CTH 69 II. Muršili ile Şeḫa Kralı Manapa-Tarḫunta Arasındaki Antlaşma.....	69
1.3.3.8. CTH 42 I. Šuppiliuma ile Ḫayaşalı Ḫukkana Arasındaki Antlaşma..	70
1.3.3.9. CTH 262 Muhafızlar için Talimatlar.....	71

1.3.3.10. CTH 40 I. Šuppiluliuma'nın İcraatları	71
1.3.3.11. CTH 6 I. Hattušili'nin Vasiyetnamesi	72
1.3.3.12. CTH 321 İlluyanka Mitosu.....	74
1.3.3.13. CTH 147 Madduatta'nın Suçu.....	74
1.3.3.14. CTH 277 Tablet Kataloğu	75
1.4. Güven.....	75
1.4.1. <i>hant-</i>	76
1.4.2. Geçtiği Metin Yerleri	77
1.4.3. Metinler	78
1.4.3.1. CTH 209 Hititçe Mektup Fragmanları	78
1.4.3.2. CTH 152 Arzağa Kralından III. Amenophis'e Mektup.....	79
1.4.3.3. CTH 182 Milağata Mektubu.....	80
2. HİTİTÇE NEGATİF DUYGULAR	82
2.1. Kaygı, Tedirginlik, Heyecan.....	82
2.1.1. <i>lahlahhima-</i>	82
2.1.2. Geçtiği Metin Yerleri	84
2.1.3. Metinler	87
2.1.3.1. CTH 310 <i>ŠAR TAMHĀRI</i> “Savaş Kralı” Efsanesi	87
2.1.3.2. CTH 458 Tılsımlı Sözlere Ait Ritüel Fragmanları	87
2.1.3.3. CTH 378 II. Muršili'nin Veba Duası	88
2.1.3.4. CTH 186 Vassal Devletlere Kraliyet Mektupları.....	90
2.2. Gurur, Kibir	90

2.2.1. <i>šallakarta</i> -	90
2.2.2. Geçtiği Metin Yerleri	93
2.2.3. Metinler	94
2.2.3.1. CTH 293 Ukkura Mahkeme Protokolü	94
2.2.3.2. CTH 583 Kralın Rüyalari	96
2.2.3.3. CTH 101 Nerik Kenti Restorasyonu İlgili Fragmanlar	96
2.2.3.4. CTH 590 Rüya ve Yemin Metin Fragmanları	97
2.2.3.5. CTH 383 III. Hattušili ve Puduhepa'nın Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duaları	99
2.3. Kıskanma, Haset	100
2.3.1. <i>aršana</i> -	100
2.3.2. Geçtiği Metin Yerleri	102
2.3.3. Metinler	103
2.3.3.1. CTH 731 Hattice-Hititçe Fragmanlar	103
2.3.3.2. CTH 199 Tarhuntsišša'nın Pala'ya Mektubu.....	105
2.3.3.3. CTH 335 Kaybolan Tanrı Mitlerinden Fragmanlar.....	106
2.3.3.4. CTH 384 Puduhepa'nın Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası	107
2.3.3.5. CTH 772 İstanuğa Festivali Ritüelleri.....	108
2.3.3.6. CTH 81 III. Hattušili'nin Apologyası.....	108
2.4. Korkunç, Korkutucu	111
2.4.1. <i>hatuka</i> -.....	111
2.4.2. Geçtiği Metin Yerleri	113

2.4.3. Metinler	115
2.4.3.1. CTH 40 Šuppiluliuma'nın İcraatları	115
2.4.3.2. CTH 779 Ummaya Ritüeli	116
2.4.3.3. CTH 373 Kantuzili'nin Güneş Tanrısı'na Duası	117
2.4.3.4. CTH 310 ŠAR TAMĤĀRI "Savaş Kralı" Efsanesi	117
2.4.3.5. CTH 486 II. Muršili'nin Dil Felci	119
2.4.3.6. CTH 430 Doğum Ritüeli	120
2.4.3.7. CTH 345 Ullikummi Şarkısı	121
2.4.3.8. CTH 540 "Bir Kadın Doğum Yaptığı Zaman"	122
2.4.3.9. CTH 532 Ay Tutulması 6.Ay	123
2.4.3.10. CTH 398 Kahin Hıuşarlu Ritüeli	124
2.5. Korku, Huşu	125
2.5.1. <i>naĥĥant-</i>	125
2.5.2. Geçtiğı Metin Yerleri	130
2.5.3. Metinler	135
2.5.3.1. CTH 8 Saray Kronikleri	135
2.5.3.2. CTH 6 I. Hattuşili'nin Vasiyetnamesi	136
2.5.3.3. CTH 377 II. Muršili'nin Telipinu'ya Duası	137
2.5.3.4. CTH 373 Kantuzili'nin Güneş Tanrısı'na Duası	138
2.5.3.5. CTH 376 Muršili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası	139
2.5.3.6. CTH 81 III. Hattuşili'nin Apologyası	140
2.5.3.7. CTH 381 II. Muĥattalli'nin Tanrılar Topluluğına Duası	142

2.5.3.8. CTH 375 I. Arnuanda ve Ašmunikal'in Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duaları	142
2.5.3.9. CTH 261 I. Arnuanda'nın Sınır Beylerine Talimatları	143
2.5.3.10. CTH 372 Bir Ölümlünün Güneş Tanrısı'na Duası.....	144
2.5.3.11. CTH 727 Gökten Düşen Ay Mitosu.....	145
2.5.3.12. CTH 345 Ullikummi Şarkısı	146
2.5.3.13. CTH 458 Tılsımlı Sözlere Ait Ritüel Fragmanları	147
2.5.3.14. CTH 780 Allaituraḫḫi Ritüeli	149
2.5.3.15. CTH 613 AN.TAḪ.ŠUM ^{SAR} Bayramı 18.-19. Günü.....	149
2.5.3.16. CTH 590 Rüya ve Adak Metin Fragmanları	150
2.5.3.17. CTH 414 Saray İnşa Ritüeli	151
2.5.3.18. CTH 265 Saray Görevlileri için Talimatlar.....	152
2.5.3.19. CTH 262 Muhafızlar için Talimatlar.....	152
2.5.3.20. CTH 40 Šuppiluliuma'nın İcraatları.....	153
2.5.3.21. CTH 181 Bir Hitit Kralından Aḫḫiyaḫa Kralına Mektup (Taḫagalaya Mektubu)	155
2.5.3.22. CTH 486 II. Muršili'nin Dil Felci	157
2.5.3.23. CTH 628 (<i>h</i>)iṣuḫa Festivali	158
2.6. Endişe, Dehşet	159
2.6.1. <i>ḫeritema</i> -	159
2.6.2. Geçtiği Metin Yerleri	162
2.6.3. Metinler	165

2.6.3.1. CTH 348 Hedammu Mitosu	165
2.6.3.2. CTH 532 Ay Tutulması 6.Ay	165
2.6.3.3. CTH 372 Bir Ölümlünün Güneş Tanrısı'na Duası	166
2.6.3.4. CTH 613 AN.TAḪ.ŠUM ^{SAR} Bayramı 18.-19. Günü	166
2.6.3.5. CTH 780 Allaituraḫḫi Ritüeli	167
2.6.3.6. CTH 727 Gökten Düşen Ay Mitosu	167
2.6.3.7. CTH 458 Tılsımlı Sözlere Ait Ritüel Fragmanları	168
2.6.3.8. CTH 414 Saray İnşa Ritüeli	169
2.7. Kaygı, Sıkıntı, Üzüntü	171
2.7.1. <i>pittuliya</i> -	171
2.7.2. Geçtiği Metin Yerleri	174
2.7.3. Metinler	175
2.7.3.1. CTH 373 Kantuzili'nin Güneş Tanrısı'na Duası	175
2.7.3.2. CTH 372 Bir Ölümlünün Güneş Tanrısı'na Duası	176
2.7.3.3. CTH 378 II. Muršili'nin Veba Duası	177
2.7.3.4. CTH 381 II. Muḫattalli'nin Tanrılar Topluluğuna Duası	178
2.7.3.5. CTH 780 Allaituraḫḫi Ritüeli	179
2.7.3.6. CTH 717 Istar için Ritüel	179
2.8. Gazap, Öfke, Kızgınlık	180
2.8.1. <i>karpi</i> -	180
2.8.2. Geçtiği Metin Yerleri	183
2.8.3. Metinler	186

2.8.3.1. CTH 335 Kaybolan Tanrı Mitlerinden Fragmanlar.....	186
2.8.3.2. CTH 393 Koruyucu Tanrı için Anniyiyanni Ritüeli.....	188
2.8.3.3. CTH 376 Muršili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası	189
2.8.3.4. CTH 324 Telipinu Mitosu	190
2.9. Kızgınlık, Öfke, Hiddet	192
2.9.1. <i>kartimmiyatt-</i>	192
2.9.2. Geçtiği Metin Yerleri	196
2.9.3. Metinler	201
2.9.3.1. CTH 376 Muršili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası	201
2.9.3.2. CTH 324 Telipinu Mitosu	202
2.9.3.3. CTH 393 Koruyucu Tanrılar İçin Anniyiyanni Ritüeli	204
2.9.3.4. CTH 361 Avcı Kešši Masalı.....	205
2.9.3.5. CTH 450 Ölü Ritüelleri	206
2.9.3.6. CTH 378 II. Muršili'nin Veba Duası	207
2.9.3.7. CTH 345 Ullikummi Şarkısı	207
2.9.3.8. CTH 671 Nerik Kenti Fırtına Tanrısı'na Kurban ve Dua.....	208
2.9.3.9. CTH 40 Šuppiluliuma'nın İcraatları.....	208
2.9.3.10. CTH 225 IV. Tuḫaliya'nın Şaḫurunuḫa'ya Toprak Bağışı	209
2.9.3.11. CTH 265 Saray Görevlileri için Talimatlar	210
2.9.3.12. CTH 262 Muhafızlar için Talimatlar	211
2.9.3.13. CTH 380 Gaššuliyayya'nın İyileşmesi için Muršili'nin Lelḫani'ye Duası.....	211

2.9.3.14. CTH 432 Depresyon için Ritüel	212
2.10. Öfke, Hiddet, Kızgınlık	213
2.10.1. <i>şayar</i>	213
2.10.2. Geçtiği Metin Yerleri	215
2.10.3. Metinler	217
2.10.3.1. CTH 671 Nerik Kenti Fırtına Tanrısı'na Kurban ve Dua.....	217
2.10.3.2. CTH 324 Telipinu Mitosu	218
2.10.3.3. CTH 373 Kantuzili'nin Güneş Tanrısı'na Duası	219
2.10.3.4. CTH 374 Bir Kralın Güneş Tanrısı'na Duası.....	220
2.10.3.5. CTH 376 Murşili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası	220
2.10.3.6. CTH 382 II. Muḫattalli'nin Kummanni Kenti Fırtına Tanrısı'na Duası	221
2.10.3.7. CTH 471 Kirliliğe Karşı Kizzuātna Ammiḫatna Ritüeli.....	221
2.10.3.8. CTH 393 Koruyucu Tanrılar İçin Anniḫiyanni Ritüeli	222
2.10.3.9. CTH 441 Çocuk ile Anneyi Barıştırma Ritüeli	223
2.10.3.10. CTH 414 Saray İnşa Ritüeli	224
2.11. Kızgınlık, Öfke, Hiddet	225
2.11.1. <i>Ielaniyant</i> -.....	225
2.11.2. Geçtiği Metin Yerleri	227
2.11.3. Metinler	227
2.11.3.1. CTH 324 Telipinu Mitosu	227
2.11.3.2. CTH 291 Kanunlar 1. Seri: "Eğer Bir Adam"	228

2.12. Nefret, İğrenme	229
2.12.1. <i>pukkant</i> -	229
2.12.2. Geçtiği Metin Yerleri	231
2.12.3. Metinler	233
2.12.3.1. CTH 133 I. Arnuanda ile İşmeriga Halkı Arasındaki Antlaşma	233
2.12.3.2. CTH 255 IV. Tutḫaliya'nın Prenslere ve Saray Mensuplarına Talimatları	233
2.12.3.3. CTH 717 İstar için Ritüel ve İlâhi	234
2.12.3.4. CTH 6 I. Ḫattuşili'nin Vasiyetnamesi	235
2.12.3.5. CTH 394 Ordudaki Salgına Karşı Ḫapallalı Aşhella Ritüeli.....	236
2.13. İntikam, Kin	237
2.13.1. <i>kattayatar</i>	237
2.13.2. Geçtiği Metin Yerleri	239
2.13.3. Metinler	240
2.13.3.1. CTH 199 Tarḫuntišša'nın Pala'ya Mektubu.....	240
2.13.3.2. CTH 6 I. Ḫattuşili'nin Vasiyetnamesi	241
2.13.3.3. CTH 258 Tutḫaliya'nın ^(?) Yasal Koşullarla ilgili Talimatları	242
2.13.3.4. CTH 260 I. Arnuanda ve Ašmunikal'in Talimatları.....	242
2.13.3.5. CTH 485 Tešup, Ḫepat ve Šarruma için Çağırma Ritüelleri.....	244
2.13.3.6. CTH 373 Kantuzili'nin Güneş Tanrısı'na Duası	245
2.13.3.7. CTH 372 Bir Ölümlünün Güneş Tanrısı'na Duası.....	246
2.13.3.8. CTH 376 Muršili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası	247

2.13.3.9. CTH 422 Düşman Sınırında Büyü Ritüelleri	247
2.13.3.10. CTH 414 Saray İnşa Ritüeli	248
SONUÇ.....	250
KAYNAKÇA	257
DİZİN	283
ÖZET	294
SUMMARY	295

ÖNSÖZ

Hititçe metinler aracılığıyla Hititler'in duyu dünyasını anlamayı amaçladığım bu çalışmaya, Hititler duygularını hangi sözcüklerle ifade ediyorlardı? Hitit insanına dair duygulara, hislere Hititçe metinler aracılığıyla ne kadar yaklaşabiliriz? Hititler'in duygularını nasıl anlamlandırabiliriz? Sorularıyla yola çıkılmıştır. Bu konuda birçok çiviyazılı belge incelenmiş ve çevirileri yapılmıştır. Hititçe duyu terimlerinin tespiti yapıldıktan sonra pandemi koşullarının olumsuz etkilerine rağmen kelimelerin taramaları tamamlanmıştır. Bu çalışmaya başladığımda konuyla ilgili literatür eksikliği çekeceğimden endişe ediyorken geldiğimiz noktada duygularla ilgili yapılan çalışmaların sayıca arttığını görmek sevindiricidir.

Bu araştırmanın hazırlanmasında bilimsel yardımlarını esirgemeyen, her anlamda desteğini hissettiğim tez danışmanım Prof. Dr. Yasemin Arıkan'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam sürecinde öneri ve katkılarından dolayı Prof. Dr. Tayfun Yıldırım ve Doç. Dr. Nursel Aslantürk'e; yönlendirmeleri ve sağladığı akademik destek için Prof. Dr. Daniel Schwemer'e; çalışma konumun bel kemiğini oluşturan sözcükleri taramam için fırsat tanıyan Prof. Dr. Gerfrid G.W. Müller'e ve Akademie der Wissenschaften und der Literatur Mainz'da yardımlarını gördüğüm Dr. Charles Steitler ile Dr. Matteo Vigo'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Bu zorlu yolculukta her zaman yanımda olan sevgili eşim Mazlum Baş'a ve beni yetiştiren sevgili aileme içten teşekkürlerimi sunarım.

TRANSLİTERASYON VE DİĞER YERLERDE KULLANILAN

İŞARETLER

[ ]	Tabletin o kısmının kırık olduğunu belirtir.
[...]	Kırık metin yerlerinde tahmini işareti olduğunu belirtir.
[( )]	Yuvarlak parantez metnin duplikatından tamamlandığını belirtir.
( )	Çeviriye yapılan eklemeleri belirtir.
< >	Katip tarafından unutulmuş işareti belirtir.
+	Direkt joinleri belirtir.
(+)	İndirekt joinleri belirtir.
x	Okunamayan işareti belirtir.
x+1	Tabletin baş kısmının kırık olduğunu belirtir.
!	İşareti hatalı yazıldığını belirtir.
?	Transliterasyon veya çevirinin şüpheli olduğunu belirtir.
<< >>	Fazla yazılmış işareti belirtir
//	Paralel metin
Abl.	Ablativ
Akk.	Akkusativ
ay.	arkayüz
bkz.	Bakınız
c.	genus commune
Çev.	Çeviri
Dat.-Lok.	Dativ-Lokativ

Denom.	Denominativ
dn.	Dipnot
Dupl.	Duplikat
ed.	Editör
EH	Eski Hitit
Gen.	Genetiv
Geç İmp.	Geç İmparatorluk
Ibid.	ibidem (adı geçen eser)
Imp.	Imperativ
Inst.	Instrumentalis
Iter.	Iterativ
İmp.	İmparatorluk
Ken.	Kenar
Kol.	Kolon
krş.	Karşılaştırınız
Luv.	Luvice
Med.	Medio-Pasiv
n.	genus neutrum
Nom.	Nominativ
OH	Orta Hitit
öy.	önyüz
Partz.	Partizip

Pl.	Plural
Plus.Perf.	Plusquam Perfekt
Prs.	Praesens
Prt.	Praeteritum
Sg.	Singular
Subst.	Substantiv
Trans.	Transliterasyon
vd.	ve devamı

KAYNAKÇA KISALTMALARI

ABoT	Ankara Arkeoloji Müzesinde Bulunan Boğazköy Tabletleri.
AfO	Archiv für Orientforschung - Berlin, Graz.
AnSt	Anatolian Studies. Journal of the British Institute of Archaeology at Ankara – London.
AOAT	Alter Orient und Altes Testament: Veröffentlichungen zur Kultur und Geschichte des Alten Orients und des Alten Testaments - Kavelaer/Neukirchen-Vluyn, Münster.
AoF	Altorientalische Forschungen - Berlin.
ArchAn	Archivum Anatolicum. Anadolu Arşivleri (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri) - Ankara.
ArOr	Archív Orientální - Praha.
AT	Alalakh Tablets
BAR-IS	British Archaeological Reports - International Series - Oxford.
BiOr	Bibliotheca Orientalis – Leiden.
Bo	Boğazköy
BSLP	Bulletin de la Société de linguistique de Paris - Paris.
CAD	The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago – Chicago.
CHD	The Hittite Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago – Chicago.

CHANE	Culture and History of the Ancient Near East – Leiden.
CHDS	Chicago Hittite Dictionary Supplements – Chicago.
ChS	Corpus der hurritischen Sprachdenkmäler – Roma.
CTH	Catalogue des textes hittites – Paris.
DBH	Dresdner Beiträge zur Hethitologie – Dresden.
DLL	E. Laroche, Dictionnaire de la langue louvite – Paris.
DTCFD	Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi – Ankara.
DMOA	Documenta et monumenta Orientis Antiqui – Leiden.
EDHIL	A. Kloekhorst, Etymological Dictionary of the Hittite Inherited Lexicon – Leiden.
EHS	H. Kronasser, Etymologie der hethitischen Sprache - Wiesbaden.
Eothen	Collana di studi sulle civiltà dell’Oriente antico – Firenze.
FHG	E. Laroche, Fragments hittites de Genève.
FHL	J.-M. Durand et E. Laroche, Fragments hittites du Louvre, in: Mémorial Atatürk: Études d'archéologie et de philologie anatoliennes, Institut Français d'études anatoliennes.
Fs	Festschrift
Gs	Gedenkschrift
HdW	J. Tischler, Hethitisch-Deutsches Wörterverzeichnis – Innsbruck.
HED	J. Puhvel, Hittite Etymological Dictionary – Berlin, New York.
HEG	J. Tischler, Hethitisches Etymological Glossar – Innsbruck.

HFAC	G. Beckman and H. A. Hoffner, Jr., Hittite Fragments in American Collections, JCS 37.
HHT	K. K. Riemschneider, Hurritische und hethitische Texte – München.
HHw	J. Tischler, Hethitisches Handwörterbuch – Innsbruck.
HKM	S. Alp, Hethitische Keilschrifttafeln aus Maşat – Ankara.
HT	Hittite Texts in the Cuneiform Character in the British Museum – London.
HW	J. Friedrich, Hethitisches Wörterbuch – Heidelberg.
HW ²	J. Friedrich - A. Kammenhuber, Hethitisches Wörterbuch 2 - Heidelberg.
HZL	C. Rüster - E. Neu, Hethitisches Zeichenlexikon: Inventar und Interpretation der Keilschriftzeichen aus den Boğazköy-Texten (StBoTB 2).
IBoT	İstanbul Arkeoloji Müzelerinde bulunan Boğazköy Tabletleri.
IKH	Internationaler Kongress für Hethitologie
JAOS	Journal of the American Oriental Society – Baltimore, Maryland.
JCS	Journal of Cuneiform Studies – New Haven.
JNES	Journal of Near Eastern Studies – Chicago.
KBo	Keilschrifttexte aus Boghazköy – Leipzig, Berlin.
KUB	Keilschrifturkunden aus Boghazköy – Berlin.
KuSa	G. Wilhelm, Keilschrifttexte aus Gebäude A (Kuşaklı – Sarissa).

MDOG	Mitteilungen der Deutschen Orient-Gesellschaft zu Berlin – Berlin.
MHH	A. Ünal, Multilinguales Handwörterbuch des Hethitischen – Hamburg.
MIO	Mitteilungen des Instituts für Orientforschung – Berlin.
MSL	B. Landsberger et al., Materialien zum sumerischen Lexikon – Roma.
MSS	Münchener Studien zur Sprachwissenschaft – München.
Mşt.	Inventarnummern der Tafeln aus Maşat.
MVAeG	Mitteilungen der Vorderasiatisch-ägyptischen Gesellschaft – Leipzig.
OA	Oriens Antiquus – Roma.
OBO	Orbis Biblicus et Orientalis – Göttingen.
OrNS	Orientalia (Nova Series) – Roma.
PIHANS	Publication de l'Institut Historique et Archéologique Néerlandais de Stamboul.
RA	Revue d'Assyriologie et d'Archéologie orientale – Paris.
RANT	Res Antiquae – Bruxelles.
RHA	Revue hittite et asianique – Paris.
StBoT	Studien zu den Boğazköy-Texten – Wiesbaden.
StMed	Studia Mediterranea – Pavia.
TAD	Tarih Araştırmaları Dergisi.

TDK	Türk Dil Kurumu (Türkçe Sözlük) - Ankara, 2011.
THeth	Texte der Hethiter – Heidelberg.
TTK	Türk Tarih Kurumu Yayınları – Ankara.
TUAT	Texte aus der Umwelt des Alten Testaments – Gütersloh.
UBT	M. Alparslan, Unpublizierte Boğazköy Tafeln (Bo 8486-8694) – İstanbul.
VBoT	Verstreute Boghazköi-Texte – Marburg.
VS NF	Vorderasiatische Schriftdenkmäler der Staatlichen Museen zu Berlin, Neue Folge.
ZA	Zeitschrift für Assyriologie und verwandte Gebiete – Vorderasiatische Archäologie – Leipzig, Berlin.
ZVS(KZ)	Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung (ZVS), später Historische Sprachforschung (HS), begründet von Adalbert Kuhn; früher Kuhns Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung - Berlin, Göttingen.

GİRİŞ

Hititçe metinler bir devlet arşivi niteliği taşıdığından kral ve onun çevresinde gelişen olaylara ışık tutmaktadır. İçerik açısından çeşitliliği azımsanmayacak kadar olan bu belgeler örneğin dini ve mitolojik metinler, mektuplar, talimatlar, ritüeller, zaman zaman Hitit siyasi propagandasını aşarak dönem insanının inancı ve yaşamına dair bilgi kırıntıları içerir. Bu metin grupları, Hitit kültürünün bir parçası olan duyguları ve onları ifade eden terimleri rastgele serpiştirilmiş halde bünyesinde saklamaktadırlar. Ancak Hititçe metinlerde kullanılan üslup, duyguları analiz edebilme açısından zorluklara sebep olmaktadır. Hali hazırda duygular soyut ifadeler oldukları ve Hititçe metinlerdeki ifadeler birincil ağızdan bize aktarılmadığı için bir sözcüğün duygu olup olmadığına karar vermek daha öznel bir bakış açısı, yoğun mesai ve dikkat gerektirir.

Duygular genellikle psikoloji biliminin çalışma konusunu oluşturmaktadır. Duygu teriminin kendisi ve duygular, üzerine çalışılan bilim dallarının varlığına rağmen belki de öznel yaklaşımın zorunluluğundan genel geçer tanımlamalara sahip değildirler. Karıştırılan her sözlükte sözlüğe katkısı olanların da yorumu bulunduğu için duygu içeren kavramlar farklı ama yakın ifadelerle açıklanmaktadır. Dolayısıyla Antik çağlar için duyguları tanımlamak ve bunlar üzerine araştırma yapmak görüldüğünden daha zor bir uğraştır.

Duyguya dair bir tanım yapmak gerekirse bu zor olmakla birlikte birkaç izah mevcuttur¹. Biz duyguyu “herhangi bir durum, kişi veya nesne karşısında insanın ruh

---

¹ TDK: 729b “1.Duyularla algılama, his; 2.Belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim; 3.Önsezi; 4.Nesneleri veya olayları ahlaki ve estetik yönden değerlendirme yeteneği; 5.Kendine özgü bir ruhsal hareket ve hareketlilik”.

dünyasında ortaya çıkan izlenim veya hareket” olarak tarif etmek istiyoruz. His ise bir duygunun fark edilme durumu anlamına gelir². Duygular, kültüre ve bireylere özgü yaşanan olaylara verilen anlık reaksiyonlar olmalarının yanı sıra evrensel olarak da paylaşılan durumlardır³. Duygular üzerine yapılacak çalışmalarda evrensel dayanak noktaları tercih etmek çalışmanın kolaylığını sağlayacaktır.

Temel duygulara ilişkin teorilerin kökleri Charles Darwin’in 1872 tarihli “İnsan ve Hayvanlarda Duyguların İfadesi” adlı eserine dayanmaktadır⁴. İlk defa Darwin, yapıtında yüz ifadeleri ve fiziksel hareketlerin duyguları yansıttığı ve bunların evrensel olduğu fikrini ileri sürmüştür.

Daha sonraki araştırmalarda özellikle Paul Ekman, yüz ifadelerindeki duyguların evrenselliğini ispatlamaya çalışmıştır⁵. Ekman’ın evrensel yüz ifadelerine göre belirlediği temel duygular; öfke, nefret, korku, neşe, üzüntü ve şaşkınlık duygusudur⁶. Plutchik ise Ekman’ın önerisini benimseyerek sekiz temel duyguyu içeren bir duygu

---

² A. Metin, “Yüz İfadelerindeki Duygular: Derleme çalışması”, **International Journal of Society** 2019, s. 2027-2055.

³ P. Ekman, D. Cordaro, “What is Meant by Calling Emotions Basic”, **Emotion Review** 2011, s. 364-370; TDK: 729b “Belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim”.

⁴ C. Darwin, **The Expression of the Emotions in Man and Animals**, 2009.

⁵ P. Ekman, E.R. Sorenson, W.V. Friesen, “Pan-Cultural Elements in Facial Displays of Emotion” **Science** 1969, s. 86-88.

⁶ P. Ekman, “Basic Emotions”, **Handbook of Cognition and Emotion** 1999, s. 45-60; P. Ekman, “What Scientists Who Study Emotion Agree About” **Perspectives on Psychological Science** 2016, s. 31-34.

çarkı oluşturmuştur. Çarkın dış halkalarında çekirdekte yer alan duygulara bağlı yan duygular yer alır⁷.

Çalışmamızda Ekman'ın belirlediği temel duygular ele alınsa da araştırma Eskiçağ uygarlıkları üzerine olunca tek bir yöntemle çalışmak yeterli olmayacaktır. Modern anlamda hissedilen duygular ile Eskiçağ insanının sahip olduğu duygular farklılıklar gösterebilir. Çünkü kültürün bir unsuru olarak kabul edilen duygu durumları bin yıllar içerisinde değişime uğramış olabilirler. Bu da Hititçe duygu durumlarını ifade eden kelimelerin anlamlarını değerlendirirken daha fazla dikkat edilmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla Hititçe belgelerde tespiti sağlanan duygulara ait terimlerden belli başlı olanların ele alınmasına çaba gösterilmiştir.

Hititçe'de “duygu” sözcüğünü karşılayan bir kelime şimdiye kadar henüz tespit edilememiştir. Hitit düşüncesine göre doğrudan duyguyu ifade etmeyen ancak duygu anlamına gelebilecek, şiddetli duyguların merkezini belirten sözcük *iştanzana-*, Sumerce ZI “ruh” sözcüğü olmalıdır⁸. Ayrıca kalbin, bedenin bir parçası olarak görülmediği durumlarda bu organ genellikle ruhla birlikte düşünülmüştür⁹. Sümerce ZI “ruh” sözcüğünün geçtiği metinlerden, tapınak personeli için talimatları içeren bir belgede tanrının ruhu ile insanın ruhu arasında bir benzerlik olduğu kaydedilmektedir¹⁰.

---

⁷ R. Plutchik, “A General Psychoevolutionary Theory of Emotion”, **Emotion: Theory, Research, and Experience. Volume 1 Theories of Emotion 1980**, s. 3-33.

⁸ I. Klock-Fontanille, “La colère froide: Telebinu et Achille. Aspects de la tradition indo-européenne”, **Anatolia antiqua/Eski Anadolu 1995**, s. 55-66; G. Beckman, “Hittite Emotion Terms”, **The Routledge Handbook of Emotions in the Ancient Near East 2023**, s. 171-196.

⁹ I. Klock-Fontanille, 1995, s. 55-66.

¹⁰ G. Beckman, 2023, s.171-196.

Hititler'in ruhu algılama biçimlerini anlamak için bu metni örnek olarak burada vermek yerinde olacaktır.

CTH 264 Tapınak Görevlileri ve Rahipler için Talimatlar

KUB 13.4¹¹ öy.I

21' UN-aš DINGIR^{MES}-aš-ša **ZI-an**-za ta-ma-a-iš ku-iš-ki UL ki-i-pát ku-it UL 22' **ZI-an**-za-ma I-aš-pát ARAD-ŠU ku-ya-pi A-NA EN-ŠU pé-ra-an ša-ra-a ar-ta-ri 23' na-aš ya-ar-pa-an-za nu pár-ku-ya-ya ya-aš-ša-an har-zi 24' nu-uš-ši na-aš-šu a-da-an-na pé-eš-ki-iz-zi na-aš-ma-aš-ši a-ku-ya-an-na pé-eš-ki-iz-zi 25' nu-za a-pa-a-aš EN-ŠU az-zi-ik-ki-iz-zi a-ku-uš-ki-iz-zi ku-it 26' na-aš **ZI-an** ar-ħa la-a-an-za na-at-ši-kán an-da da-me-en-ki-iš-ki-it-ta

21' İnsanın ve tanrıların **ruhu** herhangi bir şekilde farklı mıdır? Değildir. Bu söz konusu (mesele) değildir 22' fakat ruh bir(dir/tanedir)/tek(tir). Kölesi beyinin önünde ayağa kalktığı zaman 23' o yıkanmış ve temizlenmiş (kıyafetler) giyindi 24' ve ona yemek için sürekli (yiyecek) verir ya da ona içmek için sürekli (içecek) verir 25' ve o, onun beyi sürekli yediği (ve) sürekli içtiği için 26' **ruhu** çözülmüştür/rahatlamıştır ve ona (kölesine) devamlı katılır/birleşir/bağlanır.

Modern anlayışımızla duyguları tanımlama ile antik çağ insanların duygularını tanımlayıp anlama arasında büyük farklar olduğu açıktır. Öyle ki günümüzde farklı kültürler arasında duyguları eşleştirmek, net karşılığını araştırmak bile kesin sonuçlar vermeyebilir. Duygu kendi başına soyut bir kavram olduğu için sınırlandırılması zorken Eskiçağ'lara ait duyguları tanımlayıp çizgilerini belirlemek daha zordur. Hititçe'de

---

¹¹ A. Süel, **Hitit Kaynaklarında Tapınak Görevlileri ile İlgili Bir Direktif Metni**, 1985, s. 24 vd.; J.L. Miller, **Royal Hittite Instructions and Related Administrative Texts**, 2013, s. 248 vd.; A. Taggar-Cohen, **Hittite Priesthood**, 2013, s. 41 vd.; G. Beckman, 2023, s. 171-196.

karşılığını verdiğimiz duygu terimleri bugünkü anladığımız bağlamda bir anlam yansıtmayabilir ya da bugünkü sahip olduğumuz duygular geçmiş yaşantılarda aynı hissi vermeyebilir. Metinlerde, gerçek bir korkuyla ya da endişeyle mi, acıma ya da şefkat duygusuyla mı karşılaştığımız genellikle belirgin değildir ve bunlar arasında ayırım yapma imkanı güçtür. Bunu kolaylaştırmanın bir yolu, duygular üzerine yapılan çalışmalarda bazı sınırlamalar getirmekten geçer. Çalışmamızda sözcüklerin anlamları mümkün olduğunca sadeleştirilerek verilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda Hititçe kaynaklarda geçen söz konusu terimler çağdaş algımıza yakın değerlerde varsayılarak anlamlar çıkarılmıştır.

Her ne kadar temel duyguların varlığı kabul görse de bunu sadece yazılı kaynakları değerlendirerek doğrulamak zor olacaktır. Örneğin Hititler döneminde tanrılara ait öfkeyi bugün modern toplumlarda betimlemek zordur. Ya da tanrı korkusu bugünkü anlamıyla Hititler dönemindekinden çok daha hafif kalacaktır. Tabi ki buna inanç ve ilahi cezalandırma inancının değişmiş olması sebeptir. Hititler'in inancında tanrı tarafından verilen cezalar daha somut ve materyalist olgulardır ve sonucu hemen neticelenecek şekilde oldukları için verecekleri korku duygusunun miktarı da fazladır.

Tez çalışmamızın kaynaklarını Hititçe çiviyazılı belgeler oluşturmaktadır. Hititçe'deki duygu ifadelerine geniş perspektiften bakabilmek için Hitit tarihinin bütün dönemlerini kapsayacak şekilde farklı içerik ve işlevlere sahip çiviyazılı kaynaklar burada ele alınmıştır. Hititçe'de duygulara yönelik sözcüklerin incelenmesini içeren bu çalışmada yalnızca Hititçe yazılmış metinlere ve Hititçe kelimelere odaklanılmıştır.

Bu çalışma iki ana başlığa ayrılmaktadır; “Hititçe Pozitif Duygular” ve “Hititçe Negatif Duygular”. Hititçe Pozitif Duygular sırasıyla “Sevgi, Aşk” *aššiyatar*; “Neşe, Sevinç, Mutluluk” *dušgaratt*-; “Merhamet, Acıma, Şefkat” *genzu*-; “Güven” *hant*- alt başlıklara, Hititçe Negatif Duygular sırasıyla “Kaygı, Tedirginlik, Heyecan” *lahlahhima*-; “Gurur, Kibir” *šallakarta*-; “Kıskanma, Haset” *aršana*-; “Korkunç,

Korkutucu” *ħatuka-*; “Korku, Huşu” *naħħant-*; “Endişe, Dehşet” *uēritema-*; “Kaygı, Sıkıntı, Üzüntü” *pittuliya-*; “Gazap, Öfke, Kızgınlık” *karpi-*; “Kızgınlık, Öfke, Hiddet” *kartimmiyatt-*; “Öfke, Hiddet, Kızgınlık” *şaqar*, “Kızgınlık, Öfke, Hiddet” *lelaniyant-*; “Nefret, İğrenme” *pukkant-*; “İntikam, Kin” *kattaqatar* alt başlıklarına ayrılmıştır. Duyguların fiziksel ifadeleri olan ağlama, bağırma, kavga etme, gülme, küfretme, saldırma gibi eylemlere burada yer verilmemiştir.

Söz konusu sözcükler öncelikle etimolojik yönden ele alınmışlardır. Bu etimolojik değerlendirmede sözcüklerin anlamsal ve morfolojik benzerlikleri yakalanmaya çalışılmıştır. Çalışılan sözcükler Hititçe kelimelerle sınırlandırılmış ve bunların tespiti yapılmış olanlarının Sümerce ve Akadca karşılıkları da verilmiştir. Bu eşitliklerin tespitinde özellikle çift dilli metinlerin büyük oranda faydası olmuştur.

Hititçe metinlerde ifade edilen duygu durumlarının Hitit toplumuna ait her duyguyu kapsadığı söylenemez. Belgelerin tek taraflı ve devlet arşivi oluşu Hitit dünyasına ait birçok duygunun dile gelmediğinin, bu metinlerde yer almadığının kanıtı gibidir. Günümüzde sahip olmadığımız, o dönemin yaşam koşullarına ait belki de sayısız duygu mevcuttu.

1. HİTİTÇE POZİTİF DUYGULAR

Hititçe çiviyazılı belgelerde pozitif duygu durumlarını ifade eden, tespit ettiğimiz terimler *aššiyatar-*, *duškaratt-*, *genzu-* ve *ḫant-* sözcükleridir. Bu kelimelerin *aššiyatar* “sevgi, aşk”, *dušgaratt-* “neşe, sevinç, mutluluk”, *genzu-* “merhamet, acıma, şefkat”, *ḫant-* “güven” anlamları esas alınarak aşağıda incelenecektir.

1.1. Sevgi, Aşk

Aşk, sevginin ötesinde kontrol edilemeyen, karşılıksız olarak somut ya da soyut varlıklara karşı hissedilen aşırı derecede güçlü sevgi ve bağlılık duygusudur¹². Sevgi ise insanı bir şey veya bir kimseye yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygunun tanımıdır¹³. Aşkın, sevgi duygusunun yanında daha yoğun ve kapsayıcı bir duygu olduğu söylenebilir. Hititler her iki duyguyu ifade etmek için de tek sözcük kullanımını tercih etmişlerdir. Aşk ve sevginin çeşitli derecelerini kapsayan *aššiyatar*, insanların birbirlerine duydukları, anne babanın çocuklarına beslediği sevgi ve aşkın yanı sıra ülkenin ve toplumun anne-babası olarak görülen tanrılara hissedilen sevgiyi de kapsamaktadır¹⁴. Sevgi aynı zamanda tanrılar tarafından insanlara karşı da hissedilebilir. Tanrıların insanlara olan sevgisi insanların tanrılara bakımı, ritüellerinin gerçekleştirilmesi vb. ile doğru orantılı olduğu için sevgi duygusunun karşıtının gazap ve öfke duygusu olduğu söylenebilir¹⁵.

---

¹² TDK: 177a; F. Bozkurt, “Sözlüklerdeki Temel Duygu Kavramlarının Yeniden Tanımlanması: Bir Yöntem Önerisi” *Türkoloji Dergisi* 2014, s. 25-34.

¹³ TDK: 2081a.

¹⁴ B. Christiansen, “Love and Affection in Hittite Texts”, *The Routledge Handbook of Emotions in the Ancient Near East* 2023, s. 725-738.

¹⁵ Ibid. s. 725-238.

1.1.1. *aššiyatar-*

aššiya- “sevmek, hoşuna gitmek”¹⁶ anlamlarına gelen sözcük çoğunlukla Mediopasif çekimde görülmektedir¹⁷. Sözcükten türetilen formlar, Fırtına Tanrısı’nın epiteti olarak da kullanılan¹⁸ *aššiya-*’nın partizipi *aššiya(n)za* “sevgili, sevilen”¹⁹; daha çok cinsel aşk²⁰, tutku belki de şehvet anlamlarını da kapsayan *aššiyatar* “aşk, sevgi”²¹;

---

¹⁶ E. Neu, **Interpretation der hethitischen mediopassiven Verbalformen**, 1968, s. 20 *aššiya-* “lieb, beliebt, angenehm sein”; EHS: 484 *aššiya-* “beliebt sein”; J.J.S. Weitenberg, **Die Hethitischen U-Stämme**, 1984, s. 95 *ass-*, *assiya-* “geliebt sein”; HW: 36a *aššiya-* “lieb (beliebt) sein, angenehm sein”; HW₂ A: 401a *aššiya-* “lieben^(?)”; N. Oettinger, “Hethitisch-*uant*”, **Documentum Asiae minoris antiquae. Festschrift für Heinrich Otten zum 75. Geburtstag 1988**, s. 273-286., *āššie-* “lieb sein”; HEG A-K: 81 *aššiya-* “lieb, beliebt, angenehm sein”; HED A: 189 *ass-*, *assiya-* “be favored, be dear, be good” ; HHw: 27; HdW: 9 *assiya-* “liebt, beliebt sein”; MHH: 71b *aššiya-/aš-* “sevmek, hoşlanmak, hoşnut olmak, iyiliğini istemek”; EDHIL: 215 *āšš-*, *āššiyē/a-* “to be loved, to be good”; G. Beckman, 2023, s.171-196 *ašš-*, *aššiyē/a-* “to be loved; welcome; enjoyable”.

¹⁷ EDHIL: 215.

¹⁸ E. Laroche, “Recherches sur les noms des dieux hittites” , **RHA 1946-47**, s. 7-139.

¹⁹ HW² A: 401a *aššiyant-* + *-kan* “(jem.em) lieb sein; lieb/freundlich (miteinander) sein”; HW: 36a *aššiyant-* “lieb (sein), geliebt, beliebt, befreundet”; HED A: 190 *assiyant-* “dear, beloved”; HHw: 27 *assiyant-* “geliebt, beliebt”; HW² A: 401a *aššiyāuant-* “verliebt (amoureux)”; “geliebt, beliebt, befreundet”; HED A 190 “dear, beloved”; HEG A-K: 83 *ašiyant-* “amatus”; MHH: 71b *aššiyant-* “sevilen, sevimli, hoş”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *aššiyant-* “beloved”.

²⁰ HW² A: 401a.

²¹ HW: 36a *aššiyatar* “Liebe, Zuneigung”; EHS: 293 “*aššiyatar* “Liebe”; HW² A: 401a, 403b *aššiyatar* “Liebe”; HED A: 190 *āssiyatar* “love”; HHw: 27 *assiyatar* “Liebe” ayrıca “Liebepulver, Aphrodisiakum”; HEG A-K: 83 *ašiyatar* “Liebe” ve “Duft, Wohlgeruch, Parfüm”; EDHIL: 215 *āššiyatar / āššiyann-* “love”; MHH: 72a *aššiyatar* “aşk, sevgi, tutkunluk”; G. Beckman, 2023, S. 171-

verbalsubstantiv hali olan *aššiyaṣar*²²; *-nu-* sufiksi ile causativ yapılan *aššiyānu*-²³ ve ondan *-šk-* eki ile türetilen iterativ *aššiyānušk-*; muhtemelen **āššiyaṣatar*'dan türetilmiş olan²⁴ *aššiyaṣant-* “aşık, seven”²⁵ kelimeleridir. Akadca okunuşu *RĀMU*²⁶dur.

Sözcüğün etimolojisi kesin olmamakla beraber konuyla ilgili iki görüş mevcuttur. Bazı araştırmacılar *aššiya-* fiilini *aššu-* “iyi” sıfatına dayandırmakta, *aššiya-*'nın *aššu-*'nun denominativi olduğunu belirtmektedir²⁷.

---

196 *aš(š)iyatar* “love”; B. Christiansen, 2023, s. 725-738 *aššiyatar* “love, affection, sexual attraction, aphrodisiac”.

²² HW: 36a *aššiyaṣar* “Liebe”; HW² A: 401a, 403a *aššiyaṣar* “Liebe”; HEG A-K: 83 *aššiyaṣar* “Liebe”; MHH: 72a *aššiyaṣar* “aşk, sevgi, sevda, tutkunluk”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *aš(š)iyauwar* “favor”.

²³ HW: 36a *aššiyānu-* “beliebt machen(?)”, 393a “Freundlichkeiten bezeugen”; HW² A: 401a, 404a *aššiyānu-* “geliebt machen”; HED A: 192 *as(sa)nu-*, *assiyānu-* “favor, keep happy, propitiate (deities or superiors), set aright (affected parties), treat gently, massage (racehorses), make good, carry out (well), dispose (properly), get done, be done with”; EDHIL: 215 *aššiyānu-* “to make beloved(?)”; *ibid.*, *aššiyānu-* “to make beloved, attractive”.

²⁴ N. Oettinger, 1988, s. 273-286.

²⁵ E. Laroche, “Textes de Ras Shamra en langue hittite”, **Ugaritica 1968a**, s. 769-784, *aššiyauṣant-* “amoureux”; HW² A: 401a *aššiyaṣant-* “verliebt (amoureux)”; N. Oettinger, 1988 s. 273-286, *āššiyaṣant-* “liebrend”; HED A: 191 *āssiyauṣant-* “favorite, lover”; MHH: 72a *aššiyaṣant-* “aşık olmuş, mecnun”; EDHIL: 215 *āššiyaṣant-* “lover”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *aššiyauwant-* “lover”; B. Christiansen, 2023, s. 725-738 *aššiyawant-* “amorous”.

²⁶ H.T. Bossert, **Asia**, 1946, s. 61; CAD R: 127b *rāmu* “loved”; T.S. Scheucher, **The Transmissional and Functional Context of the Lexical Lists from Hattuša and from the Contemporaneous Traditions in Late-Bronze-Age Syria 2012**, s. 703 CTH 309 Sözlük Listesi Fragmanları KUB 3.111 17' [RA-A]-*MU a-aš-ši-ya-u-ṣa-ar* “to love”; ayrıca bkz. J. Wende, “Akkadian Emotion Terms”, **The Routledge Handbook of Emotions in the Ancient Near East 2023**, s. 150-170.

Diğer yandan *aššiya-*, köken olarak Luvice veya Hititçe kabul edilen *asi-*²⁸ “aşk” sözcüğüne dayandırılmak istenmiştir²⁹. *asi-* ise kök olarak Luvice *aza-*³⁰ sözcüğüyle ilişkilidir. *aššiya-*, *aššu-* sıfatıyla ses benzerliğinin olmasının yanı sıra *asi-* gibi ses ve anlamsal açıdan³¹ da benzerliğe sahip bir sözcüğe daha yakın görünmektedir.

1.1.2. Geçtiği Metin Yerleri

aššiya-

Med. Prs. Sg. 3 *a-aš-ši-ya-at-ta-ri* KUB 24.7 IV 37’, KBo 31.81 3’, KUB 24.7 I 15, 44.

Med. Prs. Pl. 3 *a-aš-ši-ya-a[n-ta-ri]* KUB 24.7 I 38.

Med. Prt. Sg. 3 *a-aš-ši-ya-at-ta-at* KUB 33.121 II 9’; *a-aš-ši-ya-at-ta* Bo 4126 III 4’.

Med. Imp. Sg. 3 *a-aš-ši-ya-at-ta-r[u]* KBo 35.254 öy.³ 5’, 7’.

---

²⁷ H.T. Bossert, 1946, s. 63; E. Neu, 1968, s. 20; EHS: 484; HW² A: 405a; HED A-I: 196 vd.; EDHIL: 215, 224; B. Christiansen, 2023, s. 725-738.

²⁸ E. Laroche, **Les hiéroglyphes hittites, Première partie L’écriture 1960**, s. 15 *asi* “aimer”; P. Meriggi, **Hieroglyphisch-hethitisches Glossar Zweite, völlig umgearbeitete Auflage 1962**, s. 36 vd.

²⁹ E. Laroche, **Les noms des Hittites 1966b**, s. 327; F. Bader, **Études de composition nominale en mycénien 1969**, s. 9 dn. 3; J.D. Hawkins, A.M. Davies, G. Neumann, “Hittite Hieroglyphs and Luwian: New Evidence for the Connection”, **Nachrichten der Akademie der Wissenschaften in Göttingen, I. Philologisch-Historische Klasse**, 1973, s. 143-197; HW² A: 405a; ayrıca bkz. N. Baş, “Hititçe Metinlerde ^D*Aššiya-* Üzerine Bir İnceleme”, **Prof. Dr. Sebahattin Bayram Armağanı Eskiçağ Tarihi Yazıları**, 2023a, s. 53-63; krş. E.H. Sturtevant, **A Comparative Grammar of the Hittite Language 1933**, s. 56.

³⁰ J.J.S. Weitenberg, 1984, s. , 85, 96.

³¹ *Ibid.*, s. 96.

aššiyant-

Nom. Sg. c. *a-aš-ši-ya-an-za* KUB 26.88 öy. 7', KUB 6.45 I 13, KUB 21.27 III 44', KUB 21.27 IV 14', 28', KUB 43.58 III 7', KBo 22.126 II 11', KUB 59.50 II 2', III 5', KUB 60.98 öy. 18', 19', 22', VBoT 120 II 17', KBo 22.126 II 6'; *a-aš-ši-an-za* KUB 56.14 IV 12, KUB 21.19 IV 26', KUB 8.63 I 8'; *a-ši-ya-an-za* KUB 24.3 I 41'.

Akk. Sg. c. *a-aš-ši-ya-an-t[a-an]* KUB 21.27 IV 41'.

Nom.-Akk. Sg. n. *a-aš-ši-ya-an* KBo 50.30 II 11', 12', KUB 23.102 II 9', KBo 52.17 III 41', KBo 51.51 4', KUB 15.34 II 29, 30, KBo 22.126 II 9', KUB 20.92 VI² 1, 11, KUB 55.65 III 11', KUB 60.59 ay. 5', KUB 21.19 III 41'.

Gen. Sg. *a-aš-ši-ya-an-ta-aš* KUB 14.7 IV 15, 17; *[a]-aš-ši-ya-an-ta-aš* KUB 21.27 I 15.

Dat.-Lok. Sg. *a-aš-ši-ya-an-ti* KUB 14.7 IV 4, KUB 21.19 III 43', KUB 21.27 I 12, KUB 36.87 IV 12', VBoT 120 II 9, KBo 3.21 III 20', 21', 24', KBo 58.119 I 15', KUB 41.29 III 6', KUB 36.89 ay. 56'; *a-aš-ši-an-ti* KUB 14.7 IV 4; *a-aš-še-ya-an-ti* KUB 17.16 16'.

Abl. *a-aš-ši-ya-an-da-az* KUB 36.90 ay. 33'; *a-aš-ši-ya-an-ta-za* KUB 36.90 öy. 20'.

Nom. Pl. *a-aš-ši-ya-an-te-eš* KBo 14.12 IV 32, 36, 39, KUB 23.102 I 11', KBo 10.47g III 12, KUB 15.34 II 31, KBo 38.198 4', KUB 20.92 I 12'; *a-ši-ya-an-te-eš* KBo 41.138 ay. 2'; *aš-ši-ya-an-te-e[š]* KUB 57.68 ay. 17'.

Akk. Pl. *a-aš-ši-ya-an-du-[uš]*³² KUB 41.19 I 6'.

Gen. Pl. *a-aš-ši-ya-an-ta-aš* KUB 36.90 öy. 16'.

---

³² Krş. HED A: 190 *aššiyandu* Imp. Pl. 3.

aššiyatar

Nom.-Akk. n. Sg. *a-aš-ši-ya-tar* KUB 1.1 III 3, KBo 40.224 3', KBo 19.109a 24', Bo 86/299 (Bronz Tablet) II 46, IBoT 2.135 öy.I 11, KBo 61.25 I 5', KBo 39.7 9', IBoT 3.83 I[?] 1', KBo 2.32 IV 3, KUB 24.7 I 39, KBo 12.118 ay. 22', KUB 33.84 5'; *aš-ši-ya-tar* KBo 15.33 I 21', KUB 15.35 I 59.

Partz. Inst. [*a-aš-*]š*i-ya-an-ni-it* KUB 33.64 8'.

Gen. Sg. *a-aš-ši-ya-an-na-aš* KUB 23.1 I 31, *a-ši-ya-na-aš* KUB 24.7 IV 19'.

Dat.-Lok. Sg. *a-aš-ši-ya-an-ni* KUB 4.4 öy. 8', KBo 19.94 14'.

aššiyayar

Nom.-Akk. n. Sg. *a-ši-ya-u-ya-a[r]* HKM 81 öy. 11; *a-aš-ši-ya-u-ya-ar* KUB 3.111 17', KBo 9.137 III 12', KBo 12.118 ay.[?] 23', KUB 58.112 öy.[?] 11', 12', 15', 16', 17', 18', KUB 15.34 II 9, 20, KUB 58.101 15', DBH 46/ 2.93:8', KBo 59.53 ay.[?] 8', KBo 48.14 III 1, KBo 60.80 öy. 2; *a-aš-ši-ya-u-ar* KUB 17.33 IV 15, KUB 34.53 öy. 18', KUB 58.112 öy.[?] 12', KBo 12.118 ay.[?] 24'; [*aš-*]š*i-ya-u-ya-ar* KUB 43.55 II 20; *a-aš-ši-ya-ya-a[r]* FHG 4 3', KUB 58.112 öy.[?] 14'.

Inst. Sg. *a-aš-ši-ya-ya-an-n[i-it]* KBo 38.175 III 18'; *a-aš-ši-ya-u-ya-an-ni-it* KBo 8.71 6', KUB 24.13 II 12, KUB 15.41 II 3'; *a-aš-ši-<ya->u-ni-it* KUB 33.62 II 10'; *a-aš-ši-ya-u-ni-it* KUB 33.61 II 20', III 1', KUB 33.91 11'.

aššiyayant-

Nom. Sg. *a-aš-ši-ya-u-ya-an-za* RS 25.421 ay. 62.

aššiyanu-

Prs. Sg. 3 *a-aš-ši-ya-nu-zi* KBo 50.268 öy. 6'.

aššiyanušk-

Prs. Sg. 2 *a-aš-ši-ya-nu-uš-[ki-ši]* KBo 13.55 ay. 4.

Prs. Pl. 1 *a-aš-ši-ya-nu-uš-ga-u-e-ni* KUB 31.42 II 23, DBH 46/2.12:8=KBo 31.44 II 21.

Tanımlanamayan Formlar: *a-aš-ši[-...]* KUB 23.77 I 4'; *a-aš-ši-y[a-...]* KBo 18.19 öy. 7'; *a-aš-ši-ya[-...]* KBo 50.62 II, 3' III 14'; *aš-ši[-ya-...]* KUB 26.81 I 7'; *a-aš-ši[-...]* KBo 22.6 IV 8'; *a-aš-ši-ya-a[n-...]* Bo 5827 9'; *a-aš-ši-y[a-...]* KBo 55.60 7'; *a-ši-y[a-...]* KBo 63.47 1'; *a-aš-ši-ya[-...]* KBo 34.89 IV 2; [...]-*ši-ya-u-ya-a[r]* KUB 46.55 öy. 8'; *a-aš-ši[-...]* VBoT 53 1'; *a-aš-ši-ya-at-t[a-...]* KBo 35.254 öy.? 7'; *aš-ši-y[a-...]* KBo 7.48 10'; *aš-ši[-...]* FHL 50 1'; *a-aš-ši-x[...]* IBoT 4.326 öy. 3'; *a-aš-ši-ya-u[-...]* VBoT 44 9'; *a-aš-ši-y[a-...]* KUB 60.98 öy. 21'; [...*aš-ši-y*]*a-tar* KBo 38.186 11'; *a-aš-ši-ya-an-ta[-...]* KBo 52.2 14'.

1.1.3. Metinler

1.1.3.1. CTH 310 *ŠAR TAMĦĀRI* “Savaş Kralı” Efsanesi

KBo 22.6 + KBo 22.97 (İmp.) // KBo 12.1³³ (Geç İmp.)

ay.IV

8' [LUGAL-g]*i-na-aš-ta*^{URU}*Pu-ru-uš-ḥa-* 8' [Sargon (*Šarru-kīn*)] *Purušḥanda*
*an-da a-aš-ši[-yattat]*³⁴ kentini *sev[di]*³⁵.

---

³³ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, “Ein neues Bruchstück der Sargon-Erzählung “König der Schlacht””, **MDOG 1969**, s. 14-26; E. Rieken, “Der hethitische *Šar tamḥāri*- Text: archaisch oder archaisierend?” **IKH 2001**, s. 576-585; Y. Arıkan, “Hitit Belgelerine Göre Mala Nehri ve Önemi” **Aykut Çınaroğlu'na Armağan 2008**, s. 235-243; D. Groddek, **Hethitische Texte in Transkription KBo 22**, 2008, s. 15 vd.; O. Soysal, “Sargon, Nūr-Dagal/N ve Puruḥanda”, **Samsat'tan Acemhöyük'e Eski Uygarlıkların İzinde Aliye Öztan'a Armağan 2017** s. 217-229.

³⁴ Tamamlama R. Francia, “Lo *sar tamhari* e la sua rielaborazione a Hattusa”, **Series Minor 2022**, s. 417-424.

9' [na²-a]š MU.III^{KAM} V-ya ITU-mi 9' [Ve²] o üç yıl beş ay *Puruşhanda*
URU *Pu-ru-uš-ḫa-an-ti ē[šta]* kentinde bu[lundu]/ka[lıdı].

Savaş Kralı efsanesinde *aššiya-* sözcüğü kralın bir kenti sevmesi oraya ısınması anlamına gelmektedir. Ve bu sevgi Sargon'un kentte bir süre ikamet etmesinin gerekçesiymiş gibi kullanılmıştır.

1.1.3.2. CTH 81 III. Hattuşili'nin Apologyası

KUB 1.1+KUB 19.71³⁶ (İmp.)

ay.III

2 [IŠ-T]U INIM DINGIR^{LIM} DAM-an-ni 2 Tanrıçanın sözü[yı]e (onu) eş olarak
da-aḫ-ḫu-un nu ḫa-an-da-a-u-en aldım ve evlendik/düzenledik.

3 [nu-un-n]a-aš DINGIR^{LUM} ŠA^{LÚ} MU- 3 [Ve] tanrı [b]ize karı koca **sevgisi** verdi
DI D[A]M a-aš-ši-ya-tar pe-eš-ta 4 [ve bi]z kız (ve) erkek çocuklar yaptık.

4 [(nu-un-n)]a-aš DUMU.NITA^{MEŠ}
DUMU.MUNUS^{MEŠ} i-ya-u-en

---

³⁵ Ibid. s. 419 "Sargon staved bene a Puruḫanda".

³⁶ Trans. ve çev. için bkz. H. Otten, **Die Apologie Hattusilis III. Das Bild der Überlieferung**, 1981, s. 4 vd.; F. Imparati, "Apology of Hattuḫili III or Designation of his Successor?", **Fs Houwink ten Cate 1995** s. 143-158.; T. van den Hout, "Hittite Canonical Compositions - Biography and Autobiography: The Proclamation of Telipinu", **Context of Scripture 1 2003**, s. 200; S. Alp, **Hitit Çağında Anadolu. Çivi Yazılı ve Hiyeroglif Yazılı Kaynaklar**, 2000, s.134 vd.

1.1.3.3. CTH 361 Avcı Keşši Masalı

KUB 33.121³⁷ (Geç İmp.)

öy.II

9' AMA-ŠÚ A-NA ^mKe-eš-ši me-mi-iš-ki- 9' Annesi Keşši'ye konuşmaya başladı:
u-ya-an da-iš DAM-KA-pát-ya-ták-kán “(sadece) senin karın (senin için)
a-aš-ši-ya-at-ta-at **sevgiliydi/ sevgili oldu/sevdi.**

10' nu-ya nam-ma HUR.SAG^{MEŠ}-aš hu- 10' Bundan böyle/artık dağlara avlanmak
ur-nu-ya-an-zi Ú-UL pa-a-i<-ši> nu-ya- için gitmiyorsun ve bana hiç bir şey
mu Ú-UL ku-it-ki 11' getirmiyorsun”.

11' ú-da-at-ti ...

III. Hattuşili'nin apologyasında ve Avcı Keşši masalında bahsi geçen sevgi eşler arasındaki aşk duygusunu tanımlamaktadır. Hattuşili, Puduhepa ile olan evliliğini *İštar* tarafından bu çifte verilen sevgiye, aşka dayandırıp bir anlamda Hitit tahtındaki hakimiyetini perçinlemektedir. Tanrıça *İštar* ona sadece siyasi başarı konusunda yardım etmekle kalmamış Hattuşili'ye güvenebileceği ve ilişkisi karşılıklı sevgiye dayanan bir eş vermiştir³⁸. Avcı Keşši masalında ise Keşši'nin karısına olan aşkı onu yapması gereken görevlerinden alıkoymuştur ve annesi bu konuda Keşši'ye sitem eder. Avcı Keşši karısına o kadar aşıktır ki artık bu yüzden tanrılara kurban sunmayı bile unutmuştur.

---

³⁷ Trans. ve çev. için bkz. J. Friedrich, “Churritische Märchen und Sagen in hethitischer Sprache” **ZA** **1950**, s. 213-255; H.A. Hoffner, **Hittite Myths**, 1998, s. 87 vd.; A. Ünal, “Hethitische Mythen und Epen”, **TUAT** **1994**, s. 802-865., s. 851; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/: CTH 361.I.1 (2009sqq.).

³⁸ B. Christiansen, 2023, s. 725-738.

1.1.3.4. CTH 347 Atramḫasis Öyküsü

KUB 8.63³⁹ (İmp.)

öy.I

6' *ki-e*⁴⁰ *A-ŪA-TE*^{MEŠ} *me-mi-iš-ta nu-ṽa-ra-at iš-ta-ma-a*[š-š^u-un ...] 6' "Bu sözleri söyledi ve onları işit[tim...]
7' [...] Fakat hangi bayrama çağ[ır]ırsa
7' [...] *-pí-ru*^{41?}-x [...] *A-NA EZEN*₄-*ma-ṽa-<ra>-at-ta ku-e-da-ni ḫal-z*[*i-iš-ša-i*] 8' [...] **sevilen** arkadaş oldu[ğu] için [...]
8' [... -*u*]n ***a-aš-ši-an-za*** *ku-it a-ra-aš e-eš*-[*ta*⁴²]

1.1.3.5. CTH 106 IV. Tuthaliya ile Tarḫuntašša Kralı Kurunta Antlaşması

Bo 86/299 (Bronz Tablet)⁴³ (Geç İmp.)

öy.II

43 *ma-aḫ-ḫa-an-ma A-BU-YA ŠEŠ-YA* 43 Fakat babam veliaht prensliğe tayin

---

³⁹ E. Laroche, "Textes mythologiques hittites en transcription", **RHA 1968b**, s. 189; HED A: 190; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/: CTH 347.1 (2009sq.); G. Beckman, **The Hittite Gilgamesh**, 2019, s. 65 vd.

⁴⁰ Ibid., s. 65 "*ku¹-e*".

⁴¹ Ibid., s. 65 "*BI²-iš-x-x*".

⁴² Ibid., s. 65 *e-eš[-ta ...]*

⁴³ Trans. ve çev. için bkz. H. Otten, **Die Bronzetafel aus Boğazköy: ein Staatsvertrag Tuthaliyas IV**, 1988, s. 18 vd; G. Beckman, **Hittite Diplomatic Texts Second Edition**, 1999, s. 118; K.A. Kitchen, P. Lawrence, **Treaty, Law and Covenant in the Ancient Near East Part 1**, 2012, s. 618 vd.; E. Devecchi, **Trattati internazionali ittiti**, 2015, s. 175.

<i>ku-in</i> ^{LÜ} <i>tu-u-ḫu-kán-ta-ḫi-ti ti-ya-an ḫar-</i>	edilmiş ağabeyimi
<i>ta</i>	44 (tahttan) uzaklaştırdığında beni krallığa
44 <i>na-an ar-ḫa ti-it-ta-nu-ut nu am-mu-</i>	atadı/tayin etti.
<i>uk</i> LUGAL-iz-na-ni ti-it-ta-nu-ut	45 Ve babam, Kurunta ve ben(im
45 <i>nu-kán ma-aḫ-ḫa-an A-BU-YA A-NA</i>	aramızdaki) saygı ve
^{mD} LAMMA <i>am-mu-uq-qa na-ak-ki-ya-</i>	46 sevgiyi gördüğünde babam bizi bir
<i>tar</i>	araya getirdi
46 <i>a-aš-ši-ya-tar-ra a-uš-ta nu-un-na-aš</i>	47 ve bize yemin ettirdi ...
<i>A-BU-YA an-da ar-nu-ut</i>	
47 <i>nu-un-na-aš le-en-qa-nu-ut ...</i>	

1.1.3.6. CTH 171 II. Muḫatalli'nin I. Adad-Nīrāri'ye Mektubu

KUB 23.102 (İmp.)

öy.I⁴⁴

10' <i>ŠEŠ-tar ku-iš ku-e-da-ni ḫa-at-re-eš-</i>	10' Kim diğerine kardeşlik (hakkında)
<i>ke-ez-zi</i>	sürekli yazıyor?
11' <i>nu-kán Ú-UL a-aš-ši-ya-an-te-eš ku-</i>	11'-12' Biri diğerine sevgili
<i>i-e-eš</i>	olmayanlar/birbirlerini sevmeyenler
12' <i>nu I-aš I-e-da-ni ŠEŠ-tar ḫa-at-re-eš-</i>	kardeşlik (hakkında) sürekli yazarlar mı?
<i>ke-ez-zi</i>	13' Fakat sana hangi nedenden ötürü

---

⁴⁴ Trans. ve çev. için bkz. A. Hagenbuchner, **Die Korrespondenz der Hethiter**, 1989, s. 260 vd.; G. Beckman, 1999, s. 147; C. Mora, M. Giorgieri, **Le lettere tra i re ittiti e i re assiri ritrovate a Ḫattuša**, 2004, s. 188 vd.; H.A. Hoffner, **Letters from the Hittite Kingdom**, 2009, s. 323 vd.

13' [t]u-uk-ma ŠEŠ-tar ku-ya-at-ta še-er kardeşlik (hakkında)

14' [ha]-at-ra-a-mi ...

14' [ya]zayım? ...

Yukarıdaki diplomatik yazışmalarda söz konusu olan sevgi, farklı ülke krallarının birbirlerine olan saygısını, hürmetini ifade etmektedir. Burada *aššiya-* sözcüğünün kullanımı kralların profesyonel ilişkisini vurguluyor da olabilir.

1.1.3.7. CTH 40 Šuppiluliuma'nın İcraatları

KBo 14.12⁴⁵ (İmp.)

ay.IV

29 ... nu-kán^DU-aš

29-30 Ve Fırtına Tanrısı, Mısır ve Hatti

30 [A-NA] KUR^{URU}Mi-iz-ri Û A-NA

ülkeleri

KUR^{URU}Ha-at-ti ma-aḥ-ḥa-an

31 [iš-ḥ]i-ú-ul iš-tar-ni-šum-mi iš-ḥi-ya-
at uk-tu-u-ri-ya-at-kán

31 arasında nasıl ebedi [ant]laşma
yaptı(rdı)ğını ve onların

32 [ma]-aḥ-ḥa-an iš-tar-ni-šum-mi a-aš-
ši-ya-an-te-eš

32 arasında [na]sıl sürekli **sevgi/dostluk**
(var) ise

33 [n]u-uš-ma-aš-kán ma-aḥ-ḥa-an tup-
pí pí-ra-an ḥal-zi-ir

33 ve onlar önlerindeki tableti nasıl
okudularsa

34 [n]am-ma-aš-ma-aš A-BU-YA ki-iš-ša-

34 daha sonra babam onlara şöyle söyledi:

---

⁴⁵ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, "The deeds of Suppiluliuma as told by his son, Mursili II (Continued)", *JCS* 1956, s. 75-98.; I. Singer, "The Kuruštama Treaty Revisited" *Gs Forrer* 2004, s. 591-607; G.F del Monte, *Le gesta di Suppiluliuma. Traslitterazione, traduzione e commento*, 2008, s. 95; A. O. Tiro, *Hititlerde Toplu Nüfus Aktarımları ve Ülke İçinde Kullanımları*, 2016, s. 59 vd.

an IQ-BI

- 35 [k]a-ru-ú-i-li-ya-za-ya-kán^{URU}Ha-at- 35 “Eskiden Hattuša ve
tu-ša-aš 36 Mısır aralarında **sevgili/dost**
- 36^{URU}Mi-iz-ra-aš-ša iš-tar-ni-šum-mi a- 37 idiler ve şimdi de aralarında bu
aš-ši-ya-an-te-eš 37 şekilde/böyle (sevgi/dostluk)
- 37 [e]-šir ki-nu-na-ya-an-na-aš-kán ki-i- 38 [ol]du. Böylece Hatti ülkesi [ve] Mısır
ya iš-tar-ni-šu[m-mi] 38 ülkesi aralarında
- 38 [ki-š]a-at nu-ya-kán KUR^{URU}Ha-at-ti 39 [eb]edi sevg[ili(dir)]/dost[(tur)].
KUR^{URU}Mi-iz-r[i-ya]
- 39 [uk-t]u-u-ri nam-ma iš-tar-ni-šum-mi
a-aš-ši-y[a-an-te-eš]

1.1.3.8. CTH 105 IV. Tuthaliya ile Amurrulu Šaušgamuwa Arasında Antlaşma

KUB 23.1⁴⁶ (Geç İmp.)

öy.I

- 28 GIM-an-ma^mNIR.GÁL-iš ŠEŠ A-BI 28 Fakat Muḫattalli, babamın ağabeyi
DUTU^{šI} 29 kral olduğu zaman ona karşı Amurru
- 29 LUGAL-iz-zi-at nu-uš-ši LÚ^{MEŠ} KUR 29 ülkesi halkı
^{URU}A-mur-ra
- 30 IGI-an-da ya-aš-te-er nu-uš-ši a-pa-a- 30 suç/günah işlediler ve ona şunu
at

---

⁴⁶ Trans. ve çev. için bkz. C. Kühne, H. Otten, **Der Sausgamuwa-Vertrag**, 1971, s. 6 vd.; G. Beckman, 1999, s. 104 vd.; K.A. Kitchen, P. Lawrence, 2012, s. 596 vd.

31 <i>ya-a-tar-na-aḫ-ḫi-ir a-aš-ši-ya-an-na-</i> <i>aš-ya-an-na-aš</i>	31 buyurdular/bildirdiler: “Biz kendi isteğimizle/severek/gönüllü olarak
32 ARAD ^{MEŠ} <i>e-šu-en ki-nu-un-ma-ya-tu-</i> <i>za Ú-UL ARAD^{MEŠ}</i>	32 köleler/vasaller olduk/ol(muş)tuk. Fakat şimdi senin kölelerin/vasallerin
33 <i>na-at-kán A-NA LUGAL KUR^{URU} Mi-</i> <i>iz-za-ri-i EGIR-pa an-da</i>	değiliz”. 33 Ve onlar Mısır ülkesi kralının tarafına
34 <i>ti-i-e-er ...</i>	34 geçtiler ...

Ülkelerin ve onları yönetenlerin arasındaki sevgiden bahsedilirken aslında vurgulanmak istenen aralarında gelişen barış ve dostluk bağlarıdır. Mısır ve Hatti ülkelerinin birbirlerine karşı “sevgili olmaları” onların dost ülkeler oldukları anlamını taşımaktadır. Diğer yandan sevgi sözcüğü krallar ve ülkeler dışında bir ülke halkının belli bir durumu isteyerek kabul etmesi, ona gönüllü olması manasında da kullanılmaktadır.

1.1.3.9. CTH 483 Çağırma Ritüelleri

KUB 15.34⁴⁷ (OH)

öy.II

6 <i>na-aš-ta an-da A-NA KUR^{URU} Ḫa-at-ti</i> <i>ḫa-an-ta-a-an-[ti]</i>	6 Sonra düzen[li], iyi (ve) parlayan/mükemmel Hatti ülkesine
7 <i>SIG₅-an-ti mi-iš-ri-ya-an-ti ú-ya-at-tén</i>	7 gelin/yerleşin! [Hatti ülkesine]

---

⁴⁷ Trans. ve çev. için bkz. V. Haas, G. Wilhelm, **Hurritische und luwische Riten aus Kizzuwatna**, 1974, s. 190 vd.; J. V. García Trabazo, **Textos religiosos hititas: Mitos, plegarias y rituales** 2002, s. 588 vd.

nu ú-ta-a[t-tén A-NA KUR^{URU}HA-at-t(i)]

8 TI-tar ha-ad-du-la-a-tar MU^{HL.A} 8 hayat, sağlık, uzun yıllar, evlatlar/döl,
GÍD.DA DUMU-la-tar DUMU.NITA^{MEŠ} erkek çocuklar, kız çocuklar, torunlar
D[(UMU.MUNUS^{MEŠ})š ha-aš-šu-uš⁴⁸ getir[in]!

9 ha-an-za-aš-šu-uš DINGIR^{MEŠ}-aš a-aš- 9 Tanrıların **sevgisi**, tanrıların
ši-ya-u-ya-ar DINGIR^{MEŠ}-aš [mi-i-ú- [yumuşaklığı],
mar]⁴⁹

10 tar-ḫu-i-la-a-tar nu-ú-un iš-ta-ma-aš- 10 gücü, selameti?, duyumsaması? ...
šu-ya-ar ...

öy.II

20 iš-tar-na-kán a-aš-ši-ya-u-ya-ar [a]l- 20 (Ülkede) **sevgi**, sadakat, tanrıların
šu-ya-ar DINGIR^{MEŠ}-aš a-aš-ši-ya-u[-
ya-a]r **sevgi[si]**

21 DINGIR^{MEŠ}-aš mi-i-ú-mar 21 tanrıların yumuşaklığı, tanrıların
DINGIR^{MEŠ}-aš šar-la-mi-iš-ša an-tu-uḫ-
ša-aš šar-la[-mi-i]š-ša yüceliği ve insanların yüc[eliği]

---

29 ki-i-ma ma-aḫ-ḫa-an Ì.DÙG.G[A ša]- 29 Bu güzel kokulu ince yağ, o nasıl
ni-iz-zi na-at-kán DINGIR^{MEŠ}-as a-aš-ši-
ya-an tanrıların **sevdiği** ise,

---

⁴⁸ V. Haas, G. Wilhelm, 1974, s. 190 TI-tar ha-ad-du-la-a-tar MU^{HL.A} GÍD.DA DUMU-la-tar IBILA^{MEŠ}
DUMU.NITA^{MEŠ} D[(UMU.MUNUS^{MEŠ})š ha-aš-šu-uš

⁴⁹ Ibid., s. 190 ha-an-za-aš-šu-uš DINGIR^{MEŠ}-aš a-aš-ši-ya-u-ya-ar DINGIR^{MEŠ}-aš [al-šu-ya-ar]

30 *an-du-uh-ša-aš-ša-at¹-kán* [a-aš-]ši- 30 o (nasıl) insanların [sev]diği ise tanrılar
ya-an A-NA DINGIR^{MEŠ}-ya[-ká]n[?] için de kral, kraliçe
LUGAL MUNUS.LUGAL 31 ve Hatti ülkesi aynı şekilde
31 KUR^{URU}*Ha-at-ti-ya QA-TAM-M[A]* sevgilileri/sevilenleri olsunlar!
a-aš-ši-ya-an-te-eš a-ša-an-du

1.1.3.10. CTH 190 Tarhunmiya'dan Anne ve Babasına Mektup

Mışt. 75/64 HKM 81⁵⁰ (OH)

öy.

9 *nu-ut-ta TI-tar ha-ad-du-l[a-ta]r* 9 Ve sana hayat, sağlık,
10 *in-na-ra-u-ya-tar* MU^{HLA} G[ÍD[?].DA[?]] 10 zindelik, u[zu]n yıllar,
11 DINGIR^{MEŠ}-aš *a-ši-ya-u-ya-a[r]* 11 tanrıların **sevgisi**,
12 DINGIR^{MEŠ}-aš *mi-ú-mar ZI-aš-[m]a^(?)* 12 tanrıların nezaketi/hoşnutluğu ve ruhun
13 *du-uš-ga-ra-ta-an-na pí-eš[-kán-du]* 13 neşesini/sevincini versi[nler]!

Tanrıların içinde bulunduğu bir dizi iyi dilekler sıralanırken *aššiya-* sözcüğü de bunlar arasında geçmektedir. Tanrıların sevgisi anlamıyla geçen ifade karşı tarafa hayat, sağlık, uzun yıllar vb. olumlu anlamda mesajlar iletmektedir.

---

⁵⁰ Trans. ve çev. için bkz. S. Alp, "Maşat-Höyük'te Keşfedilen Çivi Yazılı Hitit Tabletleri", **Türk Tarih Kongresi 1979**, s. 165-196.; S. Alp, 1980, s. 25-60.; S. Alp, 1991, s. 272 vd.; H.A. Hoffner, 2009, s. 240 vd.; M. Marizza, **Lettere ittite di re e dignitari: la corrispondenza interna del Medio Regno e dell'Età Imperiale**, 2009, s. 74.

1.1.3.11. CTH 384 Puduḫepa'nın Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası

KUB 21.27⁵¹ (İmp.)

öy. I

10 *nu-mu A-NA* ^m*Ḫa-at-tu-ši-li* ARAD- 10 Ve beni bir araya
KA ku-e-da-ni getirdiğin/evlendirdiğin kölen Ḫattušili

11 *a-ra-al-la-a-it nu-kán a-pa-a-aš-ša* 11 o kader ile
pu-la-a[z²]

12 *A-NA* ^D*U* ^{URU}*Ne-ri-ik* DUMU-KA *a-* 12 **sevgili** oğlun Nerik Kenti Fırtına
aš-ši-ya-an-ti [*ḫa*]-*ap-ta-at* Tanrısı'na kendini adadı.

13 *nu-un-na-aš* ^D*UTU* ^{URU}*TÚL-na* 13-14 ve Arinna Kenti Güneş Tanrıçası,
GAŠAN-YA ku-e-da-ni pí-di hanımefendim, bizi yerleştirdiğin yerde
14 [*ti*]-*it-ta-nu-ut na-at tu-el* senin

15 [*a*]-*aš-ši-ya-an-ta-aš* DUMU-*aš ŠA* 15 **sevgili** oğlun, Nerik kenti Fırtına
^D*IM* ^{URU}*Ne-ri-ik AŠ-RU* Tanrısı, o yerde(dir)

ay.III

43' ^D*Zi-in-tu-ḫi-i-iš* GAŠAN-YA *ŠA* ^D*U* 43'-44' Tanrıça Zintuḫi, hanımefendim,

---

⁵¹ Trans. ve çev. için bkz. D. Sürenhagen, "Zwei Gebete Ḫattušilis und der Puduḫepa: Textliche und literaturhistorische Untersuchungen", *AoF* 1981, s. 83-168; J. V. García Trabazo, 2002, s. 358 vd.; E. Rieken et al. (ed.), *hethiter.net/CTH 384.1* (2015sq.); I. Singer, *Hittite Prayers*, 2002b, s. 102 vd.; J. Freu, M. Mazoyer, *L'apogée du nouvel empire hittite. Les Hittites et leur histoire*, 2008, s. 347 vd.; A. Ünal, *Eskiçağ Anadolu Toplumlarında Kadın Anayanlı Bir Hitit Kraliçesi: Puduḫepa ve Zamani*, 2014, s. 487; A. Daues, E. Rieken, J. Lorenz, *Das persönliche Gebet bei den Hethitern: eine textlinguistische Untersuchung*, 2018, s. 432 vd.

44' ^DUTU ^{URU}TÚL-na-ya **a-aš-ši-ya-an-** Arinna Kenti Güneş Tanrıçası ve Fırtına
za *ha-aš-ša-aš* Tanrısı'nın **sevgili** torunu

ay. IV

13' [zi-ik-za] ^DMe-ez-zu-ul-la GAŠAN- 13'-14' [Sen] Tanrıça Mezulla,
Y[A A-NA] ^DIM-za hanımefendim, [Ḫatti kenti] Fırtına Tanrısı

14' [^{URU}Ḫa-at-ti ù] A-NA ^DUTU [ve] Arinna kenti Güneş Tanrıçası'nın
^{URU}TÚL-na **a-aš-[ši-ya]-an-za** **sevgili** kızı(sın).

DUMU.MUNUS-aš

ay.IV

27' [zi-ik ^DU ^{URU}Zi-ip-p]a-la-an-da EN- 27' [Sen Zipp]alanda [kenti Fırtına
YA Tanrısı], efendim

28' [A-NA ^DIM-za ù A-]NA ^DUTU 28' [Fırtına tanrısı ve] Arinna Kenti Güneş
^{URU}TÚL-na **a-aš-ši-ya-an-za** DUMU-aš Tanrıçası'nın **sevgili** oğlu(sun)

ay.IV

40' ... ku-it-ma-an [ŠA] DINGIR^{LIM} EN- 40'- 42' Efendim, Tanrı[nın] **sevgili** Nerik
YA kentini (Ḫattušili) tekrar inşa ettiğinde ...

41' ^{URU}Ne-ri-iq-qa-an **a-aš-ši-ya-an-t[a-**
an UR]U-an EGIR-pa

42' ú-e-te-et ...

1.1.3.12. CTH 383 III. Hattušili ve Puduḫepa'nın Arinna Kenti Güneş

Tanrıçası'na Duaları

KUB 14.7⁵² (Geç İmp.)

ay.III

40' ... nu ŠA^{DU} URU^{URU}Ne-ri-ik DUMU-KA 40'... Senin **sevgili** oğlun, Nerik [Kenti]

41' a-aš-ši-ya-an AŠ-R[U^{URU}]Ne-ri-iq- Fırtına Tanrısı'nın

qa-an URU-an e-ep-pu-un

41' yerini, Nerik kentini tuttum/aldım.

42' ^{DU}UTU URU^{URU}TÚL-na-ma GAŠAN-YA 42' Arinna Kenti Güneş Tanrıçası,

<GAŠAN> KUR.KUR^{HIA} URU^{URU}Ha-at-ti hanımefendim, Ḫatti ülkelerinin

^{DU} URU^{URU}Ḫat-ti EN-YA

<hanımefendisi>, Ḫatti kentinin Fırtına tanrısı, efendim

43' A-NA INIM ^{DU} URU^{URU}Ne-[ri]-ik

43' senin **sevgili** oğlun Nerik kenti Fırtına Tanrısı meselesi için

DUMU-KA a-aš-ši-ya-an-ti še-er

44' ku-u-un me-mi-an i-ya-at-[tén] ...

44' bu sözü/meseleyi yapınız/yerine getiri[niz]!

ay.IV⁵³

3 nu DINGIR^{LIM} GAŠAN-YA a-pa-a-at

3-4 Tanrıçam, hanımefendim, **sevgili**

ya-aš-túl A-NA ^{DU} [URU]Ne-r[i-ik DUMU-

[oğlun N]erik kenti Fırtına tanrısı için bu günahı tamamen üzerinden at! Onu

⁵² Trans. ve çev. için bkz. I. Singer, 2002b, s. 100; I. Singer, "Danuḫepa and Kurunta", **Eothen** 2002a, s. 739-751; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 383.1 (2015sqq.).

⁵³ Trans. ve çev. için bkz. D. Sürenhagen, 1981, s. 83-168; G. Beckman, **Hittite Birth Rituals**, 1983, s. 12; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 383.1 (2015sqq.).

KA]

(günahı üzerinde) [bırak]ma!

4 *a-aš-ši-an-ti še-er ar-ḫa pé-eš-ši-ya na-*

at le-e [da-li²-ya-ši²]

Yukarıdaki dua metinlerinde “sevgili” sözcüğü, efendim ve hanımefendim hitaplarıyla anılan Fırtına Tanrısı ile Arinna Kenti Güneş Tanrıçası’nın oğulları, kızı ve torunu için kullanılmıştır. Sevgili tanımıyla burada ifade edilmek istenen, tanrılar için onların çocuklarının, torunlarının değerli oldukları olabilir. Ya da dualarda kral ve kraliçenin bahsi geçen tanrıların değerli olduklarını vurgulamak için özellikle kullandıkları bir tanım olmalıdır.

1.1.3.13. CTH 626 *nuntarriyašḫa*- Bayramı

KBo 58.119⁵⁴ (Geç İmp.) dupl. KUB 41.29⁵⁵ (Geç İmp.)

öy.I

10’ [^DU ^{URU}Zi-i]p-pa-la-an-da EN-YA

10’ (Fırtına Tanrısı’nın adamı şöyle

11’ [ša-ni-iz-zi-y]a-az te-eš-ḫa-az

söyler): “[Zi]ppalanda [kenti Fırtına

Tanrısı], efendim

12’ [ka-a-ša-ḫa-at-ta] ta-ba-ar-na-aš

11’ [tatl]ı uykudan/rüyadan (uyan/kalk)

LUGAL-uš

13’ [ŠA AMA-KA ŠA ^DUT]U ^{URU}A-ri-in-

12’ [Bak]! *tabarna*, kral,

na

13’ [annen] Arinna Kenti G[üneş

14’ [^{LÚ}SANGA I-NA ^{HUR.SAG}Da]-a-ḫa tu-

Tanrıçası’nın]

e-el

14’-15’ [rahibi] seni **sevgilin** [Da]ḫa

⁵⁴ Trans. için bkz. D. Groddek, **Hethitische Texte in Transkription KBo 58**, 2012, s. 80 vd.

⁵⁵ Y. Arıkan, “Hitit Kültünde Bir Görevli: ^{LÚ}*tazzelli*”, **IKH 2005**, s. 49-82.

15' [a-aš-ši-ya-an-ti pé]-e-da-a-i [dağına] götürecek.

1.1.3.14. CTH 780 Allaituraḫhi Ritüeli

VBoT 120 + KBo 12.85⁵⁶ (İmp.)

öy.II

- 22' ... ^DAl-la-a-ni-iš-ma-at-t[a[?]] 22' ... Fakat Allani onu sana
- 23' ^DU-ni ne-pi-ši LUGAL-i ma-ni-ya- 23' Fırtına Tanrısı'na, Göğün kralına
aḫ-ta a-aš-ši-ya-an-t[i] teslim etti. Istar **sevgili**
- 24' ŠEŠ-ni ^DIŠTAR-iš ú-e-ek-ta kar-aš- 24' kardeşinden istedi: Beni kes!
mu
- 25' NÍ.TE-YA pár-ku-nu-ut na-at pa-a-i 25' Vücudumu temizle! Fırtına Tanrısı
kardeşim onu ver!
- ^DU-aš ŠEŠ-YA 26' Fırtına Tanrısı *Istar*'a (şöyle) dedi:
- 26' ^DU-aš A-NA ^DIŠTAR me-mi-iš-ta pé- "Onu sana verdim,
eḫ-ḫu-un-na-at-ta 27' onu ne yapacaksın?
- 27' na-at ku-it DÜ-ši

Sevgili Dağa dağı ve *Istar*'ın sevgili kardeşi ifadelerinde yine "sevgili" sözcüğü onları tanımlayan bir sıfat gibi kullanılmıştır.

---

⁵⁶ Trans. ve çev. için bkz. V. Haas, I. Wegner, **Die Rituale der Beschwörerinnen SALŠU. GI, Teil I: Die Texte**, 1988, s. 133 vd.

1.1.3.15. CTH 717 Iştar için Ritüel ve İlahi

KUB 24.7⁵⁷ (İmp.)

öy.I

12 ...ŠA ^DGAŠAN *ħa-an-te-ez-zi-uř* 12-13 Hanımefendimin önde gelen
MUNUSŠUḪUR.LÁL^{HIA} hizmetçileri [Nina]tta'yı, Kulitta'yı,

13 [^DNi-na]-at-ta-an ^DKu-li-it-ta-an ^DŠi-Šintalirte'yi [Nam]razunna'yı (öveceğim).
en-tal-ir-te-in

14 [^DNa]-am-ra-zu-un-na-an *nu-kán* 14 Ve *Iřtar* hangi evi
^DIŠTAR-li É-ir *ku-it*

15 [*a-aş-ři*]-ya-at-ta-ri *nu a-pu-u-us a-* 15 [sev]iyorsa onları o eve
pé-e-da-ni É-ir

16 [ř]u²-ua-u-ua-an-zi *u-i-ya-az-zi nu* 16 dolu (bereket) olması için gönderir. Ve
KIN-an *ku-it an-ni-iş-kán-zi* hangi işi yaparlarsa

17 [n]a-[a]t *ħal-ua-am-na-az an-ni-iş-* 17 onlar hevesle/istekle (iş) sürekli
kán-zi É-ir-ma ku-it yaparlar. Evde hangi işi

18 [a]n-ni-iş-kán-zi *na-at du-uř-ka-ra-at-* 18 yaparlarsa onlar sevinçle
ta-az-za

19 [a]n-ni-iş-kán-zi *ħa-an-ta-ir-ma* 19 (o iş) sürekli yaparlar. Gelinler

---

⁵⁷ Trans. ve çev. için bkz. J. Friedrich, 1950, s. 213-255; A. Archi, "I poteri della dea Is tar hurrita-ittita", **OA 1977**, s. 297-311; I. Wegner, **Gestalt und Kult der Iřtar-Šawuřka in Kleinasien**, 1981, s. 50, 142; H.G. Güterbock, "A Hurro-Hittite Hymn to Ishtar", **JAOS 1983**, s. 155-164; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/: CTH 363.1 (2009sqq.).

MUNUS.MEŠE-GI4.A-uš	evlendi(klerinde)
20 nu TÚG-an ša-ri-iš-kán-zi ha-an-da-ir-ma DUMU ^{MEŠ} É ^{TI}	20 (onlar) elbiseyi sürekli dokurlar/örerler, evin erkek oğulları evlendi(klerinde)
21 nu A.ŠÀ-an IKU-li har-ši-iš-kán-zi öy.	21 (onlar) bir IKU büyüklüğünde tarlayı sürekli sürerler.
38 LÚ-iš-ma-kán DAM-ZU-ya ku-i-e-eš a-aš-ši-ya-a[n-ta-ri]	38 (Birbirlerini) sev[en] (bir) adam ve karısı
39 nu-uš-ma-aš-kán a-aš-ši-ya-tar ZA[G-na-š]a-an ar[-nu-uz-zi]	39 onlara aşk uğur getirir /olumlu/uğurlu ge[lir].
40 na-at tu-e-<da->az-za ^D IŠTAR-li-az-za [š]a-ra-a-an aḥ[-...]	40 Ve o, sen <i>Ištar</i> tarafından (yapıldı/sağlandı)...

Bu metinde Tanrıça *Ištar* tarafından sevilen evin bolluk ve bereketle dolacağı, o hanede yapılan işlerin mutlulukla, sürekli yapılacağı anlatılmaktadır. Dolayısıyla tanrıların sevgisini kazanmış olmanın önemi vurgulanmaktadır denebilir. Metnin diğer sütununda ise birbirlerini seven karı-kocanın sahip olduğu sevginin *Ištar* tarafından onlara verildiği belirtilmektedir.

1.1.3.16. CTH 671 Nerik Kenti Fırtına Tanrısı'na Kurban ve Dua

KUB 36.89⁵⁸ (İmp.)

ay.

56' ZI-ni-ya-ra-za-an-kán tar-ni ^{URU}Ne- 56' "Nerik kentini ruhunda bırak! Tanrı

---

⁵⁸ Trans. ve çev. için bkz. H.J. Deighton, *The 'Weather-God' in Hittite Anatolia: an examination of the archaeological and textual sources*, 1982, s. 74 vd.

ri-ik-qa-an URU-an ^D*Te-ši-mi-ya-kán a-* Teşimi'nin **sevgili**
aš-ši-ya-an-ti

57' *gi-nu-ya ša-ni-iz-zi-uš ti-eš-ḫu-uš šu-* 57' dizinde güzel/tatlı rüyalar ve uyku
up-pa-ri-ya-an-za e-eš-ta vardı/mevcuttu.

1.1.3.17. CTH 376 Murşili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası

KUB 24.3 + KUB 31.144⁵⁹ (İmp.)

öy.I

39' *[zi-i]k-pát-za* ^DUTU ^{URU}*A-ri-in-na gi-* 39' [Se]n Arinna Kenti Güneş Tanrıçası,
in-zu-ya-la-aš DINGIR^{LUM} *zi-ik* sen merhametli/şefkatli (bir) tanrıçasın

40' *[nu gi]-in-zu zi-ik-pát da-aš-ki-ši pa-* 40' [ve] (sadece) sen merhamete sahipsin.
ra-a ḫa-an-da-an-za-ša-kán Adaletli/doğru yolda olan

41' *an-tu-uḫ-ya-aḫ-ḫa-aš tu-uk-pát A-NA* 41' insan sen Arinna Kenti Güneş
^DUTU ^{URU}*A-ri-in-na a-ši-ya-an-za* Tanrıçası'na **sevgilidir/sevilendir.**

“Tanrının sevgili dizi” ifadesi huzur kavramını çağrıştırmaktadır. Güzel rüyalar ve uykunun bulunduğu yer tanrının dizidir. Burada yine değerli anlamında tanrının bedenine ait bir parça sevgili tanımlamasıyla kullanılmıştır. Diğer metinde tanrıça tarafından sevilen ya da tanrıça için sevgili olan insan tanımlanmaktadır.

---

⁵⁹ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, “An Addition to the Prayer of Murşili to the Sungoddess and its Implications”, *Anatolian Studies* 1980, s. 41-50; E. Rieken et al. (ed.), [hethiter.net/CTH 376.1](http://hethiter.net/CTH_376.1) (2016sqq.).

1.1.3.18. CTH 348 Hedammu Mitosu

KBo 26.72⁶⁰ (İmp.)

ay.IV

5 ... *ma-a[h-ḫa-an^DIŠTAR-i]š^{URU}Ne-nu-
ya-aš MUNUS.LUGAL-aš* 5 ... [İštar] Ninive şehrinin kraliçesi
olarak

6 [...-r(a[?] *ma-la-a-it nu-kán a-aš-ši-ya-
)tar^{GIŠ}ša-ḫi-in^{GIŠ}[pár-nu-ul-l]i-in-na ašk* (iksirini), *šahi-* ve [*parnul*]li-yi-
derin
da-aš-ša-u-aš A^{HIA}-na-aš suların içine

7 [(*šu-un-ni[!]-ya-at nu-kán A^{HIA}-aš a*)]n- 7 [(doldurdu/döktü ve su)]ların içinde **aşk**
da a-aš-ši-ya-tar^{GIŠ}š[a-ḫi-iš^{GI}]pár-nu- (iksiri), *š[ahi-]* ve *parnulli* eridi.
ul-li ya-ar-ši-i-it

Hedammu mitosunda *aššiyatar*'ın kullanımı aşk iksiri belki de afrodisyak anlamında geçişine bir örnektir. Sözcüğün yanında sıralanan diğer kelimelerin neleri ifade ettiği tam olarak bilinmemekle beraber *aššiya-* burada yine Tanrıça *İštar* ile ilişkili görünmektedir.

1.2. Neşe, Sevinç, Mutluluk

Mutluluk, yaşamın olumlu yönde devam etmesini sağlayan, yaşama isteğini güçlendiren herkesin hissetmek istediği, iyi hissettiren bir duygudur. İstenen bir durumun gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkar⁶¹. Neşe veya sevinç ise istenen, hoş giden bir durumla karşılaşıldığında ortaya çıkan coşkulu bir duygu, mutluluğun anlık hali, dışa

---

⁶⁰ Trans. ve çev. için bkz. J. Siegelová, *Appu-Märchen und Hedammu-Mythus*, 1971, s. 58 vd.; H. Hoffner, 1998, s. 55; HEG W-Z: 365.

⁶¹ F. Bozkurt, 2014, s. 25-34.

vurumu olarak tanımlanabilir⁶². “Sevinmek, mutlu olmak” eylemi tanrıları kutlamak ve onlarla birlikte sevinmek şeklinde dini metinlerde, bayram törenlerinde görülmektedir⁶³. Özellikle dini törenlerde sevinç hem insanların dinsel coşkusunu hem de bu coşkuyla ilişkili tanrıların hissettiği tatmini anlatmaktadır. Dolayısıyla bu duygunun insanlar ve tanrılar tarafından hissedilebildiği söylenebilir⁶⁴.

1.2.1. *duškaratt-*

dušk- “mutlu olmak, sevinmek”⁶⁵ manasına gelen sözcük erken dönemlerde *dušk-*, daha geç dönemlerde *duškiya-* formunda yazılmıştır⁶⁶. *para* partikeli ile

---

⁶² TDK: 1766b, 2081b; F. Bozkurt, 2014, s. 25-34; T. Watt Smith, **Duygular Sözlüğü "Acımadan Zevklenmeye"**, 2022, s. 243.

⁶³ A. Gilan, R. Della Casa, “Emotions and Hittite Kingship: Feeling Like a King”, **The Routledge Handbook of Emotions in the Ancient Near East 2023**, s. 359-376; A. Mouton, “Joy and Happiness in Hittite Texts”, **The Routledge Handbook of Emotions in the Ancient Near East 2023**, s. 472-484.

⁶⁴ Ibid., s. 472-484.

⁶⁵ W. Petersen, “Zur hethitischen Etymologie”, **ArOr 1937**, s. 201-214, *dusk-* “sich ergötzen”; van Brock, “Dérivés nominaux en L du hittite et du louvite”, **RHA 1962**, s. 69-168 *dušk-* “se réjouir”; E. Neu, 1968, s. 181 *dušk-* “(sich) erfreuen, sich freuen”; N. Oettinger, **Die Stammbildung des hethitischen Verbuns**, 1979, s. 555 *tuške-* “sich freuen, Gefallen finden an”; D.M. Weeks, **Hittite Vocabulary: An Anatolian Appendix to Buck's "Dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages"**, 1985 s. 223 *duski-* “be happy”; EHS: 255, 521 *dušk(iya)-* “sich freuen, sich unterhalten”; HW: 229b, 230a *dušk-*, *duškiya-* “sich freuen, fröhlich sein, (sich) unterhalten, spielen”; HEG T: 464, 470 *dusk-*, *duskiya-* “sich freuen, fröhlich sein, (sich) unterhalten, spielen”, auch transitiv erfreuen, unterhalten”; HHw: 182 *dusk-*, *duskiya-* “sich freuen, fröhlich sein, (sich) unterhalten, spielen”; MHH: 741a *dušk-/duškiya-* “sevinmek, eğlenmek, sevinçli olmak, neşelenmek, oynamak”; EDHIL: 901 *tušk(iye/a)-* “to be happy, to entertain (oneself) to play”; M. Cammarosano, “Rejoicing in the Gods: the Verb *dušk-* and Hittite Cheese Fighting”, **IKH 2014**, s. 138-170 *dušk-* “to be happy, to rejoice”; G.

kullanıldığı zaman “memnun etmek, (tanrı tarafından) merhamet etmek” anlamlarına da gelmektedir⁶⁷. *dušk-* fiilinden türetilmiş olan diğer sözcükler, verbalabstraktum yapan *-att-* sufiksi⁶⁸ ile türetilen *duškaratt-* “mutluluk, sevinç”⁶⁹; *ıant-* sufiksiyle⁷⁰ oluşturulan *duškarayıant-* “neşeli”⁷¹; iterativ form *duškišk-* “sevinmek, neşelenmek”⁷² ve ondan

---

Beckman, 2023, s. 171-196 *dušk-* “joy, happiness”; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376 *dušk(iya)-* “to rejoice, to be happy”.

⁶⁶ HEG T: 464.

⁶⁷ HW: 230a *para dušk-* “sich freuen, gnädig sein (vom Gotte)”; HHw: 182 *para dusk-* “sich freuen, gnädig sein (Gottheit)”.

⁶⁸ H.A. Hoffner, H.C. Melchert, **A Grammar of the Hittite Language: Part 1: Reference Grammar**, 2008, s. 57.

⁶⁹ EHS: 254 *dušgarat-* “Vergnügen”; D.M. Weeks, 1985, s. 223 *dusgaratt-* “joy”; A. Ünal, “Hittite Architect and a Rope-Climbing Ritual” **BELLETEN 1988**, s. 1469-1504 *dušgarat-* “entertainment”; HW: 230a *dušgaratt-* “Freude, Vergnügen, Unterhaltung”; E. Rieken, **Untersuchungen zur nominalen Stammbildung des Hethitischen**, 1999, s. 116 *tuškaratt-* “Freude, Vergnügen, Unterhaltung”; MHH: 741a *dušgarat* “sevinç, eğlence, neşe”; EDHIL: 901 *tuškaratt-* “happiness, entertainment”; M. Cammarosano, 2014, s. 138-170 *dušgaratt-* “joy, rejoicing”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *duškaratt-* “joy”.

⁷⁰ H.A. Hoffner, H.C. Melchert, 2008, s. 61.

⁷¹ D.M. Weeks, 1985, s. 223 *duskarawant-* “Joyfuli Glad”; HW: 230a *dušgarayıant-* “froh, fröhlich, freudig”; HEG T: 468 *dusgarawant-* “froh, fröhlich, freudig”; HHw: 182 *dusgarawant-* “froh, fröhlich, freudig”; MHH: 741b *dušgarawant-* “memnun, sevinçli, neşeli”; EDHIL: 901 *dušgarayıant-* “happy, glad”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *duškarawant-* “joyful”; N. Oettinger, 1988, s. 273-286 “*dušgaratt-* ve *naḫšar-att-* semantik açıdan karşıt”.

⁷² HEG T: 467 *duskisk-* “sich freuen”; M. Cammarosano, 2014, s. 138-170 “eğlendirmek anlamına gelmez”.

türetilen *duškiškuuvar*; *tuškari*- “mutluluk”⁷³; verbalsubstantiv *duškiyauar*⁷⁴ ve *duškuuvar/duškummar*⁷⁵; causativ *duşganu*- “mutlu etmek”⁷⁶; *duškariya*- “mutluluk”⁷⁷ ve *duşkar(iy)atar*⁷⁸ yer alır. Sözcüğün Akadca karşılığı *ĤUTADDU*’dur⁷⁹.

Etimolojisi hakkında yapılan değerlendirmelerden biri, kökünün **tuhs-* kelimesi olabileceği yönündedir. *tuhš-* ise Hititçe *tuhhušiya*- “beklemek, sakince izlemek” sözcüğüne bağlanır⁸⁰. Buna yakın olan bir diğer değerlendirme, *duşk-* fiilinin Sankritçe

---

⁷³ EDHIL: 901 *tuškari*- “happiness”.

⁷⁴ G. Beckman, 2023, s. 171-196 *duškiyauwar* “rejoicing”.

⁷⁵ HEG T: 467 *duskuwar* “Erfreung”; ibid. *duškummar* “joy”.

⁷⁶ HW: 460a *duşganu*- erfreuen”; HEG T: 467 *dusganu*- erfreuen”; HHw: 182 *dusganu*- “erfreuen”; MHH: 741a *duşkanu-/duşganu*- “sevindirmek, eğlendirmek”; EDHIL: 901 *duşganu*- “to make happy”; ibid., *duşkanu*- “to cause to rejoice”.

⁷⁷ HHw: 182 *dusgariya*- “sich freuen”; HEG T: 464 *tuskariya*- “Freude, Lust”; MHH: 741b *tuškariya*- “neşe, sevinç, memnuniyet”.

⁷⁸ EHS: 255 *duşgaratar* “Freude”; HW: 230a *duşgaratar* “Freude”; HEG T: 468 *dusgar(iy)atar* “Freude”; HHw: 182 *dusgaratar*, *dusgariyatar* “Freude”; MHH: 741b *duşgaratar* “eğlenme, neşelenme”; EDHIL: 901 *duşkaratar/duşkarann*- “happiness”; ayrıca bkz. “**duşgarahh-*” N. Oettinger, 1988, s. 273-286; E. Rieken, 1999, s. 117; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *duşkaratar* “joy”; *duškariyatar* “(cause for) joy”.

⁷⁹ HW: 229 *ĤUTADDŪ* “ständig erfreuen”; H.G. Güterbock, M. Civil, “The Series Erim-ḫuš in Boghazköy”, *MSL* 1985, s. 97-128 CTH 301 Erimḫuš Sözlük Listesi KBo 1.35 3’ [(GU₄.UD.TUK₄.TUK₄)] *ĤU-UD-DU-Ū du-uš-ga-ra-az* “joy” 4’ [(Uḫ.TAG)] *ĤU-TA-AD-DU-Ū du-uš-ku-um^(du)-mar* “to rejoice”.

⁸⁰ N. Oettinger, 1979, s. 326 “*tuške* < **tuš-ske-*”.

túšyati “tatmin olmak, memnun olmak” sözcüğü ile ilişkisi üzerine olup kökünün **tuš-* olabileceğidir⁸¹.

Öte yandan *duškiya-* filinin kökü de *tušk-* sözcüğüne, *duškaratt-* ve *duškarayant-* sözcükleri ise **tušgara-* sözcüğüne bağlanıp kökünün ise *tuškra-* sözcük köküne indirgeneceği belirtilmiştir⁸².

1.2.2. Geçtiği Metin Yerleri

dušk- / *duškiya-*

Prs. Sg. 2 *du-uš-ga-at-ti* KBo 25.184 III 7; [*d*]*u-uš-kat-ti* KUB 6.46 IV 32, KUB 30.14 III 64.

Prs. Sg. 3 *du-uš-ga-i* KUB 6.45 III 61, KUB 6.46 IV 30; *du-uš-ki-ya-zi* KUB 14.7 IV 14; *du-uš-ki-iz-zi* KUB 27.49 III 14, KBo 42.53 4’, KBo 32.15 II 25, KBo 18.21 öy. 7; *tu-uš-ki-iz-zi* KBo 32.15 II 21’, 23’.

Prs. Pl. 3 *du-uš-kán-zi* KBo 71.11 ay. 3’, KUB 59.34 III 4, KUB 17.35 II 26’, III 8, 35, IV 13, KUB 44.42 ay. 6’, 19’, KUB 59.34 III 4, KUB 46.16 öy.[?] 3’, KUB 42.91 II 14, KUB 60.140 III 16’, Bo 9018 5’, VBoT 122 III 4, KBo 26.200 2’, KUB 44.21 II 9, KBo

---

⁸¹ W. Petersen, 1937, s. 201-214; H. Kronasser, **Vergleichende Laut-und Formenlehre des Hethitischen**, 1956, s. 61 *du-us-ki-iz-zi* = *tus+sk+e+tsi* “er freud sich”, ai. *tuš-yati* “er ist zufrieden”; van Brock, 1962, s. 69-168; E. Neu, 1968, s. 181 dn. 1; H.C. Melchert, **Studies in Hittite Historical Phonology**, 1984, s. 110 *tuške-* “rejoice” < *tus-ske (Skt. *túšyati* “rejoices”); D.M. Weeks, 1985, s. 223; HED A-I: 483; HEG T: 465; Ayrıca bkz. J. Pokorny, **Indogermanisches etymologisches Wörterbuch III**, 1959, s. 1079 **teu-* “in freudlichem Sinne die, Aufmerksamkeit zuwenden, aufmerken”; DLL: 100; F. Starke, **Untersuchung zur Stammbildung des keilschrift-luwischen Nomens**, 1990, s. 268; krş. HED A-I: 483 “*isdusduski-* appears in a possible figura etymologica with *dusgaratt-*”; krş. HEG T: 469.

⁸² E. Rieken, 1999, s. 116; EDHIL: 902; krş. N. Oettinger, 1988, s. 273-286.

49.21 5', KBo 26.182 16', KBo 13.196 5', CHDS 3.6 II 2', KBo 52.199 3', KBo 56.58 3'; *du-uš-qa-an-zi* KUB 55.60 IV 11'; *du-uš-ki-ya-an-zi* KUB 59.39 II 24'.

Prt. Sg. 1 *tu-uš-k[u-un]* KBo 10.12 öy. 20', KBo 10.12 öy. 21'; *du-uš-ku-un* KUB 21.38 öy. 2', KBo 18.23 öy. 6'.

Prt. Sg. 3 *du-uš-kit* KBo 13.94 14'.

Med. Prs. Sg. 3 *du-uš-kat-ta* KUB 33.120 I 27.

Med. Prs. Pl. 3 *du-uš-kán-ta* KBo 13.94 12'; *du->du<-uš-kán-ta-ri* KUB 29.1 III 50; *du-uš-kán-ta-ri* Bo 3417 ay. 4'.

Med. Prt. Sg. 3 *du-uš-kit-ta-at* KUB 33.87 I 10, KUB 33.109 I 10, KUB 36.12 I 10, KBo 26.70 I 10.

Med. Imp. Sg. 2 *du-uš-ki-iš-ḥu-u[t]* KUB 59.70 III 8'.

Med. Imp. Pl. 3 *du-uš-kán-ta-ru* KUB 45.20 II 12'.

duškišk-

Prs. Sg. 1 *du-uš-ki-iš-ki-mi* KUB 49.90 öy. 6'.

Prs. Sg. 3 *du-uš-ki-iš-k[i-iz-zi]* KUB 58.32 III 6'.

Prs. Pl. 3 *du-uš-ki-eš-kán-zi* KUB 29.1 III 4, KBo 22.70 ay.[?] 3', KBo 22.70 ay.[?] 5', Bo 3417 ay. 4; *du-uš-ki-iš-kán-zi* KUB 44.42 öy. 17', KUB 59.34 IV 1, KUB 38.25 I 24', KUB 25.23 I 22', KUB 25.23 IV 1, KBo 26.199 5', KBo 26.159 1', KBo 71.16 9', KBo 26.160 8', KUB 44.20 13', KBo 2.13 öy. 18, KBo 69.142 1', KUB 8.52 II 9'; *du-uš[-k]iš-kán-zi* KUB 60.27 ay. 6', KUB 57.103 I 5'.

Prt. Sg. 1 [*du-u*]š-ki-eš-ki-nu-un KBo 18.53 öy. 8'.

Imp. Sg. 3 *du-uš-ki-iš-ki-id-du* KBo 18.133 öy. 7'.

Prt. Sg. 3 *du-uš-ki-iš-ki-it* KUB 23.101 II 11, KUB 24.7 IV 40'; *du-uš-kiš-ki-i[t²]* KUB 35.84 II 10'.

Prt. Pl. 3 *du-uš-k[iš-ki-i]r* KUB 35.84 II 11'.

Imp. Sg. 2 *du-uš-ki-iš-ki* KUB 32.137 II 3; *du-uš-ki-iš-ki* KBo 18.133 öy. 14', 16'; *du-uš-ki-eš-ki* KBo 18.133 ay. 19'.

Imp. Pl. 2 *du-uš-k[i]-iš-ki-tén* KBo 19.44 ay. 25, KBo 5.3 III 37.

Med. Prs Sg. 2 *du-uš-ki-iš-ki-it-it-ta* KUB 33.120 I 29, 30.

Med. Imp. Sg. 3 *tu-uš-ki-iš-kat-ta-ru* KBo 3.40 öy. 3'.

Med. Imp. Pl. 3 *tu-uš-ki-iš-kán-ta-ru* KBo 21.14 öy. 10'; *du-uš-ki-i[š-kán²-ta²-ru²]* KBo 21.14 öy. 9'.

duškiškuṽar

Supinum *du-uš-ki-iš-ki-u-ṽa-an* KUB 33.93 III 13', KBo 26.60 3'; *du-uš-ki-iš-ki-u-an* KBo 26.65 IV 16', KUB 33.120 II 23; *du-uš-ki-eš-ki-ṽa-an* KUB 24.8 III 6', KUB 36.59 II 11'; *du-uš-k[i-eš-ki-u-ṽa-an]* KUB 36.59 II 11'.

duškiyaṽar

du-uš-ki-ya-u-ṽa-ar KUB 3.99 II 10'.

duškuṽar / duškummar

Nom.-Akk. n. *du-uš-ku-um^{1(du)}-mar* KBo 1.35 2'.

dušganu-

Imp. Pl. 2 *du-uš-ga-nu-ut-te-en* KBo 12.18 I 12', *tu-uš-g[a-nu-ut-te-en* KBo 50.2 14', KBo 12.18 I 9'.

duškariya-

Gen. Sg. [*t*]*u-uš-ka-ri-i-aš* KBo 25.112 II 20'.

duškar(iy)atar

Dat.-Lok. Sg. *du-uš-ga-[r]i-ya-an-ni* RS 25.421 ay. 61.

duškarauyant-

Nom. Sg. c. *du-uš-qa-ra[-ḡa-an-za[?]]* KUB 17.9 I 31; *du-uš-ga-ra-u-ḡa-an-za* KUB 30.14+KUB 6.45 III 66, KUB 6.46 IV 35.

Nom.-Akk. Pl. n. *du-uš-ga-ra-u-an-da* KBo 3.21 III 20'.

tuškaratt-

Nom. Sg. *du-uš-ga-ra-az* KBo 55.86 II[?] 6, KBo 18.133 öy. 4', IBoT 3.100 10', CHDS 2.28 1', KUB 8.19 öy. 13', KUB 57.97 I 13', KBo 46.107 2', KBo 20.67 IV 12, 18, 26; KBo 17.88 III 12', VS NF 12.30 IV 18, KUB 1.15 II 2, KUB 17.36 9', HT 6', KUB 43.58 II 51', KBo 52.85 II 51', 55', KBo 71.11 3', KUB 43.58 II 55', KBo 1.35 3', Bo 2158 I 12'; *du-uš-qa-ra-az* KUB 25.23 Sol Ken. 4, KUB 59.34 III 4, VBoT 122 III 4, KUB 59.34 III 4, KUB 58.7 II 7'; *du-uš-ga-ra-za* KUB 56.54 ay. 30', Bo 3332 14', 16', KBo 22.126 II 3', KUB 41.34 ay. 11, VS NF 12.30 IV 30, KUB 60.162 öy.[?] 3', KUB 59.44 I 13', KBo 23.90 I 7', KBo 58.73 4'; *du-uš-ga-<ra->az* KBo 22.101 II 4; *du-uš-ga-ra-aš-za* KUB 17.20 II 9.

Akk. Sg. *du-uš-ga-ra-ta-an* HKM 81 öy. 13, KUB 16.47 10'; *du-uš-ga-ra-at-ta-an* CHDS 35 ay. 6, KUB 24.3 III 22', KUB 15.32 I 57, KBo 52.16 III[?] 10', KUB 24.2 ay. 13', KUB 24.1 IV 11, KUB 25.32 I 57; *tu-uš-ga-ra-at-ta¹-an* KUB 33.68 II 16; *du-uš-ga-ra-da-an* KUB 24.1 III 7'; *du-uš-ga-ra-at-tan* KUB 49.100 ay.[?] 11'.

Gen. Sg. *du-uš-ga-ra-at-ta-aš* KUB 38.26 öy. 19', KUB 43.272 11'; *tu-uš-ka-ra-at-ta-aš* KUB 36.110 III 14'.

Dat.-Lok. Sg. *du-uš-ga-ra-at-ti* RS 25.421 ay. 58; *du-uš-qa-ra-te* KBo 53.107 I 11; <*d[u>-u]š-[ga-r]a-ti* KBo 53.107 II 11'; *du-uš-k[a-ra-ti]*⁸³ KUB 49.1 I[?] 7; *du-uš-qa-ra-ti* KUB 22.42 öy. 6'.

Abl. *du-uš-ka-ra-at-ta-az-za* KUB 24.7 I 18; *du-uš-qa-ra-da-za* KUB 22.42 öy. 9', *du-uš-qa-ra-da-za* Bo 5500 ay. 15'; *du-uš-qa-ra-ta-za* Bo 5500 ay. 7'.

Nom.-Akk. Pl. n. *du-uš-ka-ra-at* KBo 2.7 ay. 9, 23.

duškaratar

Nom.-Akk. Sg. n. *du-uš-ga-ra-a-tar* KUB 45.55 II 19, KBo 47.23 IV 20'; *du-uš-ga-ra-tar* KUB 36.55 II 13', KBo 56.16 9'.

Dat.-Lok. *du-uš-ga-ra-ni* IBoT 1.33 öy. 19, 59, 78, 93; *du-uš-ga-ra-an-ni* KUB 33.103 II 12, KBo 47.23 IV 13', KBo 51.52 3', KBo 56.16 4', KBo 34.62 ay. 11', KUB 43.58 II 7', KUB 43.58 III 9', KBo 22.126 I 8', KBo 22.126 II 8', KUB 59.50 III 2', KUB 59.50 III 7', KBo 52.85 IV 4', KUB 43.58 II 7.

Abl. *du-uš-ga-ra-na-za* IBoT 1.33 öy. 16, 59.

Gen. Sg. *du-uš-ga-ra-an-na-aš* KUB 43.58 II 53', KBo 52.85 II 53', KBo 22.126 II 1', IBoT 3.26 3'.

All. Sg. *tu-uš-ga-ra-an-na* KBo 3.21 III 25'.

Tanımlanamayan Formlar: *du-u[š-...]* KBo 18.52 ay. 4'; *du-uš-ki-i[š-...]* KUB 33.48 I 10'; *du-uš-k[i-...]* KUB 17.9 I 34; *du-uš-ga-ra-a[t-...]* KUB 24.6 ay. 13'; *du-uš-ki-i[š-ki-...]* KBo 55.28 13'; [*d*]*du-uš-ga-ra-[...]* KBo 60.19 öy.? 3'; *du-uš-ki[-...]* KUB 12.63 ay. 32; *du-uš-qa-ra[-...]* KBo 59.81 II 5; *du-uš-qa-r[a-...]* KUB 22.42 8'; *du-u[š[?]...]* KBo 53.107 I 15; [...*d*]*du-uš-kán* KBo 49.3 1'; *du-uš-ki-iš-x[...]* KBo 26.219 4'; *du-u[š-*

---

⁸³ Tamamlama J. Tischler, **Hethitische Texte in Transkription KUB 49**, 2019, s. 1.

...] Bo 6977 ay.? 5'; *du-uš-kiš[-...]* KBo 13.79 ay. 7'; *du-uš-g[a-...]* KBo 61.330 4'; *du-uš-ki-iš-ki-it[-...]* KBo 7.56 5'; *du-uš[-...]* KUB 46.28 ay. 4'; *du-uš-kán[-...]* KUB 46.27 I 13'; *du-uš-ki[-...]* Bo 3512a 10'; *du-uš-ga-ra-at[-...]* KUB 43.69 II 5'; [*tu-u*]š-*ki-zi*⁸⁴ KBo 32.60 III 4'; *du-uš-g[a-ra-...]* KBo 59.24 öy. 8'; *du-uš-ga[-...]* KBo 7.54 4'; *tu-uš-ka-r[i-...]* KBo 7.54 6'; [...*du*]-*uš*¹-*ga-ra-[an-ni(-)...]* KUB 43.58 III 2'; *du-uš-ga-aš-ki-iḫ-ḫa* Bo 5536 7; *du-uš-ki-i[š-ki-iḫ-ḫa]* KBo 38.164 10'.

1.2.3. Metinler

1.2.3.1. CTH 42 I. Šuppiluliuma ile Hayaşalı Hukkana Arasındaki Antlaşma

KBo 5.3⁸⁵ (İmp.)

ay.III

35 <i>nu-ut-ta ma-a-an ŠA DAM-KA ku-ḫa-</i>	35 Eğer senin karının kız kardeşi ya da
<i>pí NIN-SÚ na-aš-ma ŠA [ŠE]Š DAM-SÚ</i>	erkek [kar]deşinin karısı
36 ^{MUNUS} <i>a-a-an-ni-in-ni-ya-mi-iš kat-ta-</i>	36 (ya da) kadın kuzenin (sana) gelirse ona
<i>an ú-iz-zi nu-uš-ši [a-d]a-an-na</i>	[ye]mek ve
37 <i>a-ku-ḫa-an-na pa-a-i nu-za e-za-at-tén</i>	37 içecek ver! Ve yiyin! İçin! Sürekli
<i>e-ku-ut-tén du-uš-k[i]-iš-ki-tén</i>	eğlenin/neşelenin!
38 <i>da-an-na-ma-za le-e i-la-li-ia-ši Ú-</i>	38 Fakat (onu cinsel olarak) almayı
<i>UL-at a-a-r[a] ...</i>	isteme! (O) doğru/uygun değil(dir)! ...

⁸⁴ E. Neu, **Das hurritische Epos der Freilassung Bd. 1: Untersuchungen zu einem hurritisch-hethitischen Textensemble aus Hattuša**, 1996, s. 524 "4' [...ḫa-al-lu-u]š-ki-zi".

⁸⁵ Trans. ve çev. için bkz. G. Beckman, 1999, s. 28 vd.; R. Akdoğan, "Huqqana Antlaşması (A Nüshası) Transkripsiyon ve Tercümesi", **Höyük 2011**, s. 1-73; G. Wilhelm (ed.), hethiter.net/: CTH 42 (2011sq.); K.A. Kitchen, P. Lawrence, 2012, s. 440 vd.; E. Devecchi, 2015, s. 101 vd.

Hititlerde ensest ilişkilerin yasaklı olduğu çıkarımını yaptığımız Hukkana antlaşması metninde *dušk-* sözcüğü birlikte eğlenmek, mutlu, keyifli vakit geçirmek anlamında kullanılmıştır.

1.2.3.2. CTH 49 I. Šuppiluliuma ile Amurrulu Aziru Arasındaki Antlaşma

KBo 10.12⁸⁶ (İmp.)

öy.

18' ^mA-zi-ra-aš-ma LUGAL KU[R ^{URU}A- 18' Fakat [Amurru ül]kesi kralı Aziru
mur-r]i IŠ-TU [ZA]G ŠA KUR ^{URU}Mi-iz- Mısır ülkesi [sın]ırına
ri

19' ša-ra-a ti-ya-at n[a-aš-za A-N]A 19' yukarı gitti/yürüdü [ve o,] Güneşim,
^DUTU^{ŠI} L[LUGAL KUR ^{URU}H]a-at-ti Hatti [Ülkesi kralı](nın) hizmetine girdi.

ARAD-na-aḫ-ta-at

20' Ve (ben), Güneşim, Büyük Kral bu

20' nu-za-kán ^DUTU^{ŠI} LUGAL GA[L yüzden çok **mutlu [oldum]/sevin[dim].**

QA^(?)]-TAM pa-ra-a me-i[k-ki^(?) tu-uš-

k[u-un]

21' (Ben), Güneşim, Büyük Kral aynı

21' ^DUTU^{ŠI}-za-kán LUGAL GAL QA-

şekilde bu yüzden [asla ço]k **sevinmemeli**

TAM-MA pa-ra-a Ú-U[L im-ma me-i]k-ki

miydim?

tu^(?)-uš-ku-un

Bu antlaşma metninde I. Šuppiluliuma, Amurru kralı Aziru'nun kendisine tabi olmayı seçmesinden dolayı büyük sevinç duyduğunu belirtmektedir. Burada eğlenmek yerine kralın kendi içinde sevinç ve mutluluk duyguları hissettiği anlaşılmaktadır.

---

⁸⁶ Trans. ve çev. için bkz. G. Beckman, 1999, s. 36 vd.; K.A. Kitchen, P. Lawrence, 2012, s. 428 vd.; E. Devecchi, 2015, s. 207 vd.

1.2.3.3. CTH 176 Puduḥepa'dan II. Ramses'e Mektup

KUB 21.38⁸⁷ (İmp.)

öy.

x+1 [ŠEŠ-YA-ma-mu ku-it] kiš [?] -[an TÁŠ- PUR] LÚ.MEŠTE ₄ -ME-K[A [?]]- <i>ya ku-ya-</i> <i>p[í...ú-e-ir nu-mu]</i>	x+1 [Fakat kardeşim] (konuyla ilgili) bana şöy[le yazdın]: “O zaman senin habercilerin [geldiler ve bana]
2' [...EGİR-pa] <i>ú-te-ir nu-ya-za du-uš-</i> <i>ku-un na-at[...]</i>	2' [...geri] getirdiler ve ben (buna) sevindim.
3' [A-NA DA]M [?] ŠA ŠEŠ-KA TI-tar šu- <i>ya-ru SAG.DU-i ŠA [ŠEŠ-YA TI-tar šu-</i> <i>ya-ru QA-TAM-MA e-eš-du nu-mu...up[?]-</i> <i>pí]</i>	3' Kardeşinin ka[rısı için] yaşam dolu(dur). [Kardeşimin başında (da) aynı şekilde yaşam dolu olsun! Ve bana ... gönder]!
4' [na-at IŠ-TU] NA ⁴ ZA.GÌN <i>ti-an-te-eš</i> <i>a-ša-an-du nam-ma-mu-ká[n Š]À[?]</i> KUR.KUR ^M [EŠ...]	4' [Ve onlar] lapislazuli taşıyla süslenmiş/koyulmuş olsunlar! Ayrıca ülkemin içinde
5' [TI-tar šu- <i>u</i>]a-ru ...	5' [yaşam dolu](dur) ...

---

⁸⁷ Trans. ve çev. için bkz. W. Helck, “Urḫi-Tešup in Ägypten”, *JCS* **1963**, s. 87-97; H.A. Hoffner, 2009, s. 282 vd.; A. Mouton, 2023, s. 472-484.

1.2.3.4. CTH 177 IV. Tuḫaliya'nın I. Tukulti-Ninurta'ya Mektubu

KUB 23.101⁸⁸ (İmp.)

öy.II

- 9 [m]a-an-ma-an ku-it-ma-an me-mi-an 9 Fakat, eğer bütün meseleyi
ša-ku-ya-aš-šar-an 10 [he]nüz haber almadan/işitmeden
10 [na-]a-ūi iš-ta-ma-aš-šu-un ma-a-an- sana
ta pí-ra-an pa-ra-a 11 [yaz]mış (olsaydım) kardeşim **sevinir**
11 [ḫa-at-r]a-a-nu-un ma-an-za ŠEŠ-YA miydin?/**sevinirdin.**
du-uš-ki-iš-ki-it 12 Fa[kat şimdi] duyduğum tüm meseleyi
12 [ki-nu-na²-m]a me-mi-an ku-it ša-ku- ...
ya-aš-šar-an iš-ta-ma-aš-šu-[un]

Hitit mektuplarında sevinç ifadesi, diplomatik dilin bir parçası gibi kullanılmış olabilir⁸⁹. Ancak kraliçe Puduḫepa'dan II. Ramses'e gönderilen mektupta bir tür hediyeden dolayı sevinme duygusunun yaşandığı açıkça anlaşılmaktadır.

1.2.3.5. CTH 692 *uṭašš(i)aš*- Bayram Fragmanları

KUB 27.49⁹⁰ (İmp.)

ay.III

- 13 nu BE-EL-TI É^{TI} LÚ.MEŠ^{EN} 13 Ve evin sahibesi tanrıların beylerine

⁸⁸ Trans. ve çev. için bkz. A. Hagenbuchner, 1989, s. 278 vd.; M. C. Mora, M. Giorgieri, 2004, s. 179 vd.

⁸⁹ A. Mouton, 2023, s. 472-484.

⁹⁰ Trans. ve çev. için bkz. CHD P: 250b; HEG T: 464 vd.

DINGIR^{MEŠ} *pl-ya-na-a-iz-zi* (rahiplerine) hediye verir/ödüllendirir.

14 *ku-in-za-kán im-ma ku-e-ez du-uš-ki-iz-zi* 14 Ve kimi ne ile **mutlu ederse/sevindirirse**

15 *UŠ-KI-EN-NU na-at-za da-aš-kán-zi* 15 onlar reverans yaparlar ve onları (hediyeleri) alırlar.

1.2.3.6. CTH 383 III. Hattušili ve Puduḫepa'nın Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na

Duaları

KUB 14.7⁹¹ (Geç İmp.)

ay.IV

11 ... *ma-a-an UN-aš-pát* 11 ... Eğer (bir) kişi

12 *at-ti an-ni DUMU-an šal-la-nu-zi nu-uš-ši at-ta-aš an-na-aš* 12 baba (ya da) anne (yerine) çocuğu yetiştirirse ve ona baba (ve) anne,

13 *ŠA^{MUNUS}ÜMMEDA Ú-UL im-ma pa-a-i Ú-UL-ma-an-za-an-kán* 13 bakıcının (ücretini) vermez(ler) mi? Fakat (o) ona

14 *du-uš-ki-ya-zi ...* 14 **sevinmez** (mi)? ...

Bu metnin ilgili pasajında ebeveynlerin çocuklarının bakıcısını ücretle ödüllendirmeleri sonrasında bakıcı kadının buna sevineceğinden bahsedilmektedir.

---

⁹¹ Trans. ve çev. için bkz. D. Sürenhagen, 1981, s. 83-168; G. Beckman, 1983, s. 12; I. Singer, 2002b, s. 100; I. Singer, 2002a, s. 739-751; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 383.1 (2015sqq.).

1.2.3.7. CTH 190 Tarhunmiya'dan Anne ve Babasına Mektup

Mşt. 75/64 HKM 81⁹² (OH)

öy.

9 <i>nu-ut-ta TI-tar ha-ad-du-l[a-ta]r</i>	9 Ve sana hayat, sağ[lık],
10 <i>in-na-ra-u-ya-tar MU^{HLA} G[ÍD[?].DA[?]]</i>	10 zindelik, u[zun] yıllar,
11 <i>DINGIR^{MEŠ}-aš a-ši-ya-u-ya-a[r]</i>	11 tanrıların sevgisi,
12 <i>DINGIR^{MEŠ}-aš mi-ú-mar ZI-aš-[m]a^(?)</i>	12 tanrıların nezaketi/hoşnutluğu ve ruhun
13 <i>du-uš-ga-ra-ta-an-na pí-eš[-kán-du]</i>	13 neşesini/sevincini versi[nler]!
<hr/>	
14 <i>nu A-NA DINGIR^{MEŠ} ku-it ú-e-t[um-mar]</i>	14 Ve tanrılar ne iste[rsen]
15 <i>nu-ut-ta a-pa-a-at pí-eš-kán-du</i>	15 oları sana versinler!

⁹² Trans. ve çev. için bkz.S. Alp, 1979, s. 165-196; S. Alp, “Die hethitischen Tontafelentdeckungen auf dem Maşat-höyük”, **Bulleten 1980**, s. 25-60; S. Alp, **Hethitische Briefe aus Maşat-Höyük**, 1991, s. 272 vd.; H.A. Hoffner, 2009, s. 240 vd.; M. Marizza, 2009, s. 74; A. Mouton, 2023, s. 472-484.

1.2.3.8. CTH 377 II. Muršili'nin Telipinu'ya Duası

KBo 58.10+KUB 24.1⁹³ (İmp.)

ay.III

5' [mi-ya-a-tar^{??} ŠA EGI]R.UD^{MI} *ha-ad-* 5' [Ebedi büyü]me, sağlık, uzun yıllar,
du-la-tar MU^{KAM.HI.A} GÍD.DA 6' [dinçlik] ver! Ve onların ruhlarına

6' [in-na-ra-u-ya-tar] *pí-eš-ki nu-uš-ma-* 7' [nezaket, aydınlık]/[parlaklık ve
aš-kán A-NA ZI-ŠU-NU an-da neşeyi/mutluluğu/sevinci

7' [mi-ú-mar (la-lu-u)]*k-ki-ma-an du-uš-* 8' [tekrar yerleştir]/[koy]!
ga-ra-da-an-na

8' [zi-ik-ki]

ay.IV

9 A-NA LUGAL-*ma* MUNUS.LUGAL 9' Fakat [Hatti ülkesi] kralı, kraliçesi [ve
DUMU^{MEŠ} LU[GAL Û A-NA KUR pren]slerine
URU^{Ha-at-ti}

10 TI-*tar ha-ad-du-la-tar in-na-[ra-ya-* 10 yaşam, sağlık, din[çlik], ebedi [uzun
tar MU^{KAM} GÍD.DA] yıllar]

11 EGIR.UD^{MI} *du-uš-ga-ra-at-ta-a[n-na* 11 ve **sevinç/mutluluk/neş[e** ver!
pí-eš-ki nu hal-ki-ya-aš] Tahıllara]

---

⁹³ Trans. ve çev. için bkz. I. Singer, 2002b, s. 54 vd.; A. Kassian, I. Yakubovich, "Muršili II's Prayer to Telipinu (CTH 377)", *Tabularia Hethaeorum: Hethitologische Beiträge; Silvin Košak zum 65. Geburtstag*, 2007, s. 423-454.

12 GIŠGEŠTIN-aš GIŠše¹-e-ša-an-na-aš 12 üzümlere, meyvelere, sığır[lara,
GU₄[(^{HLA}-aš UDU^{HLA}-aš UZ₆^{HLA})-aš] koyunlara, keçilere]

13 ŠAḪ-aš ANŠE.GİR.NUN.NA^{HLA}-aš 13 domuzlara, katırlara, atlara, ya[(bani
ANŠE¹.KUR.RA-aš g[(i-im-ra-aš ḫu-u- hayvanlarla)]
it-ni-it)]

14 DUMU.LÚ.U₁₉.LU-aš-ša ŠA 14 insanlara gelecekte [(sürekli bolluk
EGIR.U₄-M[(I mi-ya-a-tar pí-eš-ki)] ver)]!

Yukarıdaki metinlerde, *aššiya-* sözcüğünde olduğu gibi *dušk-* da iyi dilekler sıralanırken kullanılmıştır. Tarḫunmiya'nın mektubunda ruhun neşesi ifadesi yer alırken dua ve ritüel metninde neşe, mutluluk kavramları sağlık, uzun yaşam, bollukla beraber anılmaktadır.

1.2.3.9. CTH 534 Güneş Falı

KUB 8.19⁹⁴ (İmp.)

öy.

11' [ták-ku] I-NA ITU.XI^{KAM} DUTU-uš 11' [Eğer] on birinci ayda güneş [...]
[...]

12' [ka-ri-it-ti-iš-ša ki-ša[-an-ta-ri...]] 12' Ve su baskını/sel ola[cak ...]

13' [du-u]š-qa-ra-aš KUR-e an-da [...] 13' "Ülkede **sevinç** [olacak ...]

14' [ar-m]a-la-aš SIG₅-at-ta-ri [...] 14' Hasta iyileşecek/sağlığına kavuşacak

---

⁹⁴ Trans. ve çev. için bkz. K.K. Riemschneider, **Die akkadischen und hethitischen Omentexte aus Boğazköy**, 2004, s. 87.

1.2.3.10. CTH 591 Ay Bayramı

KBo 20.67⁹⁵ (OH)

ay.IV

- 10 [(a-aš-š)u]-ša-aš [ħa-lu-ga-aš (ú-e)- 10 [(İy)i haber yükselen/kudretli]
mi-i]š-ki-id-du ma-y[a-an-ta-an] 11 [Güneş Tanrım]ız[ı (ve)
11 [^DUTU-šum]-mi-i[n (^{MUNUS}ta-ya-)n]a- (ta_{ya})n]anna'yı demirden tahtta [bulsun]!
[(a)n-na-an AN.BAR-aš ^{GIŠ}DAG-ti Şöyle olsun:
[(pa-id-du)-ya] 12 “[(Sev)]inç [olsun]”! Ve (onu) kendisi
12 [(du-u)]š-ga-ra-a[(z-pát e-eš-tu t]a- için alır ve o [gider].
[a]z da-a-i ta-aš-ká[n pa-iz-zi]

ay.IV

- 16 a-aš-šu-ša-aš ħa-lu-ga-aš ú-e-mi-i[š- 16-17 İyi haber yükselen/kudretli Güneş
ki-id-du ma-ya-an-ta-an] Tanrımızı ve ta_{yananna}'yı demirden tahtta
17 ^DUTU-šum-mi-in ^{MUNUS}ta-ya-n[a-an- bu[lsun]!
na-an AN.BAR-aš ^{GIŠ}DAG-ti] 18 Ve şöyle olsun: “Sev[inç olsun]!” Ve
18 pa-id-du-ya du-uš[-ga-ra-az-pát e-eš- (onu) a[lı]r.
tu ta-a]z d[a-a-i]

Bu metinlerde sevinç arzu edilen bir durum gibi işlenmiştir. Ülkede “sevincin hüküm sürmesi” ve “sevinç olsun” ifadeleri sevincin beraberinde bolluğu da getirdiği, istenilen bir duygu olduğunu göstermektedir.

---

⁹⁵ Trans. ve çev. için bkz. J. Klinger, *Untersuchungen zur Rekonstruktion der hattischen Kultschicht*, 1996, s. 321 vd.

1.2.3.11. CTH 332 Fırtına Tanrısı'nın Kaybolması ve Geri Dönüşü

KUB 33.68⁹⁶ (OH)

öy.II

13 ^{GIŠ}GEŠTIN HÁD.DU.A *ma-aḥ-ḥa-an* 13 Kuru üzüm nasıl şarabını içinde tutarsa,
GEŠTIN-ŠU ŠÀ-it *ḥar-zi* ^{GIŠ}SE₂₀-ER- zeytin ağacı

DUM

14 *ma-aḥ-ḥa-an* Ì-ŠU ŠÀ-it *ḥar-zi* ^{DIM}- 14 nasıl yağın içinde tutarsa, Fırtına
ša ŠA LUGAL MUNUS.LUGAL Tanrısı (sen de) kralın, kraliçenin,

15 ŠA DUMU^{MEŠ}-ŠU-NU *a-aš-šu* TI-tar 15 onların çocuklarının iyiliğini, yaşamını,
in-na-ra-u-ya-tar MU^{HI.A} GÍD.DA zindeliğini, uzun yıllarını

16 *tu-uš-ga-ra-at-ta'-an* QA-TAM-MA 16 neşesini aynı şekilde içinde tut!
ŠÀ-it *ḥar-ak*

Kaybolan Tanrı mitosuna ait bu pasajda çeşitli benzetmeler yapılarak Fırtına Tanrısı'ndan kral, kraliçe ve onların çocukları için iyiliği, yaşamı, uzun yılları ve neşe, sevinci tutması, bir nevi onların yaşamının bu özelliklerle dolu olması istenmektedir.

---

⁹⁶ Trans. ve çev. için bkz. E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/: CTH 332.3 (2009sqq.).

1.2.3.12. CTH 414 Saray İnşa Ritüeli

KUB 29.1⁹⁷ (İmp.)

ay.III

- 1 ^D*Te-li-pí-nu-uš ú-id-du* É 1 Tanrı Telipinu gelsin! [Mühür evini^(?)...]
[^{NA4}KIŠIB^(?)...] 2 açsın! Şarap getirsin! Dokuz (adet)
- 2 *ḫa-a-šu nu GEŠTIN-an ú-da-ú IX ša- šaptamenzu*⁹⁸
ap-ta-mi-en-zu 3 ve (onu) dağa götürsün! Bütün tanrılar
- 3 *nu ḪUR.SAG-i pé-e-da-ú DINGIR*^{MEŠ} dağda
ḫu-u-ma-an-te-eš ḪUR.SAG-i 4 bir araya gelmiş(tir) ve kral için
- 4 *ta-ru-up-pa-an-te-eš nu-za-kán* **seviniyorlar.**
LUGAL-un *du-uš-ki-eš-kán-zi* 5 Ve onu(n için) alkış tutarlar/överler.
- 5 *na-an-za-an-kán pal-ku-i-ya-an-ta*

1.2.3.13. CTH 415 Tapınak İnşa Ritüeli

KUB 32.137⁹⁹ (İmp.)

öy.II

- 1 ...EGIR-ŠÚ-ma İ.DÜG.GA *la-a-ḫ[u-i]* 1 ...Onların arkasından iyi yağı dök[er]

---

⁹⁷ Trans. ve çev. için bkz. B. Schwartz, “A Hittite Ritual text (KUB 29.1= 1780/c)”, **Or NS 1947**, s. 23-55; J. V. García Trabazo, 2002, s. 481 vd.; S. Görke (ed.), hethiter.net/: CTH 414.1 (2011sq.); CHD P: 68a vd.; CHD S: 208b.

⁹⁸ CHD S: 208 “sevenfold, septalex”; HHw: “ein Hohlmaß”; HEG: 852 “siebenmal, siebenfach”; MHH: 605a “yedinci, yedi kez[?]; EDHIL: 726 “sevenhold(?)”.

⁹⁹ Trans. ve çev. için bkz. G. Torri (ed.), hethiter.net/: CTH 415 (2010sq.); CHD L-N: 446a.

2 *an-da-ma-kán ki-iš-ša-an me-ma-i pé-* 2 ve (o) yerde/orada şöyle söyler: “Ye!
e-ta-an-ti e-et-za [e-ku] [İç]!
3 *nu-za du-uš-ki-iš-ki ...* 3 Ve devamlı **eğlen/neşelen!** ...

1.2.3.14. CTH 426 Yenilen Ordu için Ritüel

KUB 45.20¹⁰⁰ (İmp.)

öy.II

9' *am-me-el-ma ERÍN^{MEŠ.HI.A}-YA šar-ga-* 9' Fakat benim ordularım kahraman
u-e-eš a-ša-an-du olsunlar!

10' *nu am-me-ya-an-ta-an šal-li-in* 10' Küçük ve büyük oğlunu

DUMU.NITA

11' baba tanrılar korusunlar!

11' *at-ta-aš DINGIR^{MEŠ}-iš pa-aḫ-ša-an-*
ta-ru

12' Ve onlar onun başı için, yaşamı için

12' *na-at-za ḫar-ša-an-ni-iš-ši TI-an-ni*

sevinsinler!

du-uš-kán-ta-ru

---

¹⁰⁰ Trans. ve çev. için bkz. S. Görke, “Zur Bedeutung der hethitischen Familiengottheiten” **AOAT 2004**, s. 207-212.

1.2.3.15. CTH 345 Ullikummi Şarkısı

KUB 33.93¹⁰¹ (İmp.)

ay.III

- 10' *ha-aš-ša-nu-e-ra-an* MUNUS^M[EŠ...]
10' Onu kadın[lar]dünyaya getirdirler.
- 11' *nu* ^D*Gul-šu-uš* DINGIR.M[AH^{HIA}-uš
DUMU-an *kar-pi-ir na-an-kán A-NA* çocuğu kaldırdılar ve onu K]um[arbi]'nin
^D*K]u-m[ar-pi]*
- 12' [*g*]i-nu-*ya-aš ha-la-a-i[r* ^D*Ku-mar]-*
12' dizlerine/de salladı[lar]/koydu[lar].
pi-iš-za a-[ši D]UMU.NITA-a[n]
Kumar]bi bu erkek çocuğuna
- 13' *du-uš-ki-iš-ki-u-ya-an* da-a-[iš na]-
13' **sevinmeye** başla[dı] ve onu
an ku-un-ke-eš-ki-u-ya-an d[a-a-iš]
temizlemeye[?]/sallamaya[?] ba[şladı].
- 14' *nu ša-ne-iz-zi* ŠUM-an[-še-et p]i-eš-
14' Ve onun için uygun/yaraşır (bir) ad
ki-u-ya-an da-a-iš
[ve]rmeye (düşünmeye) başladı.

---

¹⁰¹ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, "The Song of Ullikummi Revised Text of the Hittite Version of a Hurrian Myth", **JCS** 1951, s. 135-161; H.A. Hoffner, 1998, s. 57 vd.; J. V. García Trabazo, 2002, s. 192 vd.; S. Ö. Savaş, "Hitit Tabletlerinde Ullikummi Şarkısı/Efsanesi", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 66. Kuruluş Yıldönümü Anı Kitabı 2003**, s. 77-94; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/: CTH 345.I.1 (2009sqq.); N. Baş, "Hititçe Metinlerde ^{GIŠ}niniyalla-"Beşik" Sözcüğü Üzerine Bir İnceleme", **ArchAn 2023b**, s. 29-43.

1.2.3.16. CTH 360 Appu Masalı

KUB 24.8¹⁰² (Geç İmp.)

ay.III

- 2' [DA]M ^mAp-pu šum-re-eš-ki-ua-an da- 2' Appu'nun [kar]ısı hamile kaldı¹⁰³.
a-iš ITU I^{K[AM]} I]T[U] II^{K[AM]} Birinci ay, ikinci ay,
- 3' [IT]U III^{KAM} ITU IV^{KAM} ITU V^{KAM} 3' üçüncü ay, dördüncü ay, beşinci ay,
ITU VI^{KAM} ITU VII^{KAM} ITU VIII^{KAM} ITU altıncı ay, yedinci ay, sekizinci ay,
IX^{KAM} p[a-it] dokuzuncu ay ge[çti]
- 4' nu [IT]U X^{KAM} ti-ya-at nu-za DAM 4' ve onuncu ay geldi. Appu'nun karısı
^mAp-pu DUMU.NITA-an ha-aš-ta (bir) erkek çocuk doğurdu.
- 5' ^{MUNUS}[ÜMME]DA-aš-za 5' [Ebe] erkek çocuğu kaldırdı ve onu
DUMU.NITA-an kar-ap-ta na-aš-ša-an Appu'nun
^mAp-pu 6' dizlerine koydu. Appu erkek çocuğa
- 6' gi-nu-[u]a-aš ha-la-iš ^mAp-pu-uš-za **sevinmeye**
- DUMU.NITA-an **du-uš-kie-eš-ki-ua-an** 7' başladı ve onu temizlemeye²/sallamaya²
- 7' da-a-iš na-an ku-un-ki-iš-ki-u-ua-an başladı.
- da-a-iš 8' Ve ona yaraşan "kötü" ismini verdi.
- 8' nu-uš-ši-iš-ša-an ša-né-ez-zi lam-an

---

¹⁰² Trans. ve çev. için bkz. J. Friedrich, 1950, s. 213-255; J. Siegelová, 1971, s. 10 vd.; H.A. Hoffner, 1998, s. 84; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/: CTH 360.1 (2009sq.); N. Baş, 2023b, s. 29-43; A. Mouton, 2023, s. 472-484.

¹⁰³ Metin "hamile kalmaya başladı".

Hedammu mitosu ve Appu masalında karakterlerin sevindikleri olaylar aynıdır. Kumarbi tanrıçaların dizine koydukları erkek çocuğu için; Appu karısının aylar sonra doğurduğu erkek çocuğu dizlerine koyup onun için sevinmektedir. Bu anlatılarda *dušk-*'un kullanıldığı cümle yapısı da benzerlik göstermektedir.

1.2.3.17. CTH 381 II. Muḫattalli'nin Tanrılar Topluluğuna Duası

KUB 6.45 + KUB 30.14¹⁰⁴ (İmp.)

ay.III

60 <i>ú-ga-kán A-NA</i> ^m NIR.GÁL [A-NA	60 Ben, [köle]n Muḫattalli, [ruhu]m
ARAD-K]A [ZI-an]-za an-da	içimde
61 <i>du-uš-ga-i nu</i> ^D [U] p[i-ḫa-aš-ša]-aš-	61 sevinecek/mutlu olacak ve efendim
<i>ši-in</i> EN-YA <i>šar-la-a-mi</i>	p[iḫašš]aši [Fırtına] Tanrısı'nı
62 ^É MEŠ DINGIR ^{MEŠ} -ya-[at-ta ku-e i-y]a-	yücelteceğim.
<i>mi ša-ak-la-uš-ša-da</i>	62 [Sana yap]acağım tapınaklar ve sana
63 <i>ku-i-e-[eš]</i> [DÚ]-mi nu-za-kán ^D U	63 [yapaca]ğım ritüeller efendim p[iḫašš]aši
<i>pí-ḫa-aš-ša-aš-ši-iš</i> EN-YA	[Fırtına Tanrısı'nı]
64 <i>pa-[ra-a d]u-uš-kat-ti</i> nu	64 sevindirecek.
NINDA.GUR ₄ .RA <i>iš-pa-an-du-uz-zi-ya</i>	65 Efendim p[iḫašš]aši Fırtına Tanrısı için
65 [ku-i]n A-NA ^D U <i>pí-ḫa-aš-ša-aš-ši</i>	sürekli sunduğum kurban ekmeğini ve içki
EN-YA <i>pé-eš-ke-mi</i>	sunusunu

¹⁰⁴ Trans. ve çev. için bkz. I. Singer, **Muwatalli's Prayer to the assembly of gods through the storm-god of lightning:(CTH 381)**, 1996, s. 23 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/CTH 381 (2015sqq.).

66 <i>na-an-ši du-uš-ga-ra-u-ya-an-za pi- iš-ki-el-lu</i>	66 onun için sevinçli (bir şekilde)/ mutlulukla sunayım!
67 <i>píd-du-li-ya-u-ya-an-za-ma-da le-e pi- eš-ki-mi</i>	67 Üzüntüyle/sıkıntıyla sunmayayım!
68 <i>nu-mu</i> ^{DU} <i>pi-ḥa-aš-ša-aš-ši-iš</i> EN-YA	68 Ve bana efendim <i>piḥaššaši</i> Fırtına Tanrısı ay ışıldaması/ay ışığı
<i>ar-mu-ya-la-aš-ḥa-aš</i>	69 gibi yukarıda parlıyor.
69 <i>i-ya-ar še-er ar-mu-u-ya-la-i</i>	

II. Muqattalli'nin duasında mutluluk ruhun içinde olan bir duygu gibi aktarılmaktadır¹⁰⁵. Kral mutlu olduğunda *piḥaššaši* Fırtına Tanrısı için yapacağı ritüellerin, sunuların tanrıyı da mutlu edeceği vurgulanmaktadır. Ayrıca tanrıya yapacağı sunuları sevinçli, mutlu bir şekilde yapabilmek için yine tanrıdan yardım istemektedir. Dikkat çekici olan nokta, *pittuliya-* “üzün, sıkıntı” sözcüğünün *dušk-*'un zıt anlamlısı gibi kullanılmasıdır¹⁰⁶.

1.3. Merhamet, Acıma, Şefkat

Merhamet, bir kişinin veya bir canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı hissedilen üzüntü, acıma duygusudur¹⁰⁷. Acıma, bağışlama ve affetmeyi içeren bir duyguyken merhamet o acıya dahil olma isteği anlamına gelir¹⁰⁸. Şefkat ise sevecenliği ifade etmektedir¹⁰⁹.

¹⁰⁵ A. Mouton, 2023, s. 472-484.

¹⁰⁶ N. Oettinger, 1988, s. 273-286; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376.

¹⁰⁷ TDK: 1657b.

¹⁰⁸ T. Watt Smith, 2022, s. 32.

¹⁰⁹ TDK: 2210b.

Şefkat ve merhamet duyguları *genzu-* sözcüğü içerisinde kullanılmıştır ve metinlerde bu iki duygunun ayrımını yapmak oldukça güçtür. Hitit kültüründe merhamet duygusu büyük olanın kendinden aşağıda olana gösterdiği bir erdemdir. Tanrıların insanlara, kralın tebaasına, anne-babanın çocuklarına hissettiği, bir anlamda sosyalliği de sağlayan bir duygudur¹¹⁰.

1.3.1. *genzu-*

genzu- sözcüğü kucak anlamını da içinde barındırır ve dolayısıyla kucak ve şefkat sözcükleri metonimik anlama sahiptir. Kucaklama eylemi “koruyup kollamak” yanı sıra “merhamet, şefkat göstermek”, anlamına da gelir. Hitit dilinde karnın iç bölgesini ifade eden bir sözcükten “şefkat” anlamını içeren sözcüklerin mecazen kullanılması veya türetilmesi dilin sözcük üretimine güzel bir örnektir. Ayrıca dikkat edilirse tanrının kralı kucaklama sahneleri sadece sahiplenmek, korumak değil şefkat göstermek anlamını da içermektedir.

genzuuıai-, “dostça davranmak, merhamet etmek, şefkat göstermek”¹¹¹ anlamlarına sahiptir ve türetildiği *genzu-* sözcüğünün denominativ formudur¹¹². UZU

---

¹¹⁰ A. Gilan, R. della Casa, 2023, s. 359-376; B. Christiansen, 2023, s. 725-738.

¹¹¹ E. Laroche, “Études de linguistique anatolienne”, **RHA 1965a**, s. 33-54. *genzuwai-* “misereor”; A. Götze, **Madduwattaš**, 1968, s. 82, 132 *genzuuā(i)-* “Freundlichkeit entgegenbringen”; K.K. Riemschneider, “Zur Unterscheidung der Vokale *e* und *i* in der hethitischen Orthographie”, **Fs Otten 1973**, s. 273-281 *genzuuıai-* “freundlich behandeln”; C. Burde, **Hethitische medizinische Texte**, 1974, s. 41 ^{UZU}*genzu* “ein inneres Organ, das sich wahrscheinlich in der Bauchhöhle befindet”; HED K: 155 *genzuwai-* “treat gently, be compassionate (towards), be considerate (of), be kind (to); HEG A-K: 556 *genzuuıai-* “freundlich behandeln, schonen, Liebe hegen, Rücksicht nehmen auf”; HW: 108a *genzuuāi-* “freundlich behandeln, schonen, Liebe hegen, Rücksicht nehmen auf”; HHw: 77 *genzuwai-* “freundlich behandeln, schonen”; MHH: 337a *genzuwai-* “dostça davranmak, korumak, üzerine titremek, dikkat etmek, iyilik göstermek, anlayışla karşılamak”; EDHIL: 468 *genzuıe/a-*, *genzuıae-* “treat gently, be

determinatifiyle de kullanılan *genzu*-¹¹³ ise gerçek anlamda alt karınla ilgili bir vücut bölümü “bağırsak” veya “iç organlar”, mecazi anlamda “merhamet, acıma, şefkat” manasına gelmektedir¹¹⁴. Ayrıca *genzu*- sözcüğünün türevleri de mecazi olarak bu anlamlara sahiptirler¹¹⁵. *genzu*-’dan türetilen diğer sözcükler, Akadca okunuşu

---

compassionate (towards), be considerate (of), be kind (to)”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *genzuwae*- “to show mercy, to take pity”; B. Christiansen, 2023, s. 725-738 *genzuwai*- “to care, treat in a loving/friendly way”.

¹¹² van Brock, 1962, s. 69-168; E. Laroche, 1965a, s. 33-54; A. Götze, 1968, s. 82; K.K. Riemschneider, 1973, s. 273-281; HEG A-K: 556.

¹¹³ F. Sommer, A. Falkenstein, **Die hethitisch-akkadische Bilingue des Hattušili I**, 1938, s. 81 ^{UZU}*genzu* “Schoß”; S. Alp, “Zu den Körperteilnamen im Hethitischen”, **Anatolia 1957**, s. 1-47 *genzu*-, *ginzu*-, *gimzu*- “Schoss, (weibliches) Geschlechtsorgan”; van Brock, 1962, s. 69-168 *genzu*- “affection, inclination”; E. Laroche, 1965a, s. 33-54 *genzu*- “entrailles, pitié”; A. Götze, 1968, s. 82, 132 *genzu* “freundliche Haltung, Achtung”; EHS: 252 *genzu*-/*ginzu*-/*gimzu*- “Schoß, Geschlechtsteile, Liebe, Zuneigung”, 477 *gi(e)nz*- “Freundlichkeit”; K.K. Riemschneider, 1973, s. 273-281 *genzu*- “Schoß”; N. Oettinger, 1979, s. 553 *genzu*-, *ginzu*-, *gimzu*- “Schoß”; HED K: 154 *genzu*-, *ginzu*- “(lower) abdomen, lap”; HEG A-K: 555 ^{UZU}*genzu*- (*ginzu*-, *gimzu*-) “Schoß, Geschlechtsteile, Liebe, Zuneigung, Freundlichkeit”; J.J.S. Weitenberg, 1984, s. 163 ^{UZU}*genzu*- “(ein Körperteil), Gnaden, Freundlichkeit”; HW: 107b ^{UZU}*genzu*- (*ginsu*-, *gimzu*-) “Schoß, Geschlechtsteile;- Liebe, Zuneigung, Freundlichkeit; E. Rieken, 1999, s. 220 *genzu*- “Schoß, Freundlichkeit”; HHw: 77 ^{UZU}*genzu*- (*ginzu*-, *gimzu*-) “Schoß, Geschlechtsteile”, auch “Liebe, Zuneigung, Freundlichkeit”; MHH: 336b ^{UZU}*genzu*-/*ginzu*- “kucak, rahim, cinsi organlar, aşk, sevgi, eğilim, dostluk, dosça yaklaşım”; EDHIL: 468 ^{UZU}*genzu*- “abdomen, lap”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *genzu* “belly, lap; compassion”; B. Christiansen, 2023, s. 725-738 London., *genzu* “(caring) love, affection (with the basic sense “abdo-men, lap, genitals)”.

¹¹⁴ E. Laroche, 1965a, s. 33-54; EDHIL: 468.

¹¹⁵ EDHIL: 468.

REMENU olan¹¹⁶ ve *-ala-* sufiksiyle¹¹⁷ türetilen *genzuḡala-* “iyi kalpli, sevecen”¹¹⁸; *genzuwai-* ile sinonim olan¹¹⁹ olan *genzu dā-* “merhamet etmek, acımak”¹²⁰; *genzu ḡark-* “sevgi, dostluk beslemek”¹²¹; *genzu pai-* “merhamet göstermek”¹²². Hititçe *dā-*,

---

¹¹⁶ F. Sommer, A. Falkenstein, 1938, s. 49, 81; HED K: 155.

¹¹⁷ A. M. Dinçol, **Eski Anadolu Dillerine Giriş**, 1970, s. 63; H.A. Hoffner, H.C. Melchert, 2008, s. 55.

¹¹⁸ van Brock, 1962, s. 69-168 *genzuwala-* “amical”; E. Laroche, 1965a, s. 33-54 *genzuwala-* “misericors”; A. Götze, 1968, s. 132 *genzuḡalaš* “freundlich”; K.K. Riemschneider, 1973, s. 273-281 *genzuḡala-* “gütig, barmherzig”; HED K: 155 *genzuwala-* “compassionate, kind”; HEG A-K: 556 *genzuḡala-* “freundlich, rücksichtsvoll”; J.J.S. Weitenberg, 1984, s. 164 *genzuwala-* “gnädig, freundlich”; HW: 108a *genzuḡala-* (*ginzuḡala-*) “freundlich, rücksichtsvoll, entgegenkommend”; HHw: 77 vd. *genzuwala-* “freundlich, rücksichtsvoll, entgegenkommend”; MHH: 337a *genzuwala-* “dostça, arkadaşça, anlayışlı, kolaylık gösteren, iyilik severce”; EDHIL: 468 *genzuḡala-* “kindhearted”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *genzuwala-* “compassionate”; B. Christiansen, 2023, s. 725-738 *genzuwala-* “caring, friendly, benevolent”.

¹¹⁹ J.J.S. Weitenberg, 1984, s. 164.

¹²⁰ E. Laroche, 1965a, s. 33-54 *genzu da-* “prendre quelqu’un en pitié”; A. Götze, 1968, s. 132 *genzu dā-* “freundliche Haltung (ein)nehmen”; HED K: 155 *genzu da-* “take pity”; J.J.S. Weitenberg, 1984, s. 164 *genzu dā-* “Gnaden zeigen”; HW: 108a *genzu dā-* “gütige Gesinnung annehmen”; HHw: 78 *genzu da-* “gütige Gesinnung annehmen”; MHH: 336b *genzu da-* “merhamet etmek, acımak”; EDHIL: 468 *genzu dā-* “to take pity on”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *genzu dā-* “to have mercy, to take pity”; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376 *genzu dā-* “to take pity on”; L.E. van de Peut, “Emotions and Hittite Prayers”, **The Routledge Handbook of Emotions in the Ancient Near East 2023**, s. 440-452 “to take the lap”, “kucağa almak”.

¹²¹ F. Sommer, A. Falkenstein, 1938, s. 49 *genzu ḡar(k)-* “gütige Gesinnung hegen”; A. Götze, 1968, s. 132 *genzu ḡar-* “freundliche Haltung (inne)halten=freundlich gegenüberstehen”; HED K: 155 *genzu ḡar(k)-* “have fondness (for)”; J.J.S. Weitenberg, 1984, s. 164 *genzu hark-* “freundliche Haltung innehalten, freundlich gegenüberstehen”; HW: 108a *genzu ḡar(k)-* “gütige Gesinnung hegen”; HHw: 78 *genzu hark-* “gütige Gesinnung hegen”; MHH: 336b *genzu hark-* “arkadaşça ilişkiler kurmak, sevgi ve

ḫark- ve *pai-* fiilleriyle oluşturulan bu anlamlar *genzu-* sözcüğüyle beraber kalıplaşmış kullanımlar olmalıdır. Ayrıca KUB 41.23¹²³ öy.II 17'. satırda *ge-en-zu-u-ya ge-en-zu-ḫ[a-i¹²⁴]* yapısında *figura etymologica*¹²⁵ kullanımı görülmektedir.

genzu- sözcüğünün etimolojisine dair ilk göze çarpan, Latince *gentilis* “klan, akraba” ve İngilizce *kind* “kibar, hoş, sevecen” sözcükleriyle olan benzerliğidir¹²⁶. Daha ayrıntılı yorumlardan biri ise erken Hint-Avrupa *genh-* köklü bir **genu-*’dan türetilmiş olduğudur¹²⁷. Bununla birlikte *genzu-*’daki *-nz-* seslerinin oluşumu, *-ns-* harflerinin *-ss-* değerine (**genasu-* > **gessu-*) dönüşümü şeklinde açıklanmaktadır¹²⁸.

Ayrıca metinlerde *genzu-*, *gimzu-*, *genšu-* gibi farklı yazımlarına rastlanması dil kullanımında olağan kabul edilmesinin¹²⁹ yanı sıra *gimzu-* orijinal kabul edilip, *genzu-*

---

dostluk hisleri beslemek, sevgi, şefkat göstermek, tanımak, uygulamak, itaat etmek”; EDHIL: 468 *genzu har(k)-* “have fondness (for)”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *genzu ḫark-* “to hold dear”; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376 *genzu ḫar(k)-* “to have fondness for, to hold dear”.

¹²² HED K: 155 *genzu pai-* “extend kindness”; EDHIL: 468 *genzu pai-/pi-* “extend kindness”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *genzu pāi-* “to show mercy”; A. Gilan, R. della Casa, 2023, s. 359-376 *genzu pāi-* “to offer kindness”.

¹²³ Trans. ve çev. için bkz. HED K: 156; F. Fuscagni (ed.), *hethiter.net/*: CTH 458.10.1 (2012sqq.).

¹²⁴ Tamamlama HED K: 156.

¹²⁵ HED K: 156 “Figura etymologica with inner accusative”; H.A. Hoffner, H.C. Melchert, 2008, s. 248.

¹²⁶ HED K: 157; EDHIL: 468.

¹²⁷ N. Oettinger, 1979, s. 553.

¹²⁸ H. Eichner, “Die Etymologie von heth. *mehur*”, *MSS* 1973, s. 53-107. dn. 14 “das Gebarende”; E. Rieken, 1999, s. 221; EDHIL: 468.

¹²⁹ EHS: 91, ayrıca bkz. 253.

'nun da eski bir **gemu-*'ya dayandığı ileri sürülmektedir¹³⁰. Buna karşılık fonetik açıdan *-n-* sesine sahip yazımın daha eski bir form olduğu görüşü de mevcuttur¹³¹.

1.3.2. Geçtiği Metin Yerleri

genzuuai-

Prs. Sg. 2 *ge-en-zu-ua-i-ši* KBo 3.7 III 30'; *ge-en-zu-ua-ši* KUB 30.11 öy. 8'+KUB 31.135 öy. 15', KUB 31.127 I 48; *g[e-en-zu-ua-a-ši]* KUB 24.3 II 3, KBo 51.18a II 3'.

Prt. Sg. 3 *ge-en-zu-ua-it* KUB 1.16 II 18.

Imp. Sg. 2 *[g]e-en-zu-ua-i* KUB 14.7 IV 19, KUB 41.23 II 17'.

genzu-

Nom.-Akk. Sg. / Pl. *ge-en-zu* KUB 24.3 III 36', KUB 18.35 II 5', KBo 17.61 ay. 13', KUB 20.38 Sağ Kol. 6', KBo 10.37 I 62', KBo 52.73 Sol Ken. 4', KUB 14.11 III 38, KUB 43.68 III² 1', UBT 69 6', KBo 50.282 11', Bo 9090 ay. 9, KBo 51.18b III 24', KUB 7.1 III 39, KUB 55.37 öy. 10, KBo 12.100 I 1, Bo 4230 öy. 8', Bo 9090 ay. 7, KBo 52.17 II 7, KUB 21.19 II 7, KBo 34.86 4', KBo 11.32 25; KBo 15.10 I 24; KUB 57.39 I 9'; KBo 30.30 öy. 8'; KUB 43.53 I 11'; *ge-en-zu-u* KUB 41.23 II 17'.

Abl. *ge-en-z[u-ua-az]* KBo 13.99 III 9'.

Inst. *ge-en-zu-it* KBo 56.31 4', KBo 30.30 ay. 7'.

Dat.-Lok. Pl. *ge-<en->-zu-ua-aš* KUB 43.53 I 11'; *ge-en-[zu-aš]* KBo 30.30 öy. 8'.

---

¹³⁰ E. Laroche, 1965a, s. 33-54.

¹³¹ J.J.S. Weitenberg, 1984, s. 165.

genzu_uala-

Nom. Sg. *ge-en-zu-_uala-aš* KUB 34.54 4', KUB 31.127 I 7, KBo 5.6 IV 13, KUB 1.16 II 7, KUB 31.128 I 5; *gi-in-zu-_uala-aš* KUB 24.3 I 39'; [*gi-in-z*]*u-_ual-la-aš* KUB 24.27 II 24.

Akk. Sg. *gi-in-zu-_uala-an* KBo 26.91 II 2'.

Dat.-Lok. Sg. *ge-en-zu-_uali* KUB 36.83 I 12.

genzu da-

Prs. Sg. 3 *ge-en-zu da-a-i* KUB 33.106 II 25, KUB 14.8 ay. 24'.

Prt. Sg. 1 *ge-en-zu da-a_h-_hu-un* KUB 19.49 I 46, 48, KUB 31.83 ay. 7a.

Prt. Sg. 3 *ge¹-en-z[u[?] da-a-aš^(?)]* KUB 33.91 12'; *ge-en-zu-mi-it da-a[-aš]* KBo 38.168 öy. 4; KBo 38.168 öy. 5.

Imp. Sg. 2 *ge-en-zu da-a* KUB 14.24 III[?] 9', KBo 34.68 III 7'.

Imp. Sg. 3 *ge-en-zu nam-ma [da-ad-du]* KUB 31.131 II 11'.

Imp. Pl. 2 *ge-en-zu ... ta-at-tén* KUB 24.3 II 31, KUB 30.10 ay. 3, KBo 51.18b II 31', KUB 14.12 ay. 12'; *ge-en-z[u da-at-]ten* KUB 14.8 ay. 8', ABoT 2.22 7', KUB 14.13 IV 17, KUB 60.156 ay. 3'; *ge-en-zu ... da-a-at-ten* KUB 14.8 ay. 17'; *gi-in-zu ... da-at-ten* KUB 14.14 ay. 15, 21, KUB 19.1 ay. 50 + KUB 14.14 ay. 36, KUB 14.14 ay. 33-34; KBo 54.6 ay. 21-22, KUB 14.11 III 22'; [*g*]*i-in-zu da-at-te-en* KUB 14.14 ay. 38.

Iter. Prs. Sg. 2 *ge-en-zu-ú da-aš-ki-ši* KUB 31.127 I 5; *ge-en-zu zi-ik-pát da-aš-ki-ši* KUB 31.127 I 8; KUB 31.128 I 6; [*gi*]-*in-zu zi-ik-pát da-aš-ki-ši* KUB 24.3 I 40'.

Verbalsubstantive *ge-en-zu da-a-u-_u[a-ar]* KBo 26.29 I 3'.

genzu _hark-

Prs. Sg. 1 *ge-en-zu _har-mi* KUB 34.58 Sol Kol. 5'.

Prs. Sg. 2 *ge-en-zu har-ši* KBo 5.3 öy. 23; *gi-im-zu ... har-ši* KBo 5.3 öy. 24.

Prs. Sg. 3 *ge-en-zu har-zi* KBo 20.82 III 5', KUB 1.16 II 19, KUB 14.1 öy. 81'.

Prs. Pl. 1 *ge-en-zu har-ú-e-ni* KUB 34.58 Sağ Kol. 2'.

Prs. Pl. 2 *ge-en-zu har-te-ni* KUB 13.20 I 30.

Imp. Pl. 2 *ge-en-zu ... har-tén* KUB 13.20 I 31.

genzu pai-

Prs. Pl. 3 *ge-e-[n²-z]u² pí-an-zi* KUB 30.65+KBo 14.69 III 4'.

Tanımlanamayan Formlar: [...-e]n-zu¹³² KBo 58.161 8'; *ge-e[n-...]* KBo 64.385 2'; *ge-en-zu-x[...]* KBo 22.79 6'; *ge-en-zu-ı[a-...]* KBo 47.73 öy. 23'; *gi-im-z[u-...]* KBo 27.18 3'; *gi-en-zu-ıa[-...]* KBo 3.28 II 12'; *gi-en-zu-ıa[-...]* Bo 5021 11'; *gi-en-zu[-...]* KBo 26.19 2'; *gi-en-zu da-an[-...]* KUB 60.156 ay. 1'; *gi-en-zu nam-ma da[-...]* KUB 24.4 öy. 14'; [...gi-]en-zu¹³³ *da-a-ú-pát* Bo 3823 öy. 9'.

1.3.3. Metinler

1.3.3.1. CTH 378 II. Muršili'nin Veba Duası

KUB 14.14+KUB 19.1+KBo 58.8¹³⁴ (İmp.)

ay.

26 ... *nu A-NA DINGIR^{MEŠ} EN^{MEŠ}-YA* 26 ... Tanrılar, efendilerimin ruhu tekrar

---

¹³² D. Groddek, 2012, s. 110 dn. 510 “^DZ]UEN”; Mainz *gi²-]en-zu*.

¹³³ Tamamlama Mainz.

¹³⁴ Trans. ve çev. için bkz. Y. Arıkan, **II. Mursili'nin Veba Duaları**, 1994, s. 70 vd.; I.S. Czyzewska, **How to Pray to Hittite Gods: A Semantic and Contextual Analysis of Hittite Prayer Terminology with the New Editions of Selected Prayers of Muršili II**, 2012, s. 197 vd.

ZI-an-za nam-ma ũa-ar-aş-du	yatışsın!
27 nu-mu DINGIR ^{MEř} EN ^{MEř} -YA gi-in- zu nam-ma da-at-ten nu-uř-[ma-aş-]kán u-ũa-aĥ-ĥa-ru	27 Ve bana, tanrılar, efendilerim tekrar şefkatli olunuz! Ve s[ize] görüneyim!
ay.	
48 u-e-i-ya[-at-ten na-a]t I-NA KUR LÚKÚR ú-e-ya-at-ten A-NA KUR ^{URU} Ĥat- ti-ma gi-i[n-zu nam-ma]	48 Kovu[nuz! O]nu düşman ülkesine kovunuz! Ĥatti ülkesine karşı [tekrar] şefka[tli]/merham[etli]
49 da-at-ten [nu ĥi-in-kán a]n an-da SIG ₅ -ru nam-ma am-mu-uq-qa-aş-ma-aş- kán LÚSANGA-KU-NU ARAD-KU-N[U ku-it]	49 olunuz! [Ve veba (salgını)](ülke) içinde iyi olsun! Ben sizin rahibiniz (ve) hizmetkarınız [olarak] tekrar
50 u-ũa-aĥ-ĥa[-ru nu-mu g]i-in-zu da-at- te-en nu-mu-kán řÀ-az la-aĥ-la-aĥ-ĥi- ma-an ar-ĥa	50 huzurunuzda çıkmak ist[iyorum/size] görünmeliyim. Bana karşı şefkat]li/merhametli olunuz! Kalbimdeki/içimdeki heyecanı
51 u-e-ya-[at-ten N]Í.TE-az-ma-mu-kán pít-tu-li-ya-an da-a-at-ten	51 kov[unuz] ve [vü]cud(um)dan da korkuyu alınız!

KUB 14.8¹³⁵ (İmp.)

ay.

8' ku-e-da-n[i ud-da-ni-i ĥi-in-ga-ni ře-er 8' Veba (salgını) hakkındaki (bu) [mesele

---

¹³⁵ Trans. ve çev. için bkz. Y. Arıkan, 1994, s. 88 vd.; I.S. Czyżewska, 2012, s. 219 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 378.2 (2015sq.); A. Daues, E. Rieken, J. Lorenz, 2018, s. 380 vd.

nu-mu] DINGIR^{MEŠ} *BE-LU*^{MEŠ}-YA *ge-* üzerinde], Tanrılar, efendilerim [bana
en-z[u da-at-]ten (karşı)] **şefkatli/merhametli [olun]uz!**

9' *nu-kán I-NA* [ŠÀ KUR^{URU} *Ha-at-ti*] 9' Ve [Hatti ülkesindeki] veba (salgını)
hi-in-ga-an la-az-z[i-ya-a]t-ta-ru iyi[leş]sin!

ay.

16' ...*nu A-NA* ^{DU} ^{URU} *Ha-at-ti EN-YA Û* 16' ... Efendim, Hatti kenti Fırtına Tanrısı
A-NA DINGIR^{MEŠ} *BE-LU*^{MEŠ}-YA *ZI-an-* ve efendilerim, tanrıların ruhu

za

17' tekrar yatışsın! Ve bana (karşı) tekrar

17' *nam-ma ya-ar-ši-ya-ad-du nu-mu ge-* **şefkatli/merhametli olunuz!**

en-zu nam-ma da-a-at-ten

ay.

24' *nu-za A-NA EN-ŠU ar-ku-ya-ar i-ya-* 24' Ve o efendisine rica eder, onu efendisi
az-zi na-an EN-ŠU iš-ta-ma-aš-zi nu-uš- dinler ve ona (karşı) **şef[katli/merhametli**
ši ge[-en-zu da-a-i] (olur)].

II. Murşili veba salgınına karşı tanrılara yaptığı dualarında onların merhamet, şefkat göstermelerini ve bu salgını bitirmelerini dilemektedir. Hem kendisi hem de Hatti ülkesi için tanrılardan merhametli olmalarını ister. Bu metinlerde tanrıların ruhlarını yatıştırmaya çalışması onların öfkelerinden dolayı veba salgınına Hatti ülkesine gönderdiklerini açıklamaktadır. Bu öfkeli halleri onların merhametlerini köreltmüş izlenimi verir. Murşili işte bu merhameti geri çağırılmaktadır.

1.3.3.2. CTH 376 Muršili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası

KUB 24.3 + KUB 31.144¹³⁶ (İmp.)

öy.I

39' [zi-i]k-pát-za ^DUTU ^{URU}A-ri-in-na **gi-** 39' [Se]n Arinna Kenti Güneş Tanrıçası,
in-zu-ya-la-aš DINGIR^{LUM} zi-ik sen **merhametli/şefkatli** (bir) tanrıçasın

40' [nu **gi**]-in-zu zi-ik-pát **da-aš-ki-ši** pa- 40' [ve] (sadece) sen **şefkate/merhamete**
ra-a ha-an-da-an-za-ša-kán sahipsin. Adaletli/doğru yolda olan

41' an-tu-uh-ya-aḫ-ha-aš tu-uk-pát A-NA 41' insan sen Arinna kenti Güneş
^DUTU ^{URU}A-ri-in-na a-ši-ya-an-za Tanrıçası'na sevgilidir/sevilendir.

öy.II¹³⁷

1 [an-t]u-uh-ši-ya-za-kán ku-e-da-ni 1 Tanrıların kızdıkları
DINGIR^{MEŠ} š[a-(a[?])-an-zi] 2 ve dikkate almadıkları [ins]ana

2 [n]a-an-ša-an ar-ha pa-aš-ku-ya-an-z[i] 3 sen Arinna Kenti Güneş Tanrıçası
na-an-ša-an] **me[rhamet gösterirsin/acırsın].**

3 [z]i-ik-pát ^DUTU ^{URU}A-ri-in-na **gi-en-**
zu-ya-a-ši]

---

¹³⁶ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, 1980, s. 41-50; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 376.1 (2016sqq.).

¹³⁷ Trans. ve çev. için bkz. I. Singer, 2002b, s. 51; J. V. García Trabazo, 2002, s. 292 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 376.1 (2016sqq.).

1.3.3.3. CTH 373 Kantuzili'nin Güneş Tanrısı'na Duası

KUB 30.10¹³⁸ (OH)

ay.

2 ... <i>nu-mu-uš-ša-an ku-iš</i> DINGIR-YJA	2 ... Bana kızan ve beni tamamen unutan
<i>ša-a-it nu-mu-uš-ša-an ar-ḫa pa^(iz)</i>	Tanrım, o (aynı Tanrım) beni
3 [<i>a-pa-aš-pát kap-pu-id-du nu-mu ḫ</i>]u-	3 hatırla! Ve beni hayatta tut/iyileştir!
<i>iš-nu-ud-du nu-mu ku-iš</i> DINGIR-YA <i>i-</i>	Bana hastalığı veren Tanrım bana tekrar
<i>na-an pa-iš nu-mu ge-en-zu</i>	acısın/merhamet
4 [<i>nam-ma da-ad-du ú-ga^(?) i-n</i>]a-ni <i>pí-</i>	4 etsin! Ben hastalığa katlandım (ve)
<i>ra-an ta-ri-aḫ-ḫu-un ma-li-ik-ku-un nu-za</i>	yoruldum/kuvvetten düştüm, bundan
<i>nam-ma Ú-UL tar-aḫ-mi</i>	böyle/artık (onu) yenemiyorum.

1.3.3.4. CTH 372 Bir Ölümlünün Güneş Tanrısı'na Duası ve İlahisi

KUB 31.127+ ABoT 44a + KUB 31.131¹³⁹ (İmp.)

öy.I

4 ... <i>zi-ik-pát ḫa-an-da-an-za</i>	4 ... Adaletli Tanrı sensin,
---------------------------------------	------------------------------

---

¹³⁸ Trans. ve çev. için bkz. R. Lebrun, **Hymnes et prières hittites**, 1980, s. 111 vd.; J. V. García Trabazo, 2002, s. 276 vd.; I. Singer, 2002b, s.31 vd; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/CTH 373 (2015sq.); D. Schwemer, "Hittite Prayers to the Sun-god for Appeasing an Angry Personal God A Critical Edition of CTH 372-74", *Mon dieu qu'ai-je fait? Les diğir-ša-dab(5)-ba et la piété privée en Mésopotamie 2015*, s. 349-393; N. Baş, Y. Arıkan, "Hitit İnanç Dünyasının Temel Yönleri ile Toplumsal Yaşamdaki Yansımaları", **Gaziantep University Journal of Social Sciences** 2023, s. 1296-1308.

¹³⁹ Trans. ve çev. için bkz. I. Singer, 2002b, s. 37 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/CTH 372 (2015sq.); D. Schwemer, 2015, s. 349-393.

5 [DIN]GIR-uš <i>gi-en-zu-ú da-aš-ki-ši zi- ik-pát</i>	5 sen sürekli merhamet edersin ,
6 <i>mu-ga-a-u-ya-ar zi-ik-pát e-eš¹-ša-at-ti</i>	6 yakarışı sen dinlersin.
7 <i>zi-ik-pát gi-en-zu-ya-la-aš^DUTU-uš</i>	7 Sen merhametlisin , Güneş Tanrısı,
8 [nu] <i>gi-en-zu zi-ik-pát da-aš-ke-ši ha- an-da-an-za-kán</i>	8 sen sürekli merhamet edersin! Adaletli
9 <i>a[n-t]u-uḫ-ša-aš tu-uk-pát a-aš-šu-uš</i>	9 insan sana/senin için iyi(dir) ...
...	
öy.I	
47 DINGIR ^{MEŠ} <i>ša-an-zi na-aš-ša-an ar- ḫa pa-aš-ku-ya-an-z[i]</i>	47 Tanrılar kızıyorlar ve onu dikkate almıyorlar.
48 <i>na-an a-ap-pa zi-ik kap-pu-u-ya-ši na- an gi-en-zu-ḡ[a-ši]</i>	48 Ve onu sen tekrar dikkate alı(yor)sun ve ona merhamet gösteri(yor)[sun] .
49 <i>ku-u-un-na LÚ.NAM.U₁₉.LU-aš ARAD-KA^DUTU-uš lu-lu-ya-a-i</i>	49 Güneş Tanrısı, kölen bu insanı da hayatta tut!

1.3.3.5. CTH 374 Bir Kralın Güneş Tanrısı'na Duası

KUB 30.11 + KUB 31.135¹⁴⁰ (OH)

öy.

14' *an-tu-uḫ-ša-a[n-na-a]z ku-in* 14' Tanrıların öfkelenildiği ve

¹⁴⁰ Trans. ve çev. için bkz. E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 374 (2015sqq.); D. Schwemer, 2015, s. 349-393.

DINGIR^{MEŠ} *ša-a-an-zi na-an-ša-an ar-ḫa* 15' dikkate almadıkları/reddettikleri
15' *pa-aš-ku-ḫa-an-z[i na-an] a-ap-pa zi-* in[sa]n ve Güneşim ona tekrar **merhamet**
ik-pát ^DUTU-*uš gi-en-zu-ḫa-ši* **edersin/şefkat gösterirsin.**

1.3.3.6. CTH 456 Arınma Ritüelleri Fragmanları

KUB 36.83¹⁴¹ (İmp.)

öy.I

11 *na-aš-ta ka-a-ša* EGIR-*pa tu-uk A-NA* 11 İşte, daha sonra o, sen göğün kralı¹
^DUTU LUGAL¹ *ŠA-ME-E* Güneş Tanrısı'na

12 *gi-en-zu-ḫa-li ú-it* ^DUTU-*uš-za ne-pí-* 12 **dostlukla/şefkatle** geldi. Güneş
ši LUGAL-*uš* Tanrısı, sen göğün kralı(sın)

13 [DUMU.]LÚ.U₁₉.LU-*ma-za* ^{LÚ}SIPA- 13 bununla beraber insan[oğlu]nun
aš zi-ik ... çobanı(sın) ...

Yukarıdaki dua metinlerinden anladığımız kadarıyla tanrı her zaman merhamet, şefkat barındıran bir varlıktır. Bu metinlerde krallar tanrıdan merhamet istemektedirler, tanrıların merhameti salgınları ve hastalıkları giderici etkiye sahiptir. Kantuzili'nin duasında tanrıdan ona merhamet edip hastalığını iyileştirmesini isterken *namma* “tekrar” adverbini cümlede kullanması hastalığı sırasında tanrının ona acıma, merhamet göstermediğine işaretir¹⁴². Diğer dua metinlerinde ise merhamet sözcüğüyle üzerinde durulan nokta, tanrıların öfkelenildiği ve dikkate almadıkları kişilere belirli tanrıların merhamet, şefkat göstermesinin istenmesidir.

---

¹⁴¹ Trans. ve çev. için bkz. D. Bawanypeck, **Die Rituale der Auguren**, 2005, s. 266 vd.; F. Fuscagni (ed.), hethiter.net/: CTH 456.2.1 (2013sqq.).

¹⁴² L.E. van de Peut, 2023, s.440-452.

1.3.3.7. CTH 69 II. Muršili ile Šeḫa Kralı Manapa-Tarḫunta Arasındaki Antlaşma

KUB 19.49¹⁴³ (İmp.)

öy.I

46 ... <i>nu-ut-ta</i> ^D UTUŠI <i>g[i-en-z]u da-aḫ-ḫu-un</i>	46 ... Ve (ben), Güneşim sana m[erh]amet ettim/acıdım.
47 [<i>nu-ut-ta a</i>]- <i>píd-da-an še-ir ka-ri-ya-aḫ-ḫa-ḫa-at nu-ud-du-za ták-šu-li</i>	47 [Ve] o zaman [sana] uydum/sana göre hareket ettim ve seninle barıştım/
48 [<i>da-aḫ-ḫu-u</i>]n <i>tu-uk</i> GIM-[<i>a</i>]n ^D UTUŠI <i>gi-en-zu da-aḫ-ḫu-un</i>	48 barış ya[ptı]m. (Ben) Güneşim sana merhamet ettiğim/acıdığım zaman
49 [<i>nu-ut-ta ták-š</i>]u-li <i>da-aḫ-ḫu-un</i> ...	49 [seninle ba]rıştım/barış yaptım ...

Kralların gösterdiği merhamete bir örnek Muršili ile Šeḫa kralı arasındaki antlaşmada izlenmektedir. Muršili merhametli bir kral olarak Manapa-Tarḫunta'ya acımış ve onunla bir barış antlaşması imzalamıştır.

---

¹⁴³ Trans. ve çev. için bkz. S. HeinholdKrahmer, **Arzawa: Untersuchungen zu seiner Geschichte nach den hethitischen Quellen**, 1977, s. 161 vd.; G. Beckman, 1999, s. 82 vd.; G. Wilhelm (ed.), hethiter.net/: CTH 69 (2005sq.); K.A. Kitchen, P. Lawrence, 2012, s. 528 vd.

1.3.3.8. CTH 42 I. Šuppiluliuma ile Hayaşalı Hukkana Arasındaki Antlaşma

KBo 5.3¹⁴⁴ (İmp.)

öy.I

22 *nu-za ma-a-an tu-el ma-aḫ-ḫa-an A-* 22 Ve nasıl senin/kendi başına, ruhuna ve
NA SAG.DU-KA ZI-KA Ú A-NA RA-MA- bedenine
NI-KA 23 **şefkat gösteriyorsan**, ellerini çevrende
23 *gi-en-zu ḫar-ši ŠU^{HLA}-uš-za a-ra-aḫ-* tutuyorsan ve eğer Güneşimin (de) başına,
za-an-da ḫar-ši nu ma-a-an A-NA 24 ruhuna (ve) bedenine aynı şekilde
SAG.DU^{DUTUŠI} **şefkat göstermezsen**,
24 *ZI^{DUTUŠI} RA-MA-A-AN^{DUTUŠI} gi-* 25 ellerini çevremde aynı şekilde
im-zu QA-TAM-MA Ú-U[L] ḫar-ši... tutmazsan...
25 *ŠU^{HLA}-KA-ya-mu a-ra-aḫ-za-an-da*
QA-TAM-MA Ú-UL ḫar-ši

Bu antlaşma metninde vasal kralın kendi başına, bedenine ve ruhuna gösterdiği şefkatin aynısını Hitit kralına da göstermesi beklenmektedir. Hitit kralının kendinden rütbece düşük kişilerden istediği kendine karşı şefkat, sevecenlik gösterilmesidir. Belki de burada ifade edilmek istenen krala karşı art niyetli yaklaşımlar içinde bulunmamaktır. Yine burada geçen elleri çevrede tutma ifadesi koruyup kollama anlamı taşıyor olmalıdır.

---

¹⁴⁴ Trans. ve çev. için bkz. B G. Beckman, 1999, s. 28 vd.; R. Akdoğan, 2011, s. 1-73; G. Wilhelm (ed.), hethiter.net/: CTH 42 (2011sq.); K.A. Kitchen, P. Lawrence, 2012, s. 440 vd.; E. Devecchi, 2015, s. 101 vd.

1.3.3.9. CTH 262 Muhafızlar için Talimatlar

KUB 13.20¹⁴⁵ (İmp.)

öy.I

30 *nu-za šu-um-me-eš ma-aḫ-ḫa-an tu- iq-qa-aš-ša A-NA DAM^{MEŠ}-KU-NU DUMU^{MEŠ}-KU-NU É^{MEŠ}-KU-NU* 30 Siz kendi şahsınıza, karlarınıza, çocuklarınıza ve evlerinize nasıl **şefkat gösteriyorsanız**
ge-en- zu ḫar-te-ni

31 *LUGAL-u-ya-aš ša-ak-li-ya ge-en-zu QA-TAM-MA ḫar-tén na-at SIG₅-in ma-a-ni-ya-aḫ-ḫi-iš-ke-et-tén* 31 kralın emrine/kuralına (da) aynı şekilde **şefkat gösteriniz!** Ve onları iyi (şekilde) idare ediniz!

Bu pasajda görevlilerin ailelerine gösterdiği şefkati, acımayı kralın emirlerini yerine getirirken göstermeleri istenir. Aslında buradaki şefkat duygusu devamında sevgi ile tamamlanan bir duygudur ve krala, onun emirlerine şefkat ve sevgi gösterilmesi ya da emirlerin aksatılmadan yerine getirilmesi beklenmektedir.

1.3.3.10. CTH 40 I. Šuppiluliuma'nın İcraatları

KBo 5.6¹⁴⁶ (Geç İmp.)

ay.IV

11 *nu-ya-ra-aš am-mu-uk^{LÚ} MU-TI₄-YA* 11 ... Ve o benim kocam,

---

¹⁴⁵ Trans. ve çev. için bkz. S. Alp, "Hitit Kralı IV.(?) Tuthaliya'nın Askeri Fermanı", **Belelten 1947**, s. 383-402; J.L. Miller, 2013, s. 150 vd.

¹⁴⁶ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, 1956, s. 75-98; G.F del Monte, 2008, s. 86 vd.; İ. Koç, **I. Suppiluliuma ve Dönemi**, 2022, s. 106 vd.

12 I-NA KUR ^{URU} Mi-<iz->ri-ma- <i>ya-</i>	12 Mısır ülkesinde de kral (olacak).
<ra->aš LUGAL-uš	13 Ve babam şefkatli/merhametli olduğu
13 nu A-BU-YA <i>gi-en-zu-ya-la-aš</i> ku-it	için
e-eš-ta	
14 na-aš ŠA ^I MUNUS ^{TI} me-mi-ya-ni ka-	14 o kadının sözüne uydu
a-ri ti-ya-at	15 ve oğlunun (meselesini) tuttu.
15 nu ŠA DUMU ^{RI} kat-ta-an IŠ-BAT	

I. Šuppiluliuma merhametli bir kral olduğu için Mısır kraliçesine acımış ve oğlu Zananza'yı onunla evlenmesi için Mısır'a göndermiştir. Ancak sonrasında oğlunun bu yolculukta suikasta uğramış olması kralı üzmesinin yanı sıra çok fazla öfkelenmiştir olmalıdır.

1.3.3.11. CTH 6 I. Hattušili'nin Vasiyetnamesi

KUB 1.16+KUB 40.65¹⁴⁷ (İmp.)

öy.II

3 La-ba-ar-na-an te-nu-un [a-pa-a-aš-	3 (Genç) Labarna('nın adını) söyledim. [O
ya-aš-ša-an e-ša-ru LUGAL-ša-an-za]	(tahta) otursun!" (Ben) kral onu]
4 DUMU-la-ma-an ḫal-zi-iḫ-ḫu-un [nu-	4 oğul olarak çağırdım [ve onu
uš-ši tág-ga-li-ya-nu-un ^(?) pâr-ga-nu-nu-	kucakladım ^(?) ve onu yücelttim ^(?)]
na-an ^(?)]	

---

¹⁴⁷ Trans. ve çev. için bkz F. Sommer, A. Falkenstein, 1938, s. 3 vd.; S. Alp, 2000, s. 68 vd.; Ş. Bozgun, "Hititler'de Miras Hukuku ve Krallığın Mirası ile "Aile, Taht, Mülk" İlişkisi", **Eski Yakındoğu'da Miras Anlayışı 2021**, s. 63- 97; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376.

5 <i>nu-uš-ši a-ap-pa-an hu-ua-iš-k[i-nu-un</i>	5 ve devamlı onun arkasından koştum.
<i>a-pa-a-aš-ma TUR^(?)-aš Ú-UL u-ua-u-aš</i>	Fakat o (bir) oğul (gibi)
6 <i>Ú-UL iš-ḫa-aḫ-ru-ua-at-ta-at Ú[-UL -</i>	davranmadı/olmadı.
<i>aš gi-en-zu-ua-it]</i>	6 O gözyaşı dökmedi/ağlamadı,
7 <i>e-ku-na-ša-aš na-aš Ú-UL g[i-en-zu-</i>	[merhamet göstermedi/acımadı].
<i>ua-la-aš]</i>	7 O soğuk(tur)/duygusuz(dur) ve o
	me[rhametli]/şef[katli] değil(dir).

---

17 <i>na-an pa-ra-a aš-šu-ú-i hu-i[t²-ti-ya-</i>	17 Ve onu iyiyeye doğru [devamlı çektim
<i>an-ni-eš-ki-nu-un Ú-UL(-ma[?])-aš ZI]</i>	fakat o]
18 LUGAL-aš <i>gi-en-zu-ua-it m[a-aḫ-ḫa-</i>	18 kralın [isteğini] şefkat/merhametle
<i>na-aš a-pi-el ZI-aš aš-šu-li]</i>	karşılıamadı. [O, kendi isteğiyle] n[asıl iyi]
19' ^{URU} KU.BABBAR- <i>ši gi-en-zu ḫ[ar[?]-</i>	19 Hattuša'ya şefkat/merhamet
<i>zi]</i>	[gösterir?]

I. Hattuşili'nin vasiyetnamesinde bahsettiği tahta çıkacak olan Labarna merhametli ve vicdanlı biri değildir. Hattuşili onun iyi bir oğul olmadığından, soğuk ve duygusuz olduğundan yakınmaktadır. Kralın isteklerine bile şefkat, merhametle yaklaşmayan bir kişi bu özelliğinden dolayı ülkenin geleceği için de tehlike oluşturur. Dolayısıyla merhamet duygusundan eksik olması Labarna'yı kral tayin etmemesi için yeterli bir özellik gibi görünmektedir.

1.3.3.12. CTH 321 İlluyanka Mitosu

KBo 3.7¹⁴⁸ (İmp.)

ay.III

- 29' *am-mu-ug-ga* [EGI]R-*pa an-da e-ep* 29' Ve beni [tekr]ar içeride tut!
30' *le-e-mu ge-en-zu-ua-i-ši* 30' Bana **şefkat gösterme!/acıma!**
31' *nu-kán* ^DIM-*aš* ^{MUŠ}*il-li-ya-an-k[a-an]* 31' Ve Fırtına Tanrısı Illuyanka yıla[nını]
32' *Ú DUMU-ŠU ku-en-ta* 32' ve oğlunu öldürdü.

1.3.3.13. CTH 147 Madduqatta'nın Suçu

KUB 14.1¹⁴⁹ (OH)

öy.

- 80 ... *nu-ua a-ap-a[-aš]* A-NA ^{LÚ}*HA-AT-* 80 ... "Ve o damadına ve kendi/öz
NI-ŠU ŠÁ SAG-ŠU-ya 81' kızına karşı kötülük tasarlıyor mu?
81' [DUMU.MUNUS *me-na-aḫ-ḫa-an-ta* Onun] ölümünü düzenliyor mu? Ve
i-da-a-lu ša-an-ḫi-iš-ki-zi nu-ua-aš]-ši gelecekte, bundan sonra başkasına **şefkat/**
EGIR[-*an ḫi*]-*in-kán ha-an-te-eš-ki-zi nu-* **merhamet**
ua ú-iz-zi nam-ma ta-me-e-da-ni gi-en-zu 82' [gösterecek] mi? [Ve]
82' [*ḫar-zi...nu-ḫa*] ^m*Ma-ad-du-ua-at-ta* Madduqatta'(nın) entrikalarına^{??} çoktan

---

¹⁴⁸ Trans. ve çev. için bkz. H.A. Hoffner, 1998, s. 13 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/: CTH 321 (2009sqq.).

¹⁴⁹ Trans. ve çev. için bkz. A. Götze, 1968, s. 20 vd.; G. Beckman, T. Bryce, E. Cline, **The Ahhiyawa Texts**, 2011, s. 82 vd.

tu-e-ek-ku-uš an-da me-ek-ki a-ar-ḫu-un ulaştım.

83' [...*ki-iš-ša-an-na-aš-ši* EGIR-*pa ḫa-* 83' [Ona tekrar şöyle yaz]dım: “Senin için
at-r]a-a-nu-un ma-aḫ-ḫa-an-ya-at-ta a- nasıl iyiye onu aynı şekilde yap!”
aš-šu nu-ya QA-TAM-MA i-ya

1.3.3.14. CTH 277 Tablet Kataloğu

KUB 30.65+KBo 14.69¹⁵⁰ (İmp.)

ay.III

3' [... *TU]P-P[U ma-a-an UN-ši] ú-i-šu-* 3' [... Tab]let: [Eğer] “ezilen”¹⁵¹ (bir)
ri-an-ti [insana]

4' *ge-e-[n²-z]u² pí-an-zi n[am²-m]a²-a[š-* 4'-5' **şef[ka]t/merhamet gösterirse**
š]a²-an SISKUR A-NA DINGIR^{MEŠ} ay[rı]ca yolda Hatti tanrıları için kurban
URU.KÙ.BABBAR-ti götürürler/ulaştırırlar.

5' KASKAL-*ši p[a-ra-a^(?)] pé-e-da-an-zi*

1.4. Güven

Güven, korku, kuşku ya da çekinme hissi olmaksızın inanma, bağlanma duygusudur¹⁵² ve içerisinde inanç duygusunu da barındırmaktadır¹⁵³. Hititçe metinlerde

---

¹⁵⁰ Trans. ve çev. için bkz. P. Dardano, **Die hethitischen Tontafelkataloge aus Hattuša (CTH 276-282)**, 2006, s. 164 vd.

¹⁵¹ O. Carruba, **Das Beschwörungsritual für die Göttin**, 1966, s. 52 “wenn man einem *uešuriyanta*-Menchen *genzu* (Liebe, Wohlwollen) gibt”, “wenn man einem übelgesinnten/gehaessigen Menschen Wohlwollen schenkt”.

¹⁵² TDK: 1012a.

¹⁵³ T. Watt Smith, 2022, s. 94.

sözcük her iki “güvenmek” ve “inanmak” anlamlarını da kapsayıcı şekilde kullanılmıştır.

1.4.1. *ḫant-*

ḫa-/ḫai- “güvenmek, inanmak”¹⁵⁴ sözcüğünün yalnızca *ḫant-* partizip formu bilinmektedir. *ḫa-* yazımı ise sadece erken Hitit metinlerinde görülmektedir¹⁵⁵.

Kökünün *hā-* olduğu¹⁵⁶ ya da *ḫai-*’nin kök fiil olarak kabul edildiği¹⁵⁷ görüşlerin dışında Germen ve Kelt dillerinde yemin için kullanılan sözcüklerde de **hay-āye-* sözcüğünden dolayı *ḫa-*’nın **ḫaya-*’ya işaret ettiği düşünülmektedir¹⁵⁸. Diğer taraftan *ḫa-*’yı **ho(w)o-* köküne indirgeyen yorumlar da mevcuttur¹⁵⁹.

---

¹⁵⁴ R. Stefanini, “Studi ittiti 1”, **Athenaeum** 1962, s. 3-36 *ḫā-* “credere, für wahr (zuverlässig) halten”; N. Oettinger, 1979, s. 360 *ḫae-* “akzeptieren, gluben, (mit -za) zutrauen haben”; D.M. Weeks, 1985, s. 240 *hai-* “believe”; HEG A-K: 120 *ḫa-* “vertrauen, glauben”; HW: 45a, 438b *ḫā-* “glauben, für wahr (zuverlässig) halten”; HW² H: 1 *ḫa-* “glauben, trauen”; HED H: 9 *ḫai-* “believe, trust, be convinced”; HHw: 34 *ḫa-* “vertrauen, glauben”; A. Kloekhorst, “Initial Laryngeals in Anatolian”, **ZVS** 2006, s. 77-108., *ḫa-* “to believe, to trust”; MHH: 139a *ḫa-/ḫai-* “inanmak, güvenmek, itimat etmek”; EDHIL: 267 *ḫā-/ḫ-* “to believe, to trust, to be convinced”.

¹⁵⁵ HW² H: 2b.

¹⁵⁶ EDHIL: 267.

¹⁵⁷ H. Eichner, “Die Vorgeschichte des hethitischen Verbalsystems”, **Flexion und Wortbildung** 1975, s. 71-103 ‘*ḫāmi/ḫāši/ḫāi** “glauben, trauen”’.

¹⁵⁸ HED H: 9.

¹⁵⁹ B. Čop, “Beiträge zur indogermanischen Wortforschung VII”, **Linguistica** 1969, s. 187-196.

İkna edici olmasa da başka bir yoruma göre Latince *ōmen* “omen, işaret” ile etimolojik ilişkisi üzerinde durulmuştur¹⁶⁰. Burada Latince *ōmen* sözcüğü “gerçeğin ilanı” şeklinde yorumlanıp bu tür işaretlerin etkili olabilmesi için onlara inanmanın gerekliliği vurgulanarak Hititçe *ḫa-* ile bir bağlantı kurulmaya çalışılmıştır¹⁶¹. Ayrıca *ḫaštai-* ve *os(s)* “kemik” örneğinde görüldüğü gibi Latince *ō* sesinin Hititçe *ḫa-*’nın fonetik telaffuzu olduğu ve *ōmen* ile *ḫa-*’nın da benzer bir duruma işaret edebileceği belirtilmektedir¹⁶².

1.4.2. Geçtiği Metin Yerleri

ḫa- / ḫai-

Prs. Sg. 1 *ḫa-a-mi* VBoT 2 öy. 4, KUB 48.90 ay. 8’, KUB 19.23 ay. 9’.

Prs. Sg. 2 *ḫa-a-ši* KUB 31.79 öy. 24, KUB 31.68 I 17, 21, KUB 48.118 I 9.

Prt. Sg. 1 *ḫa-a-nu-un* KUB 26.92 12’, 13’, 16’, KUB 8.79 öy. 28, ay. 5.

Prt. Sg. 2 *ḫa-a-iš* KUB 26.89 14’.

Prt. Pl. 2 *ḫa-at-tin* KBo 22.42 öy. 8.

Prt. Pl. 3 *ḫa-a-ir* KUB 43.66 2’.

Imp. Sg. 2 *ḫa-a* KUB 6.7 III 2, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24, IV 3, 9.

ḫant-

Akk. Sg. *ḫa-a-an-da-an* KBo 18.24 IV 11-12.

---

¹⁶⁰ É. Benveniste, **Hittite et indo-européen. Études comparatives**, 1962, s. 10; A. Kloekhorst, 2006, s. 77-108; krş. HW² H: 2b.

¹⁶¹ É. Benveniste, 1962, s. 11.

¹⁶² Ibid., s. 11; HEG A-K: 120.

Nom.-Akk. Sg. n. *ḫa-a-an* KUB 27.59 I 10; KUB 30.84 III 73; *ḫa-an* KUB 32 130 32’.

1.4.3. Metinler

1.4.3.1. CTH 209 Hititçe Mektup Fragmanları

KUB 26.92¹⁶³ (İmp.)

11’ *pa-ra-a e-ep a-pa-a-aš-ma-ya-ra-at- kán* ^{NA4}*ku-ut-ta-aš-ša-ri an-da ya-al-a[h-ta]* 11’ “(Güneşime), onları tut/uzat/sun! Fakat o, onları duvara vur[du].

12’ *ma-a-an-za a-p[u-u-u]n UN-an Ú-UL ḫa-a-nu-un* GIM-an-ma LÚ^{MEŠ} TE₄-ME *ku-i-e-eš u-i[-ya-nu-un]* 12’ Fakat [o] insana **güvenmedim**. Fakat gön[derdiğim] habercilerden

13’ *nu EGIR-pa Ú-UL ku-iš-ki ú-it nu-za me-mi-an ḫa-a-nu-un nu kiš-an te-e[-nu-un]* 13’ hiçbiri geri gelmedi. Ve (o) söze **güvendim/inandım** ve şöyle söyled[im]:

14’ *ŠA* ^mZAG.ŠEŠ-ya *ku-ya-pí me-mi-aš Ú-UL da-ad-da-at nu-ya nam-ma EGIR-an-d[a²]* 14’ “Bentešina’nın meselesi alınmadığı zaman ayrıca

15’ *ta-ma-a-in UN-an u-i-ya-mi nu-ya a-pí-el me-mi-aš da-at-ta-ri TUP-PI-ta[-aš-ma]* 15’ başka insanı sonradan göndereceğim ve onun meselesi/sözü alınacak” fakat o tabletin

16’ *du-ya-ar-nu-ma-aš me-mi-an ki-e-iz-zi-ya ḫa-a-nu-un am-me-el ku-iš* LÚ^{TE₄} 16’ kırılması meselesi buna da **inandım/güvendim**. (Orada olan)

¹⁶³ Trans. ve çev. için bkz. A. Hagenbuchner, 1989, s. 400 vd.

MU [...]

habercim [...]

17' ^mPi-ḫa-ad-du-uš IT-TI ^mZAG.ŠEŠ e- 17' Piḫaddu, Bentešina ile (birlikte) idi ...
eš-ta ...

1.4.3.2. CTH 152 Arzağa Kralından III. Amenophis'e Mektup

VBoT 2¹⁶⁴ (OH)

öy.

1 [k]a-a-ša-mu ki-i te-et ^mKal-ba-ya-a[š] 1 Bak, (elçin) Kalbaya bana bunu söyledi:
2 [k]i-i me-mi-iš-ta ma-an-ya-an-na-aš 2-3 “Nasıl (aramızda) kan bağıyla
3 [i]š-ḫa-ni-it-ta-ra-a-tar i-ya-u-e-ni akrabalık/dünürlük
yapacağımızı/oluşturacağımızı” bunu
söyledi.

---

4 [nu^(?)] ^mKal-ba-ya-an Ú-UL ḫa-a-mi

---

4 [Ve] Kalbaya'ya (bu konuda)
güvenmiyorum.

5 KAxU-ya-at me-mi-iš-ta A-NA TUP-
Pí-ma-at-ša-an

5 O, onu ağızdan söyledi fakat o tablette

6 Ú-UL ki-it-ta-at

6 bulunmuyordu/yoktu.

---

¹⁶⁴ Trans. ve çev. için bkz. L. Rost, “Die außerhalb von Boğazköy gefundenen hethitischen Briefe”, **MIO** 1956, s. 328-350; H.A. Hoffner, 2009, s. 269 vd.; A.F. Rainey, **The El-Amarna Correspondence. A New Edition of the Cuneiform Letters from the Site of El-Amarna based on Collations of all Extant Tablets 2 vols**, 2015, s. 330 vd.

1.4.3.3. CTH 182 Milaşata Mektubu

KUB 19.55 + KUB 48.90¹⁶⁵ (Geç İmp.)

ay.

- 37' [nu-]uř-ma-aş dam-ma-in EN-a[n...i- 37' [Ve] onlar kendilerine başka (bir)
e-er^D]UTU^{ŠI}-ma-an UL řa-qa-řu-u[n] bey[i yaptılar]. Fakat (ben) Güneřim onu
tanımadım/dikkate almadım.
- 38' A-NA m^Ua-al-mu-ma ku-e 38' Fakat Ualmu için [yaptığım] tahta
GIŠ.řU[R^{HI.A} i-ya-nu-un na-at] 38' Fakat Ualmu için [yaptığım] tahta
m^{KARAŠ-ZA} pé-e řar-ta tablet[ler ve onlar] Kulana-Ziti'de
kaldı/verildi.
- 39' na-at ka-a-aş-ma IT-TI DUMU-Y[A 39' Ve işte onları oğluma getirir ve onlara
kat²-t]a²-an [...] ú-da-i na-at a-ú ki-nu- 39' Ve işte onları oğluma getirir ve onlara
un-ma [D]UMU-Y[A] bak/incele! şimdi oğlum
- 40' ku-ya-pí řA^DUTU^{ŠI} SIG₅-tar PAP- 40' (ben) Güneřimin iyiliđini ne zaman
ař-ti tu-e-el-za SILI[M-a]n^DUTU^{ŠI} řa-a- 40' (ben) Güneřimin iyiliđini ne zaman
mi gözetirsen/korursan (ben) Güneşim senin
iyiliğine/iyi niyetine **güveneceğim**.
- 41' nu-mu-kán DUMU-YA m^Ua-al-mu-un 41' Oğlum, bana Ualmu'yu gönder/teslim
pa-ra-a na-a-i na-an EGIR-pa I-NA et! Ve onu Wiluşa ülkesinde
- ^{KUR}U[ⁱř-]lu-şa 42' tekrar krallığa yerleştireceğim/tayin
edeceğim. O eskiden Wiluşa ülkesi kralı
- 42' LUGAL-ez-na-ni ti-iş-ři na-aş ka- 42' tekrar krallığa yerleştireceğim/tayin
ru-ú GIM-an LU[GAL] ^{KUR}Uⁱř[!]-lu-şa e- 42' O eskiden Wiluřa ülkesi kralı
eş-ta ki-nu-na-aş QA-TAM-MA [e-eş-du] [olsun]!
- 43' nu-un-na-şa-aş ka-ru-ú GIM-an 43' Ve o eskiden nasıl kulaşani- vasali

¹⁶⁵ Trans. ve çev. için bkz. H.A. Hoffner, 2009, s. 319 vd.

ARAD-DUM ku-la-ya-ni-eš e-[eš-ta k]i- olduysa şimdi (de) o aynı şekilde
nu-na-aš QA¹-TAM-MA 44' kulaḫani- vasali olsun!

44' ARAD ku-la-ya-ni-eš e-eš-du

45' ZAG KUR Mi-la-ya-t[a]-ma-na-aš
DUTU^{ŠI} DUMU-YA-ya GIM-an GIN-u-
en [...t]u-e-e[l...le-e]

46' kar¹-ša-nu-ši DUTU^{ŠI}-za tu-e-e[l]
SILIM-an ša-ku-ya-aš-ša-r[i-it] ZI-it **ha-**
a-mi ...

45' (Ben) Güneşim ve oğlum Milaḫata
ülkesi sınırını yaptığımız gibi senin [...]

46' ihmal etmemelisin/unutmamalısın!

(Ben) Güneşim senin iyiliğine/iyi
niyetine/içten bağlılığına **güveniyorum.**

Güven duygusu Hititçe metinlerde az sayıda geçmekle birlikte çoğunlukla mektup türündeki metinlerde karşımıza çıkmaktadır. Bu metinlerin bazılarında güvenmek ve inanmak yakın anlamlarda kullanılmıştır ve tercümelere her ikisi de uymaktadır. Söz konusu bir yerden başka bir yere gönderilen mektuplar olunca bunları yazan katiplere veya götüren habercilere tam anlamıyla güvenmek gerekmektedir. Milaḫata mektubunda karşılıklı iyi niyete dayalı bir güven duygusundan söz edilmektedir.

2. HİTİTÇE NEGATİF DUYGULAR

Hititçe metinler içerisinde negatif duyguları ifade eden terimler pozitif duygulara göre sayıca daha fazladır. Burada verilecek olan olumsuz duygu durumları anlamlarıyla beraber *lahlahhima*- “kaygı, tedirginlik, heyecan”, *šallakarta*- “gurur, kibir”, *aršana*- “kıskanma, haset”, *hatuka*- “korkunç, korkutucu”, *nahhant*- “korku, huşu”, *ueritema*- “endişe, dehşet”, *pittuliya*- “kaygı, sıkıntı, üzüntü”, *karpi*- “gazap, öfke, kızgınlık”, *kartimmiyatt*- “kızgınlık, öfke, hiddet”, *šauar* “öfke, hiddet, kızgınlık”, *lelaniyant*- “kızgınlık, öfke, hiddet”, *pukkant*- “nefret, iğrenme”, *kattaayar* “intikam, kin” sözcükleridir.

2.1. Kaygı, Tedirginlik, Heyecan

Kaygı, genellikle kötü bir şey gerçekleşecekmiş düşüncesiyle ortaya çıkan, sebebi bilinmeyen gerginlik, endişe, tasa duygusudur¹⁶⁶. Tedirginlik, rahat ve huzurun kaçmış olma, gerilme durumudur¹⁶⁷. Kaygı, endişe, tedirginlik, sevinç ve korku duyguları sonucunda ortaya çıkan heyecan¹⁶⁸ duygusunu da *lahlahhima*- sözcüğünün kapsadığını söyleyebiliriz.

2.1.1. *lahlahhima*-

lahlahhiya- “heyecanlanmak, telaşa kapılmak”¹⁶⁹ anlamalarına gelir. Genellikle -*kán* partikeli ile kullanılan¹⁷⁰ bu sözcüğün türevleri arasında iterativ formu *lahlahhišk-* /

---

¹⁶⁶ TDK: 1363a.

¹⁶⁷ TDK: 2297b; T. Watt Smith, 2022, s. 267.

¹⁶⁸ TDK: 1090a. “sevinç, korku, kızgınlık, üzüntü, kıskançlık, sevgi, vb. duygular nedeniyle ortaya çıkan güçlü ve geçici duygu durumudur”; T. Watt Smith, 2022, s. 109.

¹⁶⁹ N. Oettinger, 1979, s. 347 *lahlahie*- “erregt sein, herumwimmeln”; EHS: 120, 178, 494 *lahlahhiya*- “erregt sein(?)”; CHD L-N: 10b *lahlahhiya*- “to be agitated, to be anxious, to worry”; HEG L-M: 13

lahlahhešk-; *-eš-* sufiksi ile oluşturulan *lahlahheš-* “tedirgin olmak”, ondan türetilen ve *parh-* “dört nala koşmak”¹⁷¹ ile eş anlamlı olabilecek¹⁷² *lah(hi)lahhişkinu-* “atları sürmek”¹⁷³; *-nu-* sufiksi ile türetilen causativ form *lahlahhinu-* “telaşlandırmak”¹⁷⁴ ve *lahlahhinuški-* ile Kikkuli Metninde çokça geçen¹⁷⁵, ters sufiksle (inverted suffixation) oluşturulmuş *lah(hi)lahhişkinu-* yer almaktadır. Ayrıca *lahlah(h)ima-* “iç huzursuzluk, endişe, heyecan”¹⁷⁶ isim formu da *lahlahhiya-* sözcüğünden türetilmiştir¹⁷⁷. Fal

---

lahlahhiya- “erregt sein, ängstlich sein, sich sorgen”; HW: 124b *lahlahhiya-* “erregt sein(?)”; HED L: 10 *lahlahhiya-* “be perturbed, be in commotion, scurry, scamper”; HHw: 90 *lahlahhiya-* “erregt sein, ängstlich sein, sich sorgen”; MHH: 388a *lahlahhiya-* “heyecana kapılmak, telaşlanmak, endişe etmek, korkmak, sıkıntıya düşmek, dövmek?”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *lahlahhiya-* “to be agitated, to worry”; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376 *lahlahhiya-* “to be agitated, to be anxious, to worry, to mill(?)”.

¹⁷⁰ HED L: 10.

¹⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. A. Nyland, “penna- and parh- in The Hittite Horse Training Texts”, **JNES** **1992**, s. 293-296.

¹⁷² A. Kammenhuber, **Hippologica Hethitica**, 1961a, s. 336.

¹⁷³ HEG L-M: 13 *lahlahheskinu-* “(Pferde) antreiben”; HHw: 90 *lahlahheskinu-* (*lahhilahheskinu-*) “(Pferde) bewegen, antreiben, zum Laufen bringen”; MHH: 387b *lahlahheškinu-/lahhilahheškinu-* “(atları) ürkütmek, tahrik etmek, koşturmak, kovalamak”.

¹⁷⁴ CHD L-N: 12a *lahlahhinu-* “to cause to be agitated, or worried”; HEG L-M: 13 *lahlahhinu-* “Erregung verursachen”; HW: 124a *lahlahhinu-* “erregen(?)”; HED L: 10 *lah(hi)lahhinu-* “perturb, make scurry, (hippological) make gallop”; MHH: 388a *lahlahhinu-* “korkutmak, ürkütmek, tahrik etmek, kaygı vermek, telaşa düşürmek”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *lahlahhinu-* “to cause to be agitated”.

¹⁷⁵ A. Nyland, 1992, s. 293-296.

¹⁷⁶ A. Kammenhuber, “Die hethitischen Vorstellungen von Seele und Leib, Herz und Leibesinnerem, Kopf und Person 1”, **ZA** **1964**, s. 150-212 *lahlahhima-* “Erregung”; EHS: 178 *lahlahhima-* “Bewegung, Erregung”; CHD L-N: 11a *lahlah(h)ima-* “agitation, mental, agitation, worry, agony, (also physical

metinlerinde ise *laḫlaḫḫimas* MUŠEN^{HL.A178} teriminin kullanımı göze çarpar. Kuşların gözlemine dayalı fallar kuşların hareketlerini bazı işaretler olarak yorumlamaktadır¹⁷⁹.

laḫlaḫḫiya- “atların dötrnala koşması” ve “heyecan” anlamlarının her ikisini de içinde barındırmaktadır¹⁸⁰. Bu sözcük insan ve hayvanlarda heyecanı ifade eden yansıma bir sözcük olabilir¹⁸¹. Bu duygu *šk-* formuyla devamlılık göstererek ifade edilmiştir. Muršili’nin veba duasından *laḫlaḫḫima-* “heyecan” ile ŠÀ “kalp” arasında bağlantı olduğu anlaşılabilir¹⁸².

2.1.2. Geçtiği Metin Yerleri

laḫlaḫḫiya-

Prs. Sg. 2 *la-aḫ-la-aḫ-ḫi-ya-ši* KBo 12.17 3’; Mşt. 75/63 HKM 66 öy. 7, ay. 5.

---

agitation, commotion, movement?”); HEG L-N: 13 *lahlahhima-* “Aufregung, (phychische) Bewegung”; HW:124b, 357b *laḫlaḫḫima-* “Erregung(?), Bewegung”; HED L: 11 *lahlah(h)ima-* “perturbation, turmoil, commotion”; HHw: 90 *lahlah(h)ima-* “Erregung, Aufregung”; N. Oettinger, “Hethitisch *-ima-* oder: Wie ein Suffix affektiv werden kann”, **IKH 2001**, s. 456-477 *laḫlaḫḫima-*, *laḫḫema-* “innere Unruhe, herumwimmeln”; V. Haas, **Materia Magica et Medica Hethitica: Ein Beitrag zur Heilkunde im Alten Orient**, 2003, s. 56 *lahlah(h)ima-* “Erregung”; MHH: 388a *lahlahhima-* “heyecan, kaygı, tahrik, üzüntü, endişe, hareket”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *laḫlaḫḫima-* “agitation”; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376 *lahlah(h)ima-* “mental and physical agitation, worry, agony”.

¹⁷⁷ N. Oettinger, 2001, s. 456-477.

¹⁷⁸ HHw: 90 “Vögel der Erregung (Terminus beim Auspicium)”; HEG L-M: 13 “uccelli del turbamento”.

¹⁷⁹ N. Aslantürk, “En Eski Kâhinler: Hitit Falcıları”, **Magma Dergisi 2018**, s. 30-33.

¹⁸⁰ H.G. Güterbock, 1969, s. 14-26.

¹⁸¹ HED L: 12.

¹⁸² A. Kammenhuber, 1964, s. 150-212; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376; L.E. van de Peut, 2023, s. 440-452.

Prs. Pl. 1 *la-aḥ-la-aḥ-[ḥi-ya-u-e-ni]* KUB 5.11 II 38; *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-ya-u-e-ni* KUB 5.11 IV 24', KUB 16.62 ay. 6.

Prt. Sg. 3 / Med. Prs. Sg. 3 *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-ya-at-ta* KBo 22.6 III 15'; *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-ya-at* KBo 62.29 17.

laḥlaḥḥišk- / laḥlaḥḥešk-

Prs. Sg. 2 *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-iš-ki-ši* Mšt 75/44 HKM 2 sol ken. 5; Mšt. 73/79 HKM 37 ay. 7'; HKM 48 IV 32.

Prs. Sg. 3 *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-iš-ki-zi* Mšt. 75/40 HKM 3 alt ken. 1.

Prs. Pl. 1 *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-eš-ga-u-e-ni* KBo 2.2 I 44, II 8.

Med. Prs. Sg. 3 [*la-a*]ḥ-*la-aḥ-ḥi-iš-ki-it-ta-ri* KBo 3.21 II 27.

laḥlaḥḥeš-

[*la-a*]ḥ-*la-aḥ-ḥé-eš-zi* KBo 54.302 16'.

laḥlaḥḥiškinu-

Prs. Sg. 3 *la-aḥ-la-ḥ-ḥi-eš-ki-nu-zi* KUB 1.13 + KBo 8.53 IV 8, KUB 1.13 I 16; *la-aḥ-ḥi-la-aḥ-ḥi-eš-ki-nu-zi* KUB 1.13 IV 42.

laḥlaḥḥinu-

Prt. Pl. 3 *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-nu-e-<<nu-e>>-er* KUB 9.34 III 31', KUB 59.46 ay. 13'.

laḥlaḥḥinuški-, laḥ(ḥi)laḥḥiškinu-

Prt. Pl. 3 *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-nu-uš-ki-ir* KUB 35.146 II 16'.

laḥlaḥḥima-

Nom. Sg. [...*la-aḥ*]-*la*²¹-*aḥ-ḥi-ya-aš* KBo 44.207 I 2.

Akk. Sg. *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-ma-an* KBo 58.8 öy. 40, KUB 14.12 ay. 4', KUB 14.10 I 16, KUB 14.11 I 10, KUB 14.14 öy. 40, KUB 14.14 ay. 38, KUB 60.157 II 9', KBo 14.75 I

12'; *la-aḥ-la-ḥi-ma-an* KUB 14.11 III 38, KBo 26.132 6'; *la-aḥ-la-ḥi-im-ma-an* KUB 49.2 I 25'.

Gen. Sg. *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-ma-aš* KUB 49.52 III 13', KBo 40.374 I 7', KUB 16.78 IV 19', KBo 16.98 II 23, KBo 40.54 3', KBo 58.83 I 3', KUB 18.15 öy. 17', Bo 3823 ay. 7', Bo 5867 I 14, KBo 40.55 11', KUB 49.6 12', KUB 57.81 III 6'; *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-<ma>-aš* KUB 5.22 IV 35', *la-aḥ-la-ḥi-ma-aš* KuT 50 öy. 11, 23.

Dat.-Lok. Sg. *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-mi* KUB 22.38 I 8, KBo 63.61 I 15'.

Abl. Sg. *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-ma-za* IBoT 1.33 öy. 15, 46, 62; *la-aḥ-<la>-ḥi-ma-za* IBoT 1.33 öy. 110.

Akk. Pl. *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-mu-uš* KUB 18.12 öy. 15.

Partz. Nom. Sg. [...*la-*]*aḥ-la-aḥ-ḥi-ma-an-za* KBo 54.302 15'.

Tanımlanamayan Formlar [*la-a*]*ḥ-la-aḥ-ḥi-iš-k[i-...]* KBo 50.84 öy. 3'; *la-aḥ-l[a-...]* KBo 53.107 I 14; *la-aḥ-l[a-...]* KUB 18.60 1'; *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-ya-nu-[...]* KUB 50.100 8'; *la-aḥ-l[a-...]* KBo 32.44 9'; *la-aḥ-la-aḥ-ḥ[i-...]* ABoT 1.47 II² 8'; *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-ma-[...]* Bo 5326 5'; *la-aḥ-la-ḥi-m[a...]* KBo 53.107 IV 3'; [*l*]*a-aḥ-la-aḥ-ḥi* KBo 49.259 (+) KBo 12.96 ay.² 9'; *la-aḥ-la-aḥ-ḥi-x[...]* KBo 47.82 4'; [...*la-aḥ*]-*la-ḥi-ti-ša-an* KUB 22.38 IV 7'.

2.1.3. Metinler

2.1.3.1. CTH 310 ŠAR TAMĦĀRI “Savaş Kralı” Efsanesi

KBo 22.6 + KBo 22.97 (GH) // KBo 12.1¹⁸³ (Geç İmp.

öy.I

14' LUGAL-gi^l-na-aš^{URU} Pu-ru-uš-ḫa- 14' Sargon Puruḫanda kentine sefere
an-da i-ya-an-ni-eš çıktı.

15' ta-az-kán tu-uz-zi<-iš>-mi-iš a-ra-aḫ- 15' Ve onun ordusu dışarıda
za-an-da la-aḫ-la-aḫ-ḫi-ya-at-ta kaygıya/endişeye/huzursuzluğa kapıldı.

16' nu A-NA^{ID} A-ra-an-za-ḫi šu-up-pí ID- 16' Ve Aranzaḫ¹⁸⁴ ırmağına, temiz nehre
i I GU₄.MAḪ bir boğa

17' VII UDU^{HLA}-ya ḫu-u-e-ek-ta 17' ve yedi koyun kesti.

2.1.3.2. CTH 458 Tılsımlı Sözlere Ait Ritüel Fragmanları

KUB 60.157¹⁸⁵ (OH)

öy.II

9' nu-ya ki-el an-tu-uḫ-ša-aš i-da-a-lu i-na- 9' Ve bu insanın kötü hastalığı, kötü

---

¹⁸³ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, 1969, s. 14-26; E. Rieken, 2001, s. 576-585; D. Groddek, 2008, s. 15 vd.; O. Soysal, 2017, s. 217-229.

¹⁸⁴ G.F. del Monte, J. Tischler, **Die Orts- und Gewässernamen der hethitischen Texte**, 1978, s. 524 Aranzaḫi “Tigris/Dicle”.

¹⁸⁵ Trans. ve çev. için bkz. HEG T: 453; Y. Arkan, “Hitit Belgelerinde Körler” **ArchAn 2000**, s. 207-224.; N. Oettinger, 2001, s. 456-477; D. Groddek, **Hethitische Texte in Transkription KUB 60**, s. 165 vd.

an i-da-a-[lu-un]

10' *ú-e-ri-te-ma-an na-aḥ-šar-at-ta<-an>* 10' endişesini, korkusunu,

***la-aḥ-la-aḥ-hi[-ma-an]* heyecanı/kaygısı/huzursuzluğunu**

11' *tu-up-ra-an nu-ṽa-ra-an-kán an-da A-* 11' (ve) *tupra-* hastalığını onu [düşman]
NA UDU^{DIDL.HLA} [LÚKÚR] şehirlerinin içine

12' *pi-e-da-at-te-in...* 12' götürünüz!...

Yukarıdaki Savaş Kralı efsanesi metninde Sargon'un ordusu kaygı ya da endişeye kapılmıştır. *lahlahhiya-* sözcüğü burada askerlerin tedirginliğini, endişeli bekleyişlerini anlatır. Diğer metinde ise *lahlahhima-*'dan bir tür hastalıkmiş gibi anılıp düşman ülkesine götürülmesi, diğer kötü hastalıklarla beraber onun da uzaklaştırılmasından bahsedilmektedir.

2.1.3.3. CTH 378 II. Murşili'nin Veba Duası

KUB 14.14+KUB 19.1+KBo 58.8¹⁸⁶ (İmp.)

öy.

37 ...*nu KUR^{URU}Ḥat-ti^{TI} du-ṽa-a-an pa-* 37 ... Ḥatti ülkesi şimdiye kada[r çok acı
*ra-[a ta-ma-aš-ta-at]*¹⁸⁷ çekti].

38 *ki-nu-na ḥi-in-kán pa-ra-a nam-ma* 38 Şimdi veba (salgını) daha da kötüleşti.
d[a-aš-še-e]š-[t]a KUR^{URU}Ḥat¹-ti ḥi-in- Ḥatti ülkesi veba (salgını) yüzünden [çok]
ga-na-az [me-ek-ki]

39 *dam-me-eš-ḥa-it-ta-at na-at te-pa-u-e-* 39 acıya maruz kaldı ve onlar/(nüfusu)

¹⁸⁶ Trans. ve çev. için bkz. Y. Arıkan, 1994, s. 70 vd.; I.S. Czyzewska, 2012, s. 197 vd.

¹⁸⁷ Tamamlama Y. Arıkan, 1994, s. 73.

[eš-ta am]-mu-uk-ma-za ^mMur-ši-li-iš azal[dı. Ben, Muršili, [sizin] k[öl]eniz
A[RAD-KU-NU ŠÀ-az] [içimdeki/kalb(im)deki]

40 **la-aḥ-la-aḥ-ḥi-ma-an** Ú-U[L tar]-aḥ- 40 **heyecanı** [yenemiyorum], vücut(um)da
mi N[Í.T]E-az-ma-za pít-tu-li-ya-an Ú- da korkuyu [yene]miyorum.
UL [tar-aḥ-mi

ay.

48 u-e-i-ya[-at-ten na-a]t I-NA KUR 48 Kovunuz! Onu düşman ülkesine
LÚKÚR ú-e-ya-at-ten A-NA KUR kovunuz! Hattı ülkesine karşı [tekrar]
URUḤat-ti-ma gi-i[n-zu nam-ma] şefkatli/lütufkar

49 da-at-ten [nu ḥi-in-kán a]n an-da 49 olunuz! [Ve veba (salgını)](ülke) içinde
SIG₅-ru nam-ma am-mu-uq-qa-aš-ma-aš- iyi olsun! Ben sizin rahibiniz (ve)
kán LÚSANGA-KU-NU ARAD-KU-N[U hizmetkarınız [olarak] tekrar
ku-it]

50 u-ua-aḥ-ḥa[-ru nu-mu g]i-in-zu da-at- 50 huzurunuzda çıkmak ist[iyorum/size
te-en nu-mu-kán ŠÀ-az **la-aḥ-la-aḥ-ḥi-** görünmeliyim. Bana karşı
ma-an ar-ḥa şefkatli/lütuf]kar olunuz!
Kalbimdeki/içimdeki **heyecanı**

51 u-e-ya-[at-ten N]Í.TE-az-ma-mu-kán 51 kov[unuz] ve [vü]cud(um)dan da
pít-tu-li-ya-an da-a-at-ten korkuyu alınız!

II. Muršili'nin veba dualarında *lahlahḥima-* sözcüğü kralın kalbinde ya da içindeki heyecanı, kaygıyı tanımlamaktadır. Yine bir hastalık gibi anlatılan bu duyguyu tanrıların uzaklaştırması, kovması istenmektedir.

2.1.3.4. CTH 186 Vassal Devletlere Kraliyet Mektupları

HKM 2 Mşt. 75/44¹⁸⁸ (OH)

Sol Kenar

1 <i>ka-a-ya I-NA É-KA</i>	1 Burada, senin evinde
2 <i>ħu-u-ma-an SIG₅-in</i>	2 her şey iyidir.
3 <i>na-aş-ta şEş.DÙG.GA-YA</i>	3 Sevgili kardeşim
4 <i>le-e ku-ua-at-ka</i>	4 hiçbir şekilde
5 <i>la-aħ-la-aħ-ħi-iş-ke-ři</i>	5 endişelenme/kaygılanma!

Mektuplarda sız konusu sızcüğün verdiği ifade “endişelenmeyi bırak” anlamındadır. Aynı ifade HKM 3 Mşt. 75/40 numaralı mektupta da geçmektedir.

2.2. Gurur, Kibir

Gurur, kendini beğenme, büyüklenme; kibir ise kendini beğenme, kendini başkalarından üstün tutma, büyüklenme durumudur¹⁸⁹. Yakın anlama sahip duygular olsalar da gurur, kişinin kendine güvenini ifade ederken kibir, kişinin diğer insanlarla yarışması, kendini yüceltmesidir.

2.2.1. şallakarta-

Hititçe’de *şallakarta-* sızcüğüne kesin bir anlam vermek zordur, kimi yerlerde “umursamazlık, dikkatsizlik, kibir” anlamlarına gelmektedir. Bu anlamlara dayanarak kibirden kaynaklanan hatalı davranışları, ihmalleri betimlediği söylenebilir.

---

¹⁸⁸ Trans. ve çev. için bkz. H.A. Hoffner, 2009, s. 99 vd.; G. Beckman, 2023, s. 171-196.

¹⁸⁹ TDK: 992b, 1439s.

šallakarta- “gurur, kibir, küstahlık ve umursamazlık”¹⁹⁰ anlamlarına gelmektedir. Bu sözcükten türetilenler, onun denominativi¹⁹¹ olan *šallakarta(i)-* “kibirli davranmak”¹⁹²; causativ hali *šallakartahh-* “kibirli davranarak birini gücendirmek”¹⁹³;

---

¹⁹⁰ E. Laroche, “Rev. of: Friedrich J. 1952-1954a”, **RA** **1954**, s. 45-49., “surprise, étonnement”; H.G. Güterbock, “Zu einigen hethitischen Komposita”, **Fs Sommer** **1955**, s. 63-68 “Hochmut”; J. Holt, “A propos de la Corolla Linguistica: quelques problèmes des études hittites” **BiOr** **1958**, s. 148-157 dn. 18a *šallakarta-* “d’un coeur léger, inconscient”; EHS: 125 **salla-karta-* “mit hochmütigen Herzen”; D.M. Weeks, 1985, s. 229 *sallakarta-* “arrogance, pride”; F. Starke, 1990, s. 525 *šallakart(a)-* “Hochmut”; HHw: 140 *sallakarta-* “Hochmut”; CHD S: 83b *šallakarta-* “presumptuousness”; HEG S: 755 *sallakarta-* “Hochmut, Überheblichkeit”; MHH: 589b *šallakarta-* “gurur, kibir, kendini beğenmişlik”; EDHIL: 708 *šallakarta-* “presumptuousness”; HED Sa: 79 *sallakarta-* “unconcerned, nonchalant, impertinent, insolent, presumptuousness, overweening, prideful, arrogant”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *šallakarta-* “arrogance, presumptuousness”.

¹⁹¹ F. Starke, 1990, s. 525; HEG S: 756.

¹⁹² J. Holt, 1958, s. 148-157 dn. 18a *šallakarta/i-* “agir avec inconscience”; A. Kammenhuber, “Nominalkomposition in den altanatolischen Sprachen des 2. Jahrtausends” **ZVS** **1961b**, s. 161-218., *šallakartāi-* “brüskieren, durch Hochmut verletzen”; N. Oettinger, 1979, s. 34 *šallakartae-* “durch Hochmut verletzen”; F. Starke, 1990, s. 525 *šallakartae-* “durch Hochmut verletzen, brüskieren”; HW: 363a *šallakartāi* “durch Hochmut verletzen, brüskieren”, 406a “unvernünftig handeln”; S. E. Kimball, **Hittite Historical Phonology**, 1999, s. 275 *šallakartā(i)-* “behave proudly, arrogantly”; HHw: 140 *sallakartai-* “durch Hochmut verletzen, brüskieren”; CHD S: 84a *šallakarta(i)-* “to offend (someone) through presumptuousness, arrogance, or haughtiness”; HEG S: 756 *sallakartai-* “durch Hochmut verletzen, brüskieren”; MHH: 589b *šallakarta-/šallakartai-* “dikkatsiz davranmak, hata yapmak, kibirli davranarak birisini incitmek, birisini kızdırmak, kırmak, öfkelenndirmek”; EDHIL: 708 *šallakartae-* “to offend someone through arrogance”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 (:)*šallakartae-* “to be arrogant, presumptuous”.

¹⁹³ J. Holt, 1958, s. 148-157 dn. 18a *šallakartahh-* “rendre inconscient, outrer”; H.A. Hoffner, “Composite Nouns, Verbs and Adjectives in Hittite”, **Or NS** **1966**, s. 377-402 *sallakardah-* “to make (someone else) great-hearted”; F. Starke, 1990, s. 525 *šallakartahh-* “hochmütig behandeln”; S. E. Kimball, 1999, s.

partizip formu *šallakartant-* “kibirli”¹⁹⁴; *šallakartai-* fiilinden *-atar-* sufiksi ile türetilen verbalsubstantiv formu¹⁹⁵ *šallakartatar* “küstahlık, gurur”¹⁹⁶ kelimeleridir.

Sözcük etimolojik açıdan *šalli-* “büyük” ve *kard-* “kalp” kelimelerine dayandırılmaktadır¹⁹⁷. *šalli-* ve *kard-* sözcüklerinin bir araya getirilmesi ile “büyük

---

276 “*sallakartahh-* “make proud, arrogant”; HW: 363a *šallakartaḥ-* “durch Hochmut verletzen, brüskieren”, 406a *šallakartaḥḥ-* unvernünftig machen, zum Zorne reizen”; HHw: 140 *sallakartahh-* “durch Hochmut verletzen, zum Zorn reizen”; CHD S: 84a *šallakartaḥḥ-* “to offend someone through presumptuous behavior, hybris, arrogance, haughtiness”; HEG S: 756 *sallakartahh-* “durch Hochmut verletzen, brüskieren, zum Zorn reizen”; MHH: 589b vd. *šallakartah-* “bir işi dikkatsizce yapmak, hata yapmak, yanlış yapmak, birisini incitmek, kırmak, kızdırmak, öfkelenlendirmek”; EDHIL: 708 *šallakartaḥḥ-* “to offend someone through arrogance”; HED Sa: 79 *sallakarta(hh)-* “act unconcerned, be overbearing, traet with impertinence, expose to high-handedness, provoke”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *šallakartaḥḥ-* “to offend through arrogance”.

¹⁹⁴ F. Starke, 1990, s. 525 **šallakartant-* “Hochmut habend, hocmütig”; S. E. Kimball, 1999, s. 276 **sallakartant-* “having pride, arrogance”.

¹⁹⁵ A. Kammenhuber, 1961b, s. 161-218.

¹⁹⁶ J. Holt, 1958, s. 148-157 dn. 18a *šallakartatar* “légèreté de l’esprit, inconscience”; H.R. Berman, **The Stem Formation of Hittite Nouns and Adjectives**, 1972, s. 106 (:)*šallakartatar* “arrogance?, carelessness?”; F. Starke, 1990, s. 525 “Hochmut, Fahrlässigkeit”; HW: 363a (:)*šallakartatar* “Hochmut, Fahrlässigkeit; S. E. Kimball, 1999, s. 92, 275 *šallakartātar* “pride, arrogance”; HHw: 140 (:)*sallakartatar* “Hochmut, Farhlässigkeit”; CHD S: 84b (:)*šallakartatar* “presumptuousness, arrogance, lack of concern”; HEG S: 757 (:)*sallakartatar* “Fahrlässigkeit”; MHH: 590a (:)*šallakartatar* “gurur, vakurluk, kibir, ihmal, dikkatsizlik, kusur, hata”; EDHIL: *šallakartatar/šallakartann-* “presumptuousness”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 :*šallakartatar* “arrogance, presumptuousness”.

¹⁹⁷ E. Laroche, 1954, s. 45-49; H.R. Berman, 1972, s. 106; D.M. Weeks, 1985, s. 229; S. E. Kimball, 1999, s. 92, 276 “**sáll-o-kard->*sáll-o-gard*”; CHD S: 84b; EDHIL: 709; H.A. Hoffner, H.C. Melchert, 2008, s. 63 “*šalla* ‘high’ + *kart-* ‘heart’ + *-ātar*”.

yürekli, cesur” anlamları ortaya çıkar¹⁹⁸. Ancak metin çevirilerinde *šallakarta-* sözcüğünün bu anlamıyla karşılaşılmaz¹⁹⁹, sözcüğün daha çok negatif bir imaya sahip olduğu görülmektedir²⁰⁰. Dolayısıyla bu sözcük Hititçe’de övgüye değer bir niteliği değil ayıplanmaya değer bir özelliği vurgulamakta, olumsuz bir çağrışım yapmaktadır²⁰¹.

Bunların yanı sıra sözcüğün kökenine dair bir diğer yorum Gen. Sg. *šallaš kardas* olması gerektiği yönündedir ve buradaki *šall-* sözcüğü de *šull-* sözcüğü ile bağdaştırılmak istenmiştir²⁰².

šallakartatar- bazen glosenkeil ile yazılmış olmasına rağmen çiviyazısı Luvicesi’nde *-ttar/-ttn-* kökünün bulunmaması ve Hititçe’de *-ātar/-ann-* abstrakt yapan sufiksinin kullanılması kelimenin Hititçe kökenli olduğuna işaret etmektedir²⁰³.

2.2.2. Geçtiği Metin Yerleri

šallakarta-

Nom.-Akk. Pl. [*šal-la*]-*kar-ta* KBo 12.21 (+) KUB 26.33 (+) KBo 13.225 I 10’.

Gen. *šal-la-kar-ta-aš* KUB 56.19 II 21.

šallakarta(i)-

Prt. Pl. 3 *šal-la-kar-ta-a-ir* KUB 21.8 III 11’.

---

¹⁹⁸ EHS: 125 “mit hochmütigen Herzen”.

¹⁹⁹ H.A. Hoffner, 1966, s. 377-402.

²⁰⁰ D.M. Weeks, 1985, s. 229.

²⁰¹ H.G. Güterbock, 1955, s. 63-68; H.A. Hoffner, 1966, s. 377-402.

²⁰² HED Sa: 80.

²⁰³ H.R. Berman, 1972, s. 106; F. Starke, 1990, s. 535.

šallakartahh-

Prt Sg. 3 *šal-la-[ka]r-ta-aḥ-ta* KUB 21.19 I 17.

Prt. Pl. 3 *šal-la-kar-ta-aḥ-ḥi-ir* Bo 7953 III 12’.

šallakartant-

Nom.-Akk. Sg. n. *šal-la-kar-ta-an* KBo 2.2 III 20, 27, IV 3.

(:)šallakartatar

Nom.-Akk. Sg. n. :*šal-l[a]-kar-ta-tar* KUB 13.35 I 25, IV 43; *šal-la-kar-ta-<tar>*²⁰⁴

KUB 15.5 + KUB 48.122 III 6; KUB 23.80 11.

Abl. Sg. *šal-la-kar-ta-na-za* KUB 5.3 I 30.

Tanımlanamayan Formlar: [...]*x-kar-ta-i-ši*²⁰⁵ KBo 49.277 5’.

2.2.3. Metinler

2.2.3.1. CTH 293 Ukkura Mahkeme Protokolü

KUB 13.35²⁰⁶ (İmp.)

öy.I

22 *ma-a-an-ma-ya IŠ-TU* KUR 22 “Fakat, Babil ülkesinden

^{URU}*Ka-ra-an-du-ni-ya-aš-ma ku-ya-*

pí

---

²⁰⁴ Tamamlama J. de Roos, **Hittite Votive Texts**, 2007, s. 76; krş. CHD S 83b *šal^l-la-kar-ta*.

²⁰⁵ Groddek 2013: 182 dn. 752 “Eventuell *šal-l[a]*”.

²⁰⁶ Trans. ve çev. için bkz. R. Werner, **Hethitische Gerichtsprotokolle**, 1967, s. 4 vd.; N. Tani, “Osservazioni sui processi ittiti per malversazione”, **Eothen** 1999, s. 167-192.

23	EGIR- <i>pa ú-ya-nu-un nu-ya-mu</i>	23	geri geldiğimde ve bana (bir)
	^{LÚ} <i>pa-ra-a ú-ya-an-da-an-na u-i-e-er</i>		denetçi/gözetleyici gönderdiler.
24	INIM : <i>ya-al-ya-ya-al-la-aš-ma-</i>	24	Fakat <i>yalıyayalli-</i> meselesi sonradan ortaya
	<i>ya-kán nam-ma</i> EGIR- <i>an kat-ta pa-it</i>		çıktı.
25	<i>nu-ya-ra-at-mu :šal-l[a]-kar-ta-</i>	25	Ve o benim için dikkatsizlik/ihmalkarlık
	<i>tar :ku-pí-ya-ti-iš-ma-ya-ra-aš-mu Ú-</i>		(idi) fakat benim tarafımdan plan(lanmış bir
	UL		şey) değil (idi)”.
ay.IV			
38	<i>ku-it-ma-an-ma-ya I-NA KUR</i>	38	“Fakat Babil ülkesine gittiğimde
	^{URU} <i>Ka-ra-an-du-ni-ya-aš pa-a-un</i>		
39	<i>ku-it-ma-an-ya</i> EGIR- <i>pa ú-ya-nu-</i>	39	(ve) ben geri geldiğimde tekrar onları
	<i>un nu-ya-ra-at Ú-UL nam-ma</i>		
40	<i>ši-ya-a-nu-un :la-la-mi-eš-ša Ú-</i>	40	mühürlemedim. Liste/belge de
	UL <i>ši-ya-a-an-za</i>		mühürlenmemiş (idi)
41	<i>nu-ya-kán pa-ra-a a-pád-da-an-</i>	41	ve ondan dolayı gözden kaçırdım.
	<i>pát uš-ki-nu-un</i>		
42	GIM- <i>an-ya</i> ANŠE.KUR.RA ^{H1.A}	42	Atlar ve katırlar varır varmaz
	ANŠ]E.GİR.NUN.NA ^{H1.A} <i>an-da a-ri</i>		
43	<i>nu-ya-ra-at QA-TAM-MA š[i-ya-</i>	43	onları aynı şekilde mühürleyec[eğim] ve bu
	<i>a-m]i nu-ya-ra-at-mu :šal-la-kar-ta-</i>		benim için dikkatsizlik/ihmalkarlık (idi)
	<i>t[ar]</i>	44	fakat benim tarafımdan plan(lanmış bir şey)
44	: <i>ku-pí-ya-ti-iš-ma[-ya-ra-a]š-mu</i>		değil (idi)”.
	Ú-UL <i>ku-iš-ki</i>		

Yukarıdaki metinde *šallakarta-* ihmal ve hata anlamlarında kullanılmıştır. Ayrıca bu hatanın kasıtlı bir durum olmadığı metinde vurgulanmaktadır.

2.2.3.2. CTH 583 Kralın Rüyaları

KUB 15.5 + KUB 48.122²⁰⁷ (İmp.)

ay.III

4 Û-TUM DUTUŠI fDa-nu-ḫé-pa-aš ma- 4 Güneşimin rüyası. Danuḫpa
aḫ-ḫa-an 5-6 Güneşime (rüyasında) söylüyordu:
5 A-NA DUTUŠI me-mi-iš-ki-it DU-ya- “Gökyüzüne gelen Fırtına Tanrısı, o **ihmal**
kán ku-it 7 edilmesin!/kibirli davranılmasın!

6 ne-pí-ši ú-iz-zi nu-ya-at-ta *šal-la-kar-*
*ta-<tar>*²⁰⁸

7 li-e KAR-zi ...

2.2.3.3. CTH 101 Nerik Kenti Restorasyonu İlgili Fragmanlar

KUB 21.8²⁰⁹ (İmp.)

ay.III

8' [...nu]-mu EGIR-an-da ya-tar-na-aḫ- 8' [...Ve] bana tekrar emret[ti...]
[ta...] 9' [...] Ayrıca bu kent üzerinde

---

²⁰⁷ J. de Roos, 2007, s. 76 vd.

²⁰⁸ Tamamlama ibid., s. 76.

²⁰⁹ Trans. ve çev. için bkz. P. Cornil, R. Lebrun, “La restauration de Nerik (KUB XXI, 8, 9 et 11= Cat. 75)”, *Hethitica* 1972, s. 15-30.

9' [...] <i>nam-ma ku-e-eš URU-ri še-er</i>	10' [...] meseleyi döndürdüler/çevirdiler.
10' [...] <i>INIM-an ya-aḫ-nu-e-ir</i>	11' [...] ve kente
11' [...] <i>nu URU-an šal-la-kar-ta-a-ir</i>	dikkatsizce/umursamazca davranıyorlar
12' [...d] <i>a²-at-ten nu Ú-UL A-NA</i>	12' [...a]lın! Ve tanrı için değil

DINGIR^{LIM}

Rüya metninde tanrıya kibirli davranılmaması, onun ihmal edilmemesi ifade edilmektedir. Diğer metinde ise sözcük umursamazlık, ihmalkarlık anlamlarında kullanılmıştır. Umursamazca, dikkatsizce davranışlar bu kez bir kente karşı yapılmaktadır.

2.2.3.4. CTH 590 Rüya ve Yemin Metin Fragmanları

KUB 56.19²¹⁰ (İmp.)

öy.II

17 <i>nam-ma A-BU-YA-mu I-NA KUR</i>	17-19 Sonra babam beni Hurri ülkesine,
^{URU} <i>HUR-RI an-na-al-la-aš UN^{MEŠ}-aš</i>	eski (zaman) insanlarını ve onların sona
18 <i>EGIR-pa pu-nu-uš-šu-ya-an-zi u-i-ya-</i>	erdiremedikleri meselesini tekrar
<i>at nu me-mi-an a-pu-u-uš-š[a]</i>	soruşturmak için mi gönderdi?
19 <i>Ú-UL TIL-nir nu ku-it A-BU-YA</i>	
<i>BA.ÚŠ INIM DUMU.MUNUS^{GIŠ} tap-ri-</i>	19 Ve babam öldüğü için <i>tapri-</i> kızı
<i>ya-aš x[...]</i>	meselesi x[...]
20 <i>SIxSÁ-ki-it-ta-ri kat-ta-ma-aš Ú-UL</i>	20 düzenlen(miş)ir/halledil(miş)ir fakat o

²¹⁰ Trans. ve çev. için bkz. J. de Roos, 2007, s. 250 vd.; J. Tischler, **Hethitische Texte in Transkription**

KUB 56 und KUB 57, 2016, s. 28 vd.

<i>ku-it-ki</i>	hiçbir şekilde
21 <i>šal-la-kar-ta-aš me-mi-ni a-ri a-pé-e-da-ni me-mi-ni A-NA INIM [...]</i>	21 gurur meselesi(yle) ilgilenmez, o konuda [...] meselesi/sözü için
22 <i>x-x-iš-ki-mi x-x-ua-ra-at ku-ua-at-ka₄ a-ši INIM MUNUS ^{GIŠ}tap-ri[-ya-aš]</i>	22 [...] “belki de o/sözü edilen <i>tapri-</i> kadını meselesi
23 <i>nu-ua-kán INIM DINGIR^{LIM} ku-ua-at-ka₄ ku-it-ki za-aḫ-mi</i>	23-24 ve o mesele üzerine/yüzünden korkmuş (olduğum) için tanrının sözü(yle)
24 <i>nu-za-kán a-pé-e-da-ni INIM-ni še-er na-aḫ-ša-ri-ya-an-za</i>	belki de kavga edeceğim/meydan okuyacağım.
25 <i>nu-mu ma-a-an ^{DU} EN-YA ZALAG.GA-nu-ši na-at-mu Û-it me-ma-at-t[i]</i>	25 Ve Fırtına Tanrısı, efendim beni (bu konuda) aydınlatırsan ve onu bana rüyada söylersen
26 <i>a-ri-ya-še-eš-na-za-ma-at-za Ú-UL SİxSÀ-a-mi nu a-pé-e-da-ni-ya</i>	26 ve onu kehanet yoluyla tespit etmeyeceğim/yapmayacağım ve oraya
27 <i>A-NA ^{DU} MUNUS da-ni-ti-in te-eḫ-ḫi</i>	27 Fırtına Tanrısı için (bir) hierodule koyacağım/ tayin edeceğim.

2.2.3.5. CTH 383 III. Hattušili ve Puduḫepa'nın Arinna Kenti Güneş Tanrıcısı'na

Duaları

KUB 21.19²¹¹ (Geç İmp.)

öy.I

14 ^m*Ha-at-tu-ši-li-iš* ARAD-KA ^f*Pu-d[u-* 14 Kölen Hattušili ve hizmetkarın
h]é-pa-aš GÉME-KA Pud[uḫepa]

15 *ar-ku-ya-ar ki-[i]š-ša-an i-ya-at ku-it-* 15 şöyle dua etti:
ma-an

16 A-BU-YA ^m*Mur-ši-li-iš* TI-an-za e-eš- 16 “Babam Muršili hayatta olduğu zaman
ta

17 *nu ma-a-an* DINGIR^{MEŠ} EN^{MEŠ}-YA A- 17 babam tanrılara, efendilerime
BU-YA *šal-la-[ka]r-ta-aḫ-ta* 18 hangi meseleden **dikkatsizdi/kibirliydi**
ise ben

18 *ku¹-e-ez-qa me-mi-ya-na-az am-mu-* 19 babamın o meselesine hiçbir şekilde
uk-ma-za-kán a-pé-e-da-ni dahil olmadım.

19 A-NA INIM A-BI-YA *Ú-UL ku-it-ki*
an-[da] e-šu-un

Yukarıdaki örnek metin pasajında yine tanrılara karşı kibirli olma durumundan bahsedilmektedir. Kralların buldukları konum ve başarıları dolayısıyla kibir veya gurur duygusuna kapılıp tanrılarını ihmal etmeleri *šallakarta-* sözcüğü ile anlatılmaya çalışılmıştır.

---

²¹¹ Trans. ve çev. için bkz. D. Sürenhagen, 1981, s. 83-168; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 383.1 (2015sqq.).

2.3. Kıskanma, Haset

Kıskançlık, kişinin sevdiği insanı kaybetme korkusuyken hasetlik başkalarının sahip olduğu kazanımlara sahip olma isteği ve arzudur²¹². Hititçe metinlerde geçen anlamıyla bu sözcük kıskanmaktan ziyade haset etmek anlamını barındırmaktadır. Daha doğrusu metinlerde bahsedilen kıskanma duygusu sevgi ya da aşkla ilişkili bir kıskançlık değildir. Ayrıca Hititçe’de bu duygunun tanrılarla ilişkili olarak kullanıldığına rastlanmamaktadır.

2.3.1. *aršana-*

aršaniya- genellikle “kıskanmak, haset etmek, kızmak”²¹³ anlamlarında Dat.-Lok. isimle kullanılmaktadır. *aršaniya-*, *aršana-* sözcüğünün denominativ formudur²¹⁴.

---

²¹² T. Watt Smith, 2022, s. 99; TDK: 1424b “Kıskançlık, bir kimse bir üstünlük gösterdiğinde ya da sevilen birisinin başkası ile ilgilenildiği kanısına varıldığında takınılan olumsuz duygudur”; TDK: 1053a “Haset kıskançlık, çekememezlik”.

²¹³ A. Götze, **Hattušiliš: der Bericht über seine Thronbesteigung nebst den Paralleltexen**, 1925, s. 66 *aršaniya-* “benediden”; É. Benveniste, “Sur le consonantisme hittite”, **BSLP 1932**, s. 136-143 *aršaniya-* “envier, jalouser”; H.G. Güterbock, “Zile Yakınında Maşattan Gelme Bir Eti Mektubu”, **DTCFD 1944**, s. 389-397 *aršaniya-* “kıskanmak”; van Brock, 1962, s. 69-168 *aršaniya-* “envier”; HW² A: 344a *arsana-* / (:)*aršaniya-* “neidisch sein, sich ärgern”; E. Neu, **Glossar zu den althethitischen Ritualtexten**, 1983, s. 28 *aršanai-* “neidisch sein”; D.M. Weeks, 1985, s. 228 *arsaniya-* “envy, berugde, be angry at”; HW: 33a *aršaniya-* “beneiden, sich ärgern”; HEG A-K: 67 (:)*aršanai-* / *aršaniya-* “beneiden, sich ärgern”; HED A-I: 172 *arsana-* “be angry, begrudge, envy”; HHw: 24 *arsana-* / (:)*aršaniya-* “neidisch sein, eifersüchtig sein, sich ärgern”; HED 172 “be angry, begrudge, envy”; MHH: 60b (:)*arsana-* / *aršani-/aršaniya-* “kıskanmak, kızmak, öfkelenmek”; EDHIL: 210 *aršane-* / *aršan-* “to be envious, to be angry”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 (:)*aršanē-* “to envy; be resentful”.

²¹⁴ É. Benveniste, 1932, s. 136-143.

aršana-'dan *-nt-* ile *aršanant-* “kıskanç, haset”²¹⁵ anlamındaki partizip hali; *-talla-* sufiksi²¹⁶ ile *aršana(t)talla-* “kıskanç”²¹⁷ (nomina actoris) sözcükleri türetilmiştir²¹⁸. *aršanatallaš* sözcüğünün Akadcası *QÁNAU*'dur ve bu da Kenan dilinde *qannā* ile eşitlenmektedir²¹⁹.

Bu sözcük, Sanskritçe'de *īrṣyant-* “kıızgın”, *irasyāti* “kıızmak” ve Avesta dilinde *arəšiyant-* / *arəšyant-* “kıskanç”, *araska-* “imrenmek, kıskanmak” ile bağlantılı olan **aršan(a)-* kökünden türetilmiş olmalıdır²²⁰.

---

²¹⁵ van Brock, 1962, s. 69-168 *aršanant-* “envieux”; HW² A: 344a *aršanant-* “neidisch, ärgerlich”; H.G. Güterbock, “A Religious Text from Maşat”, **Anadolu Araştırmaları 1986**, s. 205-214 *aršanant-* “envious”; D.M. Weeks, 1985, s. 229 *arsanant-* “angry, envious”; HW: 33a *aršanant-* “neidisch”.

²¹⁶ H.A. Hoffner, H.C. Melchert, 2008, s. 57.

²¹⁷ H.G. Güterbock, 1944, s. 389-397 *aršanatallas* “kıskanç”; van Brock, 1962, s. 69-168 *aršana(t)ta(l)la-* “envieur”; EHS: 176 *aršanatalla-* “Nieder”; HW² A: 344b ^(LÜ)*aršana(t)talla-* “Nieder”; HW: 33 *aršanatalla-* “Nieder”; HHw: 24 *aršanatalla-* “Nieder”; HEG A-K: 68 *aršanatalla-* “Neider”; HED A-I: 172 *aršanatal(l)a-* “envier”; MHH: 60b “kıskanan, kindar kimse”; EDHIL: 210 *aršanatal(l)a-* “envier”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 ^{LU2}*aršanattala-* “envier”.

²¹⁸ van Brock, 1962, s. 69-168; A. M. Dinçol, 1970, s. 61; HW² A: 344b.

²¹⁹ HED A-I: 173; CAD Q: 81b *qannau* “envier”, 209b *qenû* “to be jealous, envious”; H. Otten, W.V. Soden, **Das akkadisch-hethitische Vokabular: KBo I 44 und KBo XIII 1**, 1968, s. 10 vdd.; H.G. Güterbock, M. Civil, 1985, s. 97-128; T. S. Scheucher, 2012, s. 615 CTH 301 Erimuş Sözlük Listesi KBo 1.44+KBo 13.1 öy.I 36 [...] *QÁ-NA-A-U ar-š[a-na-a]t-tal-la-aš*

²²⁰ HW² A: 344b; HW: 33a; HEG A-K: 68; C. Watkins, “Hittite and Indo-European Studies II”, **MSS 1985**, s. 245-255; D.M. Weeks, 1985, s. 229; HED A: 173; N. Oettinger, “Die hethitischen Verbalstämme”, **StMed 1992**, s. 213-252; EDHIL: 210.

2.3.2. Geçtiği Metin Yerleri

aršaniya-

Prs. Sg. 2 *ar-ša-ne-e-ši* KBo 25.122 III 2', 4', 6', 8', 10', 12', 14'.

Prt. Sg. 1 *ar-ša-ni-e[-nu-un]* ABoT 1.65 ay. 4.

Prt. Sg. 2 *ar-ša-ni-e-še* ABoT 1.65 ay. 6.

Prt. Sg. 3 *ar-ša-ni-ya-at* KUB 19.65 14', KUB 1.1 III 55, KUB 19.70 III 22'.

Prt. Pl. 3 *ar-ša-ni-i-e-er* KUB 1.5 I 7', KBo 3.6 I 28; *:ar-ša-ni-i-e-er* KUB 1.1 I 32.

aršanant-

Nom.-Akk. Pl. n. *ar-ša-na-an-da* KBo 34.26 ay. 5', KUB 33.9 ay. 7'; *ar-ša-na-an-ta* HKM 116 II 32.

Dat.-Lok. *ar-ša-na-ni* KBo 64.218 ay.[?] 12'.

^(LÚ)*aršana(t)talla-*

Nom. Sg. *ar-š[a-na-a]t-tal-la-aš* KBo 13.1 I 36.

Dat.-Lok. Sg. *[a]r-ša-na-<at>-tal-l[i]* KUB 46.44 ay. 21.

Akk. Pl. ^{LÚ.MEŠ}*ar-ša-na-tal-lu-uš* KBo 3.6 I 49, IV 4, KUB 1.1 I 59, KUB 1.5 I 29, KBo 55.222 3'; ^{LÚ.MEŠ}*ar-ša-na-a[(t-tal-lu-uš)]* KUB 1.1 IV 44, KUB 19.72 III 5; *[ar]-ša-na-at-ta-lu-uš* KUB 1.8 IV 25.

Dat.-Lok. Pl. ^{LÚ.MEŠ}*ar-ša-na-tal-la-aš* KUB 1.1 I 54, KBo 3.6 I 45, KUB 1.5 I 25, VS NF 12.26 ay. 23'; *ar-ša-na-at-tal-la-aš* KUB 21.27 III 26'.

Tanımlanamayan Formlar: *[...]x-ar-ša-ni-[...]* KBo 22.159 öy. 7'; *ar-ša-na-[a]t-tal[-...]* KUB 46.44 ay. 17; *[...(-)a]r-ša-na-a-tar* KBo 32.47a III 7'; *ar-ša-ne-x[...]* KUB 12.43 13'.

2.3.3. Metinler

2.3.3.1. CTH 731 Hattice-Hititçe Fragmanlar

KBo 25.122²²¹ (EH)

ay.III

x+1 [u]t-ne-e an-da le-e a-u[t-ti le-e]	x+1 Ülkeye/araziye bak[ma]!
2' <i>ar-ša-ne-e-ši</i> ut-ne-e-t[e-et tu-el]	2' Haset et[me]! Ülk[en/arazin senin(dir)].
3' GU ₄ ^{HI.A} an-da le-e a-ut-ti l[e-e]	3' Sığırlara bak[ma]!
4' <i>ar-ša-ne-e-ši</i> GU ₄ ^{HI.A} -KA t[u-el]	4' Haset et[me]! Sığırların se[nin(dir)].
5' GU ₄ .ÁB ^{HI.A} ŠÚ-GUL-LI an-da le[-e a- ut-ti le-e]	5' Sürünün ineklerine [bakma]!
6' <i>ar-ša-ne-e-ši</i> GU ₄ ^{HI.A} ŠÚ-GUL-LI[-KA tu-e-el]	6' Haset et[me]! Sürünün inekleri [senin(dir)]
<hr/>	
7' GU ₄ .MAḪ ^{HI.A} -uš an-da le-e a-ut-t[i le- e]	7' Boğalara bakma!
8' <i>ar-ša-ne-e-ši</i> GU ₄ .MAḪ ^{HI.A} -KA t[u-e- el]	8' Haset et[me]! Boğaların s[enin(dir)].

²²¹ Trans. ve çev. için bkz. F. Starke, **Die Funktionen der dimensionalen Kasus und Adverbien im Althethitischen**, 1977, s. 137; E. Neu, **Althethitische Ritualtexte in Umschrift**, 1980, s. 205.

- 9' [AN]ŠE.KUR.RA^{HLA} *an-da le-e a-ut-* 9' [A]tlara bak[ma]!
t[i le-e] 10' **Haset et[me]!** Atların [senin(dir)].
- 10' [a]*r-ša-ne-e-ši* ANŠE.KUR.RA^{HLA}-
KA [tu-e-el] 11' Koyunlara bak[ma]!
- 11' [UDU^{H1A}]-*uš an-da le-e a-ut-ti l[e-e]* 12' **Haset et[me]!** Koyunların seni[n(dir)].
- 12' [a]*r-ša-ne-e-ši* UDU^{HLA}-*KA tu-e-e[l]*

Bu metindeki *anda auš-* teriminde “içeriye bakmak, kıskanmak” anlamı vardır ve *aršaniya-* fiiliyle ardarda geçmektedir. Burada sığır koyun gibi maddi şeylerin kıskanılmaması bir şekilde öğütleniyor gibidir. *anda auš-* “bir şeyin içine bakmak” anlamıyla *aršaniya-* fiiliyle eş anlamlı olarak kullanılmış olabilir²²². İngilizce'deki *envious*, *in* “içinde” ve *videre* “görmek, bakmak” Latince sözcüklerinden meydana gelmiştir²²³. Latince *invidēre* “haset ya da gıpta etmek, gözü kalmak” anlamlarına gelir²²⁴.

---

²²² F. Starke, 1977, s. 137; ayrıca bkz. A. Mouton, “Representing the Senses in Hittite Religious Texts: The Case of Sight” **Distant Impressions: The Senses in the Ancient Near East 2019**, s. 159-187.

²²³ T. Watt Smith, 2022, s. 100.

²²⁴ S. Kabağaç, E. Alova, **Latince/Türkçe Sözlük**, 1995, s. 324b vd.

2.3.3.2. CTH 199 Tarḫuntišša'nın Pala'ya Mektubu

ABoT 1.65²²⁵ (OH)

ay.

4 nu a-pí-e-da-ni ud-da-ni-i ar-ša-ni-e^(?)- 4' Ve bu meseleye kızd[ım]/kıskan[dım].
n[u-un^(?)]²²⁶

5 ma-am-ma-an-za-kán ku-iš-ki É-ir ta- 5' Eğer başka birisi (senin) evini taşıysaydı
ma-iš ar-nu-ut

6 ma-an zi-ik Ú-UL ar-ša-ni-e-še^(?) 6' sen kızmaz mıydın?/kıskanmaz
mıydın?

7 nu am-mu-uq-qa a-pa-a-at ut-tar kat- 7' Ve bana da bu mesele intikam (sebebi)
ta-ya-a-tar ki-ša-at oldu.

“Kıskandım” ifadesi sadece bu mektupta geçmektedir ve o da “kıskanmak, kızmak” her iki anlamda da çevrilmektedir. Aslında burada kızmak ve kıskanmak duygularının yakın anlamından dolayı söz konusu anlam tercih edilmiş olmalıdır. Çünkü kıskançlık sonrasında kızgınlık ve öfkeyi de getirebilir ya da içinde barındırabilir²²⁷. Ancak metin başka bir çeviride üzülme anlamıyla da çevrilmektedir²²⁸. Güterbock burada anlamı daha geniş tutup hiddetten kıskançlığa çok fark olmadığını belirterek kıskanmak yerine kızmak fiilini kullanmayı tercih etmiştir²²⁹.

---

²²⁵ Trans. ve çev. için bkz H.G. Güterbock, 1944, s. 389-397; L. Rost, 1956, s. 328-350; H.C. Melchert, “Three Hittite Etymologies”, *ZVS* 1979, s. 262-271; H.A. Hoffner, 2009, s. 242 vd.; M. Marizza, 2009, s. 79.

²²⁶ H.A. Hoffner, 2009, s. 244 ar-ša-ni-e-[eš[?]] “üzüldü”.

²²⁷ H.G. Güterbock, 1944, s. 389-397.

²²⁸ H.A. Hoffner, 2009, s. 242.

2.3.3.3. CTH 335 Kaybolan Tanrı Mitlerinden Fragmanlar

Mışt. 81/52 HKM 116²³⁰ (İmp.)

Sağ kol.

29 [*na-aš-ta ŠA DINGIR^{L1}M^(?) NÍ.TE-az* 29 [Sonra tanrının] bedeninden (ve)
ŠÀ-az kalbinden

30 [...]-*ta nu-uš-ši-iš-ta* 30 [...] Ve onun

31 [*kar-pí-in TUKU.TUKU-a*]n *ua-aš-túl* 31 [gazabımı, öfkesini], günahını,
ša-a-u-ua-ar kızgınlığı

32 [*ar-ḫa pár-aḫ-ta^(?) n*]u-uš-*ša-an ar-ša-* 32 [kovdu^(?). V]e insanoğlunun
na-an-ta **kıskanç/kem**

33 [*ša-a-ku-ua^(?) LÚ.U₁₉.LU-aš* HUL- 33 [gözlerini^(?)], kötü
lu-un

34 [EME-*an^(?)...*] 34 [dilini (kovdu)].

Yukarıdaki metinde *aršanant-* “göz” sözcüğüyle geçmekte ve kıskanç gözler olarak çevrilmektedir. Hitit metinlerinde kıskançlık duygusunun gözler ve bakmak fiiliyle ilişkisi açıktır. *šakuua aršananta*²³¹, *aršananta šakuua* “bakarak haset etmek” yani bakışlarla kıskançlığı belirtmek dilimizdeki “kem göz” tabirine karşılık gelebilir.

---

²²⁹ H.G. Güterbock, 1944, s. 389-397.

²³⁰ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, 1986, s. 205-214.

²³¹ KUB 33.9 ay. 7’.

2.3.3.4. CTH 384 Puduḫepa'nın Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası

KUB 21.27²³² (İmp.)

ay. III

22' ... *nu-za* DINGIR^{LUM} [GAŠA]N-[Y]A 22' ... Tanrıçam, [hanımefen]dim

23' [a]-[p]é-e ḪUL-u-*ya* A-ḪA-TE^{MEŠ} *le-* 23' o kötü sözleri işitme!

[e] [iš-t]a-ma-at-ti

24' *n[u-ká]n* A-NA ^mḪa-at-tu-ši-li 24' Ve kölen Ḫattušili'ye [kötülüğe]

ARAD-K[A ḪUL-a-tar²³³] *pa-ra-a le-e*

25' izin verme! Tanrılar, [adaletin] beyleri

25' *tar-na-at-ti nu-un-na-aš* DINGIR^{MEŠ} bizi

EN^M[^{EŠ} DI-NI²]

26' *ar-ša-na-at-tal-la-aš* Ḫ[UL- ...]-aš

26' **haset (insan)lara** k[ötü(lüğe/lere)]

27' *pé-[r]a-an [l]e-e ne-ya-a[t-te-ni ...*

27' teslim etm[eyiniz]! ...

Puduḫepa'ya ait dua metninde “kıskanç/haset insanlar” ifadeleri yer almaktadır. Kraliçe tanrılardan eşi Ḫattušili ile kendisini kötülüklerden, kötü, kıskanç insanlardan korumalarını istemektedir.

---

²³² Trans. ve çev. için bkz. D. Sürenhagen, 1981, s. 83-168; J. V. García Trabazo, 2002, s. 358 vd.; E. Rieken et al. (ed.), *hethiter.net*:CTH 384.1 (2015sq.); I. Singer, 2002b, s. 102 vd.; J. Freu, M. Mazoyer, 2008, s. 347 vd.; A. Ünal, 2014, s. 487; A. Daues, E. Rieken, J. Lorenz, 2018, s. 432 vd.

²³³ D. Sürenhagen, 1981, s. 83-168; J. V. García Trabazo, 2002, s. 368 “ḪUL-lu”.

2.3.3.5. CTH 772 İştaniuğa Festivali Ritüelleri

VS NF 12.26²³⁴ (Geç İmp.)

ay.

23' [...] ^LÚ.MEŠ^{ar-řa-na-tal-la-ař} 23' [...] **Haset** [ins]anlara (ve)
^{LÚ.MEŠ}ħar-pa-na-a[l-l]i-e-eř düşmanlara

24' [...]ni pé-eř-ki na-ař DINGIR^{MEŠ} 24' [...] ver! Ve tanrılarla birlikte
QA-DU KUR.KUR^{MEŠ}-řU-N[U onlar[ın] ülkelerini, [řeh]irlerini
URU^{HI}]-A-şU-NU

25' [È^{MEŠ}-řU-NU A.řÀ^{HI.A}]-řU-NU 25' [evlerini, tarlaları]nı, üzüm baęlarını
^{GIş}KIRI₆.GEşTIN^{HI.A}-şU-NU ħar-ni-in mahvedilmiş hale çeviriniz/ viraneye
ku-ęa-an-z[i ú[?]]-e-eĥ-tén çeviriniz!

2.3.3.6. CTH 81 III. Hattuşili'nin Apologyası

KUB 1.1²³⁵ (İmp.)

öy.I

30 ... nu-mu-kán GIM-an UKÚ^{ME.Eş}-an- 30 ... İnsanlar, bana (karşı)
na-za

31 şA ^DİşTAR GAşAN-YA ka-ni-iş-şu-u- 31 hanımefendim İştar'ın iyiliğini/takdirini

---

²³⁴ Trans. ve çev. için bkz. D. Groddek, I. Hoffmann, **Hethitische Texte in Transkription VS NF 12**, 2002, s. 50 vd.

²³⁵ Trans. ve çev. için bkz. A. Götze, **Neue Bruchstücke zum grossen Text des Hattuşiliş und den Paralleltexten**, 1930, s. 28 vd.; H. Otten, 1981, s. 4 vd.; F. Imparati, 1995, s. 143-158.; T. van den Hout, 2003, s. 200; ; S. Alp, 2000, s. 134 vd.

<i>ya-ar ŠA ŠEŠ-YA-ya</i>	ve kardeşimin iyiliğini
32 <i>(a-aš-)šu-la-an a-ú-e-er nu-mu :ar-ša-ni-i-e-er</i>	32 gördükleri zaman bana haset ettiler .
33 <i>[(nu-m)]u mXXX-DU-aš DUMU mZi-da-a nam-ma-ya da-ma-a-uš UKU[(^{MEŠ}-uš)]</i>	33 Zida'nın oğlu <i>Arma-Tarhunta</i> ve diğer insanlar [ban]a tekrar
34 <i>[(ú-ya-)]a-i ti-iš-ki-u-ya-an [(ti-)]i-e-er...</i>	34 kötülük yapmaya/zarar vermeye başladılar ...
öy.I	
54 <i>Ú-UL-ma-mu A-NA EN DI-NI-YA LÚ.MEŠ ar-ša-na-tal-la-aš</i>	54 Beni dava beyine (veya) haset insanların
55 <i>ku-ya-pi-ik-ki pi-ra-an kat-ta tar-na-aš...</i>	55 önünde asla teslim etmedi ...
öy.I	
58 ... LÚKÚR ^{MEŠ} -mu-kán	58-59 Tanrıça İstar, hanımefendim
59 LÚ.MEŠ <i>ar-ša-na-tal-lu-uš</i> ^D IŠTAR <i>GAŠAN-YA ŠU-i da-a-iš</i>	düşmanları (ve) haset insanları elime verdi.
60 <i>na-aš-za kat-ta-an ar-ḥa zi-en-na-aḥ-ḥu-un</i>	60 Ve onları tamamen bitirdim.
ay.III	
53 ... <i>nu-za ḥu-u-ma-an[(-da-an)]</i>	53 ... Ve hepsini
54 <i>[(ARAD-aḥ-ḥ)]u-un GIM-an[(-ma-mu-kán mÚr-ḥi-DU-up-pa-aš e-)]ni-iš[(-</i>	54 [(köleleştir)]dim. Fakat böylece [Urḥi-

ša)]-an	Tešup]
55 Š[(A DINGIR ^L)] ^{IM} aš-šu-l[(a-an a-uš- ta na-aš-mu ar-š)]a-ni-ya-at	55 [tanrıçan]ın [bana] karşı iyiliğ[(ini görünce bana karşı h)]aset etti.
56 [n(u-mu ú-)]u-a-a-i [(ú-da-a-aš ... ay.IV	56 V[(e bana)] acı çektirdi/güçlük çıkardı/kötülük yaptı ...
42 ... LUGAL KUR [Ḫa-ak-p(iš-ma-za)]	
43 LUGAL.GAL nam-ma ki-iš-ḫa-ḫ[(a- a)]t nam-ma-mu-kan ^D IŠTAR [(GAŠAN- YA)]	42 ... [Ḫakpiš'in] kralı (iken) 43 daha sonra Büyük Kral old[(um)], böylece [(hanımefendim)], Tanrıça <i>İštar</i>
44 ^{LÚ.MEŠ} ar-ša-na-a[(t-tal-lu-uš LÚ.)] ^{ME.EŠ} ḫar-pa-na-al-li-uš [...]	44 ha[(set)] insanları, düşmanları
45 BE-LU ^{HLA} DI-NI-YA [(ŠU-i da-)]a-iš nu ku-i-e-eš [(IŠ-TU ^{GIŠ} TUKUL e-kir)]	45 davacılarımı/benden davacı olanları [(elime v)]erdi ... Ve kimileri [(silahla öldüler/öldürüldüler)].

III. Ḫattušili'nin apologyasında çokça “kiskandılar/haset ettiler” ile “kıskaç/haset insanlar” ifadeleri geçmektedir. Bunun sebebi Tanrıça *İštar*'ın krala karşı iyiliği, onu desteklemesidir. Aslında Ḫattušili bu metinde, Hitit tahtına geçtiği için kendi savunmasını yapmaktadır. Kendisine yükseltelen sesleri onun başarılarının kiskanılması şeklinde dile getirerek haklılığını vurgulamaktadır. *İštar*'ın bu kötü niyetli kişilere karşı krala destek vermesi yine onun iktidarını meşrulaştırması ve eylemlerini haklı göstermesi açısından sığındığı bir yöntemdir²³⁶.

²³⁶ B. Christiansen, 2023, s. 725-738.

2.4. Korkunç, Korkutucu

Korkunç, çok korkulu, korku veren, dehşete düşüren, herhangi bir özelliğiyle şaşkınlık veren, pek çok, güçlü, şiddetli manasındadır²³⁷.

2.4.1. *hatuka-*

hatuk- “korkunç olmak, korkunçlaşmak”²³⁸ anlamlarında ve daha çok anlamı güçlendirmek için kullanılan bir zarf ya da sıfattır²³⁹. Sözcüğün diğer türevleri, *hatuka-/i-* “korkunç”²⁴⁰; verbalsubstantiv hali *hatugatar* “korku”²⁴¹; *eš-* suffiksi ile oluşturulan

---

²³⁷ TDK: 1483b.

²³⁸ D.M. Weeks, 1985, s. 231 *hatuk-* “be terrible”; HED H: 274 *hatuk-* “be terrible”; HHw: 48 *hatuk-* “schrecklich sein”; HW² H: 525a *hatuk-* “schrecklich, furchtbar sein”; MHH: 204a *hatuk-* “korkunçlaşmak, dehşet saçmak”; EDHIL: 336 *hatuk-* “to be terrible”.

²³⁹ H.S. Schuster, **Die hattisch-hethitischen Bilinguen II. Textbearbeitungen Teil 2 und 3**, 2002, s. 399.

²⁴⁰ A. Götze, H. Pedersen, **Muršilis Sprachlähmung: ein hethitischer Text**, 1934, s. 50 *hatuga-* “schrecklich, fürchterlich”; H. Otten, V. Soucek, **Ein althethitisches Ritual für das Königspaar**, 1969, s. 95 *hatuki/a-* “furchtbar, schrecklich”; N. Oettinger, 1979, s. 251 *hatuki-* “schrecklich”; E. Neu, 1983, s. 63 *hatuki/a-* “schrecklich, furchtbar”; J.J.S. Weitenberg, 1984, s. 72 *hatuka/i-* “schrecklich”; HEG A-K: 227 *hatuka-/i-* “furchtbar, schrecklich”; D.M. Weeks, 1985, s. 231 *hatuka-* “terrible, fearsome”; HW: 66b, 67a *hatuga-* (Adv. zu *hatuki-*) “furchtbar, schrecklich”; HED H: 274 *hatuka-*, *hatuki-* “terrible, baleful, fearsome, awesome”; HHw: 48 *hatuka/i-* “furchtbar schrecklich”; HW² H: 526b *hatuga/i-* “schrecklich, fürchterlich, stark, gewaltig, heftig”; MHH: 204a *hatuka-/hatuki-/hatuga-/hatuk-* “korkunç bir şekilde, huşu verici, müthiş bir şekilde, korkunç şey, dehşet”; EDHIL: 336 *hatūka-*, *hatuki-* “terrible (deed), fearsome”.

²⁴¹ EHS: 295 *hatuga(a)tar* “Schreck”; D.M. Weeks, 1985, s. 231 *hatugatar* “terror”; HEG A-K: 228 *hatugatar* “Schreck, Berängnis”; HW: 66b *hatugātar* “Schreck, Bedrängnis, Schreck kensglanz (der Gottheit)”; HED H: 275 *hatugatar* “terror, awesomeness”; HHw: 48 *hatugatar* “Schreck, Bedrängnis”; HW² H: 529b *hatugatar* “Schrecken, Furchtbarkeit, Schreckensglanz (der Gottheit)”; V. Haas, 2003, s.

hatukeš- “korkunç olmak”²⁴²; *hatukiššai-*²⁴³; *hatukeššar*; iteratif hali *hatukišk-*; *-nu-* sufiksi ile oluşturulan causatif hali *hatuganu-* “korkutmak”²⁴⁴ ve bundan türetilen *hatuganušk-*, *hatuganuuar* yazımlarıdır. Sümerce yazımı KALAG.GA²⁴⁵ “kuvvetli, kuvvetlenmek” olsa da anlam bakımından *hatuk* ile birebir aynı olduğu söylenemez.

hatuk- sözcüğüne dair kesin bir etimolojik değerlendirme yapmak zordur. Ancak köken olarak Latince *odium* “nefret” ve Ermenice *ateam*, *ateli* kelimeleri ile ilişkilendirilmektedir²⁴⁶. Bu yaklaşım **hodug* ile *odium* ve *ateam* sözcüklerinin

---

56 *hatugatar* “Schreck, Bedrängnis”; MHH: 204b *hatugatar* “korku, ürperme, sıkışıklık, panik”; EDHIL: 336 *hatugātar/hatugann-* “terror, awesomeness”.

²⁴² N. Oettinger, 1979, s. 251 *hatukiš-* “schrecklich werden”; HEG A-K: 229 *hatukeš-* “in Schrecken geraten”; D.M. Weeks, 1985, s. 231 *hatukes-* “become terrible”; HW: 67a *hatukeš-* / *hatukiš-* “erschreckt werden, in Schrecken geraten”; HED H: 275 *hatukes-* “become terrible”; HHw: 48 *hatukes-* “in Schrecken geraten”; MHH: 204b *hatukeš-/hatukiš/-hadukiš-* “korkunçlaşmak, korkutucu olmak, ürkütücü, huşu verici hale gelmek”; EDHIL: 336 *hatukēšš-* “to become terrible”.

²⁴³ HEG A-K: 229 *hatukiššai-* “furchtbar machen”; HW: 67a *hatukiššai-* “furchtbar machen, gewaltig machen”; HHw: 48 *hatukissai-* “furchtbar machen(?)”; MHH: 204b *hatukiššai-* “korkunçlaştırmak, korkutucu hale getirmek”; ayrıca bkz. GÖTZE, A. 1954. Rev. of: Friedrich J. 1952-1954. *JAOS*, 74, 186-190.

²⁴⁴ HEG A-K: 229 *hatuganu-* “in Schrecken setzen”; D.M. Weeks, 1985, s. 231 *hatuganu-* “terrify”; HW: 66b *hatuganu-* “erschrecken (tr.), in Schrecken setzen”; HED H: 275 *hatuganu-* “terrify”; HHw: 48 *hatuganu-* erschrecken”; HW² H: 529b *hatuganu-* jemanden erschrecken, in Furcht versetzen”; MHH: 204a *hatuganu-* korkutmak, dehşete düşürmek”; EDHIL: 336 *hatuganu-* “to terrify”.

²⁴⁵ HW² H: 525a; H.S. Schuster, 2002, s. 399; HZL: 330.

²⁴⁶ HEG A-K: 228; HED H: 275.

benzerliği üzerinedir²⁴⁷. Farklı bir yorum da Kırım dilinde (Kringotisch) *atochta* “malum” sözcüğü ile ilişkili olabileceğidir²⁴⁸.

2.4.2. Geçtiği Metin Yerleri

hatuk-

Prs. Sg. 3 *ha-tu-uk-zi* KBo 23.8 öy. 3, KUB 8.16 12'+KUB 8.24 III 13.

Prs. Pl. 3 KALAG-*ga-an-zi* KUB 8.35 ay. 17; KALAG-*i[š[?]-š[?]]a[?]-an-zi* KUB 8.35 ay. 13'.

hatuka- / hatuki-

Nom. Sg. c. *ha-tu-ga-aš* KBo 31.76 8', KBo 52.9 II? 5', KUB 59.66 III 5', KBo 26.105 IV 6', KUB 33.70 III 7, KBo 32.44 15', KUB 8.17 II 4'; KUB 23.69 III 7; KUB 59.66 IV 5, Bo 4271 8', KBo 49.96 ay. 5', KBo 17.3 III 12; *ha-du-ga-aš* KBo 26.96 Sağ Kol. 8', KUB 30.29 öy. 12; *ha-tu-ka-aš* KBo 17.1 III 12.

Akk. Sg. c. [*h*]a-*du-ga-an* KBo 22.107 I 7; *ha-tu-kán* KBo 58.86 Sol Kol. 3'.

Nom.-Akk. Sg. n. *ha-tu-ga-an* KBo 12.111 1', KUB 33.68 II 19, KBo 22.6 I 9'; *ha-tu-ú-ga-an* KBo 17.6 III 1; KUB 17.1 III 19, IV 2; *ha-du-kán* KBo 20.8 IV? 9; *ha-tu-ka* KUB 17.1 III 12; *ha-tu-ga* KUB 17.3 III 12, KUB 13.34 IV 12.

Dat.-Lok. Sg. *ha-tu-ga-i* KBo 22.6 I 27', KUB 39.99 öy. 7', Bo 4384 2'; *ha-du-ga-ya* KBo 15.3 7'; *ha-tu-ga-ya* KUB 19.13 IV 11'.

Abl. Sg. *ha-tu-ga-ya-az* KBo 5.6 III 30; *ha-t[u-ga-az]* KUB 57.114 Sağ Kol. 5'+KUB 55.9 5'.

---

²⁴⁷ HED H: 276.

²⁴⁸ HEG A-K: 227.

Nom. Pl. c. *ḫa-tu-ga-e-eš* KBo 22.6 III 3', 6', KUB 59.66 IV 7', KBo 4.2 II 32; *ḫa-du-ga-e-eš* KBo 17.105 III 31.

Akk. Pl. c. *ḫa-tu-ga-uš* KUB 33.120 I 34, KBo 4.2 I 16, KBo 17.4 II 11, KUB 58.77 I 25', KBo 23.9 I? 16', KBo 14.105 1', KBo 23.9 I? 18', KBo 23.9 I? 20', KBo 55.129 6', KUB 35.146 III 1', KBo 4.2 I 18; *ḫa-tu-ka-uš* KBo 17.5 II 11, KUB 17.4 II 6.

Nom.-Akk. Pl. n. *ḫa-tu-ga* KUB 3.21 II 24; KUB 4.2 III 41, IV 36, KUB 43.50 öy. 2, KUB 12.27 ay. 5', KBo 3.21 II 24, KBo 26.131 2', KUB 44.56 8', KBo 17.78 I 1, KBo 52.232 5', Bo 5830 6', KBo 4.2 III 41, IV 36, KUB 12.31 ay. 18, KBo 13.34 IV 12', KUB 19.14 11, KBo 34.34 II 15'; *ḫa-du-ga* KBo 17.105 III 6.

ḫatugatar

Nom.-Akk. Sg. n. *ḫa-du-ga-tar* KUB 9.34 IV 5', KBo 53.222 I 1'; *ḫa-tu-ga-tar* KUB 12.58 II 12, 13, 34, 38, 59, III 5, 10, KUB 9.34 III 6', KUB 9.4 II 20, 21, KUB 7.53 III 18, 54, KBo 54.36 II 8', KBo 55.62 Sol Kol. 5', VS NF 12.7 IV 8, KBo 26.122 9'; *ḫa-tu-ga-a-tar* KUB 36.83 I 33, KUB 36.83 I 22, KBo 15.30 II 3, VS NF 12.7 IV 13, KBo 51.54a Sağ Kol. 13', KBo 3.21 II 14.

Gen. Sg. *ḫa-tu-ga-an-na-aš* Bo 4177 10'.

Dat.Lok. Sg. *ḫa-tu-ga-an-ni* Bo 3660 III 2, KBo 64.16 5', KUB 36.83 I 19, KBo 55.39 9'.

Abl. *ḫa-tu-ga-an-na-az* KUB 36.83 I 31.

ḫatukeš-

Prs. Sg. 3 *ḫa-tu-ki-iš-zi* KUB 36.12 II 17', KBo 13.104 Sağ Kol. 10', KUB 30.43 III 19'; *ḫa-tu-kiš-zi* KBo 22.87 ay. 15', KUB 7.58 I 19', Bo 3203 öy. 10'; *ḫa-tu-ki-eš-zi* KBo 27.203 II 10; *ḫa-du-ki-iš-zi* KUB 8.1 III 11; *ḫa-tu-ki-iš-ša-ša'-iz-z[i]* KUB 8.35 ay. 15'.

ḥatukeššar

Gen. Sg. *ḥa-du-ki-iš-na-aš* KBo 34.25 10', KBo 34.27 I 10'.

ḥatukišk-

Prs. Sg. 3 [*ḥa-*]tu-ki-iš-ki-iz-zi Bo 3617 I 15'.

ḥatuganu-

Prs. Pl. 3 [*ḥa-t*]u-ga-nu-[*u*]a-an-zi KUB 8.79 ay. 16.

ḥatuganušk-

[*ḥa-t*]u-ga-nu-uš-kán-zi KUB 57.119 11'.

ḥatuganuḡar

Gen. Sg. *ḥa-tu-ga-nu-ḡa-ḡa-aš* KUB 8.79 ay. 15.

Tanımlanamayan Formlar: *ḥa-tu-ga-aš(-)x[...]* Bo 75/378 12'; *ḥa-tu-g[a²-...]* KBo 22.6 II 9'; *ḥa-tu-ki-[...]* KUB 34.53 öy. 1'; [...-*ḥ*]a-du-ka KBo 40.9 4'; [*ḥa-t*]u-uq-qa-tar^{HLA} KBo 50.254 4'; *ḥa-tu-g[a-...]* KBo 12.108 2'; *ḥa-tu-ga[-...]* Bo 6464 16'; *ḥa-tu-ga-ḡ[a-...]* KBo 46.299 7'; *ḥa-tu-ug-ga-a²-[...]* KUB 30.10 öy. 2'; [*ḥ*]a-tu-ki-iš[-...] KBo 51.243 6'; *ḥa-tu-k[i...]* KBo 18.79 öy. 13'; [*ḥ*]a²-tu-ki CHDS 2.56 3''.

2.4.3. Metinler

2.4.3.1. CTH 40 Šuppiluliuma'nın İcraatları

KBo 14.12 (İmp.)²⁴⁹

ay.III

28 *na-an-kán I-NA* UD.VII^{KAM} *an-da ḡa-* 28 Ve onu yedi gün boyunca kuşatmıştı.

---

²⁴⁹ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, 1956, s. 75-98; G.F del Monte, 2008, s. 86 vd.

aḥ-nu-ya-an ḥar-ta

29 *nu-uš-ši I-NA UD.VIII^{KAM} I-NA* 29 Ve ona (karşı) sekizinci günde bir gün
UD.I^{KAM} *za-aḥ-ḥi-in pa-iš* boyunca savaştı.

30 *na-an-kán ḥa-tu-ga-ya-az MÈ-az I-* 30 Ve onu sekizinci günde **korkunç** (bir)
NA UD.VIII^{KAM} savaş ile

31 *I-NA UD.[I^{KA}]^M k[at[?]-ta da-a-aš]...* 31 bir günde [aldı]...

2.4.3.2. CTH 779 Ummaya Ritüeli

KUB 7.58²⁵⁰ (Geç İmp.)

öy.I

18' *ma-a-an A-NA EN.KARASŠ gi-im-ri* 18' Eğer ordunun beyi arazide/alanda
19' *ḥa-tu-kiš-zi na-aš-ma<<-aš>>-kán* 19' **korkunçlaşırsa/ürkütücü olursa** ya
ŠÀ MÈ LÚKÚR da düşman savaşta
20' *ZAG-na-aḥ-ḥi-iš-ki-iz-zi* 20' galip geliyorsa
21' *an-zi-el-ya-ma LÚGURUŠ^{HIA} Ú-UL* 21' bizim yetişkin
22' *ZAG-na-aḥ-ḥa-an-zi* insanlarımız/kahramanlarımız
22' galip gelmezler.

Genellikle sıfat gibi kullanılan *ḥatuk-* sözcüğü yukarıdaki metinlerde savaşın korkunçluğunu ve savaş alanında ordu beyinin korkunçlaşmasını ifade etmektedir. İlk metinde savaşın kötü, korkutucu tarafı anlatılırken aynı sözcük diğer belgede benzer bir savaş ortamında ordudan birinin dehşete kapılması belki de kendini kaybetmesini anlatmaktadır.

---

²⁵⁰ Trans. ve çev. için bkz. CHD L-N: 116b.

2.4.3.3. CTH 373 Kantuzili'nin Güneş Tanrısı'na Duası

KUB 30.10²⁵¹ (OH)

öy.

2' *ku-i[š-še-i]š-ša-an* DINGIR-*uš?* **ha-tu-** 2' **Korkunç** şekilde ona [...] kızan tanrı ve
ug-ga-a? x-x-a? *ša-a-it n[u-za-kán ša-ku-* gözlerini [başka yana]
ya-aš[-ši-it ta-pu-uš-za] 3' çevi[rdi] ve Kantuzili'ye
3' *da-m[a-a]t-ta na-iš nu A-NA ^mKán-li i-* sağlık/yapma/hareket (yeteneği)
ya-u-ya Ú-UL pa-a-i ... vermiyor/vermez...

Bu metinde *hatuk-* terimi, *šāi-* yani “kızmak(kızmak)” fiilini nitelemektedir. “korkunç” sözcüğüyle tanrının öfke derecesinin ne kadar fazla olduğunu vurgulamak için kullanılmış olmalıdır.

2.4.3.4. CTH 310 ŠAR TAMĦĀRI “Savaş Kralı” Efsanesi

KBo 22.6 + KBo 22.97²⁵² (İmp.)

öy.I

6' [...]x-pa? LUGAL-gi-na-aš te-eš-*ha-* 6' [...] Sargon uyku(sun)dan
az pâr-ku-i-id-d[a-at] kalk[tı]/rüya(sında) temizlen[di].

---

²⁵¹ Trans. ve çev. için bkz. R. Lebrun, 1980, s. 111 vd.; J. V. García Trabazo, 2002, s. 276 vd.; I. Singer, 2002b, s.31 vd.; E. Rieken et al. (ed.), *hethiter.net*:CTH 373 (2015sq.); D. Schwemer, 2015, s. 349-393; S. Vanseveren, “Hittite *šai-* "être en colère" dans les mythes de dieux disparus, les rituels et les prières personnelles,” **IKH 2019**, s. 1097-1121.

²⁵² Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, 1969, s. 14-26; E. Rieken, 2001, s. 576-585; D. Groddek, 2008, s. 15 vd.; O. Soysal, 2017, s. 217-229; CHD P: 167b.

- 7' [nu[?]] LÚ.MEŠ<UR.>SAG *ud-da-ar-še-et* 7' [Ve] kahramanlara/savaşçılara sözlerini
me-mi-iš-ki-u-ya-an da-a[-iš] söylemeye başla[dı]:
- 8' LÚ.MEŠUR.SAG-*iš-ya-mu ħal-zi-ya-an-* 8'-9' "Bana önümde yolun **korkunç**
du KASKAL-an-ya[-mu] olduğunu sürekli söyleyen
9' *ku-i-e-eš pí-ra-an ħa-tu-ga-an tar-ši-* kahramanları/savaşçıları [bana] çağırın"!
kir
- öy.I
- 21' ^DEN.LÍL-*aš-ma A-NA ^mNu-úr-da-aḫ-* 21' Tanrı Enlil Puruḫanda kralı
ḫi LUGAL KUR ^{URU}Pu-ru-uš-ḫa-an-da Nurdahḫi'nin
- 22' *te-eš-ḫa-az pa-it ^DEN.LÍL-aš ^mNu-úr-* 22' rüyasına girdi, Tanrı Enlil Nurdahḫi'ye
da-aḫ-ḫi
- 23' *ud-da-a-ar te-e-it LUGAL-gi-na-aš-* 23' meseleyi söyledi: "Kahraman kral,
ya-at-ta UR.SAG-iš Sargon
- 24' *LUGAL-uš za-aḫ-ḫi-ya-aš-mi-iš ú-iz-* 24' bize (karşı) savaşa/savaş için geliyor.
zi ^{GIŠ}TUKUL ^{HI.A}-iš-ya-at-t[a] Silahlar size
- 25' *ši-ú-ni-it pí-ya-an-te-eš an-na-ú-li-iš-* 25' tanrılar ile verildi, sana eşit
ya-a[t-ta]
- 26' *Ú-UL ku-iš-ki e-eš-zi ^{GIŠ}TUKUL ^{HI.A}-* 26' hiç kimse yok. Silahlarınız
e-eš-ḫ[a-at-ta] 27' büyük (bir) rüzgara, **korkunç** (bir)
27' *šal-li ḫu-u-ya-an-ti ħa-tu-ga-i ka-ri[-* sele/tufana benzer ...
it-ti ta-ga-u-i]

ay.III

2' ... [... *Ú-U*]L-*ya-ra-an a-ra-an-z[i]*

- 3' *ḫa-tu-ga-e-eš* p[ár-ga]-u-e-eš 2' [...] Onu durdura[maz]lar.
 HUR.SAG^{MEŠ}-uš 3' **Korkunç** y[ük]sek dağlar
- 4' *Ú-UL-ya-ra-an a-[r]a-an-zi a-ru-na-*
aš l[i-...] 4' onu durduramazlar. Denizin [...]
- 5' *Ú-UL-ya-ra-an a-ra-[a]n-zi*
 Ú.SAL^{HI.A}-uš na-du-ú[a-an-du-uš] 5' onu durduramazlar. Sazlık çayı[rlar ...]
- 6' *ḫa-tu-ga-e-eš ya-a[r-ḫ]u-e-eš*
 KASKAL^{HI.A}-uš ku-ya-p[í] 6' **Korkunç** engelli yollar nereye [...]

2.4.3.5. CTH 486 II. Muršili'nin Dil Felci

KUB 43.50 + KUB 12.27²⁵³ (İmp.)

öy.

- 1 [UM-MA ^DUTU^{ŠI} ^mMur-ši-DINGIR^{LIM} 1 Güneşim [büyük Kral Muršili şöyle
 LUGAL.GAL I]-NA ^{URU}DU₆ ^mKu-un-nu- (söyler)]: Kunnu'nun harabe kentine [...]
 ú [...] 2 gittim. Ve (Fırtına Tanrısı bir) fırtına
- 2 [na-an-na-aḫ-ḫu-un nu-ḫar-ši-ḫar-ši ú- getirdi sonra Fırtına Tanrısı **korkunç** bir
 da-aš nam-ma ^DU-aš **ḫa-tu-[ga]** şekilde
- 3 [te-et-ḫi-iš-ki-]it nu n[a-a]-ḫu-un nu- 3 [gürle]di ve ben korktum. Bana/benim
 mu-kán me-mi-ya-aš KA_xU-i an-d[a] ağızdaki/ağzımdaki sözler

²⁵³ Trans. ve çev. için bkz. E. Neu, **Ein althethitisches Gewitterritual**, 1970, s. 46; R. Lebrun, "L'aphasie de Mursili II= CTH 486", **Hethitica** 1985, s. 103-137; F. Kaynar, **Hitit Kralı II. Muršili'nin Dil Felci Metninin (Cth 486) Filolojik Ve Sosyo-Kültürel Değerlendirilmesi**, 2014, s. 31 vd.

4 [te-pa-u-e-eš-t]a ...

4 [azald]ı ...

ay.

16 ... IŠ-TU DINGIR^{LIM} QA-TAM-MA

16 ...Tanrıdan aynı şekilde düzenlendi.

SI[xSÁ-at]

17 TÚG^{NÍG}.LÁM^{MEŠ} GİŠ^{GIGIR}

17 Söz konusu tören kıyafetleri, araba, atlar al[ındı].

ANŠE.KUR.RA^{MEŠ}-ya ki-e-da-ni me-mi-

ya-ni da-[at-ta-at]

18 Fırtına Tanrısı o gün **korkunç** bir

18 ^DU-aš ku-e-da-ni UD-ti **ha-tu-ga** te-

şekilde gürledi

et-ħi-iš-ki-it

19 ve fırtına getirdi ...

19 ħar-ši-ħar-ši-ya ú-da-aš ...

Savaş Kralı efsanesinde korkunç sözcüğü doğaya ait dağlar, sel tufanı, yollar gibi unsurları tanımlamak için kullanılmıştır. Bunları kral Sargon için birer engel olarak düşünecek olursak korkunç, korkutucu şekilde ifade edilen söz konusu engellerin kral tarafından aşılacağı anlatılmaktadır. Murşili'nin metninde ise yine doğal bir unsur olan gök gürlemesi, Fırtına Tanrısı'nın korkunç, korkutucu şekilde gürleyip kralı korkutmasına neden olmuştur.

2.4.3.6. CTH 430 Doğum Ritüeli

KUB 30.29²⁵⁴ (OH)

öy.

9 [DING]IR^{MEŠ}-na-aš pí-i-e-et-ta pí-iš-

9 [Tanrı]lara pay/hisseler devamlı verilir

---

²⁵⁴ Trans. ve çev. için bkz. G. Beckman, 1983, s. 22 vd.; F. Fuscagni (ed.), hethiter.net/: CTH 430.1 (2011ff.).

<i>kán-zi nu-za</i> ^D UTU <i>A-ri-in-na</i>	ve Arinna kenti Güneş Tanrıçası
10 <i>e-ša-at</i> ^D Ḫal-ma-aš-šu-iz-za-ma-az	10 oturdu. Fakat Ḫalmašuit aynı şekilde
^{URU} Ḫa-ar-pí-ša KI.MIN	Ḫarpiša kentinde,
11 ^D Ḫa-a-te-pí-<nu>-ša-az ^{URU} Ma-li-lu-	11 Ḫatepi<nu> aynı şekilde Maliluḫa
ḫa KI.MIN ^D LAMMA-<az> ^{URU} Ka-ra-	kentinde, Koruyucu Tanrı <aynı
<i>aḫ-na</i> <KI.MIN>	şekilde>Karaḫna kentinde,
12 [<i>ḫa-d</i>]u-ga-ša-az ^D Te-li-pí-nu-uš	12 [kor]kuñç/[kor]kutucu Telipinu aynı
^{URU} Ta-a-ú-ni-ya-[aš] ²⁵⁵ KI.MIN	şekilde Taḫiniya kentinde
13 [^D]Ḫu-uz'-zi-ya-ša-az ^{URU} Ḫa-ak-mi-iš-	13 Ḫuzziya aynı şekilde Ḫakmiš kentinde
ša KI.MIN	(oturur).

Doğum ritüeli metninde *ḫatuga-* terimi Telipinu'nun epiteti olarak kullanılmıştır²⁵⁶.

2.4.3.7. CTH 345 Ullikummi Şarkısı

KUB 36.12²⁵⁷ (İmp.)

öy.II

14' *ar-ḫa-ya i-ya-an-ni* ^DIŠTAR *nu-ya-za* 14' “*İštar*, git!

²⁵⁵ Tamamlama ibid., s. 22.

²⁵⁶ Ibid., s. 29.

²⁵⁷ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, “The Song of Ullikummi Revised Text of the Hittite Version of a Hurrian Myth (Continued)”, **JCS** **1952**, s. 8-42. H.A. Hoffner, 1998, s. 61; J. V. García Trabazo, 2002, s. 216 vd.; S. Ö. Savaş, 2003, s. 77-94; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/: CTH 345.I.2 (2009sqq.).

ŠEŠ-KA an-da [ú]-e-mi-ya

15' *ku-it-ma-an-ya-ra-aš na-a-úi ha-aš-
ta-li-iš-zi*

16' *ku-it-ma-an-ya-aš-ši ŠA SAG.DU
GUL-GUL-LA-DU na-a-úi*

17' *ha-tu-ki-iš-zi*

15' O henüz kuvvetlenmeden (ve)

16' onun başının kafatası henüz

17' **korkunçlaşmadan** önce, kardeşini
bul!"

2.4.3.8. CTH 540 "Bir Kadın Doğum Yaptığı Zaman"

KBo 13.34²⁵⁸ (Geç İmp.)

ay.IV

10' [t]ák-ku MUNUS-za ha-a-ši nu-uš-ši-
i[š-ša-an²]

11' GEŠTU-ŠU NU.GÁL KUR-e-kán
an-d[a]

12' *ha-tu-ga ku-it-ki ut-tar [ki-ša-r]i²*

13' *nu KUR-e ta-na-at-te-eš-z[i]*

10' Eğer (bir) kadın doğum yaparsa ve ona

11' onun kulağı yoksa ülkede

12' **korkunç/korkutucu** şeyler [olac]ak

13' ve ülke harabeye dönecek.

---

²⁵⁸ Trans. ve çev. için bkz. K.K. Riemschneider, **Babylonische Geburtsomina in hethitischer Übersetzung**, 1970, s. 28 vd.; G. Torri, F. Barsacchi, **Hethitische Texte in Transkription KBo 13**, 2018, s. 41.

2.4.3.9. CTH 532 Ay Tutulması 6.Ay

KUB 8.1²⁵⁹ (İmp.)

ay.III

- 8 *ma-a-an I-NA ITU.VIII^{KAM} I-NA* 8 Eğer ay sekizinci ayın on dördüncü
UD.XIV^{KAM260} DXXX-aš a-ki hé-e-u-e-eš gününde ölürse, yağmur
- 9 *[ki-]i-ša BURU₁₄^{HLA} SIG₅-an-ta da-ga-* 9 yağacak, hasatlar iyi olacak, yerin (yer
an-zi-pa-aš altındaki)
- 10 *[hu-u-]i-da-a-ar pa-ra-a-i na-pa hal-* 10 [hayv]anlar ortaya çıkacak ve tahılı
ki-in ka-ra-pa-an yiyip bitirmiş (olacaklar).
- 11 *[LUGAL-u]š KUR-ŠU ha-du-ki-iš-zi* 11 [Kra]l (ve)² ülkesi (için bu durum)
korkunç/korkutucu olacak.

Yukarıdaki belgelerde hatalı bir doğumun, mahsulün böcekler tarafından yenilmesinin Hatti ülkesi için korkutucu şeyler ortaya çıkaracağı betimlenmektedir. Korkutucu ifadesiyle anlatılmak istenen ülkenin kuraklık, kıtlık, sel gibi çeşitli felaketlerle karşılaşacağıdır.

---

²⁵⁹ Trans. ve çev. için bkz. U. Koch-Westenholz, “Mesopotamian Astrology at Hattusas”, **Die Rolle der Astronomie in den Kulturen Mesopotamiens, Beiträge zum 3. Grazer Morgenländischen Symposium, 23.-27. September 1991 1993**, s. 231-346; K.K. Riemschneider, 2004, s. 66 vd.

²⁶⁰ metin XV

2.4.3.10. CTH 398 Kahin Hıuıarlu Ritüeli

KBo 4.2²⁶¹ (İmp.)

öy.I

13 nu LÚMUŠEN.DÙ MUNUSŠU.GI-ya ki-
iŝ-ša-an me-mi-ya-an-zi

13 Ve kahin ile yaşlı kadın şöyle söylerler:

14 ka-a-ša-ıa-an-na-aŝ pi-i-e-ir
DINGIR^{MEŠ} ne-pi-ša-az LÚ^{MEŠ}
GIŠGIDRU

14 “İşte, tanrılar bize gök yüzünden asa
taşıyıcılar/münadiler gönderdiler.

15 it-tén-ıa-kán IŠ-TU É.GAL^{LIM} kal-la-
ar INIM-tar pa-ra-a şu-u-ıa-at-tén

15 “Gidiniz! Kötü/uğursuz meseleyi
saraydan çıkarıp atınız!

16 nu-ıa i-it-tén ha-tu-ga-uŝ MUŠEN^{HIA}
ki-iş-ta¹-nu-ut-te-en

16 Gidiniz! **Korkunç** kuŝları yok ediniz!”

17 nu-kán ke-e NUMUN^[HI]^A ma-aı-ıa-
an ki-iş-ta-ri kal-la-a-ra-ya>ra-ya<-kán

17 Ve bu tohumlar/nesiller nasıl yok
olursa kötü/uğursuz

18 ud-da-a-ar ha-tu-ga-ú-ša MUŠEN^{HIA}
QA-TAM-MA ki-iş-ta-ru

18 söz/mesele ve **korkunç** kuŝlar da aynı
şekilde yok olsunlar!

öy.II

31 ... nu ki-i[ŝ-ša-an me-ma-i]

31 ... Ve şö[y]le söyler]:

32 ku-i-e-eş-ıa ha-tu-ga-e-eş ıa-at-ta-e-
eş nu-ıa-aş-[...]

32 “**Korkunç** olan şeyleri ıattai- kuŝlarını

---

²⁶¹ Trans. ve çev. için bkz. D. Bawanypeck, 2005, s. 22 vd.; D. Bawanypeck (ed.), hethiter.net/: CTH 398 (2007sqq.).

33 A-NA ANŞE.KUR.RA^{HLA} *im-mi-ú-ul* 33 atlar için at yemi ve köpekler için
A-NA UR.GI^{HLA}-*ma* *ua-g[e-eš-šar]* *uag[eššar]* ekmeği
34 *ú-tum-me-en ...* 34 getirdik ...”

2.5. Korku, Huşu

Korku, kişinin herhangi bir nesneye karşı acizliği durumunda hissettiği, kontrolü elinde tutamadığı bir duygudur, tehlikeli olabilen durumlarda ortaya çıkar ve zarar verici durumdan kaçma şeklinde kendini gösterir²⁶². Huşu ise alçakgönüllülük ya da tanrıya boyun eğme, gönlü korku ve saygı ile dolu olma durumudur²⁶³. Hititçe metinlerde tanrılara karşı saygılı olma ifadesi aslında huşu içinde olmayı ima ediyor olmalıdır.

2.5.1. *naḥḥant-*

naḥḥ- “korkmak, saygılı olmak, dikkatli olmak”²⁶⁴ anlamlarına gelmektedir. Sözcüğün türevleri arasında partizip formu *naḥḥant-* “saygılı, korkak”²⁶⁵;

---

²⁶² TDK: 1482b “Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü ya da gerçek veya beklenen bir tehlike ile yoğun bir acı karşısında uyanan ve çöşku, beniz sararması, ağız kuruması vb. belirtileri olan duygu”; F. Bozkurt, 2014, s. 25-34

²⁶³ TDK: 1117a.

²⁶⁴ A. Götze, H. Pedersen, 1934, s. 61 *naḥ-* “erschrecken, fürchten, verehren”; E. Neu, 1968, s. 120 *naḥ(h)-* “fürchten, sich fürchten, Ehrfurcht erweisen”; N. Oettinger, 1979, s. 410 *nāhh-* “sich scheuen, fürchten”; D.M. Weeks, 1985, s. 230 *nahh-* “be afraid, be timid”; CHD L-N: 338b *naḥ(h)* “to fear, be(come) afraid, fearful or apprehensive about, respectful, reverent or careful toward”; HW: 146a *naḥ(h)-* “fürchten, sich fürchten, Ehrfurcht erweisen, vorsichtig sein”; HEG N: 246 *nah(h)-* “fürchten, sich fürchten, Ehrfurcht erweisen, vorsichtig sein”; HHw: 109 *nahh-* “fürchten, sich fürchten, Ehrfurcht erweisen, vorsichtig sein”; HED N: 3 *nah(h)-* “be(come) afraid, fear, be(come) afraid (fearful, scared) of, have fear of, be apprehensive about, have reverence (respect, concern) for, have fear for (the sake

verbalsubstantiv hali *naḥuwar*²⁶⁶; verbalabstraktum *naḥḥan*²⁶⁷; iterativ formu *naḥešk*²⁶⁸; *naḥšariya*- “korkmak”²⁶⁹ ve onun partizipi *naḥšariyant*-; iterativ *naḥšarišk*-; *-uant*-sufiksi²⁷⁰ ile oluşturulmuş *naḥšariyaunt*- “korkmuş, saygılı”²⁷¹; **naḥšariyawar*²⁷²;

---

of)”; MHH: 466b *nah*- “korkmak, ürkmek, ürpermek, saygı duymak, saygı göstermek, dikkatli davranmak”; EDHIL: 591 *nāḥ-/naḥḥ*- “to fear, to be(come) afraid, to be respectful, to be careful”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *naḥ*- “to fear; revere”; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376 *naḥ(h)*- “to fear, be(come) afraid”.

²⁶⁵ E. Neu, 1970, s. 46 “saygılı bir huşu duymak”; HW: 146a *naḥḥant*- “fürchten, furchtsam, ehrfürchtig, besorgt, vorsichtig”; HEG N: 248 *nahhant*- “ehrfürchtig”; HHw: 109 *nahhant*- “erfürchtig”; HED N: 5 *nahhant*- “fearing, afraid, reverent(ial), respectful, concerned”; MHH: 466b *nahhant*- “korkak, ürkek, saygılı, endişeli, dikkatli”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *naḥḥant*- “fearful; respectful; careful”.

²⁶⁶ HEG N: 248 *nahhuwar* “Ehrfurcht, Verehrung”; HHw: 109 *nahhuwar* “Ehrfurcht, Verehrung”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *naḥhuwar* “fear; respect”.

²⁶⁷ HW: 146a *naḥḥan*- “Ehrfurcht, Verehrung”; HEG N: 246 *nahhan*- “Angst, Respekt, Verehrung”; HHw: 109 *nahhan* “kein eigenständiges Wort”; CHD L-N: 341b *naḥḥān* “fear, respect, reverence”; MHH: 466b *nahhan* “huşu, ürkeklik, saygı”.

²⁶⁸ HEG N: 248 *nah(h)esk*- “sich (dauernd) ängstigen”.

²⁶⁹ A. Götze, H. Pedersen, 1934, s. 61 *naḥšariya*- “sich fürchten”; E. Neu, 1968, s. 120 *naḥšar(r)iya*- “sich fürchten”; CHD L-N: 345b *naḥšariya*- “to be(come) afraid, to show respect (for a deity)”; HW: 146b *naḥšariya*- “sich fürchten”; HEG N: 246, 251 *nahsariya*- “Angst haben, sich fürchten, in Furcht geraten, Ehrfurcht erweisen”, 247 “Angst bekommen”; HHw: 109 *nahsariya*- “sich fürchten, Ehrfurcht erweisen”; HED N: 7 *nahsar(r)iya*- “be(come) fearful, be afraid, have respect for, be reverential to”; MHH: 467b *naḥšariya*- “korkmak, çekinmek, ürkmek, saygı, huşu duymak, göstermek”; EDHIL: 591 *naḥšariye/a*- “to be(come) afraid, to show respect (for a deity)”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *naḥšariye/a*- “to become frightened”; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376 *naḥšariya*- “to be(come) afraid”.

²⁷⁰ H.A. Hoffner, H.C. Melchert, 2008, s. 61.

**naḥšar-*’dan “korku”²⁷³, *-nu-* sufiksi ile oluşturulan (denominatif causativ)²⁷⁴ *naḥšarnu-* “korkutmak, göz dağı vermek”²⁷⁵ ile *naḥšarnušk-*; *-att-* sufiksi ile türetilen

---

²⁷¹ CHD L-N: 346b *naḥšariyawant-* “afraid”; HW: 146b *naḥšariyaquant-* “furchtsam”; HEG N: 251 *nahsariyawant-* “furchtsam”; HHw: 109 *nahsariyawant-* “furchtsam”; MHH: 467b *naḥšariyawant-* “korkak, ürkek”; EDHIL: 592 *naḥšariyaquant-* “afraid”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *naḥšariyawant-* “frightened, fearful; respectful”.

²⁷² HEG N: 250 *nahsariyawar-(?)* “Furcht, Ehrfurcht”.

²⁷³ HW: 450b **nahsar-* “Furcht”; HEG N: 247, 251 **nahsar-* “Furcht, Ehrfurcht”; HHw: 109 **nahsar-* “Furcht”; . Haas, 2003, s. 56 *naḥsar-* (*naḥsaratt-*) “Angst, Furcht”.

²⁷⁴ HED N: 9.

²⁷⁵ A. Götze, H. Pedersen, 1934, s. 61 *naḥšarnu-* “in Furcht versetzen”; CHD L-N: 346b *naḥšarnu-* “to make (someone) afraid, to cause (someone) to show respect”; HW: 146b *naḥšarnu-* “in Furcht setzen, erschrecken”; HEG N: 250 *nahsarnu-* “in Furcht versetzen”; HHw: 109 *nahsarnu-* “in Furcht versetzen”; HED N: 8 *nahsarnu-* “make afraid, intimidate, command respect”; MHH: 467b *naḥšarnu-* “korkutmak, ürkünmek”; EDHIL: 592 *naḥšarnu-* “to make (someone) afraid, to cause (someone) to show respect”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *naḥšarnu-* “to frighten; elicit respect”; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376 *naḥšarnu-* “make afraid, intimidate”.

naḥšaratt- “korku, saygı”²⁷⁶ gösterilebilir. Sözcüğün Sumerce okunuşu *ḪUŠ*²⁷⁷, Akadca okunuşu *MELAMMU* ve onun eş anlamlısı sayılabilecek²⁷⁸ olan *PULUHTU*’dur²⁷⁹.

naḥšariya- ve *naḥḥ-* anlam bakımından farklılık göstermez ancak *naḥšariya-* “korkmaya başlamayı” belirtirken *naḥḥ-* sadece “korkmak” anlamında kullanılmıştır²⁸⁰. Ayrıca *naḥḥ-* akusativ veya datif nesne alırken *naḥšariya-* sadece datif nesne almaktadır²⁸¹. Partizip formu *nahhant-* daha çok tanrı korkusu, saygı veya saygıyla korkmak manasında, dini bağlamda kullanılmıştır²⁸².

---

²⁷⁶ CHD L-N: 343a *naḥšaratt-*, *naḥšarant-* “fear, fright, respect, reverence, awe, fearsome quality, fearsomeness, frightfulness, (deified) Fear”; HW: 146b *naḥšaratt-* “Furcht, Ehrfurcht”; HHw: 109 *nahsaratt-* “Angst, Furcht (auch vergöttlicht), Ehrfurcht, Furchtsamkeit”; HED N: 9 *nahsar(r)att-* “fear, dread, awe, reverence, respect, fearsomeness, awesomeness, aura, nimbus, (personified) Fear, fearsome qualities”; MHH: 467a *naḥšarat-/naḥšarant-* “korku, ürkeklik, saygı”; EDHIL: 591 *naḥšaratt-* “fear, fright, respect, reverence, awe, frightfulness”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *naḥšaratt-/našarant-* “fear, respect”; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376 *naḥšaratt-* “fear, fright”.

²⁷⁷ CHD L-N: 338b; EDHIL: 591.

²⁷⁸ Y. Cohen, “The Ugu-mu Fragment from Ḫattuša/Boğazköy KBo 13.2”, *JNES* 2012, s. 1-12.

²⁷⁹ T. S. Scheucher, 2012, s. 696 vd.; Y. Cohen, 2012, s. 1-12; G. Torri, F. Barsacchi, 2018, s. 7; CTH 309 Sözlük Listesi Fragmanları KBo 13.2 öy. 5’ [*ME-LÁM-MU*] [*PU*]-*LU-UḪ-TI* “my [fe]ar” *na-aḥ-ša-ra-az* “fear, awe” 8’ [*ME-LÁM-MU*] [*ME-L*]-*Ī-ĪM-MU* “awesome radiance” *na-aḥ-ša-ra-az* “fear, awe”; ayrıca bkz. A.L. Oppenheim, “Akkadian *pul(u)ḫ(t)u* and *melammu*”, *JAOS* 1943, s. 31-34.; CAD P: 503b vd.; R.T. Hallock, B. Landsberger, *Materialien zum sumerischen Lexikon* 3, 1955, s. 64 CTH 299 S^a KBo 1.52 13 [...*ḪU-UŠ*] *PAL-ḪU na-aḥ-ša-ra-az*; ayrıca bkz. J. Wende, 2023, s. 150-170.

²⁸⁰ CHD L-N: 346b.

²⁸¹ CHD L-N: 346b; A. Garrett, “Hittite Enclitic Subjects and Transitive Verbs”, *JCS* 1990, s. 227-242; HED N: 3.

²⁸² E. Neu, 1970, s. 46; HED N: 5.

naḥḥ- fiili köken olarak *nakki-* “ağır” sözcüğüne ve **nek-* köküne bağlanmak istenmektedir²⁸³. Aynı zamanda çivi yazısı Luvice’si’ndeki *naḥḥuḥa-* “bir şey ile ilgilenmek” ve *naḥḥuḥašša/i-* “korkunç” sözcükleri ile etimolojik bağlantısından da söz edilebilir²⁸⁴. İbranice’de bulunan *naḥšir* “kan banyosu” anlamına gelen sözcüğün **naḥšar-* “korku” sözcüğünden geldiği ve *naḥšir*’in Hititçe’den ödünç bir kelime olduğu yapılan değerlendirmeler arasındadır²⁸⁵. *naḥšariya-*’nın oluşumuna dair ise **naḥšar-* kökünden denominativ fiil yapıldığı düşünülmektedir²⁸⁶. *naḥšaratt-* sözcüğünün oluşumuyla ilgili *naḥšariya-* kökünden değil, *dušgarai* gibi olası bir **naḥšarai-* fiilinden oluşturulduğu önerilmiştir²⁸⁷.

Anlamsal yönden değerlendirildiğinde sözcük “korkmak > saygılı olmak > mütevazı / asil olmak” şeklinde gelişim göstermektedir²⁸⁸. Bu sözcüğün saygıyı ifade eden anlamı olmadan basit anlamda korkmak duygusu *ḡerite-* ile ifade edilmektedir. Ancak, örneğin düşmanlardan korkmak, ürkmek yine *naḥḥ-* fiili ile ifade edilir²⁸⁹. Akadca’da korku ve saygı iki ayrı sözcükle ifade edilmişken²⁹⁰ Hititçe’de sadece

---

²⁸³ W. Petersen, “Hittite ḥ and Saussure’s Doctrine of the Long Vowels”, **JAOS** 1939, s. 175-199.

²⁸⁴ EDHIL: 592.

²⁸⁵ C. Rabin, “Hittite words in Hebrew” **Or NS** 1963, s. 113-139.

²⁸⁶ E. Neu, 1968, s. 120 dn. 1; D.M. Weeks, 1985, s. 230; EHS: 508; HEG N: 251.

²⁸⁷ HED N: 12.

²⁸⁸ EDHIL: 592; N. Oettinger, 1979, s. 411 vd.; D.M. Weeks, 1985, s. 3230 vd.; ayrıca bkz. A. Götze, H. Pedersen, 1934, s. 61.

²⁸⁹ E. Neu, 1970, s. 46 dn. 12.

²⁹⁰ A.L. Oppenheim, 1943, s. 31-34.

naḥḥṣariya-/naḥḥ- her iki anlam için de kullanılmıştır²⁹¹. *naḥṣaratt-* “korku” duygusunun yarı sinonimi olabilecek kelime *ṽeritema-*’dır²⁹². *naḥṣaratt-* ve *ṽeritema-* genellikle birlikte geçen isim çiftidir ve sıralamaları *ṽeritema- naḥṣaratt-* şeklinde de değişebilir. *ṽeritema-* fiili sadece korkuyu ifade ediyorken *naḥḥ-* tanrısal bir huşu, saygı ve korkuyu tanımlar²⁹³. Bu ikili kullanım Hattice metinde *tauṽa tupi* ya da *tupi tauṽa* şeklinde geçmektedir²⁹⁴ ve Sanskritçe’de buna *Dual-Dvandva* denir²⁹⁵.

2.5.2. Geçtiği Metin Yerleri

naḥḥ-

Prs. Sg. 1 *na-aḥ-mi* KBo 5.6 III 15, KUB 14.3 II 26, KBo 43.52 IV 12, KUB 5.1 I 100, KUB 8.65 I 22’.

Prs. Sg. 2 *na-aḥ-ti* KUB 1.1 I 38, KBo 3.6+ABoT 1.62 I 33, KBo 22.80 Sağ Kol. 2’; KUB 36.18 II 15’, KBo 20.60 V? 4’, 10’, KUB 34.116 V 14’, 21’, KUB 15.18 II 9’, KBo 15.52 V 14, 21.

Prs. Sg. 3 *ḥUŠ-ḥi* KUB 5.1 IV 71; KUB 1.16+KUB 40.65 II 25; Prs. Sg. 3 *na-a-ḥi* KUB 49.3 II 3, KBo 3.34 III 3.

Prs. Pl. 1 *na-a-ḥu-e-ni* KBo 27.203 II 5; *na-a-ḥu-u-e-ni* KBo 27.203 II 9; *na-ḥu-u-e-ni* KUB 52.75 ay. 20’; *ḥUŠ-u-e-ni* KUB 22.1 öy. 11.

Prs. Pl. 2 *na-aḥ-te[-ni]* KBo 10.47c IV 10’; *na-aḥ-te-e-ni* KUB 8.51 II 15.

---

²⁹¹ A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376.

²⁹² HEG N: 250; ibid.

²⁹³ HED N: 12 vd.

²⁹⁴ HED N: 12; HHw: 109 *naḥṣaratteṣ ṽeritemaṣ* “Angst und Schrecken”.

²⁹⁵ HED N: 12; HEG N: 250.

Prt. Sg. 1 *na-a-ḫu-un* KUB 13.35 II 33, KBo 16.59 Sol Kol. 3, KUB 48.125 II 9, IBoT 2.112 öy. 3, KUB 31.66 II 12'; KUB 43.50 +KUB 12.27 öy. 3, KUB 47.89 II 13', KUB 48.125 II² 9'; *na-aḫ-ḫu-un* KUB 33.120 II 24, KBo 4.2 III 42; KUB 33.120 II 24, KUB 21.1 I 52', KUB 14.3 II 3; KUB 31.101 21, KBo 4.4 I 9.

Prt. Sg. 3 *na-aḫ-ta* KBo 3.34 I 25, KBo 5.6 I 30, KBo 3.6 IV 16, KUB 1.1 IV 56, KUB 1.8 IV 34', KUB 14.3 II 8, KUB 33.52 II 7; KUB 33.55 II 14'; KUB 33.56 I/II? 1, KUB 33.108 II 13', KBo 13.146 II 23'; KUB 28.4 I 30, 31, Fragment Jerusalem 4'; *na-a-aḫ-ta* KBo 43.4 II 7'; *na-aḫ-da* KBo 48.1 II 5'.

Imp. Sg. 2 *na-a-ḫi* KUB 30.36 II 8; KUB 33.115 II 4', 8'; KUB 33.24 I 43; KBo 21.103 ay. 30'; KUB 36.18 II 16'; KBo 52.25 III² 5'; KUB 60.75 3'; KUB 30.33 I 15; KBo 13.131 II 14'; KUB 36.71 + KUB 33.27 I 33'; HFAC 27 2'; KBo 21.90 ay. 52; KBo 21.90 54; KBo 51.253 3'; *na-ḫi* KBo 21.103 ay. 28', 30'; KBo 21.155 + KBo 21.103 ay. 28'; *na-a-aḫ-ḫi* KBo 23.19 9'.

Med. Prt. Pl. 3 *na-aḫ-ḫa-an-ta-at* KBo 50.16 ay.² 4.

naḫuuar

Gen. *na-aḫ-ḫu-u-ua-aš* KBo 3.6 IV 15; *na-a-ḫu-u-ua-aš* KBo 18.69 öy.² 5', KUB 1.8 IV 34', KUB 1.1 IV 55.

naḫant-

Nom. Sg. c. *na-aḫ-ḫa-an-za* KUB 26.9 I 3, KUB 57.19 7', KBo 50.264 ay. 8', KBo 13.58 III 27', KBo 3.6 + KUB 19.70 IV 48, KUB 1.1 IV 89, KBo 12.38 II 3', KBo 3.29 I 18', 21', KBo 8.41 öy. 7', KBo 5.6 III 33, KUB 24.3 I 23', KUB 24.3 II 55', KUB 24.4 ay. 10, KBo 55.11 I 12', KUB 43.68 + KUB 36.91 öy. 7', KUB 43.68 öy. 13'; KBo 50.289 8', KUB 43.76 4', KBo 31.144 ay. 15', KBo 51.47 ay.² 8'; KBo 57.80 6'; *na-aḫ-ḫa-a-an-za* KBo 55.27 öy. 5'.

Nom.-Akk. Sg. n. *na-aḥ-ḥa-a-an* KUB 1.1 I 8, KUB 13.3 IV 38', KUB 36.118 13', KBo 3.7 IV 27', KUB 17.6 IV 22, KBo 43.316 10', KBo 56.46 3', KUB 33.115 III 17'.

Nom. Pl. c. *na-aḥ-ḥa-an-te-eš* KUB 1.16 III 50, KUB 11.1 IV 7', KUB 31.86 IV 6, KUB 13.2 III 21, KBo 50.276b 2', KUB 13.4 I 38', II 24', 29', III 43, 44, 57; KUB 13.5 II 33, 37, II 14', 15'; KBo 69.82 II 3'; KUB 13.19 + KUB 13.6 III 9'; KUB 13.6 II 16', 20', KUB 31.92 I 7', KUB 13.17 + KUB 13.6 III 34'/10', KUB 31.93 II 2', 6'; KUB 13.3 III 22, 37, KBo 51.5 Sağ Kol. 4', KUB 40.73 I² 7', KUB 31.95+KUB 13.5 III 28'/57', KBo 50.289 7', KUB 24.2 ay. 5', KBo 58.10+KUB 24.1 II 12, KBo 58.10+KUB 24.1 III 20', KUB 17.21 + KBo 51.16 IV 5, 22', KUB 17.29 II 8, KBo 49.167 öy. 2', 3'.

naḥešk-

Prs. Sg. 1 [*na*]-*aḥ-ḥe-eš¹-ki-mi* KUB 14.3 II 29.

Prs. Sg. 2 *na-a-ḥi-eš-ki-ši* KUB 8.79 öy. 9'.

naḥšariya-

Prs. Sg. 1 *na-aḥ-šar-ya-mi* Bo 5539 4'.

Prs. Sg. 3 *na-aḥ-ša-ri-ya-a[z-]zi* KUB 19.54 I 10.

Prs. Sg. 2. [*na-aḥ-ša-r*]*i²-<ya->at-ti* KBo 3.21 II 21.

Prs. Pl. 3 *na-aḥ-ša-ri-ya-an-zi* KBo 5.6 III 6; *na-aḥ-šar-ya-an-zi* KUB 24.6 ay. 8.

Prt. Pl. 2 *na-aḥ-šar-ri-ya-at-ten* KBo 14.12 IV 9.

Med. Prs. Sg. 3 *na-aḥ-šar-ri-ya-an-da-ri* KBo 5.6 II 6.

Med. Prt. Sg. 1 *na-aḥ-šar-i-ya-aḥ-ḥa-at* KUB 33.120 II 56.

Med. Prt. Sg. 3 *na-aḥ-ša-ri-ya-ta-ti* KBo 3.1 I 34; *na-aḥ-ša-ri-ya-at-ta-at* KUB 12.60 I 12; *na-aḥ-šar-r[i-ya-at-ta-at]* KBo 16.1 IV 23; KBo 3.4 II 68.

Med. Prt. Pl. 3 *na-aḥ-ša-ri-an-ta-ti* KUB 36.100 ay. 4; *na-aḥ-ša-ri-ya-an-da-ti* KBo 4.4 IV 31; *na-aḥ-šar-ri-ya-an-ta-at* KUB 19.13 I 49', KBo 5.13 I 10; *na-aḥ-ša-ri-ya-an-ta-at* KUB 14.8 öy. 20, KUB 19.22 7, KUB 14.11 II 10.

naḥšariyant-

na-aḥ-ša-ri-ya-an-za KUB 56.19 II 24.

naḥšarišk-

Supinum *na-aḥ-šar-ri-iš-ki-u-an* KUB 6.45 III 56, KBo 53.12 2'; *na-aḥ-ša-ri-iš-ku-u-ya-an* KUB 6.46 IV 25.

naḥšariyauant-

na-aḥ-ša-ri-ya-ya-an-za KBo 3.21 II 17.

naḥšarnu-

Prs. Sg. 2 [*n*] *a-aḥ-šar-nu-ši* KBo 45.205 4', 5', KUB 19.29 IV 16.

Prt. Sg. 2/3 *na-aḥ-šar-nu-ut* KUB 19.20 IV 10.

Prt. Sg. 3 *na-aḥ-šar-nu-ut* KUB 19.29 IV 7.

naḥšarnušk-

Prt. Pl. 3 *na-aḥ-šar-nu-uš¹-ki<-ir>* KUB 60.157 III 7.

naḥšaratt-

Nom. Sg. c. *na-aḥ-ša-ra-az* KUB 31.86 IV 4, IBoT 1.36 I 59, KBo 13.2 öy. 5', 8', IBoT 1.36 I 59, KUB 31.90 III 6, KUB 28.4 II 14, 21, KBo 18.133 öy. 11, KUB 24.3 + KUB 31.144 I 27', KBo 1.52 13; *na-aḥ-šar-ra-az* KUB 13.2 III 20, KBo 13.12 9'; *na-aḥ-šar-az* KUB 13.2 II 36, 37; *na-aḥ-ša-ra-za* KUB 24.1 II 17, KUB 33.102 II 10, KUB 33.93 II 22, KUB 33.98 II 8.

Akk. Sg. c. *na-aḥ-ša-ra-at-ta-an* KUB 13.4 III 58, KUB 13.5 III 29', KBo 12.118 ay.[?] 16', KUB 13.19 + KUB 13.6 III 1'/10', KUB 29.1 I 8, KUB 29.1 II 34, KBo 51.16 I 7', KUB 17.21 I 4', 9', 20'; VBoT 120 (FHL 23) 17; KBo 12.85 III 47; KBo 12.118 ay.[?] 18'; KUB 58.112 öy.[?] 5'; KBo 8.37 I 14'; *na-aḥ-šar-ra-ta-an* KUB 5.1 III 56, KUB 60.157 II 10', KUB 60.157 III 18; *na-aḥ-šar-an-ta-an* KUB 33.120 I 41; *na-aḥ-šar-at-ta<-an>* Bo 2490 II 10.

Gen. Sg. *na-aḥ-ša-ra-at-ta-aš* Bo 2567a I 10'.

Dat.-Lok. Sg. *na-aḥ-ša-ra-at-ti* KBo 13.245 IV 15, KBo 12.74 9; KBo 43.163 9'; [*n*]a-*aḥ-šar-ra-at-ti* KBo 3.4 IV 13.

Abl. Sg. *na-aḥ-ša-ra-ta-za* KUB 44.50 II 16.

Nom. Pl. c. *na-aḥ-ša-ra-at-te-eš* KUB 31.127 I 60, KUB 36.75+ CHDS 2.82 Bo 9628 + CHDS 2.108 Bo 9659 II 1', KBo 32.108 5', KBo 52.13 II 2'.

Akk. Pl. c. [*na-a*]ḥ-*ša-ra-ad-du-uš* KUB 28.4 II 28, KUB 28.5 III 10'; *na-aḥ-šar-ad-du-uš*, KUB 33.87 I 34'.

Gen. Sg. / Gen. Pl. / Dat.-Lok. Pl. *na-aḥ-šar-at-ta-aš* KBo 12.89 II 15.

Tanımlanamayan Formlar: *na-aḥ-h[a-...]*²⁹⁶ KBo 12.4 III 12'; *na-a[h-...]* KUB 26.79 IV 11; *na-a-ḥi[-...]* KUB 19.34 ay.[?] 11'; *na-aḥ-ḥi-iš[-...]* KBo 19.76 II 11'; *na-aḥ-šar-r[i-ya-...]* KUB 40.28 öy. 6'; *na-aḥ-ḥa-an[-...]* 248/w 10'; *na-aḥ-ḥa[-...]* KUB 13.27 öy. 8'; *na-aḥ-šar-x[...]* KUB 31.100 IV 8'; [...(-)n]a-*aḥ-ta* KBo 50.84 öy. 5'; *na-aḥ-x[...]* KBo 32.202 öy. 8'; *na-a-aḥ[-...]* KBo 60.16 Kol 4'; *na-a[h-...]* KUB 17.8 I 50'; *na-aḥ-ḥ[a-...]* KUB 21.17 II 33, 39; *na-aḥ-š[a-...]* KUB 7.13 I 29'; *na-aḥ-š[a-ra-...]* IBoT 4.326 öy. 6'; *na-a[h-...]* KBo 64.259 7'; *na-aḥ-x[...]* KBo 64.288 5'; [...n]a^{??}-

---

²⁹⁶ I. Hoffmann, *Der Erlass Telipinus*, 1984, s. 34 *na-eš-ḥu-u[t]* olarak tamamlamıştır.

aḫ[-...] KBo 63.259 1'; *na-aḫ-ḫa-a*[-...] KBo 64.261 3'; *na-aḫ-x*[-...] KBo 57.276 4';
na-a-aḫ[-...] KBo 9.137 II 17'; *na-a-ḫu-ya*[-...] KBo 56.55 ay. 22'; [...-]*na-aḫ-ḫa*[-
...] ²⁹⁷ KBo 54.185 7'; *na-aḫ-šar-nu-ut*(-)... KBo 18.31 Sol Ken. 5; [*na*]-*aḫ-ša-ri-ya-*
da-za-ká[n ...] VS NF 12.100 III 11'.

2.5.3. Metinler

2.5.3.1. CTH 8 Saray Kronikleri

KBo 3.34²⁹⁸ (İmp.)

öy.I

24 ^{URU}*Ḫa-aš-šu-i* ^{mŠa}*-an-da-aš* DUMU 24 Haššu kentinde Hurmalı Šanda saray
É.GAL LÚ ^U[^{RU}]*ḪU-UR-MA e-eš-ta ḫur-* görevlisi idi. Ve Hurriler'den
la-aš-ša 25 **korktu** ve efendisine gitti/kaçtı.
25 *na-aḫ-ta nu eš-ḫe pí-en-ni-iš A-BI* Kr[al]ın babası (onu) çağırdı ve onu
LU[GAL] *IŠ-PUR ša-an ku-uk-ku-ri-eš-* keserek parçalara ayırdılar.
ki-ir

---

²⁹⁷ D. Groddek, **Hethitische Texte in Transkription KBo 54**, 2010b, s. 127 7' [...-]*na-aḫ-ḫa*[-
da...] şeklinde tamamlamıştır.

²⁹⁸ Trans. ve çev. için bkz. A. Gilan, **Formen und Inhalte althethitischer historischer Literatur**, 2015,
s. 119.

2.5.3.2. CTH 6 I. Hattušili'nin Vasiyetnamesi

KUB 1.16+KUB 40.65²⁹⁹ (İmp.)

öy.II

- 20 [a]n-na-aš-ši-iš MUŠ-aš nu ú-iz[-zi 20 Onun annesi yılandır. Ve (o) gelir/şöyle
ŠA AMA-ŠU ŠEŠ^{MEŠ}-ŠU NIN^{MEŠ}-ŠU-ya] olur, [annesinin, erkek kardeşlerinin ve kız
21 [u]d-da-a-ar iš-ta-ma-aš-ki[-iz-zi na- kardeşlerinin]
aš-ta^(?) ma-ni-in-ku-ya-aḫ-ḫi] 21 sözlerini sürekli dinle[yecek sonra o
22 [ka]t-ta-ya-a-tar ša-an-ḫi-eš-ki[-u-an- yaklaşacak],
zi ma-ni-in-ku-ya-aḫ-ḫi ERÍN^{MEŠ} 22-23 [in]tikam alm[ak için yaklaşacak].
LÚ.MEŠ^{DUGUD ARAD}^{MEŠ}-ya] Kr[al]ın yanında yer alan [askerlere,
23 L[UG]AL-ša-an ku-i-e-eš ki-i-ya-an[- önemli kişilere ve hizmetkarlara] yemin
ta li-ik-zi ka-a-ša-ya LUGAL-i še-ir ak- edecek: “[İşte (bakın)! Onlar kral
ki-eš-kán-zi] yüzünden ölüyorlar].
24 nu-ša-pa ú-iz-zi zi-in[-na-i nu e-eš- 24 Ve şöyle olacak, o (onları) bitirecek ve
ḫar^{HLA(?)}...] kanları(nı)...]
25 i-iš-šu-ya-an da-a-i nu [Ú-UL na-aḫ- 25 dökmeye başlayacak. Ve o
zi] [korkmayacak]”!

ay.III

- 49 ... šu-me-ša 49 ... Siz
50 [DINGIR^{MEŠ}-aš-za u]d-da-a-ni-i na- 50 [tanrılar] konusunda da **saygılı** olunuz!
aḫ-ḫa-an-te-eš e-eš-ten ... ...

²⁹⁹ Trans. ve çev. için bkz. F. Sommer, A. Falkenstein, 1938, s. 3 vd.; S. Alp, 2000, s. 68 vd.

2.5.3.3. CTH 377 II. Muršili'nin Telipinu'ya Duası

KBo 58.10+KUB 24.1³⁰⁰ (İmp.)

öy.II

11 [MUNUS.LUGAL-*aš-ša* GÉME-KA] 11-12 [Ḫatti ülkesinde kraliçe, kadın
Ú DUMU^{MEŠ}.LUGAL AR[AD^{MEŠ}-KA] kölen] ve prensler hizmerkar[ların]

12 [*I-NA* KUR^{URU}Ḫa-at-ti-pá]t [*na-ah-* [saygılıdırlar]. Ve

ha-an-te-eš nu tu-el]

13 [ŠA^DTe-li-p]i-nu ḫ[i-im-mu-uš] 13 [Telip]inu, [senin vekil/koplayalarını
SÍSKUR^{HLA} EZEN^HIA ritüel (ve) bayramla]rı

14 [*i-ya-u-ua-an-z*]i ša-ra-a [ti-it-ta-nu- 14 [yerine getir]mek için [koyuyorlar].

uš-ká]n-z[i]

15 [Ve sana h]er şeyi kutsal ve [temiz

15 [*nu-ut-ta ḫ]u-u-ma-an šu-up-p[i pár-* v]eriyorlar.

ku-i p]i-iš-kán-zi

16 [*nam-ma-aš-ša*]-an É.DINGIR^{LIM}-K[A 16 [Ayrıca se]nin tapınağına, [ritonla]rına

BI-IB-R]I^{HLA}-KA

17 [kadehlerine], gereçlerine **saygı**

17 [GAL^{HLA}-KA] Ú-NU-TE^{MEŠ}-KA *na-* **duyulur**/kuruludur.

ah-ša-ra-za ti-ya-an-za

ay.III

18' *nu* KUR.KUR^{HLA} LÚKÚR *ku-e šu-ul-*

18' Ve saldırgan/kavgacı ve isyankar

³⁰⁰ Trans. ve çev. için bkz. I. Singer, 2002b, s. 54 vd.; A. Kassiann, I. Yakubovich, 2007, s. 423-454.

la-an-ta düşman ülkeleri

19' *ḫar-šal-la-an-ta ku-e-eš-kán tu-uk A-* 19' sen Telipinu'ya

NA^DTe-li-pí-nu 20' ve Ḫatti tanrılarına

20' *Ù A-NA DINGIR^{MEŠ} URU^{URU}Ha-at-ti UL* **saygısızdırlar/saygı göstermezler.**

na-aḫ-ḫa-an-te-eš 21' Fakat kimler sizin tapınaklarınızı

21' *ku-e-da-aš-ma-az šu-me-en-za-an* 22' tamamen yakmak istiyorlar?

É^{HIA} DINGIR^{MEŠ}-KU-NU

22' *ar-ḫa ya-ar-nu-um-ma-an-zi i-la-li-*

iš-kán-zi

2.5.3.4. CTH 373 Kantuzili'nin Güneş Tanrısı'na Duası

KUB 30.10³⁰¹ (OH)

öy.

29' [*nu-mu na-aḫ-ša-ra-at-ta-an ta-a*]š- 29' [Ve] Tanrım sen [bana] devamlı

nu-mar-ra a-ap-pa zi-ik-pát am-me-el [saygı/huşu] ve güç ver!

DINGIR-YA pí-iš-ki

---

³⁰¹ Trans. ve çev. için bkz. R. Lebrun, 1980, s. 111 vd.; J. V. García Trabazo, 2002, s. 276 vd.; I. Singer, 2002b, s. 31 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 373 (2015sq.); D. Schwemer, 2015, s. 349-393; N. Baş, Y. Arıkan, 2023, s. 1296-1308.

2.5.3.5. CTH 376 Muršili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası

KUB 24.3 + KUB 31.144³⁰² (İmp.)

öy.I

22' ...*nu-ut-ták-kán* ^m*Mur-ši-* 22-23 ... Ve (sadece) Hatti ülkesinde
DINGIR^{LIM}-*iš* LUGAL-*uš* ARAD-KA kölen Muršili sana **saygılı(dır)** ...

23' *I-NA* KUR ^{URU}KÜ.BABBAR-*ti-pát*
na-aḫ-ḫa-an-za ...

öy.I

26' ... *nam-ma-aš-ša-an* É.DINGIR^{LIM}- 26 ... Ayrıca tapınağında gümüş (ve) altını

KA A-NA KÜ.BABBAR GUŠKIN

27 **saygıyla** yerleştirirler ve

27' ***na-aḫ-ša-ra-az*** *ti-ya-an-za nu ma-ni-*
in-ku-ṽa-an

28 hiç kimse (onların) yakınında durmaz.

28' *Ú-UL* *ku-iš-ki ti-ya-az-zi*

öy.II³⁰³

61' *nu A-NA* DINGIR^{MEŠ} *ku-iš kar-pí-iš*
kar-tim-mi-ya-az

61' Ve tanrılarda her kim öfke, kızgınlığa
(sebepten olursa),

62' *ku-iš* DINGIR^{MEŠ}-*na-aš* *Ú-UL* ***na-***
aḫ-ḫa-an-za na-aš-ta *l[e-e]*

62' her kim tanrılara **huşu/saygı**

³⁰² Trans ve çev. için bkz. I. Singer, 2002b, s. 51; ; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 376.1 (2016sqq.).

³⁰³ Trans. ve çev. için bkz. Ibid., s. 51 vd.; J. V. García Trabazo, 2002, s. 292 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 376.1 (2016sqq.).

63' *a-aš-ša-u-e-eš i-da-a-la-u-ya-aš an-* göster[mez]se

da har-kán-zi

63' iyiler (ve) kötüler bir tutulmasın!

2.5.3.6. CTH 81 III. Hattušili'nin Apologyası

KUB 1.1³⁰⁴ + KUB 19.71 (İmp.)

öy.I

5 *ŠA* ^D*IŠTAR pa-ra-a ha-an-da-an-da-tar*
me-ma-aḫ-ḫi

5 Tanrıça *Ištar*'ın kudretini/gücünü söyleyeceğim.

6 *na-at DUMU.NAM.LÚ.ULU.LU-aš iš-*
ta-ma-aš-du nu :zi-la-du-ya

6 Ve onu insanoğlu dinlesin! Gelecekte

7 *ŠA* ^D*UTUŠI* *DUMU-ŠU*
DUMU.DUMU-ŠU NUMUN ^D*UTUŠI*
DINGIR^{MEŠ}*-aš-kán iš-tar-na*

7 Güneşimin oğlu, Güneşimin torunu (ve) Güneşimin soyu tanrılar arasında

8 *A-NA* ^D*IŠTAR na-aḫ-ḫa-a-an e-eš-du*

8 Tanrıça *Ištar*'a **saygılı** olsun!

öy.I

33 [(*nu-m*)]*u* ^m*XXX-DU-aš DUMU* ^m*Zi-*
da-a nam-ma-ya da-ma-a-uš UKU[(^{MEŠ}-
uš)]

33 Zida'nın oğlu Arma-Tarḫunta ve diğer insanlar bana tekrar

34 [(*ú-ya-*)]*a-i ti-iš-ki-u-ya-an* [(*ti-*)]*i-e-*
er nu[(*-mu-ká*)]*n ḫu-u-ḫ*[(*a-ap-pí-ir*)]

34 kötülük yapmaya/zarar vermeye

---

³⁰⁴ Trans. ve çev. için bkz. H. Otten, 1981, s. 4 vd.; F. Imparati, 1995, s. 143-158., s. 143-158; T. van den Hout, 2003, s. 200; S. Alp, 2000, s. 134 vd.; N. Aslantürk, **Hitit Belgelerinde Hurri Tanrıları ve Onların Kültleri**, 2003, s. 562.

35	<i>nu-m[(u :a)]r-pa-ša-at-ta-x</i> [<i>nu-(mu</i>	başladılar ve bana kötü davrandılar.
	<i>ŠEŠ-YA^mNI)]R.GÁ[(L)]</i>	35 (Durum) benim için kötüye gitti.
36	<i>A-NA^{GIŠ}UMBIN</i> [(<i>lam-</i>)] <i>ni-ya-at</i>	Kardeşim Muḫatalli beni
	<i>^DIŠTAR-ma-mu</i> <i>GAŠAN-YA Û-a[(t)]</i>	36 tekerleğe (mahkemeye) çağırdı/tayin
37	<i>nu-mu Û-it ki-i me-mi-iš-ta</i>	etti. Hanımefendim <i>Ištar</i> bana rüyada
	<i>DINGIR^{LIM}-ni-ya-at-ta</i>	göründü
38	<i>am-mu-uk tar-na-aḫ-ḫi nu-ya le-e na-</i>	37 ve bana rüya ile şunu söyledi: “Ben
	<i>aḫ-ti</i>	seni (bir) tanrıya bırakacağım, korkma! ”
ay.IV		
55	[(<i>Ú-UL ku-</i>)] <i>e-da-ni-ik-ki</i> [(<i>up-</i>)] <i>pí-ir</i>	55 Hiç kimseye göndermediler, benden
	<i>na-a-ḫu-u-ya-aš-ma-mu ku-iš</i> LUGAL-	korkan ise kral
	<i>uš</i>	56 olandı ve o benden korktu . Bana
56	[(<i>e-eš-ta</i>)] <i>na-aš-mu-kán na-aḫ-ta ku-</i>	(karşı) düşman olanları
	<i>ru-ur^[HI]A-ma-mu ku-e e-eš-ta</i>	57 onları yendim/bastırdım ...
57	[(<i>na-at-za tar-</i>)] <i>aḫ-ḫu-un ...</i>	
ay.IV		
86	<i>ku-iš-ša-kán :zi-la-du-ya</i> DUMU-ŠU	86-87 Gelecekte kim Ḫattušili’nin (ve)
	DUMU.DUMU-ŠU ŠÀ.BAL.BAL	Puduḫepa’nın oğlu, torunu, nesli (olarak)
87	[...] <i>zi-la-du-ya ŠA^mḪa-at-tu-ši-li</i>	tahta çıkarsa
	<i>^fPu-du-ḫé-pa ša-ra-a</i>	88 ve o Tanrıların içinde Šamuḫa kenti
88	<i>iš-pár-za-zi na-aš-kán ŠÀ</i> DINGIR ^{MEŠ}	<i>Ištar</i> ’ına
	<i>A-NA^DIŠTAR^{URU}Ša-mu[(-ḫa)]</i>	89 saygılı olsun!
89	<i>na-aḫ-ḫa-an-za e-eš-du</i>	

2.5.3.7. CTH 381 II. Muḫattalli'nin Tanrılar Topluluğuna Duası

KUB 6.45 + KUB 30.14³⁰⁵ (İmp.)

ay.III

54 *nu ú-ḫa-an-zi zi-la-ti-ya* DUMU-YA 54 Ve gelecekte şöyle olacak: oğlum,
DUMU.DUMU-YA LUGAL^{MEŠ} torunum, krallar, kraliçeler
MUNUS.LUGAL^{MEŠ} 55 Ḫatti ülkesinin prensleri ve beyleri
55 *ŠA URUḪa-at-ti* DUMU^{MEŠ}.LUGAL *piḫaššaši* Fırtına Tanrısı'na,
BE-LU^{MEŠ}-ya A-NA DU pi-ḫa-aš-ša-aš-ši 56 efendime sürekli **huşu/saygı**
56 EN-YA *na-aḫ-šar-ri-iš-ke-u-an ti-ya-* gösterecekler.
an-zi

2.5.3.8. CTH 375 I. Arnuḫanda ve Ašmunikal'in Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na

Duaları

KUB 17.21 + KBo 51.16³⁰⁶ (OH)

ay.IV

5 *nu ú-e-eš* DINGIR^{MEŠ}-*aš ku-it na-* 5 Biz tanrılara **saygılı** olduğumuzdan
[aḫ-ḫa-an-t]e-eš nu DINGIR^{MEŠ!}-*aš A-* tanrılarının bayramları ile
NA EZEN⁴^{HLA}

6 EGIR-*an-pát ar-ḫa-aš-ta* [KUR 6 ilgileniyoruz. Fakat Nerik ülkesini

---

³⁰⁵ Trans. ve çev. için bkz. I. Singer, 1996, s. 23 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 381 (2015sqq.).

³⁰⁶ Trans. ve çev. için bkz. N. Özdemir, **Hititçe Çiviyazılı Kaynaklara Göre Kraliçe Ašmunikal**, 2018, s. 154 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 375.1 (2015sqq.).

^{URU}Ne]ri-ig-ga-ma-az

- 7 LÚ^{MEŠ} ^{URU}Ga-aš-ga ku-it da-a-an 7 Kaşkalar aldıklarından fakat biz (şimdi)
har-kán-zi ú-e-ša 8 Ne[r]ik Kenti [Fır]tına Tanrısı'na ve Nerik
8 A-N[A] ^{DIM?} ^{URU}Ne-ri-ik Û A-NA kenti (nin diğer) tanrılarına
DINGIR^{MEŠ} ^{URU}Ne-ri-ik 9 kurban[ları] Hattuşa kentinden Hakmiş
9 SÍS[KUR^{HIA} ^{UR}]UHa-at-tu-ša-az kentine
^{URU}Ha-ak-mi-iš-ši 10 gön[deri]yoruz...
10 up-pí-[iš-ga-u]-e-ni

2.5.3.9. CTH 261 I. Arnuanda'nın Sınır Beylerine Talimatları

KUB 13.2³⁰⁷ (İmp.)

ay.III

- 18 ... I-NA É EZEN₄-ya le-e ku-iš-ki ni- 18 ... Hiç kimse bayram evini rahatsız
ni-ik-zi etmesin!
19 nam-ma-aš-ša-an A-NA 19 Ayrıca rahiplere, tapınak
LÚ^{MEŠ}SANGA LÚ^{MEŠ}UM-MI-YA-NU^{TUM} personellerine/sanatkarlara, merhemli
LÚ^{MEŠ}GUDU₁₂ rahiplere
20 MUNUS^{MEŠ}AMA.DINGIR^{LIM} na-aḫ- 20 tanrı analarına saygılı olsun/saygı
šar-ra-az ki-it-ta-ru LÚ^{MEŠ}SANGA göstereyim! Rahipler, merhemli rahipler
LÚ^{MEŠ}GUDU₁₂ 21 ve (tanrı) anaları (da) tanrılara saygılı
21 MUNUS^{MEŠ}AMA-ya A-NA DINGIR^{MEŠ} olsunlar!

---

³⁰⁷ Trans. ve çev. için bkz. E., von Schuler, *Hethitische Dienstanweisungen für höhere Hof- und Staatsbeamte. Ein Beitrag zum antiken Recht Kleinasiens*, 1957, s. 47; J.L. Miller, 2013, s. 228 vd.

na-aḥ-ḥa-an-te-eš a-ša-an-du ...

Saray kronikleri metninde bahsi geçen korku insana özgü olan korkuyu tarif eder ve Hürmalı Šanda'nın korkak bir kişiliğe sahip olduğunu anlatır. I. Hattušili'nin vasiyetnamesinde söz ettiği kan dökmekten korkmayan veliaht prens adayıdır. Aslında burada *naḥḥ-* sözcüğü “korkmak” anlamının yanı sıra “bir şeylerden çekinmek” manasına da gelebilir.

naḥḥ- fiilinin diğer bir anlamı “saygılı olmak, huşu duymak” çoğunlukla dua metinlerinde geçmektedir. Tanrılara karşı huşuyu ifade eden sözcük kral, kraliçe, hizmetkarlar vb. hemen herkesin saygısını belirtmektedir. Ancak düşman oldukları topluluklar ya da ülkeler tanrılara karşı bu huşu duygusundan yoksundurlar ve bazı dualarda onlar tanrılara şikayet edilmektedir. Hititler'in saygı gösterdikleri yalnızca tanrıların kendileri değil tanrılara ait çeşitli gereçler, kült eşyaları da kutsal kabul edilmekte, onlara da saygı gösterilmesi gerekmektedir. Kantuzili, duasında tanrıdan ona huşu vermesini diler. Bu, belki de onu tanrıya daha fazla yaklaştıracak ve hastalığının iyileşmesine sebep olacaktır.

2.5.3.10. CTH 372 Bir Ölümlünün Güneş Tanrısı'na Duası

KUB 31.127+ ABoT 44a + KUB 31.131³⁰⁸ (İmp.)

öy.I

58 ^DUTU-i šar-ku LUGAL-u-e ḥal-ḥal- 58 Güneş Tanrısı, güçlü/kudretli kral,
tu-u-ma-ri uk-tu-r[i] sonsuz köşe

59 iš-tar-na ar-ḥa i-ya-at-ta-ri ZAG-az- 59 arasında yürüyorsun/geçiyorsun, senin

---

³⁰⁸ Trans. ve çev. için bkz. I. Singer, 2002b, s. 37 vd; E. Rieken et al. (ed.), [hethiter.net/CTH 372](http://hethiter.net/CTH_372) (2015sq.); D. Schwemer, 2015, s. 349-393.

te-et

sağında

60 *na-aḫ-ša-ra-at-te-eš ḫu-i-ya-an-te-eš* 60 **korkular** koşuyorlar, solunda ise

GÜB-*la-az-ma-at-ta*

61 dehşetler koşuyorlar.

61 *ú-e-<ri->te-ma-aš ḫu-i-ya-an-te-eš*

Bu belgede kişileştirildiği düşünülen “korkular” ve “dehşetler” ifadeleri CTH 374 KUB 36.75 + CHDS 2.82 Bo 9628 + CHDS 2.108 Bo 9659 numaralı metinlerde de geçmektedir. Burada söz konusu dehşet ve korku duygularının kişileştirilmesinin dışında Güneş Tanrısı’nın korkusuzluğu vurgulanıyor olabilir. Hititler’in sahip olmak istemedikleri duygulardan olan korku ve dehşet tanrılar için istenmeyecek ya da çekinilecek duygular değildi. Ve onlar bu duyguları insanlara hissettirebilme gücüne sahip oldukları gibi bunları hissetmek zorunda kalacak varlıklar da değillerdi.

2.5.3.11. CTH 727 Gökten Düşen Ay Mitosu

KUB 28.4³⁰⁹ (İmp.)

öy.II

10 ^D[SIN-*aš-kán ne-pí-]*ša-az ma-uš-ta 10 Ay Tanrısı gök yüzünden düştü.

11 *na-aš-k[án še-er k]i-lam-ni ma-uš-ta* 11 Ve o kapı yapısının üzerine düştü.

12 *a-uš-t[a-ma-an-kán(?)] Ú-UL ku-iš-ki* 12 Fakat onu hiç kimse görmedi. Ve
nu-uš-ši^DU ḫé-e-un Fırtına Tanrısı

---

³⁰⁹ Trans. ve çev. için bkz. E. Laroche, “Textes mythologiques Hittites en transcription, Ire partie: Mythologie anatolienne” **RHA 1965b**, s. 61-178; J. V. García Trabazo, 2002, s. 260 vd.; H.A. Hoffner, 1998, s. 34 vd.; H.S. Schuster, **Die hattisch-hethitischen Bilinguen I. Einleitung, Texte und Kommentar Teil 1**, 1974, s. 381.

13 EGIR-an [tar-na-aš] *hé-e-ú-ša-aš-ši* 13 onun arkasından yağmur gönderdi. O,
EGIR-an tar-na-aš onun arkasından yağmurlar gönderdi.

14 e-ep-t[a-an **na**]-**aḫ-ša-ra-az** e-ep-ta- 14 Onu **korku** tuttu, onu endişe tuttu.
an ú-e[-ri-te-ma-aš]

öy.II

19 a-uš-ta-an ^DU-aš nu-uš-ši EGIR-an 19 Fırtına Tanrısı onu gördü, onun
hé-e-uš tar-na-aš hé-e-u-uš-ša-aš-ši arkasından yağmur gönderdi. O, onun

20 EGIR-an tar-na-aš *ḫu-u-ya-ta-aš-ša-* 20 arkasından yağmurlar gönderdi. O,
aš-ši EGIR-an tar-na-aš onun arkasından rüzgarlar gönderdi.

21 e-ep-ta-an **na-aḫ-ša-ra-az** e-ep-ta-an 21 Onu **korku** tuttu/sardı, onu endişe
ú-e-ri-te-ma-aš tuttu/sardı.

Gökten Düşen Ay mitosunda ise bir önceki metinden farklı ifadeler yer almaktadır. Korku ve dehşet/endişe Ay Tanrısı'nı tutar ve sanki bunlar Fırtına Tanrısı'nın gönderdiği yağmurlar ve rüzgarlarla ilişkili, Ay Tanrısı'nın istemediği olumsuz şeylerdir.

2.5.3.12. CTH 345 Ullikummi Şarkısı

KUB 33.87+ KUB 33.113 + KUB 36.12 (İmp.)

öy.I³¹⁰

32' [nam-m]a uš-ke-ez-zi u-ni-ya-an *ḫal-* 32' (Kim) [bundan s]onra oradaki kavgayı
lu-ya-in nu-ya ku-iš nam-ma görecek? Ve kim bundan sonra

---

³¹⁰ Trans. ve çev. için bkz. J. V. García Trabazo, 2002, s. 213 vd.; S. Ö. Savaş, 2003, s. 77-94; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/: CTH 345.I.2 (2009sqq.).

33' [za-a]h-ḥi-iš-ke-ez-zi nu-ya-ra-aš ku- 33'-34' (onunla) savařacak? Ve kim
iş nam-ma uř-ke-ez-zi bundan sonra oradaki **korkuları** görecek?"

34' [u-ni]-ya-aş **na-aḥ-şar-ad-du-uř** ... ...

KUB 33.102³¹¹ (İmp.)

öy.II

7 nu i-it A-NA ^DKu-mar-p[í me-mi k]u-ya- 7 Şimdi git! Kumarbi'ye söyle: "Niçin
at-ya 8 evin önüne ö[fke]li geldin?

8 É-ri IGI-an-da ka[r-tim-mi-y]a-u-ya-an- 9 Ve evi titreme tuttu (sarsıldı),
za ú-it hizmetçileri de

9 nu-ya É-ir kat-kat-te[-ma-aş e-]ep-ta 10 **korku** sardı/tuttu ...

SAG.GÉME.ARAD^{MES}-ya

10 **na-aḥ-şa-ra-za** e-e[p-ta ...

2.5.3.13. CTH 458 Tılsımlı Sözlere Ait Ritüel Fragmanları

KUB 60.157³¹² (OH)

öy.II

9' nu-ya ki-el an-tu-uḥ-şa-aş i-da-a-lu i- 9' Ve bu insanın kötü hastalığı, kötü
na-an i-da-a-[lu-un] 10' endişesi, **korkusu**,

10' ú-e-ri-te-ma-an **na-aḥ-řar-at-ta<** heyecanı/kaygısı/huzursuzluğu
an> la-aḥ-la-aḥ-hi[-ma-an]

³¹¹ Trans. ve çev. için bkz. Ibid., s. 188 vd.; G. Beckman, 2023, s. 171-196.

³¹² Trans. ve çev. için bkz. HEG T: 453; Y. Arıkan, 2000, s. 207-224; D. Groddek, 2006, s. 165 vd.

11' <i>tu-up-ra-an nu-ya-ra-an-kán an-da</i>	11' (ve) <i>tupra-</i> hastalığı onu düşman
A-NA UDU ^{DIDL.HLA} [LÚKÚR]	şehirlerinin içine
12' <i>pi-e-da-at-te-in...</i>	12' götürünüz!...
ay.III	
5 <i>nu-za ma-aḫ-ḫa-an ḫu-u-ma-an-za še-</i>	5 Ve herkes uyuduğu zaman yaşlı kadın
<i>eš-zi nu</i> ^{MUNUS} ŠU.G[I	[...]
6 <i>kat-ta-an-na ar-ḫa da-a-i na-at-kán ku-</i>	6 çekip alır ve onları duvarı[n...]
<i>ut-ta-a[š</i>	
7 <i>nu</i> ^{MUNUS} ŠU.GI <i>ki-iš-ša-an me-ma-i na-</i>	7 ve yaşlı kadın şöyle söyler: “Onu kimler
<i>aḫ-šar-nu-uš[!]-ki-<ir>-u[a-ra-an ku-i-e-</i>	devamlı korkuttular?
<i>eš]</i>	
8 <i>ú-ri-te-nu-uš-ki-<ir>-ya-ra-an ku-i-e-eš</i>	8 Onu kimler devamlı endişelendirdiler?
<i>nu-ya-aš-ma-aš IGI^{HLA}[-ya da-šu-ya-an-</i>	Onların gözlerini
<i>da-aš]</i>	
9 <i>da-at-tén...</i>	9 alınız! (onların gözlerini kör ediniz!)...

Yukarıdaki metinde korku duygusu endişe ve kaygıyla beraber uzaklaştırılması gereken bir hastalık gibi anılmaktadır³¹³.

---

³¹³ Y. Arıkan, “Hitit Duaları”, **Uğur Silistreli Anı Kitabı: Anadolu Arkeolojisi Üzerine Yazılar**, 2019, s. 31-42.

2.5.3.14. CTH 780 Allaituraḫḫi Ritüeli

VBoT 120 + KBo 12.85³¹⁴ (İmp.)

ay.III

46 *na-at PA-NI* ^{DÉ}.A *ma-uš-ta* x [...] 46 O, tanrı Ea'nın huzuruna düştü [...]

47 *za-nu-ut nu IGI-an-da ŠA UR.MAḪ* 47 pişirdi. Ve aslanın **korkusu** karşısında

na-aḫ-š[a-ra-at-ta-an] 48 ve yılanın dehşeti [...]

48 *ŠA MUŠ-ya ú-e-ri-te-ma-an ka*-[...]

2.5.3.15. CTH 613 AN.TAḪ.ŠUM^{SAR} Bayramı 18.-19. Günü

KBo 13.245³¹⁵ (İmp.)

ay.IV

14 III NINDA.SIG *pár-ši-ya KI.MIN* 14 Üç ince ekmeği aynı şekilde parçalar.

15 *nu na-aḫ-ša-ra-at-ti* 15 Ve **korkuyu**,

16 *ú-e-ri-te-mi da-a-i* 16 endişeyi koyar.

AN.TAḪ.ŠUM^{SAR} bayramının 18. ve 19. günlerine ait metinde dikkat çekici olan korku ve endişenin birer sunu gibi koyulmasıdır. Belki de bu kavramlara ait, onları temsil eden küçük semboller yapılarak ritüelin gerçekleştirildiği yere koyuluyordu.

---

³¹⁴ Trans. ve çev. için bkz. V. Haas, I. Wegner, 1988, s. 133.

³¹⁵ Trans. ve çev. için bkz. A. Kammenhuber, **Orakelpraxis, Träume und Vorzeichenschau bei den Hethitern**, 1976, s. 53; G. Torri, F. Barsacchi, 2018, s. 274.

2.5.3.16. CTH 590 Rüya ve Adak Metin Fragmanları

KUB 56.19³¹⁶ (İmp.)

öy.II

- 22 x-x-iš-ki-mi x-x-ua-ra-at ku-ua-at-ka 22 [...] “belki de o/sözü edilen *tapri-*
a-ši INIM MUNUS ^{GIŠ}*tap-ri[-ya-aš]* kadını meselesi
- 23 nu-ua-kán INIM DINGIR^{LIM} ku-ua-at- 23-24 ve o mesele üzerine/yüzünden
*ka*₄ *ku-it-ki za-aḫ-mi* **korkmuş** (olduğum) için tanrının
- 24 nu-za-kán a-pé-e-da-ni INIM-ni *še-er* sözü(yle) belki de kavga
na-aḫ-ša-ri-ya-an-za edeceğim/meydan okuyacağım.
- 25 nu-mu ma-a-an ^{DU} EN-YA 25 Ve Fırtına Tanrısı, efendim beni (bu
ZALAG.GA-nu-*ši na-at-mu Û-it me-ma-* konuda) aydınlatırsan ve onu bana rüyada
at-t[i] söylersen
- 26 a-ri-ya-*še-eš-na-za-ma-at-za* ^{Ú-UL} 26 ve onu kehanet yoluyla tespit
SIxSÀ-a-mi nu a-pí-e-da-ni-ya etmeyeceğim/yapmayacağım ve oraya
- 27 A-NA ^{DU} MUNUS *da-ni-ti-in te-eḫ-ḫi* 27 Fırtına Tanrısı için (bir) hierodule
koyacağım/ tayin edeceğim.

---

³¹⁶ Trans. ve çev. için bkz. J. de Roos, 2007, s. 250 vd.; J. Tischler, 2016, s. 28 vd.

2.5.3.17. CTH 414 Saray İnşa Ritüeli

KUB 29.1³¹⁷ (İmp.)

öy.I

- 5 [ma-a-an-ya É.GAL^{LAM} ú-e-tum-ma- 5 Sarayın inşasını bitirdiğin [zaman]
]an-zi zi-in-ni-ši
- 6 [ma-a-an-ya-za É-ir an-dur-za ha-a- 6 [ve evin içini sıvadiğın]ın [zaman] uzun
an-i]š-ši nu MU.KAM^{HIA} GÍD.DA yıllar (ile)
- 7 [ha-a-ni-iš a-aš-šu ha-a-ni-i]š a-ra-aḫ- 7 [sıva! İyilikle sıv]a! Fakat dışarıda
za¹-ma
- 8 [ma-a-an ha-a-ni-iš-ši nu n]a-aḫ-ša-ra- 8 [sıvadiğın zaman
k]orkuyla/saygıyla/dikkatle sıva!
- at-ta-an ha-a-ni-iš 9 [Efendi]lik(le) sıva!
- 9 [iš-ha-aš-šar-ya-a-t]ar ha-a-ni-iš

Bu metin Eski Hitit devrinde Hitit krallığının mitsel ve ideolojik temelini oluşturduğu yönünde yorumlanmaktadır³¹⁸. Burada korku duygusu büyük ihtimalle dikkat anlamında kullanılmış olmalıdır. Aynı anlamı aşağıdaki talimat metinlerinde de görmekteyiz.

---

³¹⁷ Trans. ve çev. için bkz. J. V. García Trabazo, 2002, s. 481 vd.; S. Görke (ed.), hethiter.net/: CTH 414.1 (2011sqq.); J. Puhvel, “God-drinking and beyond”, *ZVS* 2003, s. 54-57; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376.

³¹⁸ A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376.

2.5.3.18. CTH 265 Saray Görevlileri için Talimatlar

KUB 13.3³¹⁹ (İmp.)

ay.III

21 *an-da-ma-aš-ma-aš šu-me-eš ku-i-e-eš* 21 Fakat siz su taşıyıcılar

LÚ.MEŠ A ŠA KUŠ.LÁ

22 ve siz suya **dikkat ediniz!**

22 *nu-uš-ma-aš ú-úi-te-na-aš na-aḫ-ḫa-*

an-te-eš e-eš-ten

23 Ve suyu süzgeç ile süzünüz!

23 *nu ú-úi-ta-ar* ^{GIŠ}*še-ša-ru-li-it še-ša-ri-*

iš-ki-ten

2.5.3.19. CTH 262 Muhafızlar için Talimatlar

IBoT 1.36³²⁰ (OH)

öy.I

53 *ma-a-an-kán* ^{LÚ}*ME-ŠE-DI-ma ar-ḫa* 53 Eğer (bir) muhafız kaybolursa/kaçarsa

mi-ir-zi na-aš-ta ^{GIŠ}*ŠUKUR lu-uš-ta-ni-* ve mızrağı yan kapıdan aşağı götürürse

ya-az kat-ta pí-da-i

54 ve bekçi onu suçundan dolayı yakalar

54 *na-an* ^{LÚ}*İ.DU₈ ya-aš-du-li e-ep-zi nu-* ve onun ayakkabı(lar)ını tamamen çözer.

uš-ši-kán ^{KUŠ}*E.SIR ar-ḫa la-a-i ma-a-an* Eğer muhafız

^{LÚ}*ME-ŠE-DI-ma*

55 bekçiye yalan söylerse sonra mızrağı

55 ^{LÚ}*İ.DU₈ ap-pa-la-a-iz-zi na-aš-ta*

---

³¹⁹ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, T. van den Hout, **The Hittite Instruction for the Royal Bodyguard**, 1991, s. 10 vd.; J.L. Miller, 2013, s. 82 vd.

³²⁰ Trans. ve çev. için bkz. J.L. Miller, 2013, s. 106 vd.

GIŠŠUKUR <i>kat-ta pí-e-da-i</i> LÚ ¹ I.DU ₈ -ma-	aşağı götürürse, bekçi ise onu görmezse
<i>an Ú-UL a-uš-zi</i>	56 ve muhafız bekçiyi suçundan dolayı
56 <i>nu</i> LÚ ¹ ME-ŠE-DI LÚ ¹ I.DU ₈ <i>ya-aš-du-li</i>	tutar (ve şöyle der): “mızrağı görmediğin
<i>e-ep-zi</i> GIŠŠUKUR- <i>ya Ú-UL ku-it a-uš-ta</i>	için
57 <i>ma-a-an-ya-[ká]n ša-ra-a-ma ku-iš</i>	57 eğer bir kişi yukarıya yönelirse ve onu
<i>an-tu-u-ya-aḫ-ḫa-aš ḫa-an-da-a-iz-zi nu-</i>	nasıl göreceksin?”
<i>ya-ra-an ku-ya-pí a-ut-ti</i>	
58 <i>na-an A-NA É.GAL^{LIM} tar-kum-mi-ya-</i>	58 Ve onu saraya bildirirler ve bekçiyi
<i>an-zi nu</i> LÚ ¹ I.DU ₈ <i>pu-nu-uš-ša-an-zi nu</i>	sorgularlar. Ve mızrakları
GIŠŠUKUR ^{HIA}	59 o (bekçi) dikkatle/korkuyla izler.
59 <i>a-pa-aš na-aḫ-ša-ra-az uš-ki-iz-zi</i>	

2.5.3.20. CTH 40 Šuppiluliuma'nın İcraatları

KBo 14.4 (Geç İmp.)³²¹

öy.I

29 ... A-BU-YA *ma-aḫ]-ḫa-an* LÚ¹KÚR 29 ... [Babam] düşmanı öldürdüğü zaman
ku-en-ta 30 tüm Kaşkallı düşman ondan **korktu**.

30 *nu-uš-ši* LÚ¹KÚR URU¹*Ga-aš-ga-aš ḫu-*
u-[ma-an-za na-aḫ]-ta

ay.III³²²

³²¹ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, 1956, s. 75-98; G.F del Monte, 2008, s. 86 vd.

³²² Trans. ve çev. için bkz. İ. Koç, 2022, s. 99 vd.

12 ... <i>ma-a-an-ya-mu</i>	12 ... “Eğer bana
13 I-an DUMU-KA <i>pa-iš-ti ma-an-ya-ra-</i> <i>aš-mu</i> ^{LÚ} <i>MU-TI-YA ki-ša-ri</i>	13 senin oğullarından birini verirsen o benim kocam olur.
14 ARAD-YA- <i>ma-ya nu-u-ya-a-an pa-</i> <i>ra-a da-aḫ-ḫi</i>	14 Kölemi/tebamı asla almayacağım
15 <i>nu-ya-ra-an-za-kán</i> ^{LÚ} <i>MU-TI-YA i-ya-</i> <i>mi te-ik-ri-[y]a na-aḫ-mi</i>	15 ve onu kocam yapmayacağım. Lekeden/utançtan korkarım .
ay.III	
32 URU-an <i>tar-a[ḫ-ta A-BU-YA-m]a-kán</i> DINGIR ^{MEŠ} - <i>aš ku-it</i>	32 Fakat babam tanrılardan
33 <i>na-aḫ-ḫa-[an-za e-eš-ta nu] ša-ra-a-</i> <i>az-zi gur-ti</i>	33 korktuğ[undan] yukarı kentte
34 ŠA ^D [<i>Ku-ba-ba Û Š</i>]A ^D LAMMA	34 Tanrı Kubaba ve Koruyucu Tanrı'nın
35 <i>ma-[an-ni-in-ku-u-an] Û-UL ku-in-ki</i> <i>tar-na-aš</i>	35 huzuruna hiç kimseyi çıkarmadı.

I. Šuppiluliuma dönemindeki olaylara ait bu metinde korkmak duygusu düşman Kaşkalar'ın kraldan korkması, Mısır kraliçesinin tebaasını koca yapmaktan korkması ya da çekinmesi ve kralın tanrılardan korkması, saygı göstermesi anlamlarında kullanılmıştır.

2.5.3.21. CTH 181 Bir Hitit Kralından Ahhiyağa Kralına Mektup (Taḫagalawa Mektubu)

KUB 14.3³²³ (Imp.)

öy.II

3 *ma-a-an-ma ki-i me-ma-i* [INI]M [*ku-na-an-na-aš-ya*] *na-aḫ-[ḫu]-un*

4 *nu-uš-ši Ú-UL DUMU-YA* ^{LÚ}*TAR-TE-NU IGI-an-da u-i-ya-nu-un*

5 *na-an ki-i ya-tar-na-aḫ-ḫu-un i-it-ya-aš-ši*

6 *li-in-ki nu-ya-ra-an ŠU-an e-ep nu-ya-ra-an-mu*

7 *IGI-an-da ú-ya-ti ku-na-an-na-aš-ma-aš me-mi-ni* [*k*]*u-e-[d]a-ni*

8 *na-aḫ-ta e-eš-ḫar A-NA KUR* ^{URU}*KÙ.BABBAR-ti a-a-ra na-at Ú-UL*

öy.II

23 *nu-ya-ra-an ú-ya-ti nu-ya-za-kán ka-*

3 Fakat eğer o meseleyi (Piyamaradu şöyle) söylerse: “öldürülmekten/ölüm cezasından **korktum**”.

4 Ve ona karşı oğlum veliaht prensi göndermedim mi?

5 Ve ona bunları buyurdum/bildirdim: “Git! Onun için

6 yemin et! Ve onu elinden tut! Ve onu bana,

7 huzuruma getir”! Fakat onun **korktuğu** öldürülme/ölüm cezası meselesi:

8 Ḫatti ülkesinde kan dökme uygun mudur/yapılabilir mi? Öyle değildir!

23 “Ve onu getir! Eskiden benim

---

³²³ Y. Coşkun, “Bir Hitit Kralı ve Mektubu”, *ArchAn* 1995, s. 1-10; H.A. Hoffner, 2009, s. 302 vd.; G. Beckman, T. Bryce, E. Cline, 2011, s. 106 vd.; S. Heinhold-Krahmer, **Der "Tawagalawa-Brief": Beschwerden über Piyamaradu. Eine Neuedition**, 2020, s. 28 vd.

ru-[ú GIM-an a]m-me-el³²⁴

- 24 *me-mi-an* GAB-ši :*pa-ši-ḫa-a-id-* 24 sözümü nasıl dikkate almadıysa [...]
d[a...]-za-kán 25 sözü(mü) dikkate almayacak. Fakat
- 25 *me-mi-an* GAB-ši :*pa-ši-ḫa-a-ti ma-a-* [eğer bu sözü] (söylerse):
an-[ma-ya ki-i me-ma-i]
- 26 *na-aḫ-mi-ya* *nu-ya ka-a-ša* I-EN BE- 26 “**Korkuyorum.** İşte bir beyi
LU u-[i-ya-mi] gö[dereceğim]
- 27 *na-aš-ma-ya* ŠEŠ *u-i-ya-mi nu-ya-[aš-* 27 ya da bir erkek kardeş(imi)
ši ka-a-aš pi]-di-eš-ši göndereceğim. Ve işte bu onun yerine
- 28 *e-ša-ru a-pa-a-aš-ma nu-u-ya-pát me-* 28 otursun!” Fakat o (şöyle) söylüyordu:
m[i-iš-ki-it]
- 29 [*na*]-*aḫ-ḫe-eš³²⁵-ki-mi-ya* *nu-mu* ^mAt- 29 “**Korkuyorum**”. Ve bana Atpa [şöyl]e
pa-a[-aš ki-iš-ša-a]n³²⁵ I[Q-BI] d[edi]:
- 30 ^DUTU^{šl}-*ya* ŠU-an A-NA 30 “Güneşim, elini (bir) erkek çocuğa
DUMU.NITA *pa-a-i* ... (varise) ver!” ...

---

³²⁴ Tamamlama Ibid., 2020, s. 28.

³²⁵ G. Beckman, T. Bryce, E. Cline, 2011, s. 108.

2.5.3.22. CTH 486 II. Muršili'nin Dil Felci

KUB 43.50 + KUB 12.27³²⁶ (İmp.)

öy.

1 [UM-MA ^D UTU ^{ŠI} ^m Mur-ši-DINGIR ^{LIM}	1 [Güneşim, büyük Kral Muršili (şöyle
LUGAL.GAL I]-NA ^{URU} DU ₆ ^m Ku-un-nu-	(söyler)]: Kunnu'nun harabe kentine [...]
ú [...]	2 gittim ve (Fırtına Tanrısı bir) fırtına
2 [na-an-na-aḫ-ḫu-un nu-ḫar-ši-ḫar-ši ú-	getirdi sonra Fırtına Tanrısı korkunç bir
da-aš nam-ma ^D U-aš ḫa-tu-[ga]	şekilde
3 [te-et-ḫi-iš-ki-]it nu n[a-a]-ḫu-un nu-	3 [gürle]di ve ben korktum . Bana/benim
mu-kán me-mi-ya-aš KA _x U-i an-d[a]	ağızdaki/ağzımdaki sözler
4 [te-pa-u-e-eš-t]a ...	4 [azald]ı ...

Hititçe metinler arasında belki de korku duygusunu en iyi şekilde veren metin II. Muršili'nin dil felci metnidir. Burada Muršili, çıkan korkunç fırtınadan korktuğu için kelimeler ağzında küçülmüş, konuşma zorluğu çekmiştir. Buradaki duygusal tepki fırtınaya karşı³²⁷ olmasının yanı sıra kralın Fırtına Tanrısı'na karşı da hissettiği korku duygusudur.

---

³²⁶ Trans. ve çev. için bkz. A. Götze, H. Pedersen, 1934, s. 4 vd.; R. Lebrun, 1985, s. 103-137; F. Kaynar, 2014, s. 31 vd.

³²⁷ E. Neu, 1970, s. 46.

2.5.3.23. CTH 628 (*h*)išuua Festivali

KBo 20.60³²⁸ (İmp.)

ay.V?

x+1 ... LÚ*pu-ra-ap-ši-iš-ma-kán*] x+1-2' ... Fakat çatının üzerinde duran

2' *ku-iš šu-uḫ-ḫi še-ir ar-ta-ri* [(*nu purapši-* rahibi krala

LUGAL-*i*)]

3' *me-na-aḫ-ḫa-an-da ku-ḫa-ra-ya-al-la* 3' karşısında cesaret verici şeyleri ş[(öyle)]

k[(i-iš-ša-an)]

4' *me-mi-iš-ki-iz-zi* LUGAL-*uš-ḫa le-e* 4' söylüyor: “Kral **korkma!**

na-[(aḫ-ti)]

5' Fırtına Tanrısı düşmanları, düşman

5' ^DU-*ḫa* LÚ^{MEŠ} LÚKÚR KUR.KUR^{HIA} ülkeleri sen kralın

LÚKÚR *tu-uk-pát* [(A-NA LUGAL

6' ayaklarının altına koyar/serer”...

ŠA.PAL)]

6' GİR^{MEŠ} *zi-ik-ki-iz-zi* ...

ay.V?

10' ... *nu le-e na-aḫ-ti*

10' ...Ve **korkma!**

11' *ḫu-u-ma-an nu-ḫa-za zi-ik tar-aḫ-ḫa-*

11' Sen tümünün üstesinden geldin”.

an ḫar-ti

Kralın sahip olduğu korkuları anlamamızı sağlayan pasajda *purapši-* rahibi krala cesaret verir ve korkmaması gerektiğini, Fırtına Tanrısı'nın onun yanında olacağını

---

³²⁸ Trans. ve çev. için bkz. D. Groddek, “Die 10. Tafel des *ḫišuua- Festes”, **RANT 2010a**, s. 357-398; G.*

Beckman, 2023, s. 171-196; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376.

belirtir. Burada kralın korkularından birinin düşman ülkelere karşı mağlubiyet olduğunu söyleyebiliriz.

2.6. Endişe, Dehşet

Endişe, tasa, kaygı, kuşku ve korkuyu içinde barındıran bir duygudur³²⁹. Dehşet, bir tehlike veya korkunç bir şey karşısında ürpermekten daha şiddetli ve endişeli bekleyişten daha ani bir duygu, ürküntü olarak tarif edilebilir³³⁰.

2.6.1. *ıeritema-*

ıerite- “dehşete düşmek, endişelenmek”³³¹ anlamlarına gelmektedir. Sözcüğün türevleri arasında causativ formu *ıeritenu-* “dehşete düşürmek”³³², ondan türetilen *ıeritenuşk-* ile verbalsubstantiv formu *ıeritenumar* “dehşet, endişe”³³³; abstrakt isim yapan *-ima* sufiksi ile oluşturulan³³⁴ *ıeritema-* “endişe”³³⁵; denominativ eki *-eş-* ile

---

³²⁹ TDK: 798b.

³³⁰ TDK: 612b.; T. Watt Smith, 2022, s. 69.

³³¹ N. Oettinger, 1979, s. 127 *ıeritē-* “sich scheuen”; HW: 252b *ıerite-* “sich ängstigen”; N. Oettinger, 2001, s. 456-477 *werite-* (**weritē-*) “sich scheuen”; HHw: 201 *werite-* (*warita-*), *werit-* “sich ängstigen, scheuen”; MHH: 801a *werite-/warita-* “korkmak, ürkmek, paniğe kapılmak, çekinmek”; EDHIL: 1003 *ıerite-/ıerit-* “to fear, to be frightened”; HEG W-Z: 501 *werite-* (*warita-*), *werit-* “sich ängstigen, scheuen”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *werite-/warite* “to be frightened”.

³³² HW: 252b vd. *ıeritenu-* “ängstigen, in Angst setzen”, 463a “in Angst setzen”; HHw: 201 *weritenu-* “ängstigen, in Schrecken versetzen”; MHH: 801b *weritenu-* “korkutmak, dehşete düşürmek”; EDHIL: 1003 *ıertanu-*, *ıeritenu-* “to scare”; HEG W-Z: 505 *weritenu-*, *weritanu-* “ängstigen, in Angst setzen”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *weritenu-* “to frighten”.

³³³ HEG W-Z: 506 “das Erschrecken”

³³⁴ A. M. Dinçol, 1970, s. 59; H.A. Hoffner, H.C. Melchert, 2008, s. 59.

meydana getirilen³³⁶ *uriteš-* “endişeli olmak, endişe veya korku içinde olmak”³³⁷, yine bu gövde üzerinde *-šk-* eki ile oluşturulan iterativ form *uritešk-*³³⁸; partizip hali *uritiššant-* “endişeli, korkmuş”³³⁹ gösterilebilir. *uritema-* sözcüğünün Akadca okunuşu *PIRIDU*³⁴⁰, *uritenumar* sözcüğünün *KITALUTTUM*’dur³⁴¹.

urite- fiili çoğunlukla *ú-e-ri-* olarak kaydedilmiştir ancak az da olsa Eski Hitit belgelerinde *ua-ri-* yazımına rastlanmaktadır. Buradaki harf değişimi, yani *a* sesinin *e* sesine dönüşmesi gerileyen ünlü harf asimilasyonu olarak açıklanmaktadır³⁴².

---

³³⁵ N. Oettinger, 1979, s. 127 *uritema-* “Scheu”; HW: 252b *uritema-* (*uritima-*, *uritema-*) “Angst, Schreck”; N. Oettinger, 2001, s. 456-477 *uritema-* “Angst”; HHw: 201 *uritema-* (*uritema-*) “Angst, Schreck”; . Haas, 2003, s. 56 *uritema-* “Schreck”; MHH: 801b *uritema-/uritema-* “korku, dehşet, üzüntü, keder”; EDHIL: 1003 *uritema-* “fear, fright”; HEG W-Z: 504 *uritema-* (*uritima-*), *uritema-* “Angst, Schrecken”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *uritema-* “fright”.

³³⁶ A. M. Dinçol, 1970, s. 88.; N. Oettinger, 1979, s. 128.

³³⁷ HW: 253a *uriteš-* (*uritiš-*) “ängstlich werden(?)”, 411b “sich ängstigen”; HHw: 201 *urites-* “ängstlich werden”; MHH: 801b *uriteš-/uritiš-* “korkmak, ürkmek”; EDHIL: 1003 *uritešš-* “to fear, to be frightened”; HEG W-Z: 506 *urites-* (*uritis-*) “ängstlich werden, sich ängstigen”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *uritešš-* “to become frightened”.

³³⁸ HEG W-Z: 504 “sich dauernd ängstigen”.

³³⁹ HEG W-Z: 506 “ängstlich, in Furcht geraten”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *uriteššant-* “frightened”.

³⁴⁰ HW: 252b; M. Civil et. al., **Materials for the Sumerian Lexicon 13**, 1971, s. 143; T.S. Scheucher, 2012, s. 538 vd. CTH 302 Sözlük Listesi KBo 1.31 öy. 9 ...*PÍ-RI-TUM ú-[e-ri-te-em-ma-aš]*

³⁴¹ CAD G: 12a; M. Civil et. al., 1971, s. 143; T.S. Scheucher, 2012, s. 538 vd. CTH 302 Sözlük Listesi KBo 1.31 öy. 14 *KI-TA-AL-LU-UT-TUM ú-e-ri-te-nu-m[ar(?)]* “to frighten”; HEG W-Z: 506.

³⁴² N. Oettinger, 1979, s. 128; EDHIL: 1003.

Fiilin kökünün **veri-*, ikinci kısmın da ablaut ile oluşturulmuş kök fiil olduğu dolayısıyla bu sözcüğün birleşik fiil yapısında olduğu belirtilmiştir³⁴³. Aynı şekilde oluşturulan *veritema-* için *e-* fiil köküne dayandığı ve *-*ma-* ile isimleştiği düşünülmektedir³⁴⁴.

Bir diğer görüş fiilin kökünü *veriya-* “çağırma” sözcüğüne dayandırmaktadır. Buna göre “çağırma > korkuyla bağırma, çığlık atma > korkma” şeklinde anlamsal açıdan bir sözcük türetiminden bahsedilebilir³⁴⁵.

Hititçe’de basit anlamda “korkma” duygusu muhtemelen *verite-* ile ifade edilmiştir³⁴⁶. Sözcük genellikle *nahsaratt-*’tan önce veya sonra geçmektedir. Puhvel, *nahšaratteš* ve *veritemeš* sözcükleri arasındaki ilişkiyi Snaskritçe’de bulunan *Dvanda* “çift” kavramı ile açıklamak ister³⁴⁷. Diğer taraftan Hattice-Hititçe çift dilli Gökten Düşen Ay mitosunda ve inşa ritüelinde *epta nahšaraz epta veritemaz* “korkuya kapıldı, endişeye kapıldı” ifadelerinin Hattice’den ödünç alındığı yani sözcükleri doğrudan kopyaladıkları düşünülmektedir³⁴⁸. Dolayısıyla bu kullanımlar Hattice ifadelerin tercüme olabirler. Buna karşılık bahsedilen kullanımların Hititli katiplerin kendi

---

³⁴³ Ibid., s. 127.

³⁴⁴ N. Oettinger, 2001, s. 456-477.

³⁴⁵ EDHIL: 5004.

³⁴⁶ E. Neu, 1970, s. 46 dn.12.

³⁴⁷ J. Puhvel, “Devata-Dvandva in Hittite, Greek, and Latin”, **The American Journal of Philology** 1977, s. 396-405; J. Puhvel, “West-Indo-European Affinities of Anatolian”, **Früh-, Mittel-, Spätindogermanisch: Akten der IX. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft 1994**, s. 315-324 “yeryüzü-gökyüzü”, Geminos Quirinos “Romulus-Remus” gibi.

³⁴⁸ J. Puhvel, 1977, s. 396-405; N. Oettinger, 2001, s. 456-477.

geleneksel dünyalarına ait motifleri temsil ettiği bir tür canlandırma örneği olduğu da başka bir yorumdur³⁴⁹.

Bunun yanı sıra CTH 372 Bir Ölümlünün Güneş Tanrısı'na Duası ve İlahisi adlı metinde Güneş Tanrısı'na eşlik eden çoğul ifadeyle “korkular” ve “endişeler”, Homeros'un İlyada'sında Savaş tanrısı Ares'in yanında yer alan Deimos ve Phobos “Korku ve Dehşet” çiftine benzetilmektedir³⁵⁰. Söz konusu yorumlamalara göre korku ve endişe/dehşet bu metinlerde bir duygu ifadesinden ziyade kişileştirilen terimler olarak karşımıza çıkar. Buna göre dehşet anlamına gelen Phobos'un *ıeritema-* ile eşleştiğini söyleyebiliriz. Ayrıca bu değerlendirmenin doğru kabul edilmesi durumunda Anadolu'ya özgü bir tasvirin Yunan kültürünce alıntılandığını görebiliriz³⁵¹.

Ancak bu ifadelerin her metinde aynı anlamda geçtiğini söyleyemeyiz. Çünkü *nahşaratt-* ve *ıeritema-*'nın yanında sıralanan farklı kelimelerin olduğu belgeler de mevcuttur.

2.6.2. Geçtiği Metin Yerleri

ıerite-

Prs. Sg. 2³⁵² *ú-e-ri-iz-za-aş-ti* KUB 33.86 II 13'; [*ú-e-*]ri-iz-za-aş-ta KUB 36.56 III 9'.

---

³⁴⁹ G. Wilhelm, “Hymnen der Hethiter”, **OBO 1994**, s. 59-77.

³⁵⁰ J. Friedrich, “„Angst“ und „Schrecken“ als niedere Gottheiten bei Griechen und Hethitern”, **AfO 1954-56**, s. 148; J. Puhvel, 1977, s. 396-405; ayrıca bkz. Homeros, **İlyada**, 2017, s. 321 XV. Bölüm paragraf 120 vd. “Böyle dedi, atlarını bağlamalarını buyurdu Korku'ya Bozgun'a, kendisi de kuşandı pırl pırl silahlarını”.

³⁵¹ N. Oettinger, 2001, s. 456-477.

³⁵² Prs. Sg./Pl. 2 çekimlerindeki ses değişimi, kök formu *ıerit-*'in , *ed-/ad-* > *ezza-*; *ıat-* > *ıazz(a)-* gibi “z” sesine dönüşmesiyle açıklanabilir bkz. HEG W-Z: 502.

Prs. Sg. 3 *ú-e-ri-ti-iz-[zi]* KUB 8.1 II 4’.

Prs. Pl. 2 *ú<-e>-ri-iz-za-aš-te-ni* KUB 32.121 II 28.

Prs. Pl. 3 *ya-ri-ta-an-zi* KBo 17.3 IV 34, KBo 17.1 IV 39+KBo 25.148 8’; [*ú²-e²-ri-t*]a-an-zi KBo 32.108 4’, KUB 28.3 öy. 2’.

uriteš-

Sg. Prt. 3 *ú-e-ri-te-eš-ta* KUB 44.4 ay. 7; *ú-i-ri-te-eš-ta* KUB 36.89 ay. 2.

uritešk-

Prs. Sg. 3 *ú-e[-ri-te-eš-ki-iz-zi]* KUB 4.5 II 2, KUB 4.8 ay. 4.

Prs. Pl. 3 *ú-e-ri-te-eš-k[án-zi]* KUB 4.4 III 11’.

uritiššant-

Nom. Sg. *ú-e-ri-te-iš-ša-[a]n-za* KUB 14.7 I 11’.

uritema-

Nom. Sg. *ú-e-ri-te-ma-aš* KUB 28.4 II Sağ Kol. 21, 14, KUB 7.13 I 18’, KUB 46.56 öy. 16’, KBo 26.20 III 28, Bo 2567a I 10, Bo 450(1/i) 3’, KUB 28.5 14b; *ú-e-ri-te-em-ma-aš* KBo 13.2 III² 7’, KBo 1.31 öy. 6, 8, 9, 10, 11; *ú-e-ri-te-im-[ma-aš]* KBo 1.31 öy. 12; *ú-e-<ri->te-ma-aš* ABoT 1.44 öy. I 61.

Akk. Sg. *ú-e-ri-it-ma-an* KUB 29.2 II 11’, KUB 29.1 II 19; *ú-e-ri-ti-ma-an* KUB 29.1 II 34; *ú-e-ri-te-ma-an* KUB 60.157 II 10’, III 18, VBoT 120 III 48, KBo 12.85 III 7’, KBo 12.118 ay. 16’, KUB 46.56 öy.? 16’, KUB 58.112 öy.? 5’.

Dat.-Lok. Sg. *ú-e-ri-te-mi* KBo 13.245 IV 16, KBo 43.163 9’.

Nom. Pl. *ú-ri-te-me-eš* KBo 53.8³⁵³ II 3' KBo 22.75 3', KUB 36.75 II 2', KUB 36.75 II 2, KBo 52.13 II 3'; *ú-e<-ri>-te-ma-aš* KUB 31.127 I 61 + AboT 1.44 I 60.

Akk. Pl. *ú-e[-r]i-te-mu-uš-ša*³⁵⁴ KUB 28.4 II 28, KUB 28.5 III 11'.

uritenu-

Prs. Sg. 3 *ú-e-ri-da-nu-zi* KBo 12.106 I 2.

Prt. Pl. 3 *ú-e-ri-ta-nu-ir* KUB 59.46 ay. 12'; *ú-e-ri-te-nu-ir* KUB 9.34 III 30'.

uritenušk-

Prt. Sg. 3 *ú-e-ri-ti-ya-nu-uš-ki-it* KUB 52.44 öy. 15'.

Prt. Pl. 3 *ú-ri-te-nu-uš-ki<-ir>* KUB 60.157 III 8.

uritenumar

ú-e-ri-te-nu-m[ar] KBo 1.31 öy. 13, 14.

Tanımlanamayan Formlar: *ú-e-ri[-...]* KBo 55.86 II[?] 9; *ú-e-ri-te-em-m[a-...]* Bo 4661 2'; *ú-e-ri-ta-a[n(-)...]* KUB 22.22 9'; [*ú*]-*e-ri-te-e[m...]* KBo 55.254 2'; [*ú-e-r*]-*i-te-ma[...]* KBo 63.167 5'; *ú-e-ri-du-un-na* KBo 60.35 III 3'.

---

³⁵³ KBo 22.75 numarasıyla da yayımlanmıştır.

³⁵⁴ Krş. HW: 252b; HEG W-Z: 504; MHH: 801b; EDHIL: 1003;

2.6.3. Metinler

2.6.3.1. CTH 348 Hedammu Mitosu

KUB 33.86³⁵⁵ (İmp.)

öy. II

- 11' [^{MU}]^Š*Hé-dam-mu-uš* INIM^{MEŠ}-*ar* 11' Hedammu (şu) sözleri *İstar'a*
^D*İSTAR-li me-mi-i[š-ki-u-ya-n da-a-iš]* söyl[emeye başladı]:
- 12' [*zi-i(q-qa-z)*]*a ku-iš* DINGIR^{LIM}-*iš nu* 12' "[Sen] nasıl (bir) tanrıçasın? Şimdi
Ú-UL [...] değil/olmaz [...]
- 13' [...] *ú-e-ri-iz-za-aš-ti nu kán a-ru-ni* 13' [...niçin] **endişeleniyorsun?** Şimdi
x[...] denizde [...]

2.6.3.2. CTH 532 Ay Tutulması 6.Ay

KUB 8.1³⁵⁶ (İmp.)

öy.II

- 2' [*ma-a-an I-NA UD*].XV^{KAM} ^DXXX-*aš* 2' [Eğer] ay on beşinci günde ölür[se] [...]
a-ki [...]
- 3' [...] aslanlar görünecekler/ortaya
çıkacaklar [...]
- 3' [...-z]*i UR.MAḪ*^{HIA} *ši-ya-an-da-* r[*i*...]
- 4' (insanlar) başka (yere gitmeye)
korkacak/endişelenecek.
- 4' *ta-me-ta ú-e-ri-ti-iz-[zi]*

---

³⁵⁵ Trans. ve çev. için bkz. J. Siegelová, 1971, s. 54 vd.

³⁵⁶ Trans. ve çev. için bkz. U. Koch-Westenholz, 1993, s. 231-346; K.K. Riemschneider, 2004, s. 65 vd.

2.6.3.3. CTH 372 Bir Ölümlünün Güneş Tanrısı'na Duası

KUB 31.127+ABoT 44a+KUB 31.131³⁵⁷ (İmp.)

öy.I

58 ^DUTU-i *šar-ku* LUGAL-u-e *hal-ḫal-* 58 Güneş Tanrısı, güçlü/kudretli kral,
tu-u-ma-ri uk-tu-r[i] sonsuz köşe

59 *iš-tar-na ar-ḫa i-ya-at-ta-ri* ZAG-az- 59 arasında yürüyorsun, senin sağında
te-et

60 *na-aḫ-ša-ra-at-te-eš ḫu-i-ya-an-te-eš* 60 korkular koşuyorlar, solunda ise

GÜB-la-az-ma-at-ta

61 **dehşetler/endişeler** koşuyorlar.

61 *ú-e-<ri->te-ma-aš ḫu-i-ya-an-te-eš*

2.6.3.4. CTH 613 AN.TAḪ.ŠUM^{SAR} Bayramı 18.-19. Günü

KBo 13.245³⁵⁸ (İmp.)

ay.IV

14 III NINDA.SIG *pár-ši-ya* KI.MIN 14 Üç ince ekmek aynı şekilde parçalar.

15 *nu na-aḫ-ša-ra-at-ti* 15 Ve korkuyu,

16 *ú-e-ri-te-mi da-a-i* 16 **endişeyi** koyar.

---

³⁵⁷ Trans. ve çev. için bkz. J. Friedrich, 1954-56, s. 148; J. Puhvel, 1977, s. 396-405; I. Singer, 2002b, s. 37 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 372 (2015sq.); D. Schwemer, 2015, s. 349-393.

³⁵⁸ Trans. ve çev. için bkz. A. Kammenhuber, 1976, s. 53; G. Torri, F. Barsacchi, 2018, s. 274.

2.6.3.5. CTH 780 Allaituraḥḥi Ritüeli

VBoT 120 + KBo 12.85³⁵⁹ (İmp.)

ay.III

46 <i>na-at PA-NI</i> ^{DÉ} .A <i>ma-uš-ta</i> x [...]	46 Ve o Tanrı Ea'nın huzuruna düştü.
47 <i>za-nu-ut nu IGI-an-da ŠA UR.MAḤ na-</i> [...]	[...]
<i>aḥ-š[a-ra-at-ta-an]</i>	47 pişti. Ve aslanın kor[kusu]
48 <i>ŠA MUŠ-ya ú-e-ri-te-ma-an ka-[-.]</i>	karşısında
	48 ve yılanın dehşetini [...]

2.6.3.6. CTH 727 Gökten Düşen Ay Mitosu

KUB 28.4³⁶⁰ (İmp.)

öy.II

10 ^D [SIN- <i>aš-kán ne-pí-]</i> š <i>a-az ma-uš-ta</i>	10 [Ay] Tanrısı gö[k yüz]ünden düştü.
11 <i>na-aš-k[án še-er k]i-lam-ni ma-uš-ta</i>	11 Ve o kapı yapısının [üzeri]ne düştü.
12 <i>a-uš-t[a-ma-an-kán(?)] Ú-UL ku-iš-ki nu-</i>	12 Fakat onu hiç kimse görmedi. Ve
<i>uš-ši</i> ^{DU} <i>ḥé-e-un</i>	Fırtına Tanrısı
13 EGIR- <i>an [tar-na-aš] ḥé-e-ú-ša-aš-ši</i>	13 onun arkasından yağmur [gönderdi].
EGIR- <i>an tar-na-aš</i>	O, onun arkasından yağmurlar gönderdi.

---

³⁵⁹ Trans. ve çev. için bkz. V. Haas, I. Wegner, 1988, s. 133 vd.

³⁶⁰ Trans. ve çev. için bkz. E. Laroche, 1965b, s. 61-178; J. V. García Trabazo, 2002, s. 260 vd.; H.A. Hoffner, 1998, s. 34 vd.; H.S. Schuster, 1974, s. 381; G. Beckman, 2023, s. 171-196.

14 <i>e-ep-t[a-an na]-aḥ-ša-ra-az e-ep-ta-an ú-</i> <i>e[-ri-te-ma-aš]</i>	14 Onu korku tut[tu], onu en[dişe] tuttu
öy.II	19 Fırtına Tanrısı onu gördü. Onun
19 <i>a-uš-ta-an</i> ^D <i>U-aš nu-uš-ši EGIR-an ḥé-e-</i> <i>uš tar-na-aš ḥé-e-u-uš-ša-aš-ši</i>	arkasından yağmur gönderdi. O, onun
20 <i>EGIR-an tar-na-aš ḥu-u-ya-ta-aš-ša-aš-</i> <i>ši EGIR-an tar-na-aš</i>	20 arkasından yağmurlar gönderdi. O, onun arkasından rüzgarlar gönderdi.
21 <i>e-ep-ta-an na-aḥ-ša-ra-az e-ep-ta-an ú-</i> <i>e-ri-te-ma-aš</i>	21 Onu korku tuttu/sardı, onu endişe tuttu/sardı.

2.6.3.7. CTH 458 Tılsımlı Sözlere Ait Ritüel Fragmanları

KUB 60.157³⁶¹ (OH)

öy.II

9' <i>nu-ya ki-el an-tu-uḥ-ša-aš i-da-a-lu i-na-</i> <i>an i-da-a-[lu-un]</i>	9' Ve bu insanın kötü hastalığı, kötü
10' <i>ú-e-ri-te-ma-an na-aḥ-šar-at-ta<-an></i> <i>la-aḥ-la-aḥ-hi[-ma-an]</i>	10' endişesi , korkusu, heyecanı/kaygısı/huzursuzluğu
11' <i>tu-up-ra-an nu-ya-ra-an-kán an-da A-</i> <i>NA UDU</i> ^{DIDL.ḤLA} [^{LÚ} KÚR]	11' (ve) <i>tupra-</i> hastalığı onu [düşman] şehirlerinin içine
12' <i>pí-e-da-at-te-in...</i>	12' götürünüz!...

³⁶¹ Trans. ve çev. için bkz. HEG T: 453; Y. Arıkan, 2000, s. 207-224; V. Haas, 2003, s. 56 dn. 307; D. Groddek, 2006, s. 165 vd.

ay.III

5 *nu-za ma-aḫ-ḫa-an ḫu-u-ma-an-za še-eš-zi* 5 Ve herkes uyuduğu zaman yaşlı
nu^{MUNUS}ŠU.G[I] kadı[n...]

6 *kat-ta-an-na ar-ḫa da-a-i na-at-kán ku-ut-* 6 çekip alır ve onları duvar[ın...]
ta-a[š] 7 ve yaşlı kadın şöyle söyler: “Onu
7 *nu*^{MUNUS}ŠU.GI *ki-iš-ša-an me-ma-i na-* kimler devamlı korkuttular?
aḫ-šar-nu-uš¹-ki-ir>-u[a-ra-an ku-i-e-eš] 8 onu kimler devamlı
8 *ú-ri-te-nu-uš-ki<-ir>-u-a-ra-an ku-i-e-eš* **endişelendirdiler?** Onların gözlerini
nu-u-a-aš-ma-aš IGI^{HLA}[-u-a da-šu-u-a-an-da- 9 alınız! (onların gözlerini kör
aš] ediniz!)...
9 *da-at-tén...*

2.6.3.8. CTH 414 Saray İnşa Ritüeli

KUB 29.1³⁶² (İmp.)

öy.II

17 LUGAL-un-u-a li-li-iš-ki-it-tén 17 Kralı yatıştırın!

---

18 *ša-a-ku-u-a-aš-še-et li-le-eš-ki-it-tén ir-* 18 Onun gözlerini yatıştırın! Ondan
ma-an-ši-kán da-at-tén hastalığı alın!

19 *ú-e-<ri>-it-ma-an-ši-kán da-at-tén ḫur-* 19 Ondan **endişeyi/dehşeti** alın! Ondan

---

³⁶² Trans. ve çev. için bkz. J. V. García Trabazo, 2002, s. 481 vd.; S. Görke (ed.), hethiter.net/: CTH 414.1 (2011sqq.).

<i>na-pi-iš-ta-aš-ši-kán</i>	huzursuzluğu/rahatsızlığı ³⁶³
20 <i>da-at-tén ħar-aš-ša-na-aš GIG-an da-a-at-tén an-tu-uḫ-ša-aš</i>	20 alın! Başın hastalığını alın! İnsanın
21 <i>i-da-a-lu INIM^{MEŠ}-ar da-at-tén kat-ta-ya-a-tar da-at-tén</i>	21 kötü sözlerini alın! İntikam/Kin (duygusunu) alın!
22 <i>gi-nu-ya-aš GIG-an da-at-tén ŠÀ-aš GIG-an da-at-tén</i>	22 dizin hastalığını alın! Kalbin/İçin hastalığını alın!
öy.II	
33 <i>[ša-a-u-ḫ]a-ar EGIR-pa da-a-aš kat-ta-ya-a-tar EGIR-pa da-a-aš</i>	33 Öfkeyi geri aldı, intikamı/kini geri aldı,
34 <i>[na-aḫ-š]a-ra-at-ta-an EGIR-pa da-a-aš ú-e-ri-ti-ma-an</i>	34 korkuyu geri aldı, endişeyi
35 <i>[EGI]R-pa da-a-aš kar-di-ya-aš GIG-an EGIR-pa da-a-aš</i>	35 geri aldı, kalp hastalığını geri aldı,
36 <i>GIG-an-ši-kán da-a-aš mi-ḫu-un-ta-tar-še-kán da-a-aš</i>	36 ondan hastalığı aldı, ondan yaşlılığı aldı
37 <i>ma-ya-tar-ma-aš-ši EGIR-pa ḫu-u-la-tar-ma-aš-ši</i>	37 ancak ona gençliğini ve savaşma gücünü
38 <i>EGIR-pa pa-a-iš</i>	38 geri verdi.

---

³⁶³ *ḫurnapišta-* için bkz. HEG A-K: 306 “eine Krankheit”; HED A: 405 “hauntedness”; MHH: 237 “huzursuzluk, taciz, rahatsızlık”.

Yukarıdaki iki ritüel metninde *yeritema-* sözcüğü bir hastalık gibi düşünülüp bu olumsuz his uzaklaştırılmaya çalışılmaktadır.

2.7. Kaygı, Sıkıntı, Üzüntü

Kaygı, kötü bir şey gerçekleşecekmiş gibi hissettiren, sebebi bilinmeyen gerginlik, endişe duyulan düşünceli olma halidir³⁶⁴. Üzüntü, bir beklentinin gerçekleşmemesi veya insanın üstesinden gelemediği durumlarda ortaya çıkan ağlamak ve halsizlikle sonuçlanan bir duygudur³⁶⁵. Sıkıntı ise işsizlik, tekdüzelik, bezginlik vb. sebeplerden doğan ruhsal yorgunluk, cefa, eziyet olarak tanımlanabilir³⁶⁶.

2.7.1. *pittuliya-*

pittuliya- “endişeli, kaygılı, üzüntülü, sıkıntılı olmak”³⁶⁷ anlamlarına gelmektedir. Sözcüğün türevleri arasında *pittuliya-* “endişe, ızdırap”³⁶⁸; iteratif formu

---

³⁶⁴ TDK: 1363a.

³⁶⁵ TDK: 2461a “Olması istenilmeyen olaylardan doğan ruh tedirginliği”; F. Bozkurt, 2014, s. 25-34

³⁶⁶ TDK: 2093a.

³⁶⁷ D.M. Weeks, 1985, s. 225 *pittuliya-* “constirict, cramp, make anxious”; N. Oettinger, 1988, s. 273-286 *pittuliya-* “Beengung, Angst”; HW: 172a *pittuliya-* “(einschnüren) beengen, ängstigen”; CHD P: 376a *pittuliya-* “to be anxious, worry”; HHw: 134 *pittuliya-* “einschnüren, beengen, ängstigen, auch einengen”; HEG P: 636 *pittuliya-* “einschnüren, beengen, ängstigen”; MHH: 548a *pittuliya-* “dügümlmek, sıkıca bağlamak, sıkıştırmak, ezmek, üzümek, üzümek, sıkılmak, endişe etmek”; EDHIL: 680 *pittuliye/a-* “to be anxious, to worry”; M. Pozza, **La grafia delle occlusive intervocaliche in ittito: verso una riformulazione della lex Sturtevant, 2 voll.: I. Introduzione e corpus lessicale; II. Analisi dei dati**, 2011, s. 383 *pittuliye/a-* “aver paura, essere angosciato”; HED Pe: 111 *pittuliya-* “ensnare, cramp, constrict, restrict, narrow down, make anxious, (intransitive) be anxious, fret, be grundging”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *pittuliya-* “to be constricted; anxious, anguished”; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376 *pittuliya-* “to be anxious, to worry”.

pittulišk-; verbalsubstanti hali *pittuliyayur* “endişe, kaygı”³⁶⁹; partizip formu *pittuliyant-* “endişeli”³⁷⁰; *-uant-* sufiksiyle³⁷¹ oluşturulmuş *pittuliyauuant-*³⁷² yer almaktadır. Akadca okunuşu *SARAPU*’dur³⁷³.

---

³⁶⁸ A. Kammenhuber, 1964, s. 150-212 *pittuliya-* “Angst”; J. Puhvel, 1979, s. 209-217 *pittuliya-* “constriction, anguish”; N. Oettinger, 1979, s. 29 *pittulie-* “ängstigen”; E. Neu, 1983, s. 152 *pittuliya-* “Angst, Bedrängnis”; D.M. Weeks, 1985, s. 225 *pittuliya-* “Anxiety”; HW: 172a *pittuliya-* “Einschnürung, Beengung, Angst”; E. Rieken, 1999, s. 471 vd. *pittuliya-* “beengen, ängstigen”; CHD P: 366a *pi(t)uliya-* “anguish, worry, constriction, tightness, tension”; HHw: 134 *pittuliya-* “Einschnürung, Beengung, Angst, auch Knoten”; HEG P: 635 *pittuliya-* “Einschnürung, Beengung, Angst, auch Knoten”; . Haas, 2003, s. 56 *pittuliya-* “Einschnütung”; MHH: 548a *pittuliya-/pituliya-* “sıkıntı, üzüntü, içi daralma, korku, endişe, (karaciğerde) düğüm”; EDHIL: 680 *pit(t)uliya-* “anguish, worry, constriction, tightness, tension”; M. Pozza, 2011, s. 383 *pi(t)uliya-* “paura, tensione, costrzione”; HED Pe: 112 *pittuliya-* “cramping, constriction, anxiety, anguish”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *pittuliya-* “anxiety, anguish”; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376 *pit(t)uliya-* “anguish, anxiety, worry, constriction, tightness, tension”.

³⁶⁹ HEG P: 637 *pittuliawar* “Angst”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *pittuliyauwar* “anxiety”.

³⁷⁰ N. Oettinger, 1988, s. 273-286 *pittuliyant-* “beengt”; CHD P: 367a *pittuliyant-* “worried, fearful, intimidated”; HHw: 134 *pittuliyant-* “verängstigt, erschreckt, eingeschüchtert”; HEG P: 637 *pittuliyant-* “verängstigt, erschreckt, eingeschüchtert”; MHH: 548a *pittuliyant-/pittuliyawant-* “karkak, ürkek, üzgün”; EDHIL: *pittuliyant-* “worried, fearful, intimidated”; M. Pozza, 2011, s. 383 *pittuliyant-* “spaventato, timoroso”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *pittuliyant-* “anxious”.

³⁷¹ H.A. Hoffner, H.C. Melchert, 2008, s. 61.

³⁷² N. Oettinger, 1988, s. 273-286 *pittuliyauuant-* “bedrückt, ängslich”; HW: 172b *pittuliyauuant-* “bekümmert”; CHD P: 367b *pidduliyauwant-* “restrained, reluctant, grudging”; HHw: 134 *pittuliyawant-* “zögernd, zurückhaltend”; HEG P: 636 *pittuliyawant-* “zögernd, zurückhaltend”; MHH: 548b *pidduliyauwant-* “isteksiz, gönülsüz, istemeyerek”; EDHIL: 680 *pittuliyauuant-* “restrained, reluctant”; M. Pozza, 2011, s. 383 *pittuliyauwant-* “riluttante”; HED Pe: 111 *pittuliyawant-* “cramped, restrained, reluctant, grudging”.

Fiil olan *pittuliya-* **pittul-* ya da *pittula-* sözcüğünün denominativi, isim olan *pittuliya-* ise fiilden türetilen bir soyut isimdir³⁷⁴. Etimolojisine baktığımızda, *pittuliya* sözcüğü ^{síG}*pittul(a)-* “ilmik” kelimesinden türetilmiş olmalıdır³⁷⁵. Ayrıca ^{síG}*pittula-* ve *pittuliya-*, her iki sözcük de **pittul-* köküne dayanmaktadır³⁷⁶. Anlamsal açıdan bakıldığında hem “ilmek” hem de “endişe” sözcüğü “boğmak, boğulmak” anlamlarına gelen benzer bir sözcükten türetilmiş olabilir³⁷⁷. Dolayısıyla *pittuliya-* bir anlamda “korkudan dolayı daralmış olmak” manasını vermektedir³⁷⁸. Ayrıca bu sözcük II. Murşili’nin veba duasında NI.TE yani “beden” ile bağlantılı olarak geçmektedir³⁷⁹.

---

³⁷³ H.G. Güterbock, M. Civil, 1985, s. 97-128 CTH 301 Erimhuš Sözlük Listesi KBo 13.1 öy. I 63 [...] *ŞA-RA-P[U] [pid]-du-li-ya-aš* “anguish, worry”; krş. H. Otten, W.V. Soden, 1968, s. 11 KBo 13.1 öy. I 63 [...]x *ŞA-RA-Ĥ[U] [pid-d]u-li-ya-aš*; E. Laroche, “Études de linguistique anatolienne II”, **RHA 1966a**, s. 160-184; T.S. Scheucher, 2012, s. 592 vd. KUB 3.103 öy. 4’ [...] *ni]-is-sà-tu pít-tu-l[i-ya-aš]* “worry, anguish”.

³⁷⁴ HED Pe: 113.

³⁷⁵ EHS: 495; HEG P: 637.

³⁷⁶ J. Puhvel, “Hittite words with initial pít/pát sign”, **Hethitisch und Indogermanisch 1979**, s. 209-217; N. Oettinger, 1988, s. 273-286 E. Rieken, 1999, s. 472; J. Puhvel, “Elliptic Genitives and Hypostatic Nouns in Hittite”, **Aramazd 2011**, s. 68-72; HED Pe: 113; Ayrıca bkz. J. Siegelová, **Hethitische Verwaltungspraxis im Lichte der Wirtschafts-und Inventardokumente I**, 1986, s. 93 dn. 4; A. Ünal, 1988, s. 1469-1504.

³⁷⁷ EDHIL: 681.

³⁷⁸ E. Neu, 1970, s. 46 dn. 12.

³⁷⁹ A. Kammenhuber, 1964, s. 150-212; A. Gilan, R. Della Casa, 2023, s. 359-376; L.E. van de Peut, 2023, s.440-452.

2.7.2. Geçtiği Metin Yerleri

pittuliya-

Nom. Sg. c. *pít-tu-li-ya-aš* KUB 33.5 III 14', KUB 30.10 ay. 16, KBo 16.97 Sol Ken. 4a, KUB 36.79a III 20 + KUB 31.127 III 3, KUB 8.35 öy. 7, KUB 3.103 öy. 4, KUB 43.22 IV 16, KBo 26.29 I 8'; [*píd-*]du-li-ya-aš KBo 13.1 I 63; *píd-du-li-a[š]* KBo 63.47 2'.

Akk. Sg. c. *pít-tu-li-ya-an* KBo 18.151 ay. 10, 11, KUB 31.127 III 33, KUB 14.11 I 10, KBo 58.8 öy. 40, KUB 14.10 I 18, KUB 14.14 ay. 39, KUB 19.2 öy. 40; *pít-tu-li-an* KUB 56.17 öy. 2, 5, 15, KUB 56.17 öy. 15; *píd-du-li-an* KUB 5.22 öy. 22; *píd-du-li-ya-a[n]* KUB 49.21 III 18; *pí-tu-li-ya-an* KBo 18.151 ay. 11.

Gen. Sg. *pít-tu-li-ya-aš* KUB 30.10 ay. 14, CHDS 2.82+CHDS 2.18+KUB 36.75 II 21'/1'; KUB 31.127+ ABoT 44a + KUB 31.131 ay.III 41

Dat.-Lok. Sg. *pít-tu-li-ya-i* KUB 30.10 ay. 14.

Abl. Sg. *píd-du-li-ya-az* KUB 24.7 I 27; *pít-tu-li-ya-a[z]* KBo 31.121 II 13'; KBo 21.41 ay. 10.

Akk. Pl. c. *pít-tu-li-uš* KBo 17.3 IV 10, 27, KBo 17.1 IV 14, 31, KBo 17.7 4, IBoT 3.135 5.

pittuliya-

Prs. Pl. 1 *pít-tu-li-ya-u-e-ni* KuSa 1/1.23 ay. IV² 15'. KuT 44 + KuT 30 IV 15'.

Prs. Pl. 3 [*pít²-*]tu-li-ya-an-zi KBo 27.29 4.

Prt. Pl. 3 *pít¹-tu-li-e-ir* VBoT 120 II 14.

Verb. Subs. Nom.-Akk. Sg. n. *pít-tu-li-ya-u-ya-ar* KBo 3.21 III 6.

Verb. Subs. Gen. Sg. *píd-du-[l]i²-[ya-u]-ya-aš* KBo 55.196 öy. 11'.

pittulišk-

Prs. Sg. 1 *pít-tu-li-iš-ki-mi* CHDS 2.108 II 24', CHDS 2.82 23', KUB 36.75 II 3'; KUB 30.11 ay. 10.

Prs. Pl. 3 *pít-tu-li-iš-ká[n-zi]* KUB 43. 22 IV 18'.

Verb. Subs. Nom.-Akk. Sg. n. [*píd*]-*du-li-iš-ki-u-ya-ar* KBo 13.1 I 64.

pittuliyant-

Nom. Sg. c. *p[ít]-tu-li-ya-an-za* KUB 6.46 IV 35.

Akk. Sg. c. *pít-tu-li-ya-an-da-an* KUB 33.5 III 13'; *pít-tu-li-an-ta-an* KBo 3.21 II 18.

pittuliyauuant-

Nom. Sg. c. *píd-du-li-ya-u-ya-an-za* KUB 30.14 III 67.

Tanımlanamayan Formlar: *píd-du-l[i-...]* KBo 53.107 III 6'; [*pi*]*t-tu-li-ya[-...]* Bo 2609 II 8'³⁸⁰; *píd-du-li-ya-x* KUB 49.21 III 18.

2.7.3. Metinler

2.7.3.1. CTH 373 Kantuzili'nin Güneş Tanrısı'na Duası

KUB 30.10³⁸¹ (OH)

ay.

14 *nu-mu É-YA i-na-ni pé-ra-an pít-tu-li-* 14 Ve evim hastalıktan **sıkıntı/üzüntü** evi

---

³⁸⁰ Ş. Bozgun, yayım aşamasında.

³⁸¹ Trans. ve çev. için bkz. A. Kammenhuber, 1964, s. 150-212; R. Lebrun, 1980, s. 111 vd.; J. V. García Trabazo, 2002, s. 276 vd.; I. Singer, 2002b, s. 31 vd.; E. Rieken et al. (ed.), [hethiter.net/CTH 373](http://hethiter.net/CTH_373) (2015sq.); D. Schwemer, 2015, s. 349-393; N. Baş, Y. Arıkan, 2023, s. 1296-1308; G. Beckman, 2023, s. 171-196; L.E. van de Peut, 2023, s. 440-452.

ya-aš É-er ki-ša-at nu-mu pít-tu-li-ya-i oldu. Bana (benim) **üzüntüden/sıkıntıdan**
pé-ra-an

15 *iš-ta-an-za-aš-mi-iš ta-ma-at-ta pé-e* 15 ruhum devamlı başka yere akıyor.
di za-ap-pí-iš-ke-ez-zi nu MU-ti mi-e-ni- Yıllardır hasta (biri)
ya-aš ar-ma-la-aš

16 *ma-aḫ-ḫa-an nu-za ú-uk-ka QA-TAM-* 16 gibi ben de aynı şekilde oldum. Şimdi
MA ki-iš-ḫa-at ki-nu-na-mu-uš-ša-an i- bana hastalık ve **üzüntü/sıkıntı**
na-an pít-tu-li-ya-aš-ša

17 *ma-ak-ke-e-eš-ta na-at ši-i-ú-ni-mi tu-* 17 çok geliyor/artıyor. Sana onu devamlı
uk me-e-mi-iš-ke-mi söylüyorum Tanrım.

2.7.3.2. CTH 372 Bir Ölümlünün Güneş Tanrısı'na Duası

KUB 31.127+ ABoT 44a + KUB 31.131³⁸² (İmp.)

ay.III

25 *iš-pa-an-te-mu-uš-ša-an ša-aš-te-mi* 25 gece yatağımda beni tatlı
ša-n[e-ez-zi-iš] 26 uyku yakalamıyor/tutmuyor.

26 *te-eš-ḫa-aš Ú-UL e-ep-zi*

ay.III

40 ... *zi-i]k-pát-mu-za DINGIR-Y[A an-* 40 ... Sen, Tanrım beni [anne]
na-aš] 41 gibi yatırdın/doğurdun [şimdi]

41 *i-ya-ar ḫa-aš-t[a ki-nu-un pít-tu-li-ya-*

---

³⁸² Trans. ve çev. için bkz. I. Singer, 2002b, s. 37 vd; E. Rieken et al. (ed.), [hethiter.net/CTH 372](http://hethiter.net/CTH_372) (2015sqq.); D. Schwemer, 2015, s. 349-393; Y. Arıkan, 2019, s. 31-42.

aš pé-ra-an]

acıdan/kederden/üzüntüden

42 UD^{HLA}-[uš la-ak-nu-uš-ki-mi]

42 günleri (ve) gece(leri) uykusuz
[geçiriyorum].

Kantuzzili'nin Güneş Tanrısı'na duasında cümlelerinden, onun eziyet verici kaygılı/üzüntülü hali çok net anlaşılmaktadır. Diğer dua metninde ise kral çektiği endişe, ızdıraptan dolayı uykusuz geceler geçirmektedir.

2.7.3.3. CTH 378 II. Muršili'nin Veba Duası

KUB 14.14+KUB 19.1+KBo 58.8³⁸³ (İmp.)

öy.

38 *ki-nu-na hi-in-kán pa-ra-a nam-ma*

38 Şimdi veba (salgını) daha da kötüleştirdi.

*d[a-aš-še-e]š-[t]a KUR URU^{URU}Har¹-ti hi-in-
ga-na-az [me-ek-ki]*

Hatti ülkesi veba (salgını) yüzünden [çok]

39 acıya maruz kaldı ve onlar/(nüfusu)

39 *dam-me-eš-ḫa-it-ta-at na-at te-pa-u-e-*

azaldı. Ben, Muršili, [sizin] k[öl]eniz

[eš-ta am]-mu-uk-ma-za ^mMur-ši-li-iš

[içimdeki/kalb(im)deki]

A[RAD-KU-NU ŠÀ-az]

40 *la-aḫ-la-aḫ-ḫi-ma-an Ú-U[L tar]-aḫ-*

40 heyecanı [yenemiyorum], vücut(um)da

mi N[Í.T]E-az-ma-za pít-tu-li-ya-an Ú-

da **üzüntüyü/sıkıntıyı** [yene]miyorum.

UL [tar-aḫ-mi

ay.

50 *u-ua-aḫ-ḫa[-ru nu-mu g]i-in-zu da-at-*

50 Huzurunuzda çıkmak ist[iyorum/size

te-en nu-mu-kán ŠÀ-az la-aḫ-la-aḫ-ḫi-

³⁸³ Trans. ve çev. için bkz. Y. Arıkan, 1994, s. 70 vd.; I.S. Czyzewska, 2012, s. 197 vd.

ma-an ar-ḫa görünmeliyim. [Bana karşı]
 51 *u-e-ya-[at-ten N]Í.TE-az-ma-mu-kán* şefkatli/lütuf]kar olunuz!
pít-tu-li-ya-an da-a-at-ten Kalbimdeki/içimdeki heyecanı
 51 kov[unuz] ve [vü]cud(um)dan da
üzüntüyü/sıkıntıyı alınız!

Veba dualarında Muršili'nin salgına karşı duygusal tepkisi endişe, üzüntü ve umutsuzluğa benzer bir korku biçimidir³⁸⁴.

2.7.3.4. CTH 381 II. Muḫattalli'nin Tanrılar Topluluğuna Duası

KUB 6.45 + KUB 30.14³⁸⁵ (İmp.)

ay.III

65 *[ku-i]n A-NA DU pí-ḫa-aš-ša-aš-ši* 65 Efendim *piḫaššaši* Fırtına Tanrısı için
 EN-YA *pé-eš-ke-mi* sürekli sunduğum kurban ekmeğini ve içki
 66 *na-an-ši du-uš-ga-ra-u-ya-an-za pí-* sunusunu
iš-ki-el-lu 66 onun için sevinçli (bir
 67 *píd-du-li-ya-u-ya-an-za-ma-da le-e* şekilde)/mutlulukla sunayım!
pí-eš-ki-mi 67 **üzüntüyle/sıkıntıyla** sunmayayım!
 68 *nu-mu DU pí-ḫa-aš-ša-aš-ši-iš* EN-YA 68 Ve bana efendim *piḫaššaši* Fırtına
ar-mu-ya-la-aš-ḫa-aš Tanrısı ay ışıldaması/ay ışığı
 69 *i-ya-ar še-er ar-mu-u-ya-la-i* 69 gibi yukarıda parlıyor.

³⁸⁴ L.E. van de Peut, 2023, s. 440-452.

³⁸⁵ Trans ve çev. için bkz. I. Singer, 1996, s. 23 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 381 (2015sqq.).

Muḫattalli'nin duasında kral tanrıya sunularını üzüntü, sıkıntı içinde değil neşeyle sunmak istediğini aktarır. Bu pasaj *dušk-* ve *pittuliya-* sözcüklerinin zıt manalara gelebileceğini göstermektedir.

2.7.3.5. CTH 780 Allaituraḫḫi Ritüeli

VBoT 120 + KBo 12.85³⁸⁶ (İmp.)

öy.II

28 *e-ri-ra-at* LUGAL^{MEŠ} *nu šar-ga-u-e-* 28 Onlar, krallar geldiler/ulaştılar. Ve
eš pít¹-tu-le-e-er kahramanlar/saygın kişiler
kaygılandılar/sıkıntı çektiler.

2.7.3.6. CTH 717 Ištar için Ritüel

KUB 24.7³⁸⁷ (İmp.)

öy.I

22 ... ŠA^DGAŠAN *ap-pí-iz-zi-uš* 22-23 ... Hanımefendimin sonda gelen
MUNUSŠUHUR.LÁL^{HIA} hizmetçileri Ali'yi, Hızari'yi, Taruḫi'yi
23 ^DA-li-in ^DHal-za-a-ri-n ^DTa-ru-ūt-in (ve)
24 ^DŠi-na-an-da-du-kar-ni-in *ya-al-la-* 24 Sinandadukarni'yi öveceğim.
aḫ-ḫi nu-kán ^DGAŠAN-li Hanımefendim
25 [k]u-it É-ir *pu-uk-kán nu a-pu-u-uš a-* 25 [hangi] evden nefret ediyorsa onları o
eve

---

³⁸⁶ Trans. ve çev. için bkz. V. Haas, I. Wegner, 1988, s. 133 vd.

³⁸⁷ Trans ve çev. için bkz. A. Archi, 1977, s. 297-311; I. Wegner, 1981, s. 50 vd.; H.G. Güterbock, 1983, s. 155-164.

<i>pé-e-da-ni É-ri</i>	26 çalışmak için gönderir ve ev (için işleri)
26 <i>a-ni-ya-ua-an-zi u-i-ya-az-zi nu É-ir</i>	iniltiyle/nefes nefese ^(?) ve
<i>tuḫ-ḫ[i-ma-az-z]a^(?)</i>	27 acı/üzüntü/sıkıntıyla sürekli
27 <i>píd-du-li-ya-az-za e-eš-ša-an-zi ...</i>	yaparlar...

İstar için yapılan ritüele ait metin pasajında tanrıçanın nefret ettiği evde gerçekleşen eylemlerin endişe, sıkıntı çekerek yapıldığı belirtilmektedir. Aynı metnin önceki satırlarında tanrıçanın sevdiği evdeki işlerin neşe ile yapıldığından bahsedilmektedir. Dolayısıyla bu metin de *pittuliya-* ve *dušk-* sözcüklerinin zıt kavramlar olabileceğine bir başka örnektir.

2.8. Gazap, Öfke, Kızgınlık

Öfke, adaletsizlik, incitilme, verilen sözün tutulmaması, yalan söylenmesi sonucu ortaya çıkan zararlı, yıkıcı olabilen bir duygudur. Sesin şiddetlenmesi ve vücudun kontrol dışı hareket etmesiyle sonuçlanmaktadır³⁸⁸.

2.8.1. *karpi-*

karp-/karpiya- “kızmak, öfkelenmek”³⁸⁹ anlamlarını ifade etmektedir. İsim hali olan *karpi-* “öfke, hiddet, gazap”³⁹⁰ sözcüğünden türetilmiş olmalıdır. Diğer türevleri

---

³⁸⁸ TDK: 1838a “Engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hışım, hiddet, gazap”; F. Bozkurt, 2014, s. 25-34

³⁸⁹ H. Eichner, “Hethitisch *genuššuš*, *ginušši*, *ginuššin*”, **Hethitisch und Indogermanisch 1979**, s. 41-61 *karpiya-* “zürnen”; HEG A-K: 517 *karpiya-* “zürnen”; D.M. Weeks, 1985, s. 228 *karpiya-* “be angry”; HED K: 98 *kar(a)p-*, *karpiya-* “be angry”; HHw: 74 *karpiya-* “zürnen”; MHH: 319b *karp-/karpiya-/karap-* “öfkelenmek, kızmak”; EDHIL: 452 *karp(iye/a)-* “to be angry”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *karp-*, *karpiye/a-* “to be angry”.

arasında partizip formu *karpiyant-*; *-eš-* sufiksiyle üretilen *karpeš-*“kızgın olmak”³⁹¹ ve onun partizip formu *karpiššant-* “öfkeli, kızgın”³⁹²; *karpiṅala-* “öfkeli, hiddetli”³⁹³; *-yant-* sufiksi ile oluşturulmuş *karpiṅayant-* “kızgın”³⁹⁴ yer almaktadır.

karpiya- fiili, Hititçe’de bulunan bir diğer *karpiya-* “kaldırmak” fiilinden anlam ve köken açısından farklıdır. Köken olarak Luvice *zarpai-* fiiline bağlanmasının³⁹⁵ yanı sıra sözcüğün Sanskritçe *krpate* “ağıt yakmak” sözcüğüyle ilişkili olduğu da iddia edilmiştir³⁹⁶. Bir başka değerlendirme “hoşnutsuzluk ifadesi” anlamında muhtemel bir

---

³⁹⁰ EHS: 103, 224 *karpi-* “Groll”; HEG A-K: 515, 517 *karpi-* “Groll, Zorn, Wut”; D.M. Weeks, 1985, s. 228 *karpi-* “anger, rage”; HW: 102a *karpi-* “Groll, Zorn, Wut”; HED K: 98 *karpi-* “wrath, anger, fury”; HHw: 74 *karpi-* “Groll, Zorn, Wut”; MHH: 320a *karpi-* “öfke, kızgınlık, gazap”; EDHIL: 452 *karpi-* “wrath, anger, fury”; M. Kapelus, “The Anger of the Gods and Anomalies in the World’s Existence”, **Codes and Rituals of Emotions in Asian and African Cultures 2009**, s. 234-238 *karpi-* “wrath, anger, fury”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *karpi-* “anger”.

³⁹¹ W. Petersen, 1937, s. 201-214 *karpis* “Wuth”; HEG A-K: 514 *karpeš(š)-*, *karpiš-* “grollen, zornig werden”; D.M. Weeks, 1985, s. 228 *karpes-* “get angry”; HW: 102a *karpeš(š)-* (*karpiš-*) “grollen, zornig werden(?)”; HED K: 98 *karpes-* “become angry”; HHw: 74 *karpes(s)-*, *karpis-* “zornig werden”; MHH: 320a *karpeš-/karpiš-* “kızmak, öfkelenmek, gazaba gelmek”; EDHIL: 452 *karpēšš-* “to become angry”; M. Kapelus, 2009, s. 234-238 *karpes-* “to become angry”.

³⁹² G. Beckman, 2023, s. 171-196 *karpeššant-* “angry”.

³⁹³ HEG A-K: 517 *karpiṅala-* “wütend”; HW: 102a *karpiṅala-* “wütend”; HED K: 99 *karpiwala-* “furious”; HHw: 74 *karpiwala-* “wütend”; MHH: 320a *karpiwala-* kızgın, öfkeli”; EDHIL: 452 *karpiṅāla-* “furious”; M. Kapelus, 2009, s. 234-238 *karpiwala-* “fury”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *karpiwala-* “beset with anger”.

³⁹⁴ HHw: 74 *karpiyawant-* “zornig”.

³⁹⁵ HEG A-K: 515 “jedenfalls ein Übel, das den Menschen befällt”.

³⁹⁶ D.M. Weeks, 1985, s. 228; HED K: 99.

*krep köküne ait olabileceği yönündedir³⁹⁷. Yine *kart-* sözcüğünden **kartpi-* ve ondan dönüşerek *karp-* sözcüğünün oluştuğu yorumu mevcuttur³⁹⁸. Latince *increpare* “bağırarak, azarlamak” ve *crepare* “çatlamak”, parlamak” fiilleri de *karpiya-* ile ses ve semantik yönden benzerlik taşımaktadır³⁹⁹. Bu nedenle sözcüğün kökünün *kmp-* seslerine dayandığı ve bunun da anlamsal açıdan “ses çıkararak bir hoşnutsuzluğu göstermek” olduğu öne sürülmektedir⁴⁰⁰.

karpiš- Hititçe metinlerde çoğunlukla *kartimmiyat-* ve *saḫar* ile beraber kullanılır. Ayrıca öfke ifade eden duygular sıralanırken *karpiš-* her zaman ilk sırada yer almaktadır⁴⁰¹. Bu sözcükle aktarılmaya çalışılan öfke tanrılara ait ilahi bir gazaptır⁴⁰². Büyü ritüellerinde ve kehanetlerde görülen *karpiš-* sözcüğünün içerdiği öfkenin ortaya çıkması bir tür başarısızlık veya hata sebebiyle olur⁴⁰³. *karpiš-*, *kartimmiyat-* ve *saḫar*’ın ifade ettiğinden daha fazla ve kesin bir öfkeye işaret etmektedir⁴⁰⁴. Tanrıların öfkesi *karpi-*’nin karşıt anlamlısının, tanrıların nezaketi manasında *miumar* olabileceği belirtilmiştir⁴⁰⁵.

---

³⁹⁷ EDHIL: 452.

³⁹⁸ EHS: 224.

³⁹⁹ H. Eichner, 1979, s. 41-61; EDHIL: 452.

⁴⁰⁰ H. Eichner, 1979, s. 41-61.

⁴⁰¹ HED K: 99.

⁴⁰² HED K: 99; S. Vanseveren, “Hittite *kartim(m)iya-*: réflexions sur le vocabulaire de la colère en hittite”, **IKH 2014**, s. 995-1015.

⁴⁰³ S. Vanseveren, “Anger and Hatred in Hittite Texts”, **The Routledge Handbook of Emotions in the Ancient Near East 2023**, s. 648-660.

⁴⁰⁴ S. Vanseveren, 2014, s. 995-1015.

⁴⁰⁵ CHD L-N. 293a; A. Mouton, 2023, s. 472-484.

2.8.2. Geçtiği Metin Yerleri

karp- / *karap-* / *karpiya-*

Med. Prs. Sg. 3 *kar-ap-ta-ri* KUB 19.26 IV 6; *kar-pí-ya-at-ta* KUB 9.34 III 35', KUB 59.46 ay. 16'.

karpiyant-

Nom-Akk. Sg. n. *kar-pí-ya-an* KUB 32.129 öy. 2; *kar-pí-a[n]*⁴⁰⁶ HFAC 81 6'; KBo 55.256 11'.

Luv. Partz. Nom. Sg. c. *kar-pí-mi-iš* KUB 32.129 öy. 3.

karpeš- / *karpiš-*

Prs. Sg. 3 [*kar*]-*pí-e-eš-zi* KBo 12.3 II⁷ 13.

Med. Prs. Sg. 3 *kar-p[iš-k]at-ta-ri* KBo 26.65 I 19'.

Prt. Sg. 3 *kar-pí-eš-ta* KUB 5.24 I 19; *kar-pí-iš-ta* KUB 5.24 I 31, 35.

karpiššant-

Nom. Sg. c. *kar-pí-iš-ša-an-za* KUB 5.24 I 25, 26.

Nom.-Akk. Sg. n. *kar-pí-iš-ša-an* KUB 33.1 III 10', KUB 17.10 III 11, KUB 33.10 II 22/14, KUB 33.1 10, KBo 55.8 II 14', KBo 26.132 3', KUB 33.28 III 5', 22'.

karpi-

Nom. Sg. *kar-pí-iš* KUB 33.21 IV 8', KUB 33.21 IV 20', KBo 38.189 Sol Kol. 2', KBo 44.22 2', KUB 33.34 ay. 5', KBo 12.78 7', KUB 33.46 I 4', 7', 9', KUB 57.38, KUB 33.50 ay. 1', 4', 12', KUB 33.51 11', KUB 33.54 II 11', FHG 2 II 15', KUB 33.49 II 9',

---

⁴⁰⁶ H. Marcuson, "Word of the Old Woman": Studies in Female Ritual Practice in Hittite Anatolia, 2016, s. 514 *kar-pí-i[n]*.

IBoT 4.9 öy. 3', KBo 57.14 7', KUB 24.3 II 54', KBo 21.6 öy. 7, 14, HT 6+KBo 9.125 I 26', KUB 43.41 II² 2', KUB 43.40+HHT 76 IV 1', KUB 12.58 III 5, KUB 7.13 I 17', HT 44 I 9', Bo 6494 5', KBo 55.83 IV 12', KUB 5.11 IV 29; KUB 43.34 12'; KUB 33.30 III 2', KUB 31.127 III 40', KUB 33.11 III 15'; *kar-p[i-iš]* KBo 44.218 4', VS NF 12.7 IV 6, KBo 39.252 2', KUB 33.11 III 6', KUB 33.30 III 2', KBo 60.12 14', KUB 33.28 III 9', 12', KUB 33.30 III 2, HKM 52 Sağ Kol. 5, 10, KUB 33.8 III 1', KUB 33.8 III 3', 11'; KUB 17.10 III 1, 15, 19, 26, IV 8; IBoT 2.141 ay. 1, 6, 8, Bo 7615 6', KUB 5.4 I 22, II 16; KBo 51.54a Sağ Kol. 12'; *kar-piš* VBoT 24 III 44, IV 4; *kar-pi-ša* KUB 17.10 III 23; KUB 34.128 öy.? 10'; *kar-pi-e-eš* KBo 41.42 I 10'.

Akk. Sg. *kar-pi-in* KUB 33.24 IV 8', KUB 33.30 III 3', KBo 60.12 III 13', KBo 34.37 II 1', Bo 6472 8', KUB 33.48 II 3', KBo 12.86 2', KBo 12.86 20', KUB 33.50 ay. 7', KUB 33.54 II 18', FHG 2 II 28', KUB 33.49 III 3, KUB 32.138 ay.² 6', HKM 116 II 31, KUB 57.105 III 17', KBo 62.37 4', KBo 55.9 II 6', KBo 53.24 5', KBo 53.222 I 4', KUB 9.34 II 7, KUB 9.4+Bo 7125 IV 2', KUB 7.53 III 43, 54, KBo 21.6 öy. 18, HT 6+KBo 9.125 IV 7, KBo 64.14 IV, KUB 55.23 öy. 10', KUB 36.96 öy. 10', IBoT 3.102 I 7', KBo 34.52 öy. 8', KBo 64.11 öy. 1', KBo 60.21 ay. 2', KUB 59.46 ay. 3', KUB 9.34 I 30', II 2, III 22', IV 8', KUB 12.58 II 37, 59, III 9, KUB 7.13 I 29', KBo 20.73 IV 15, Bo 3081 öy.² 5, Bo 8053 4', KBo 55.83 I 15', KBo 41.22 4', 11'; KBo 57.71 6', KUB 5.1 I 41, IV 55, KUB 5.3 I 13; KUB 5.4 I 13, KUB 14.21 I 19', 72'; KUB 50.39 5', KUB 16.20 7, KUB 6.5 öy. 25, KUB 52.71 ay. 18', KBo 41.162 II 20', Bo 6887 öy. 3, KUB 6.7 III 5', KBo 52.280 Alt Ken. 17', KUB 52.49 II 6, KUB 16.58 III 12, KUB 49.21 III 6, KBo 41.202 10', KBo 2.2 I 39, KUB 5.11 I 58, KUB 5.11 IV 28', KUB 16.77 II 57, III 41, KBo 2.6 I 45', KUB 5.5 I 19, II 5, KUB 6.13 öy. 4', KUB 18.62 öy. 4', KUB 50.56 I 8', KUB 16.17 II 22, III 6', KUB 22.1 öy. 6, KUB 52.2 13', KUB 18.7 öy. 10, KUB 49.24 öy. 13', KBo 24.122 öy.² 19', KUB 16.28 9, KUB 6.21 öy. 7', HT 31 öy. 7, KUB 16.5 öy.² 10', KUB 22.26 öy. 16', KBo 23.106 ay. 5', KUB 16.9 ay. 2',

12', KBo 43.220 Sol Kol. 11', KUB 5.24 II 6, KBo 41.163 5', KBo 49.207 ay.[?] 5', KBo 24.123 öy.[?] 9', KBo 41.175 7', KUB 18.43 öy. 4', KUB 16.68 19', KUB 49.21 II 18', KUB 5.11 I 29, KBo 48.272 II 8', KUB 60.66 öy. 7', Bo 8199+Bo 2567c I 4', FHL 105 5', KUB 35.80 ay.[?] 12'; VS NF 12.26 ay. 17', CHDS 2.149 2', HKM 52 Sağ Kol. 31, KUB 33.9 II ay. 5', KUB 17.10 III 24, IV 3, 7, 18, IBoT 3.141 ay. 3, KUB 33.3 10, KBo 60.12 III 13', KBo 54.110 öy. 7', VBoT 24 III 40; *kar-pi-en* KUB 57.105 IV 5', KBo 44.254 7', KUB 22.64 III 14', Bo 5830 7'.

Dat.-Lok. Sg. *kar-pi* KUB 5.1 II 23, III 18, KUB 5.3 I 57, II 12, 26, 34, KUB 16.18 7', KBo 41.171 13', KUB 6.7 IV 6', 10', 20', KBo 41.172 Sağ Kol. 9', KUB 52.68 I 19', AT 454 I 21', KBo 24.126 ay. 12', KUB 18.66 III 13', KBo 2.2 I 20, KUB 5.24 II 11, KUB 50.84 II[?] 23, KUB 22.36 ay.[?] 12', KUB 16.1 I 13, KUB 22.18 3', 6', KBo 22.201 II 9', KBo 14.21 I 11', 27', 54', KUB 18.34 I 6, KUB 18.43 öy. 7', KBo 14.49 4', KUB 22.2 11', KBo 21.8 III 15'; KBo 34.244 III 4'; *kar-pi-i* KUB 5.11 III 23'.

Gen. [*k*]ar-pi-aš Bo 2658 ay.[?] 3'; [*k*]ar-pi-ya-aš KBo 56.50 öy. 5'.

Abl. *kar-pi-az*] KUB 35.80 ay.[?] 10'.

Nom. Pl. *kar-pi-uš* KBo 41.156 ay. 2, KUB 52.45 ay. 4, KUB 5.23 6', KUB 18.26 II 10', KBo 24.126 öy. 5, KBo 2.6 I 10', 21', KUB 50.115 10', KBo 23.118 I 6', IBoT 3.116 2', KUB 52.71 ay. 20', KBo 41.42 I 13', KUB 5.3 I 28, II 18, 49, KBo 41.151 öy. 5'.

karpıyala-

Nom. Sg. c. [*ka*]r-pi-ya-la-aš Bo 4513 2'.

Nom.-Akk. Pl. n. *kar-pi-ya-a-la* KUB 33.62 II 12', KBo 34.37 II 4', KBo 34.35 IV 4', KUB 32.138 ay.[?] 9'; *kar-pi-ya-la* Bo 6472 9'.

karpiyaunt-

Nom. Sg. c. *kar-pí-ya-u-ù[a]-an-za* KBo 40.21 6'+KUB 34.76 I 15.

Nom.-Akk. Pl. n. *kar-pí-ya-ù-a-an-da* KBo 40.21 3'+KUB 34.76 I 12.

Tanımlanamayan Formlar: *kar-pí[-...]* Bo 7088 I²; *k[ar-pí-i²-...]* KUB 36.83 I 18; *kar-pí-x[...]* KBo 13.158 IV 19³; *kar-pí-ya[-...]* KBo 61.55 4³; *kar-pí-ya-x[...]* KBo 31.133 ay. 7; *kar-pí[-...]* KBo 57.66 5³; *kar-p[í-...]* KBo 41.42 II 2³; *kar-p[í-...]* KBo 39.44 öy.³ 18³; *kar-pí-i-x[...]* KBo 57.80 2³; *kar-p[í-...]* KUB 22.41 6³; *kar-p[í²-...]* KBo 67.11 3³; *kar-pí-x[...]* KBo 48.61 1³; *kar-pí[-...]* KBo 20.105 3³; *kar-p[í²-...]* KBo 67.13 3³; *kar-pí-ù-a-li-iš³* KBo 41.42 II 5³/6³.

2.8.3. Metinler

2.8.3.1. CTH 335 Kaybolan Tanrı Mitlerinden Fragmanlar

Mışt. 81/52 HKM 116⁴⁰⁷ (İmp.)

Sağ kol.

1 [ŠA DING]IR ^{LUM} TUKU.TUKU- <i>u-an-za</i> ZI-ŠU	1 [Tanrının] kızgın ruhu 2 (ve) kalbi kızgın ateş (gibi) yandı.
2 [<i>ka-r</i>]a-az-še-iš <i>ù-a-ra-an pa-aḥ-ḥur la-ap-ta</i>	3 [Ve] bu ateşi nasıl suyla
3 [<i>nu-x²</i>] <i>ki-i pa-aḥ-ḥur</i> GIM- <i>an ú-i-te-ni-it</i>	4 [söndür]düysen.
4 [<i>ki-iš-</i>]ta- <i>nu-nu-un</i>	

---

⁴⁰⁷ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, 1944, s. 389-397.

5	[ŠA DINGIR] ^{LUM} kar-pí-iš	5	[Tanrının] gazabı , kızgınlığı,
	TUKU.TUKU-za	6	[günahı/suçı], öfkesi aynı şekilde
6	[<i>ua-aš-túl š</i>]a-a-u- <i>ua-ar</i> QA-TAM-MA		sönsün!
	<i>ki-iš-ta-ru</i>		
	Sağ Kol.		
29	[<i>na-aš-ta ŠA DINGIR^{L1}</i>] ^{M(?)} NÍ.TE-az	29	[Sonra tanrının] bedeninden (ve)
	ŠÀ-az		kalbinden
30	[...] -ta <i>nu-uš-ši-iš-ta</i>	30	[...] Ve onun
31	[kar-pí-in TUKU.TUKU-a]n <i>ua-aš-túl š</i> a-a-u- <i>ua-ar</i>	31	[gazabını , kızgınlığını], günahını, öfkesini
32	[<i>ar-ḥa pá-r-aḥ-ta^(?) n</i>]u-uš- <i>ša-an ar-ša-na-an-ta</i>	32	[kovdu ^(?) v]e insanoğlunun kıskanç
		33	[gözlerini ^(?)], kötü
33	[<i>ša-a-ku-<i>ua^(?)</i></i> LÚ.U ₁₉].LU-aš HUL-lu- <i>un</i>	34	[dilini] (kovdu).
34	[EME- <i>an^(?)</i> ...]		

2.8.3.2. CTH 393 Koruyucu Tanrı için Anniyianni Ritüeli

VBoT 24⁴⁰⁸ (İmp.)

ay.III

- 40 *kar-pí-in-na kar-tim-mi-ya-at-ta-an* 40 **Gazabı** kızgınlığı ve
41 *ša-a-u-ua-ar ar-ḫa tar-na* 41 öfkeyi uzaklaştır!
42 *ki-e-ma-kán ḫa-aš-du-er ma-aḫ-ḫa-an* 42 Bu saman çiftçiden nasıl
LÚAPIN.LÁ-li 43 tamamen kaybolursa sen Koruyucu
43 *ar-ḫa me-er-ta tu-ga-kán A-NA* Tanrı için *kurša-*'(dan)
D^LLAMMA K^{UŠ}kur-ša-aš 44 **gazap**, kızgınlık, öfke
44 *kar-piš kar-tim-mi-az ša-a-u-ua-ar* 45 aynı şekilde tamamen kaybolsun!
45 *ar-ḫa QA-TAM-MA me-er-tu₄*

ay.IV

- 1 [*na-aš-ta*] ^{NA4}*pa-aš-ši-lu-uš IŠ-TU KAŠ* 1 [Daha sonra] çakıl taşlarını bira ile
ki-iš-ta-nu-mi söndürürüm
2 [*nu ki-i*]š-ša-an *me-ma-aḫ-ḫi ki-e-ez* 2 [ve şöy]le söylerim: “Bundan/bunlar
ma-aḫ-ḫa-an (taşlar) nasıl söndülerse/ nasıl
3 [*ni-i*]n-kir *zi-ga-az* ^{D^LLAMMA} K^{UŠ}kur- 3 susuzluklarını giderdilerse sen de
ša-aš Koruyucu Tanrı *kurša-*'(dan)

---

⁴⁰⁸ Trans. ve çev. için bkz. D. Bawanypeck, 2005, s. 62 vd.; D. Bawanypeck (ed.), hethiter.net/: CTH 393 (2007sqq.).

4 [QA-TAM-M]A *ni-ik nu-ut-ták-kán kar-pí-iš* 4 [aynı şekil]de susuzluğunu gider!/
sen de sön! Ve **gazabın**

5 [kar-tim]-mi-az *ša-a-u-ya-ar ar-ḥa me-er-du* 5 [kızg]ınlığın, öfken tamamen kaybolsun!

2.8.3.3. CTH 376 Muršili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası

KUB 24.3 + KUB 31.144⁴⁰⁹ (İmp.)

öy.II

61' *nu A-NA DINGIR^{MEŠ} ku-iš kar-pí-iš* 61' Ve tanrılarda her kim **gazaba**,
kar-tim-mi-ya-az kızgınlığa (sebepl olursa)

62' *ku-iš DINGIR^{MEŠ}-na-aš Ú-UL na-aḥ-ḥa-an-za na-aš-ta l[e-e]* 62' her kim tanrılara saygı göstermezse
63' iyiler (ve) kötüler bir tutulmasın!

63' *a-aš-ša-u-e-eš i-da-a-la-u-ya-aš an-da ḥar-kán-zi*

---

⁴⁰⁹ Trans. ve çev. için bkz. I. Singer, 2002b, s. 51 vd.; J. V. García Trabazo, 2002, s. 292 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 376.1 (2016sqq.).

2.8.3.4. CTH 324 Telipinu Mitosu

KUB 17.10⁴¹⁰ (OH)

ay.III

13 ^DTe-li-pí-nu-uš-ya kar-di-mi-ya-u-ya 13 Telipinu kızgın(dır). Onun ruhu (ve)
an-za ZI-ŠU ka-ra-a-a[z²-ši-iš] kalbi

14 ^{GIŠ}ya-ar-ša-am-ma-aš ú-i-šu-u-ri-ya 14 (yanan) odun (gibi) boğulur. Ve nasıl
ta-ti nu ku-u-uš ^{GIŠ}ya-ar-š[a-mu-uš] bu odunları

15 ma-a-aḥ-ḥa-an ya-ar-nu-ú-e-er ^DTe- 15 yaktılsa Telipinu'nun **gazabı**
li-pí-nu-ya-aš-ša **kar-p[i-iš]**

16 kar-di-mi-ya-az ya-aš-tu-ul ša-a-u-ar 16 kızgınlığı, günahı (ve) öfkesi (de) aynı
QA-TAM-MA ya-ra-a-[nu] şekilde yansın!

ay.III

24 ^DTe-li-pí-nu-uš **kar-pí-in** tar-na kar- 24 Telipinu, **gazabı** bırak! Kızgı[nlığı]
di-mi-[ya-at-ta-an...] (bırak)!

25 ša-a-u-ya-ar tar-na nu ma-a-aḥ-ḥa-an 25 Öfkeyi bırak! Nasıl ki su oluşu geriye
^{GIŠ}ŠEN-aš a-[ap-pa pár-za] doğru

26 Ú-UL ar-ši¹-e-iz-zi ^DTe-li-pí-nu-ya-aš- 26 akmazsa, Telipinu'nun **ga[zabı,**
ša k[ar-pí-iš kar-di-mi-ya-az] kızgınlığı],

---

⁴¹⁰ Trans. ve çev. için bkz. Trans. ve çev. için bkz. F. Pecchioli Daddi, A.M. Polvani, **La mitologia ittita**, 1990, s. 78 vd.; H.A. Hoffner, 1998, s. 15; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/: CTH 324.1 (2009sqq.); A.N. Asan, **Der Mythos vom erzürnten Gott: ein philologischer Beitrag zum religionshistorischen Verständnis des Telipinu-Mythos und verwandter Texte**, 2014, s. 17 vd.

27 *ša-a-u-ya-ar a-ap-pa QA-TAM-MA le-
e ú-[ez-zi]*

ay.IV

1 *[nu-uš-ši]-iš-ta šu-[uk-šu-]ga-an hu-e-
ez-ta UDU-uš-ták-kán kat-ta-ti ar-ḥa*

2 *[pa-iz-zi]i nu-uš-[š]i-iš-ta ^{SIG}e-eš-ri hu-
e-ez-ta ^DTe-li-pí-ni-ya-kán*

3 *[ka]r-pí-in kar-di-mi-ya-at-ta-an ya<-
aš>-du-ul ša-a-u-ar hu'-it-ti*

27 öfkesi (de) aynı şekilde geriye
g[el]mesin!

1 ... (Nasıl) koyun altınızdan

2 gider ve onun yününü çekerseniz!

Telipinu'nun

3 **gazabımı**, kızgınlığımı, günahını, öfkesini

de çekiniz!

4 ^{DIM}aš le-e-la-ni-ya-an-za ú-iz-zi na-
an LÚ ^{DIM}

5 *a-ra-a-ez-zi ^{DUG}ÚTUL-ma-kán ú-ez-zi
na-an ^{GIŠ}ti-i-pa-aš a-ra-a-iz-zi*

6 *[nam]-ma-ya am-me-el ŠA
DUMU.LÚ.U₁₉.LU^{MEŠ} ut-ta-na-a-an-te-
eš ^DTe-li-pí-nu-i*

7 *kar-pí-in kar-di-mi-ya-at-ta-an ša-a-u-
ar QA-TAM-MA a-ra-an-du*

4 Fırtına Tanrısı kızgın (bir şekilde) gelir.

Ve onu Fırtına Tanrısı'nın adamı

5 durdurur/sakinleştirir. Fakat (nasıl ki)
kase gelir ve onu kaşık durdursa.

6 Ayrıca ben insanoğlunun sözleri de
Telipinu'nun

7 **gazabımı**, kızgınlığımı, öfkesini aynı
şekilde durdursun!

8 *pa-id-du ^DTe-li-pí-nu-ya-aš kar-pí-iš
kar-di-mi-ya-az ya-aš-du-ul*

9 *ša-a-u-ya-ar ...*

8 Telipinu'nun **gazabı**, kızgınlığı, günahı

9 öfkesi gitsin! ...

Burada verilen metinlerde “gazap” anlamıyla tercüme etmeyi tercih ettiğimiz *karpi-* sözcüğü tanrının en şiddetli öfkeli halidir. Çeşitli analogiler yoluyla bu öfke dindirilmeye çalışılmaktadır.

2.9. Kızgınlık, Öfke, Hiddet

Kızgınlık, öfkeli olma durumunu ifade etmektedir⁴¹¹.

2.9.1. *kartimmiyatt-*

kartimmiya- “kızmak, öfkelenmek”⁴¹² anlamlarındadır. Sözcüğün türevleri partizip hali *kartimmiyant-* “kızgın, öfkeli”⁴¹³; *-yant-* sufiksiyle⁴¹⁴ oluşturulan *kartimmiyaçant-*; *-nu-* sufiksi ile causativ yapılmış *kartimmiyanu-* “kızdırmak,

---

⁴¹¹ TDK: 1436a.

⁴¹² W. Petersen, 1937, s. 201-214 *kartimmiya-* “zürnen, zanken”; EHS: 179, 497 *kartimmiya-* “zürnen”; N. van Brock, “Hittite “*kartimmiya-*””, **RHA 1960**, s. 143-147 *kartimmiya-* “être en colère”; B. Čop, “Zur hethitischen Schreibung und Latung”, **Linguistica 1964**, s. 37-76 *kartimmiya-* “zürnen, grollen”; E. Neu, 1968, s. 84 *kartimmiya-* “zürnen, grollen”; HdW: 35 *kartimmiya-* “zürnen, grollen”; D.M. Weeks, 1985, s. 227 *kartimmiya-* “be angry”; HEG A-K: 524 *kartimmiya-* “zürnen, grollen”; HW: 103b *kartimmiya-* “zürnen, grollen”; E. Rieken, 1999, s. 111 *kardim(m)iya-* “zornig sein”; HED K: 110 *kartimmiya-*, *kardimiy-* “be angry”; MHH: 324a *kartimmiya-* “kızmak, öfkelenmek, gazaba gelmek, hiddetlenmek”; EDHIL: 456 *kardimiy-* “to be angry”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *kartimmiye/a-* “to be angry”.

⁴¹³ N. Oettinger, 1988, s. 273-286 *kartimmiyaçant-* “zornig”; HW: 103b *kartimmiyaçant-* (*kardammiyaçant-*) “zornig”; MHH: 324b *kartimmiyawant-/kardammamiyawant-* “kızgın, öfkeli, çileden çıkmış”; EDHIL: 456 *kardimiyacıant-* “angry”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *kartimmiyauwant-* “angry”.

⁴¹⁴ H.A. Hoffner, H.C. Melchert, 2008, s. 61.

öfkelen-dirmek”⁴¹⁵; *kartimmieš-* “kızgın olmak, sinirli olmak”⁴¹⁶ ve onun partizipi *kartimmieššant-* ile iteratifi *kartimmešk-*; verbalsubstantiv formu *kardimiyatar*; *-ahh-* sufiksi ile oluşturulan *kartimmiyahh-* “kızdırmak, öfkelen-dirmek”⁴¹⁷; *-att-* sufiksi getirilerek türetilen⁴¹⁸, hem sıfat hem de fiil olduğu düşünölen⁴¹⁹ *kartimmiyatt-* “öfke, kızgınlık, öfke nedeni”⁴²⁰ sözcükleri bulunmaktadır. *kartimmiyatt-*’ın Sümerce okunuşu,

---

⁴¹⁵ HdW: 35 *kartimmiyanu-* auch *kartimnu-* “zornig machen”; HEG A-K: 525 *kartimmiyanu-* “zornig machen”; HW: 103b *kartimmiyanu-* (*kartimnu-*) “zornig machen, erzürnen”; HED K: 111 *kartim(miya)nu-* “make angry, anger”; MHH: 324b *kartimmiyanu-/kartiminu-* “kızdırmak, öfkelen-dirmek”; EDHIL: 456 *kardimi(ya)nu-* “to make angry”; M. Kapelus, 2009, s. 234-238 *kartimmiyanu-* “to make angry”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *kartim(iya)nu-* “to make angry”.

⁴¹⁶ HdW: 35 *kartimmes-* “zornig werden”; HEG A-K: 526 *kartimmeš* “zornig werden”; HW: 103b *kartimmeš-* “zornig werden”; HED K: 111 *kartimmies-* “become angry”; MHH: 324a *kartimmeš-/kartimmieš-* kızmak, öfkelenmek, gazaba gelmek, hiddetlenmek”; EDHIL: 456 *kartimmiešš-* to become angry”; M. Kapelus, 2009, s. 234-238 *kartimiyes-* “to become angry”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *kartimmieš-* “to become angry”.

⁴¹⁷ HdW: 35 *kartimmiyahh-* “zornig machen”; HEG A-K: 525 *kartimmiyahh-* “zornig machen”; HW: 444b *kartimmiyahh-* “erzürnen”; E. Rieken, 1999, s. 111 *kardim(m)iyahh-* “erzürnen”; HED K: 111 *kartimmiyahh-* “make angry”; MHH: 324a *kartimmiyah-* kızdırmak, öfkelen-dirmek”; EDHIL: 456 *kardimiyahh-* “to make angry”; M. Kapelus, 2009, s. 234-238 *kartimiyahh-* “to make angry”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *kartimmiyahh-* “to make angry”.

⁴¹⁸ E. Rieken, 1999, s. 111.

⁴¹⁹ Ibid., s. 111.

⁴²⁰ HdW: 35 *kartimmiyatt-* “Zorn”; HEG A-K: 525 *kartimmiyatt-* “Zorn”; HW: 103b *kartimmiyatt-* “Zorn”; HED K: 111 *kartimmiyatt-* “(cause of) anger”; ibid., s. 110 *kartim(m)iyatt-* “Zorn”; MHH: 324b *kartimmiyat-* öfke, kızgınlık, hiddet”; EDHIL: 456 *kardimiyatt-* “(cause of) anger”; M. Kapelus, 2009, s. 234-238 *kartimmiyatt-* “the cause of anger”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *kartimmiyatt-* “anger, cause of anger”.

Hititçe belgelerde çokça karşılaşılan TUKU.TUKU'dur⁴²¹. Sumerce fonetik yazımı TUKU₄ “sallamak, titremek” olan TUKU.TUKU Hititçe'ye “öfkeden titremek” anlamıyla geçmiş olmalıdır⁴²².

Sözcüğün orijinal formunun tek *m* ile yazılan *kardimiya-* olduğu, Eski Hitit metinlerinde sadece *kar-di-mi*, Orta Hitit metinlerinde çoğunlukla *kar-di-mi* ve bazen *kar-tim-mi* ve Yeni Hitit metinlerinde çoğunlukla *kar-tim-mi* yazıldığı görülmektedir⁴²³.

kartimmiya- sözcüğünün *kard-* “kalp” kelimesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir⁴²⁴. *kartimmiya-*, **kartimma-* > *kard-* ve o da **kartai-* fiiline bağdaştırılıp **kerd-i-mn-io-ie-* şeklinde analiz edilmektedir⁴²⁵. Diğer yönden sözcüğün oluşumu için *kard-* “kalp” + *imiye/a-* “karıştırmak” yani “karışık duygular içinde olmak” yorumu getirilmiştir⁴²⁶. Bazı dillerde kalp sözcüğünün farklı formları öfke anlamına gelir⁴²⁷, örneğin Ermenice *sirt* “kalp”, *sart-num* “öfkelenmek” anlamında

---

⁴²¹ H. Otten, W.V. Soden, 1968, s. 10; M. Civil et. al., 1971, s. 103; T. Scheucher, 2012, s. 615 CTH 301 Erimhuš KBo 1.44+KBo 13.1 öy. I 37 [TUKU.TUKU] *RE-E-Ú kar-tim-mi-ya-za* 38 [TUKU.TUKU] *RA-AḪ-I-BU TUKU.TUKU-u-ya-an-za*; EDHIL: 456.

⁴²² M. Weeden, **Hittite Logograms and Hittite Scholarship**, 2011, s. 321.

⁴²³ E. Rieken, 1999, s. 110 dn. 508; EDHIL: 457.

⁴²⁴ H. Pedersen, **Hittitisch und die anderen indoeuropäischen Sprachen**, 1938, s. 40; O.R. Gurney, **Hittite Prayers of Mursili II**, 1940, s. 108; N. van Brock, 1960, s. 143-147; B. Čop, 1964, s. 37-76; D.M. Weeks, 1985, s. 227; HED K: 112; N. Oettinger, 2001, s. 456-477; M. Kapelus, 2009, s. 234-238.

⁴²⁵ N. van Brock, 1960, s. 143-147; HEG A-K: 525; krş. EDHIL: 457.

⁴²⁶ EDHIL: 457.

⁴²⁷ H. Pedersen, 1938, s. 40; HEG A-K: 524; S. Vanseveren, 2014, s. 995-1015.

olduğu gibi Akadca'da da *LIBBU(M)*⁴²⁸ kalp anlamına gelip ondan türetilmiş olan *LIBBATU(M)* öfke anlamındadır⁴²⁹.

Ancak Hittiçe metinlerde *kard-* “kalp” sözcüğü öfke ya da nefret ile ilişkili değil aksine sevgi ya da bir dileğin yerine getirilmesi bağlamında kullanılmıştır ve hayati bir organı ifade etmektedir⁴³⁰. Bu durumda sözcüğün kökenine dair **karta/i-* “kızgın olmak” fiili ve dolayısıyla **kartimma-* ile bağlantısı kurulmak istenmiştir⁴³¹.

*kartimma- sözcüğünün köken olarak varıldığı diğer bir yaklaşım da Luvi dilindeki *zardi-* “dilemek” kelimesine dayandığıdır. Buna göre anlamsal olarak “öfkelenmek” ifadesine dönüşen **kard-ıye-* “kalple ilgili olmak, duygusal olarak etkilenmek” anlamındadır⁴³². Diğer taraftan *ekunimma-* “soğukluk”, *ekuna-* “soğuk” örneğinde olduğu gibi **kartimma-* sözcüğünden *kart-* “kalp” türetilmiş olmalı⁴³³ ya da aynı örnekten yola çıkarak *kart(i)-* sözcüğünden *kartimmiya-* türetilmiş olmalıdır⁴³⁴.

kartimmiyatt- sebebi belli olan, daha somut ve tek seferlik öfkeyi ifade eder. Öfkenin ortaya çıkma nedeni bilindiği için genellikle bir yaptırım ya da bir tepki de bu

---

⁴²⁸ CAD L: 164b.

⁴²⁹ HEG A-K: 524; CAD L: 163b.

⁴³⁰ N. van Brock, 1960, s. 143-147; HEG A-K: 524; I. Klock-Fontanille, 1995, s. 55-66; S. Vanseveren, 2014, s. 995-1015; S. Vanseveren, 2023, s. 648-660.

⁴³¹ N. van Brock, 1960, s. 143-147; HED K: 112.

⁴³² N. Oettinger, 2001, s. 456-477.

⁴³³ HEG A-K: 524 vd.

⁴³⁴ HED K: 112.

öfkeye bağlantılı olarak belirlemektedir⁴³⁵. Hititler'in ifade ettiği öfkenin arka planında güven ve hayal kırıklığı gözlenir. Tanrıların beklentileri karşılanmadığı için hoşgörülerini kötülüğe, öfkeye dönüşebilir⁴³⁶. Tanrının insanlar tarafından ihmal edilmesi ve onun da haklı olarak öfkelenmesi sonucunda tüm ülkeyi felaketlerle baş başa bırakması buna bir örnektir.

kartimmiyatt- neredeyse her zaman birlikte kullanıldığı *karpiš-* ile yaklaşık olarak eş anlamlıdır ve aralarındaki fark tespit edilmiş değildir⁴³⁷ ancak *karpiš-*'in, daha çok ilahi gazabı ifade ettiği belirtilmektedir.

2.9.2. Geçtiği Metin Yerleri

kartimmiya-

Prs. Sg. 2 *kar-tim-m[i-ya-ši]* KUB 39.7 IV 2.

Prs. Sg. 3 *kar-tim-mi-ya-iz-zi* KBo 18.66 öy.? 15'; *kar-di-mi-ya-az-<<zi>>* IBoT 3.141 ay. 6; [*kar²-tim²-*] *mi-ya-zi* KBo 13.65 5'.

Med. Prs. Sg. 3 *kar-di-mi-ya-at-ta-ri* KBo 16.61 öy.² 7; [*kar-t*] *i-im-mi-ya-at-ta-ri* KUB 36.57 III² 7'; *kar-tim-mi-ya-at-ta[-ri]* KUB 29.9 I 3'; *kar-tim-mi-ya-ta-ri* KUB 29.9 I 21'; *ka[r-di-mi]-ya-it-ta* IBoT 1.36 I 49.

Med. Prs. Pl. 3 *kar-tim-mi-ya-an-ta-ri* KBo 6.3 II 32'; [*ka*] *r-tim-mi-ya-an-da* Bo 6472

Prt. Sg. 1 *kar-tim-mi-ya-nu-un* KUB 13.3 III 27, KBo 50.282 2'.

---

⁴³⁵ S. Vanseveren, 2014, s. 995-1015; S. Vanseveren, 2019, s. 1097-1121; S. Vanseveren, 2023, s. 648-660.

⁴³⁶ I. Klock-Fontanille, 1995, s. 55-66.

⁴³⁷ O.R. Gurney, 1940, s. 108; S. Vanseveren, 2014, s. 995-1015.

Med. Prt. Sg. 3 *kar-di-mi-ya-it-ta-at* KUB 48.106 ay. 17', KUB 36.41 I' 11'; [*ka*]r-di-mi-ya-a[t-]ta-at KUB 33.70 I III 16, KUB 46.52, KUB 33.70 I 15, KBo 41.6 I 4'/13+KBo 7.58 I 6'/15; *kar-tim-mi-at-ta-at* KUB 7.13 öy. 28; *kar-tim-mi-ya-[-at]* KBo 16.32 IV 11'; *kar-di-mi-ya-at-ta-aš-ša-an* KUB 33.1 III 10'; KUB 17.10 III 11; KUB 33.1 10'; KUB 33.28 III 5'.

Med. Prt. Pl. 3 [*kar-tim*²-]mi-ya-an-da-at KUB 14.27 9'.

kartimmiyant-

Nom. Sg. c. *kar-tim-mi-ya-an-za* Bo 3564 II? 6'; KUB 17.11 6'; *kar-di-mi-ya-an-za* KUB 43.23 öy. 3; KBo 40.47 7'.

Gen. Sg. *kar-di-mi-ya-u-ya-aš* KBo 41.6 I 12, KUB 33.70 I 12.

Abl. *kar-di-mi-ya-u-ya-a[z]* KUB 33.28 III 7'.

kartimmiyauant-

Nom. Sg. c. *kar-tim-mi-ya-ya-an-za* KBo 26.10 IV 3'; *kar-di-mi-ya-u-ya-an-za* KUB 17.10 III 21, KUB 33.28 III 10'; *kar-di-mi-y[a-ya-an-za]* KUB 33.46 I 10'; *kar-tim-mi-ya-u-ya-an-za* KBo 5.1 I 19, KUB 14.8 öy. 45, KUB 33.102 II 8; *kar-tim-mi-ya-u-an-za* KBo 16.97 ay. 12; KBo 2.2 II 25; *kar-tim-mi-ya-u-ya-an-za* KBo 16.97 ay. 15, 18; KBo 2.2 II 44, III 15, 22, 25.

Akk. Sg. c. *kar-di-mi-ya-u-ya-an-da-an* KUB 33.5 III 11'.

Nom.-Akk. Sg. n. *kar-di-mi-ya-u-ya-an* KUB 17.10 III 13; *kar-tim-mi-ya-u-ya-an* KUB 58.56 I 14; Bo 5684 öy.² 8'.

Nom. Pl. c. *kar-tim-mi-ya-u-ya-an-te-eš* KUB 33.121 II 13'.

Gen. Sg. [*kar-di-m*]i-ya-u-an-da-aš KUB 33.11 III 8'.

Nom.-Akk. Pl. n. *kar-di-mi-y[a-ya]a-an-da* KBo 40.21 5'+KUB 34.76 I 14.

kartimmiyanu- / kartimnu-

Prs. Sg. 3 *kar-tim-mi-ya-nu-zi* KBo 43.52 IV 22, KUB 13.3 II 8; *kar-ti-mi-ya-nu-zi* KUB 36.89 ay. 15; *kar-tim-nu-uz-zi* KUB 26.43 öy. 62.

Prs. Pl. 3 *kar-tim-mi-ya-nu-ya-[an[?]-zi[?]]* KUB 12.24 I 20’.

Prt. Sg. 3 *kar-tim-mi-ya-nu-ut* KUB 36.38 ay. 11’, KUB 3.119 I 9, KUB 12.24 I 5, KUB 21.49 I 7; *kar-tim-me-ya-nu-ut* KUB 33.112+KUB 36.2d III 39’.

kartimmiyanu-

Nom.-Akk. Sg. n. *kar-[ti]m-mi-ya-nu-ya-an* KUB 60.109 öy. 7’; *kar-di-mi-nu-ya-an* KBo 17.105 II 36’.

kartimmieš-

Prs. Sg. 3 *[ka]r-tim-mi-eš-zi* IBoT 3.101 öy. 14’; *kar-tim-mi-e-e[š-zi[?]]* IBoT 3.101 öy. 12’.

Prt. Sg. 3 *[k]ar-tim-mi-e-eš-ta* KUB 8.48 I 15.

kartimmieššant-

Nom. Sg. *kar-tim-mi-e-eš-ša-an-za* KUB 39.63 öy. 7.

kartimmešk-

Prs. Sg. 3 *[kar-tim-mi-iš-]ki-iz-zi* KBo 26.11 ay. 2’; *kar-tim-iš-ki-za-kán* KBo 26.10 IV 4’.

Med. Prs. Sg. 3 *kar-tim-mi-iš-kat-ta-ri* KUB 4.47 öy. 6.

kardimiyatar

Nom.-Akk. Sg. n. *[kar-d]i-mi-ya-tar* KBo 57.277 6’.

kartimmiyahḫ-

Prs. Sg. 3 *kar-tim-mi-ya-aḫ-ḫi* KBo 17.65 öy. 41, KUB 44.59 ay. 13.

Prs. Pl. 3 [ka]r-di-mi-ya-aḥ-ḥa-an-zi KUB 35.146 II 13.

Prt. Sg. 3 kar-tim-mi-ya-aḥ-t[a] KBo 12.34 8'.

kartimmiyatt-

Nom. Sg. *kar-tim-mi-ya-az* KUB 33.50 ay. 2', ay. 4'; KUB 33.53 + FHG 2 II 15'; IBoT 4.9 öy. 3'; KUB 57.105 +KUB 43.34 III 23'; KUB 57.105 +KUB 43.34 IV 8'; KUB 8.55 II 9'; KBo 43.52 IV 14; KBo 43.52 IV 26; KUB 43.41 II? 2'; KUB 15.12, KBo 51.40 ay. 14'; KBo 51.40 7'; KBo 61.19 6'; KBo 38.205 Sol Kol. 8'; KBo 39.44 öy.? 14'; KUB 29.9 I 29'; KUB 24.3 II 54; KUB 24.4 ay. 10; KUB 14.10 + KUB 26.86 II 43', KUB 14.8 öy. 37'; KUB 30.34 IV 9; KUB 33.50 ay. 12', KUB 33.49 III 11; KUB 57.38 7', KUB 8.51 III 10', KUB 39.103 ay. 6', KUB 14.11 +KUB 14.10 II 45'; KUB 33.48 II 2'; KUB 33.48 II 8', KUB 33.48 II 11', KUB 33.51 11', KUB 33.47 + KUB 33.54 II 2', 11'; KUB 33.46 I 7'; KUB 34.24 IV 5, KBo 14.4 I 29, 54'; KBo 14.12 IV 5; *kar-t[i²-mi-ya-az]* KUB 33.8 III 3'; *kar-tim-mi-az* KUB 33.8 III 11'; Bo 7615 6'; VS NF 12.7 IV 6; VBoT 24 III 44, IV 5 ; [*kar-ti-im-mi-y*]a-az KBo 39.44 öy.? 18'; *kar-di-mi-az* KBo 38.189 Sol Kol., KBo 44.22 2'; *kar-di-mi-ya-az* KBo 26.130 II 7'; KUB 33.8 III 1'; KBo 38.164 5'; KUB 33.34 ay. 5'; KUB 33.28 III 12', KUB 33.28 III 15', KBo 60.12 III 15', KUB 33.21 IV 7', KUB 33.21 IV 21', KUB 17.10 III 16, KUB 17.10 III 23, KUB 17.10 III 26, KUB 17.10 IV 8, IBoT 3.141 ay. 1, 8, KUB 33.11 III 6', KUB 33.11 III 16'; KUB 33.5 III 12'; KUB 36.71+KUB 33.30 III 2', KUB 36.71+KUB 33.30 III 5'; *kar-tim-mi-ya-za* KBo 1.44+KBo 13.1 I 37; KUB 33.28 III 9'; KBo 51.54a Sağ Kol. 12'.

Akk. Sg. *kar-tim-mi-ya-at-ta-an* VBoT 24 III 40, KUB 33.47 + KUB 33.54 II 18', KUB 33.53 +FHG 2 II 28', KUB 33.124 IV 5', KUB 33.48 II 18', KBo 8.37 I 5', KUB 8.33 7', KUB 20.96 IV 12, KBo 64.14 IV 35', KUB 55.23 öy. 11', I 29' KUB 7.13 öy. 33, KUB 46.56 öy. 16'. Satır., KBo 4.6 öy. 6', öy. 7', KUB 33.50 ay. 7', KBo 55.9 II 6', KUB 57.105 II 29' +KUB 43.34, KUB 57.105+KUB 43.34 III 17'; *kar-di-mi-ya-at-ta-*

an KUB 36.71+KUB 33.30 III 3', KUB 36.71 (+) KBo 26.133 (+) KUB 33.29 (+) KUB 33.30 IV 1'9'; KBo 26.133 ay.IV 9), KUB 17.10 IV 7, KUB 17.10 IV 18, IBoT 3.141 ay. 3, KUB 33.5 III 3', KUB 33.3 11', KUB 33.62 II 11', KUB 33.17 III 5, Bo 6472 8', KUB 32.138 ay.? 7', KUB 17.10 III 1, KUB 17.10 III 24, KUB 17.10 IV 3, KUB 43.23 öy. 4, KBo 17.105 II 32', KBo 40.21 + KUB 34.76 I 10, KBo 62.37 4', KUB 33.9 ay. 5', KBo 38.158 II 6'; [*kar-ti-mi-*]ya-at-ta-a[n] KUB 33.6 (+) KUB 33.7 III 4', KBo 26.132 4', KUB 33.24 IV 9', KUB 33.28 III 13', KUB 33.28 III 23', KUB 33.28 IV 9', KUB 33.48 I 3'; [*kar-tim-mi-ya-*]ad-da-an KBo 4.6 ay. 6'; [*ka*]r-tim-me-ya-at-ta-an Bo 2983 III 1'; *kar-tim-*[*mi-ya-at-ta-an*] KBo 60.12 III 13'.

Gen. Sg. *kar-di-mi-ya-at-ta-aš* KUB 33.62 II 11', KUB 33.65 / KUB 33.17 II 8', KBo 38.175 III 4', KUB 33.65/ KUB 33.17 III 6; KBo 34.35 IV 3'; *kar-di-mi-a*[*t-ta-aš*] KUB 32.138 ay.[?] 8'; KBo 34.37 II 3'; *kar-d*[*i*]-*mi-ya-at-ta-aš* KBo 15.10 II 19.

Dat.-Lok. Sg. *kar-tim-mi-ya-at-ti* KUB 33.87 I 27'; KUB 52.68 III 33'; *kar-di-mi-at-ti* KUB 32.130 öy. 2; *kar-tim-mi-at-t*[*i*] KUB 33.87 I 2'.

Akk. Pl. *kar-tim-mi-ya-ad-du-uš* KUB 5.6 I 34'; *kar-di-mi-ya-at-tu-uš* KBo 22.1 ay. 20'.

Tanımlanamayan Formlar: [*kar-t*]im-mi-e-iz-zi KUB 8.3 ay. 7'; KBo 12.116 ay. 4' *kar-tim-mi*[-...] Bo 3081 öy.[?] 11'; *kar-tim-mi-a*[*t-...*] KBo 48.170 5'; *kar-tim-mi-ya-u-ū*[*a-...*] Bo 6494 9'; *kar-ti*[*m-...*] Bo 8053 4'; *kar-t*[*i-...*] KBo 13.204 11'; *kar-di-m*[*i-...*] KBo 55.83 IV 12'; *kar-tim*[-...] KBo 55.129 6'; *kar-tim*[-...] KBo 55.125 3'; *kar-tim-mi-e-eš-š*[*a-...*] IBoT 3.101 öy. 11'; *kar-ti*[*m-...*] KBo 41.42 II 7'; *kar-t*[*im-...*] KBo 17.73 Sol Kol. 3'; *kar-ti*[*m-...*] KUB 43.40 + HHT 76 IV 1'; *kar-tim*[-...] Bo 3666 ay.? 1'; *kar-d*[*i-...*] KUB 18.29 IV[?] 16'; *kar-tim-mi*[-...] KUB 36.66 11'; *kar-di-m*[*i-ya-...*] KBo 59.219 öy. 6'; [*ka*]r-di-mi-y[*a-...*] KBo 57.266 5'; [*kar-ti*]m-mi-ya-u-ū[*a-...*] KUB 55.62 10'; *kar-di-m*[*i-...*] KBo 19.145 I 4; *kar-tim-mi-y*[*a-...*] KBo 12.34 7'; *kar-di-m*[*i-...*] KBo 41.6 + KBo 7.58 I 15; *kar-di-m*[*i-...*] KUB 33.70 I 15; [*kar-t*]im-mi-ya-[-...]

KBo 57.14 4'; *kar-t[im-mi-⁴³⁸...]* KBo 57.14 2'; [*ka*]*r-tim-m[i-...]* KUB 8.57 I 16;
[*k*]*ar-tim-mi-ya-[...]*KBo 13.83 6'; *kar-tim-y[a-...]* Bo 9210 5'; *kar-tim-m[i-ya-...]* KBo
6.4 III 30; *kar-tim-mi-ya-[...]* KBo 12.78 9'; *kar-tim[-...]* KBo 31.76 3'; [*k*]*ar-tim-mi-ya-...*
KBo 53.15 Sağ Kol. 4'; *kar-ti-mi-ya-[...]* KBo 53.6 Sağ Kol. 2'; [*k*]*ar-tim-m[i-ya-...]*
KBo 57.16 3'; *kar-tim-mi-ya-ad-da* KUB 59.64 öy. 7.

2.9.3. Metinler

2.9.3.1. CTH 376 Muršili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası

KUB 24.3 + KUB 31.144⁴³⁹ (İmp.)

öy.II

61' *nu A-NA DINGIR^{MEŠ} ku-iš kar-pí-iš* 61' Ve tanrılarda her kim gazaba,
kar-tim-mi-ya-az **kızgınlığa** (sebept olursa),

62' *ku-iš DINGIR^{MEŠ}-na-aš Ú-UL na-aḫ-* 62' her kim tanrılara saygı göstermezse
ḫa-an-za na-aš-ta l[e-e] 63' iyiler (ve) kötüler bir tutulmasın!

63' *a-aš-ša-u-e-eš i-da-a-la-u-ḫa-aš an-*
da ḫar-kán-zi

---

⁴³⁸ D. Groddek, **Hethitische Texte in Transkription KBo 57**, 2011, s. 8 2' [...] DINGIR^{LIM.HLA} *ta[r-...]*
3' [...]x *ki-i* [...] 4' [...]š*u*]*m-mi-ya* x[...]

⁴³⁹ Trans. ve çev. için bkz. I. Singer, 2002b, s. 51 vd.; J. V. García Trabazo, 2002, s. 292 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 376.1 (2016sqq.).

2.9.3.2. CTH 324 Telipinu Mitosu

KUB 17.10⁴⁴⁰ (OH)

ay.III

13 ^D*Te-li-pí-nu-uš-ya kar-di-mi-ya-u-ya-* 13 Telipinu **kızgın(dır)**. Onun ruhu (ve)
an-za ZI-ŠU ka-ra-a-a[z²-ši-iš] kalbi

14 ^{GIŠ}*ya-ar-ša-am-ma-aš ú-i-šu-u-ri-ya-* 14 (yanan) odun (gibi) boğulur. Ve nasıl
ta-ti nu ku-u-uš ^{GIŠ}ya-ar-š[a-mu-uš] bu odunları

15 *ma-a-aḫ-ḫa-an ya-ar-nu-ú-e-er ^DTe-* 15 yaktılsa Telipinu'nun gazabı
li-pí-nu-ya-aš-ša kar-p[i-iš] 16 **kızgınlığı**, günahı (ve) öfkesi (de) aynı

16 *kar-di-mi-ya-az ya-aš-tu-ul ša-a-u-ar* şekilde yans[ın]!
QA-TAM-MA ya-ra-a-[nu]

ay.III

21 ^D*Te-li-pí-nu-uš kar-di-mi-ya-u-ya-an-* 21 Telipinu **kızgın(dır)**. Onun ruhu (ve)
za ZI-ŠU k[a-ra-a-az²-ši-iš] kalbi

22 *ú-ri-ya-ra-an pa¹-a-aḫ-ḫur nu ki-i pa-* 22 yanan ateş (gibidir).
a-aḫ-ḫur...

ay.IV

1 *[nu-uš-ši]-iš-ta šu-[uk-šu-]ga-an ḫu-e-* 1 ... (Nasıl) koyun altınızdan
ez-ta UDU-uš-ták-kán kat-ta-ti ar-ḫa 2 gider ve onun yününü çekerseniz!

2 *[pa-iz-z]i nu-uš-[š]i-iš-ta ^{SIG}e-eš-ri ḫu-*

---

⁴⁴⁰ Trans. ve çev. için bkz. F. Pecchioli Daddi, A.M. Polvani, 1990, s. 78 vd.; H.A. Hoffner, 1998, s. 15; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/: CTH 324.1 (2009sq.); A.N. Asan, 2014, s. 17 vd.

<i>e-ez-ta</i> ^D <i>Te-li-pi-ni-ya-kán</i>	Telipinu'nun
3 <i>[ka]r-pí-in kar-di-mi-ya-at-ta-an</i> <i>ya<-</i> <i>aš>-du-ul ša-a-u-ar hu¹-it-ti</i>	3 gazabını, kızgınlığımı , günahını, öfkesini de çekiniz!
<hr/>	
4 ^D IM- <i>aš le-e-la-ni-ya-an-za ú-iz-zi na-</i> <i>an</i> LÚ ^D IM	4 Fırtına Tanrısı öfkeli (bir şekilde) gelir. Ve onu Fırtına Tanrısı'nın adamı
5 <i>a-ra-a-ez-zi</i> ^{DUG} ÚTUL- <i>ma-kán ú-ez-zi</i> <i>na-an</i> ^{GIŠ} <i>ti-i-pa-aš a-ra-a-iz-zi</i>	5 durdurur/sakinleştirir. Fakat (nasıl ki) kase gelir ve onu kaşık durdurursa.
6 <i>[nam]-ma-ya am-me-el ŠA</i> DUMU.LÚ.U ₁₉ .LU ^{MEŠ} <i>ut-ta-na-a-an-te-</i> <i>eš</i> ^D <i>Te-li-pi-nu-i</i>	6 Ayrıca ben insanoğlunun sözleri de Telipinu'nun
7 <i>kar-pí-in kar-di-mi-ya-at-ta-an</i> <i>ša-a-u-</i> <i>ar QA-TAM-MA a-ra-an-du</i>	7 gazabını, kızgınlığımı , öfkesini aynı şekilde durdursun!
<hr/>	
8 <i>pa-id-du</i> ^D <i>Te-li-pi-nu-ya-aš kar-pí-iš</i> <i>kar-di-mi-ya-az ya-aš-du-ul</i>	8 Telipinu'nun gazabı, kızgınlığı , günahı 9 öfkesi gitsin! ...
9 <i>ša-a-u-ya-ar ...</i>	

2.9.3.3. CTH 393 Koruyucu Tanrılar İçin Anıyıyanni Ritüeli

VBoT 24⁴⁴¹ (İmp.)

ay.III

- 40 *kar-pí-in-na kar-tim-mi-ya-at-ta-an* 40 Gazabı, **kızgınlığı** ve
- 41 *ša-a-u-ua-ar ar-ḫa tar-na* 41 öfkeyi uzaklaştır!
- 42 *ki-e-ma-kán ḫa-aš-du-er ma-aḫ-ḫa-an* 42 Bu saman çiftçiden nasıl
- LÚAPIN.LÁ-li 43 tamamen kaybolursa sen Koruyucu
- 43 *ar-ḫa me-er-ta tu-ga-kán A-NA* Tanrı için *kurša-*'(dan)
- D¹LAMMA K^{UŠ}kur-ša-aš 44 gazap, **kızgınlık**, öfke
- 44 *kar-piš kar-tim-mi-az ša-a-u-ua-ar* 45 aynı şekilde tamamen kaybolsun!
- 45 *ar-ḫa QA-TAM-MA me-er-tu₄*

ay.IV

- 1 [*na-aš-ta*]^{NA4}*pa-aš-ši-lu-uš IŠ-TU KAŠ* 1 [Daha sonra] çakıl taşlarını bira ile
- ki-iš-ta-nu-mi* söndürürüm
- 2 [*nu ki-i*]*š-ša-an me-ma-aḫ-ḫi ki-e-ez* 2 [ve şö]yle söylerim: “Bundan/bunlar
- ma-aḫ-ḫa-an* (taşlar) nasıl södülerse/ nasıl
- 3 [*ni-i*]*n-kir zi-ga-az* D¹LAMMA K^{UŠ}kur- 3 susuzluklarını giderdilerse sen de
- ša-aš* Koruyucu Tanrı *kurša-*'(dan)
- 4 [*QA-TAM-M*]A *ni-ik nu-ut-ták-kán kar-* 4 [aynı şekil]de susuzluğunu gider!// sen de

---

⁴⁴¹ Trans. ve çev. için bkz. D. Bawanypeck, 2005, s. 62 vd.; D. Bawanypeck (ed.), hethiter.net/: CTH 393 (2007sqq.).

pí-iš

sön! Ve gazabın

5 [*kar-tim*]-*mi-az ša-a-u-ua-ar ar-ḥa me-*
er-du

5 **kızgınlığım**, öfken tamamen kaybolsun!

kartimmiya- terimi tanrıların kızgın duygu durumunu ifade eden sözcüklerdendir. Yukarıdaki metinlerde *karpi-* sözcüğü ve *šayar* ile beraber geçen *kartimmiya-* Hititler'in tanrılarında görmek istemedikleri, sonucunda oluşacak çeşitli felaketlerinden korktukları duygulardır.

2.9.3.4. CTH 361 Avcı Kešši Masalı

KUB 33.121⁴⁴² (Geç İmp.)

öy.II

9' AMA-ŠÚ A-NA ^mKe-eš-ši me-mi-iš-ki-
u-ua-an da-iš DAM-KA-pát-ua-ták-kán
a-aš-ši-ya-at-ta-at

9' Annesi Kešši'ye konuşmaya başladı:
“(Sadece) senin karın (senin için)
sevgiliydi/ sevgili oldu.

10' *nu-ua nam-ma ḪUR.SAG^{MEŠ}-aš ḫu-*
ur-nu-ua-an-zi Ú-UL pa-a-i<ši> nu-ua-
mu Ú-UL ku-it-ki

10' Bundan böyle/artık dağlara avlanmak
için gitmiyorsun ve bana hiç bir şey

11' *ú-da-at-ti ^mKe-eš-ši-iš-za ^{GIŠ}ŠUKUR*
ša-ra-a da-a-aš UR.TUR^{HI.A}-ya-za
EGIR-an-še-et ḫal-za-iš

11' getirmiyorsun”. Kešši mızrağını aldı
ve köpeklerini arkasından çağırdı.

12' *na-aš I-NA ^{ḪUR.SAG}Na-ta-[ra] ḫu-ur-*

12' Ve o Natara dağına avlanmak için
gitti. Tanrılar Kešši'ye

---

⁴⁴² Trans. ve çev. için bkz. H.A. Hoffner, 1998, s. 87 vd.; A. Ünal, 1994, s. 802-865; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/: CTH 361.I.1 (2009sqq.).

nu-ya-an-zi pa-it DINGIR^{MEŠ}-eš-kán

^m*Ke-eš-ši-ya*

13' libasyondan dolayı **kızgınlardır** ve

13' *iš-pa-an-du-uz-zi še-er kar-tim-mi-*

14' tüm yabancı hayvanları onun önünden

ya-u-ya-an-te-eš nu-uš-ši hu-u-i-tar

sakladılar.

14' *hu-u-ma-an pí-ra-an ar-ḫa mu-un-*

na-a-ir

Avcı Kešši masalında *kartimmiya-* yine tanrıların kızgınlığını anlatmak için kullanılmıştır. Kešši, karısına duyduğu aşktan dolayı tanrıları ihmal etmiştir ve tanrılar onun avlanmasına engel olmak için bütün yabancı hayvanları ondan saklarlar. Burada tanrıların kızgınlığının sonucu çok yıkıcı bir felaket gibi görünmese de bir avcının avlanamaması onun aç kalmasına sebep olacak sonuçlar doğuracaktır.

2.9.3.5. CTH 450 Ölü Ritüelleri

KUB 39.7⁴⁴³ (Geç İmp.)

ay.IV

1 *nu ki-iš-ša-an da-ra-a[n-zi] ka-a-a-ša-*

1 Ve şöyle söylerler: “İşte![ayaklarının]

ya-ad-du-uš-ša[-an A-NA GİR^{MEŠ}-KA]

2 üzerine asker ekmeklerini koyduk/aldık

2 *še-er NINDA.ERÍN^{MEŠ} da-a-ú-e[-en]*

ve bundan sonra **kız[ma]!**

[nu-ya-ká]n nam-ma le-e kar-tim-m[i-ya-

ši]

⁴⁴³ Trans. ve çev. için bkz. A. Kassian, et. al., **Hittite Funerary Ritual: Šalliš Waštaiš**, 2002, s. 514 vd.;

M. Kapehuš (ed.), hethiter.net/: CTH 450.1.1.4 (2011).

2.9.3.6. CTH 378 II. Muršili'nin Veba Duası

KUB 14.8⁴⁴⁴ (İmp.)

öy.

37' *nu-ṽa-ra-aš ma-a-an A-NA* ^DIM 37' Eđer, efendim, Ḫatti Kenti Fırtına

^{URU}*Ḫa-at-ti BE-LÍ-YA [k]ar-tim-mi-ya-az* Tanrısı'nın **kızgınlığına** (bu sebep)

ki-ša-at olduysa

38' *na-at ḫa-an-da-a-et-ta-at ...* 38' ve o tespit edildi...

2.9.3.7. CTH 345 Ullikummi Şarkısı

KUB 33.102⁴⁴⁵ (İmp.)

öy.II

7 *nu i-it A-NA* ^D*Ku-mar-p[í me-mi k]u-ṽa-* 7 Şimdi git! Kumarbi'ye söyle: “Niçin

at-ṽa 8 evin önüne **kı[zg]ın** geldin?

8 *É-ri IGI-an-da ka[r-tim-mi-y]a-u-ṽa-* 9 Ve evi titre[me tu]ttu (sarsıldı),

an-za ú-it hizmetçileri de

9 *nu-ṽa É-ir kat-kat-te[-ma-aš e-]ep-ta* 10 korku sar[dı] ...

SAG.GÉME.ARAD^{MES}-ya

10 *na-aḫ-ša-ra-za e-e[p-ta]...*

---

⁴⁴⁴ Trans. ve çev. için bkz. Y. Arkan, 1994, s. 88 vd.; I.S. Czyzewska, 2012, s. 219 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/CTH 378.2 (2015sq.); A. Daues, E. Rieken, J. Lorenz, 2018, s. 380 vd.

⁴⁴⁵ Trans. ve çev. için bkz. J. V. García Trabazo, 2002, s. 188 vd.; S. Ö. Savaş, 2003, s. 77-94.

2.9.3.8. CTH 671 Nerik Kenti Fırtına Tanrısı'na Kurban ve Dua

KUB 36.89⁴⁴⁶ (İmp.)

ay.

14 ... nu ^{DU}aš A-NA ^{ÍD}Ma-ra-aš-ša-an-ta 14 ... Ve Fırtına Tanrısı Maraşanta⁴⁴⁷
te-e-it nehrine (şöyle söyledi:

15 ma-a-an-ya-kán ^{DU} ^{URU}Ne-ri-ik ku-iš-ki 15 “Her kim Fırtına Tanrısı'nı **kızdırırsa**
kar-ti-mi-ya-nu-zi nu-ya-ra-aš-kán ve o

16 ^{URU}Ne-ri-ik-qa-za ^{GIŠ}da-ḫa-an-qa-za 16 Nerik kentinden, *Daḫanga* dağından
ar-ḫa i-ya-an-[ni-ya]-zi ... tamamen gidecek ...

2.9.3.9. CTH 40 Šuppiluliuma'nın İcraatları

KBo 14.4 +KUB 34.31 (İmp.)

ay.IV⁴⁴⁸

1 [am-mu-uk-ū]a-za x[...] a-aš-šu-ya-an- 1 [Ben] (size) iyi idim.
za e-šu-un

2 [nu-ya-mu š]u-ma-a-aš ḫu-u-da-ak i- 2 [Ve s]iz [bana] aniden kötülük yaptınız.
da-lu i-ya-at-ten

3 [...-a]t-ten nu-ya-kán LÚ ^{URU}Ki-in-za

---

⁴⁴⁶ Trans. ve çev. için bkz. H.J. Deighton, 1982, s. 74 vd.; Ş. Bozgun, **III. Hattuşili Devrinde Nerik ve Hakmiş Memleketleri**, 2019, s. 111.

⁴⁴⁷ G.F. del Monte, J. Tischler, 1978, s. 538 vd. Maraşşand/ta, Maraşşantiya “Halys/Kızılırmak”.

⁴⁴⁸ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, 1956, s. 75-98; G.F del Monte, 2008, s. 95; İ. Koç, 2022, s. 108 vd.

<i>ku-in A-NA LUGAL KUR</i> ^{URU} <i>Hur-ri</i>	3 [...-]iniz ve Hurri ülkesi kralının elinden
4 [<i>ar-ḥa da-a</i>]ḥ-ḥu-un ^(?) nu-ḡa-ra-an ḡa- al-aḥ-ten am-mu-uk-ma-ḡa	aldığım Kinza adamına 4 saldırdınız. Fakat ben
5 [<i>ma-aḥ-ḥa-a</i>]n iṣ-ta-ma-aš-šu-un nu- ḡa-mu kar-tim-mi-ya-az	5 (bunu) duyduğ[um zama]n (bu) benim için kızgınlığa sebep
6 [<i>ki-ša-a</i>]t nu-ḡa-kán am-me-el ERÍN ^{MEŠ} ANŠU.KUR.RA ^{MEŠ} BE-LU ^{MEŠ} -ya	6 [old]u. Ve benim yaya ve arabalı savaşçılarımı ve beylerimi
7 [<i>pa-ra-a</i>] ne-eḥ-ḥu-un ...	7 gönderdim ...

2.9.3.10. CTH 225 IV. Tutḥaliya'nın Şaḥurunuḡa'ya Toprak Bağışı

KUB 26.43⁴⁴⁹ (İmp.)

öy.

60 <i>na-aš-ta ki-i É-ir A-NA</i> ^{fD} <i>U-ma-na-ḡa</i>	60 Ayrıca bu evi Tarḥumanaḡa'ya,
<i>A-NA DUMU</i> ^{MEŠ} ^{fD} <i>U-ma-na-ḡa ḥa-aš-ši-</i>	Tarḥumanaḡa'nın çocuklarına, torunlarına
<i>i ḥa-an-za-a</i> [š-ši]	61 gelecek nesline hiç kimse almasın!
61 NUMUN-ni zi-la-du-ḡa ar-ḥa le-e ku- iṣ-ki da-a-[i] ma-a-an-ma-kán	Eğer Tarḥumanaḡa'nın çocuklarından
DUMU ^{MEŠ!} ^{fD} <i>U-ma-n</i> [a-ḡa]	62 herhangi biri kralı kızdırırsa ya da her
62 <i>ku-iṣ-ki LUGAL-uš kar-tim-nu-uz-zi</i>	kim kötülük yaparsa veya bağışlanmışsa
<i>na-aš-ma-aš-kán ḥu-ḡa-ap-zi ku-iṣ-ki ku-</i>	63 ve onu bağışlasınlar! ...
[<i>it-ki na-aš ma-a-an du-ud-du-nu-ma-aš</i>	

⁴⁴⁹ Trans. ve çev. için bkz. F. Imparati, “Una concessione di terre da parte di Tudhaliya IV”, **RHA** 1977, s. 3-209.

2.9.3.11. CTH 265 Saray Görevlileri için Talimatlar

KUB 13.3⁴⁵⁰ (İmp.)

ay.III

21 *an-da-ma-aš-ma-aš šu-me-eš ku-i-e-eš* 21 Fakat siz su taşıyıcılar

LÚ.MEŠ A ŠA KUŠ.LÁ

22 *nu-uš-ma-aš ú-ù-te-na-aš na-aḫ-ḫa-an-* 22 ve siz suya dikkat ediniz!
te-eš e-eš-ten

23 *nu ú-ù-ta-ar* ^{GIŠ}*še-ša-ru-li-it še-ša-ri-iš-* 23 Ve suyu süzgeç ile süzünüz!
ki-ten

24 ŠÀ ^{URUDU}ÁBxA *te-e-da-na-an ú-e-mi-ya-* 24 Bakır leğende saç buldum.
nu-un

26 *nu LUGAL-aš ZI-an-za iš-ḫi-iz-zi-ta nu-* 26 Ve (ben) kralın ruhu kükredi ve su
kán A-NA ^{LÚ.MEŠ}A ŠA KUŠ.LÁ taşıyıcılara

27 *kar-tim-mi-ya-nu-un ki-i-ya gul-la-ku-* 27 **kızdım** (ve şöyle dedim): “Bu iğrenç(tir)”.
ya-an UM-MA ^mAr-ni-li Arnili şöyle (dedi):

28 ^mZu-li-ya-aš-ya *pa-ra-a ú-ya-an-za e-eš-* 28 “Zuliya ileri gelen (gözcü) idi”.
ta

---

⁴⁵⁰ Trans. ve çev. için bkz. J.L. Miller, 2013, s. 82 vd.

2.9.3.12. CTH 262 Muhafızlar için Talimatlar

IBoT 1.36⁴⁵¹ (OH)

öy.I

48 ^{LÚ}ME-ŠE-DI-ma ^Èhi-lam-ni an-da in-na- 48 Fakat (bir) muhafız kapı yapısına kendi
ra-a ^Ú-UL ti-i-e-ez-zi ma-a-na-aš in-na-ra- isteğiyle giremez, fakat o kendi isteğiyle
ma 49 (içeri) girerse bekçi ona

49 ti-i-e-ez-zi nu-uš-ši-kán ^{LÚ}İ.DU₈ ka[r-di- kız[ar...(bağırarak)
mi]-ya-it-ta ...

kartimmiya- ile ifade edilen kızgınlık duygusunun yalnızca tanrılar için değil krallar ve görevli bir bekçi gibi sıradan insanlar için de kullanıldığı anlaşılmaktadır. Burada aktarılan öfkenin, kızgınlığın tanrıların sahip olduğu öfkeyle bir olup olmadığını bilmiyoruz ancak insanlarla benzer hayatlar süren tanrıların bazı noktalarda duygusal tepkilerinin benzerliği de olağandır.

2.9.3.13. CTH 380 Gaššuliyayıya'nın İyileşmesi için Muršili'nin Lelūani'ye Duası

KBo 4.6⁴⁵² (İmp.)

öy.

5' na-at A-NA PA-NI DINGIR[^{LIM}...] 5' Ve tanrının huzurunda

---

⁴⁵¹ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, T. van den Hout, 1991, s. 10 vd.; J.L. Miller, 2013, s. 106 vd.

⁴⁵² Trans. ve çev. için bkz. J. Tischler, **Das hethitische Gebet der Gaššulijawija: Text, Übersetzung, Kommentar**, 1981, s. 12 vd.; I. Singer, 2002b, s. 71 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/CTH 380.1 (2015sq.); E. Rieken, A. Daues, "Das Gebet der Gaššuliyawia: Struktur und Performanz", **Gs Otten 2015**, s. 31-49; A. Daues, E. Rieken, J. Lorenz, 2018, s. 398 vd.

6' <i>a-pu-u-un kar-tim-mi-ya-a[t-ta-an...]</i>	6' o kızgınl[ıgı...]
7' <i>nu ŠA DUMU.MUNUS.GAL kar-tim-mi-ya-a[t-ta-an...]</i>	7' Büyük prensesin/kızın öfkes[ini...]
8' <i>nu-za zi-ik DINGIR^{LUM} a-pé-el ŠA</i> [^{GU4} ÁB.NIGA...]	8' Ve sen, tanrının o [besili ineğ]inin
9' ^{UZU} İ <i>e-it nu-za iš-pa-a-i e-eš-ḫar-ma'</i>	9' [yağ]ımı ye! Ve kanı ise doya doya iç/ye!

2.9.3.14. CTH 432 Depresyon için Ritüel

KUB 4.47⁴⁵³ (İmp.)

öy.

1 <i>[ma-]a-an-kán an-tu-uḫ-ši</i> DINGIR.LÚ <i>na-aš-ma</i> DINGIR.MUNUS <i>me-na-aḫ-</i> <i>ḫa-an-da</i> <i>ḡa-x[...]</i>	1 Eğer tanrı ya da tanrıça (bir) kişiye [kızıyorsa?]
2 <i>nu-uš-ši-kán</i> ZI- <i>an-za uk-tu-u-ri-pát</i> <i>an-da [...-d]a[?]-za-at[?]-[t]a nu-uš-ši ḫu-u-</i> <i>ma-an</i> [UD ^{KAM} - <i>ti</i>]	2 Ve onun ruhu/aklı sürekli [dönüyorsa?] 3 Ve onun için [gün (boyunca)] herşey zorsa ve o gece (boyunca) uyuyamaz.
3 KALA.GA <i>na-aš</i> GE ₆ - <i>an-da-az Ú-UL</i>	(Eğer) o gündüz (ve) gece

⁴⁵³ Trans. ve çev. için bkz. K. van der Toorn, **Sin and Sanction in Israel and Mesopotamia: A Comparative Study**, 1985, s. 125 vd.; G. Beckman, "A Hittite Ritual for Depression (CTH 432)", **Tabularia Hethaeorum -Hethitologische Beiträge Silvin Koşak zum 65. Geburtstag 2007**, s. 69-81; A. Mouton, **Rêves hittites: Contribution à une histoire et une anthropologie du rêve en Anatolie ancienne**, 2007, s. 144 vd.

<i>šu-up-ta-a-ri</i> [na-aš-ká]n UD ^{KAM} -[t]i iš- pa-an-t[i-ya]	4 sürekli kötü düzen/ruh hali içindeyse
4 <i>i-da-a-la-u-i an-da ha-an-te-eš-ki-iz-zi</i>	ayrıca sürekli kötü rüyalar
<i>nam-[ma-aš[?]-za-kán] te-eš-ḫu-uš i-da-l[a- mu-uš]</i>	5 görüyorsa ayrıca (iyi) rüyaya
5 <i>uš-ki-iz-zi nam-ma-za-kán te-eš-ḫa-an</i>	uyuyamıyorsa/iyi uyuyamıyorsa
Ú-U[L <i>šu-up-pa-ri-ya-a</i>]z-zi	
6 <i>na-aš-kán kar-tim-mi-iš-kit-ta-ri nam- ma-an-za-kán [...]</i> ar-ḫa ga-a-ri-pi-iš- [kán-z]i	6 ve o sürekli kızgın sa ayrıca onu [...] sürekli yiyip bitirirler/bitirir.
7 <i>nu-kán a-pi-e-da-ni an-tu-uḫ-ši</i>	
DINGIR.LÚ <i>na-aš-ma</i> DINGIR.MUNUS	7 (O zaman) tanrı ya da tanrıçayı o kişiye karşı sakinleştirirler.
<i>me-na-aḫ-ḫa-an-da ya-ar-ši-[ya-nu-an- zi[?]]</i>	

2.10. Öfke, Hiddet, Kızgınlık

Öfke, engelleme, incinme ya da gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, hışım anlamındadır.

2.10.1. *šaḫar*

šai- “kızmak”⁴⁵⁴ anlamına gelir. Sözcükten türetilen diğer formlar arasında partizip *šant-* “kızgın”⁴⁵⁵; verbalsubstantiv *šaḫar* “öfke”⁴⁵⁶; causativ hali *šan-*

---

⁴⁵⁴ EHS: 465 *šā-* “zürnen, grollen”; B. Čop, “Beiträge zur indogermanischen Wortforschung VIII”, *Linguistica* 1970, s. 89-106 *šā-*, *šāi-* “grollen, zürnen, hassen”; H. Eichner, 1979, s. 41-61. *šā(i)-* “zürnen, hassen”; N. Oettinger, 1979, s. 362 *šae-*, *šaiye-* “zürnen, grollen”; E. Neu, 1983, s. 154 *šai-* “zürnen”; H.C. Melchert, 1984, s. 38 *šā(i)-* “be angry at”; D.M. Weeks, 1985, s. 228 *sai-* “be angry at,

“kızdırmak^(?)”⁴⁵⁷ bulunmaktadır. Sözcük *-za* ve *-kan* partikelleri ile medio pasif formda kullanıldığında “birbiriyle kavga etmek” anlamına gelmektedir⁴⁵⁸. Sümerce okunuşu GÚ.ŞUB.BA, Akadca okunuşu *ZÉ-NU-Ú*’dur⁴⁵⁹.

Kelimenin kökü **sai-* “acı, hastalık” sözcüğüne kadar geri götürülebilir⁴⁶⁰. Latince’de *saevus*, *saevire* “öfkeli, zalim” sözcüğü ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir⁴⁶¹. Tischler, *şauar* ve *şarauar* sözcüklerinin bazen aynı anlamda

---

resent”; HdW: 66 *sa-* “grollen, zürnen, hassen”; HW: 174b *šā-* “grollen, zürnen, hassen”; CHD S: 13a *šā(y)e-*, *šāi-* “to become sullen, sulking, cross, to be(come) angry”; HEG S: 685 *sa-* (*sai-*) “zornig sein, zürnen, grollen, hassen”; MHH: 575a *ša-/šai-/šaye-* “kızdırmak, öfkelenmek, gazaba gelmek, kavgacı olmak, hırçınlaşmak, kavga etmek, çekişmek”; EDHIL: 692 *šāi-* “to become sullen, to become sulking, to be(come) angry”; M. Kapelus, 2009, s. 234-238 *sa-/sai-* “to become sullen, sulking, cross, to be(come) angry”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *šāi-* “to be angry”.

⁴⁵⁵ HEG S: 687, 839 *sant-* “wütend, zornig, auch verärgert”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *šānt-* “angry”.

⁴⁵⁶ D.M. Weeks, 1985, s. 228 *sawar* “anger, ill will”; HHw: 147 *sawar*, *sarauwar* “Groll, Zorn,”; HW: 188b *šāuār* “Groll, Zorn”; CHD S: 315b *šāwar* “sullenness, anger”; HEG S: 687 *sauwar* “Groll, Erregung”, 960 *sawar*, *sarauwar* “Groll, Zorn, Wut”; MHH: 623b *šawar/šarawar/šarauwar?* “öfke, kızgınlık”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *šā(u)war* “anger, rage”.

⁴⁵⁷ CHD S: 201b *šanū-* “to make angry(?)”; HEG S: 842 *sanū-* “wütend machen, erzürnen(?)”.

⁴⁵⁸ CHD S: 13a; M. Kapelus, 2009, s. 234-238; EDHIL: 692.

⁴⁵⁹ M. Civil et. al., 1971, s. 136; T.S. Scheucher, 2012, s. 518 vd. CTH 303 Izi KBo 1.42 öy.II 34’ GÚ.ŞUB.BA *ZÉ-NU-Ú ša-an-za* “angry”.

⁴⁶⁰ B. Čop, 1970, s. 89-106.; I. Klock-Fontanille, 1995, s. 55-66; EDHIL: 693; HEG S: 686 vd. **sayéye-* > **sa-e-e-* > **sa-e-* > **sāi-*, **sayéy0-* > **sa-e-a-* > **sa-a-* > **sā-*”; HED Sa: 17 “**say-āye-*, **say-āya-* > **saāye-* (>*sāi*) ve **saā-* (*sā-*)”.

⁴⁶¹ N. Oettinger, 1979, s. 363; H.C. Melchert, 1984, s. 38; D.M. Weeks, 1985, s. 228; I. Klock-Fontanille, 1995, s. 55-66; HED Sa: 17.

geçse de farklı kelimeler olduğunu belirtip *šarauyar* sözcüğünü *šarai-* fiilinin verbalsubstantiv hali olarak görmektedir⁴⁶².

šai-, *karp-* ve *kartimmiya-* ile beraber geçen bir nevi üçleme kelimelerdendir. Bu sözcüğün ifade ettiği öfke çoğunlukla kaybolan tanrı mitlerinde ve dua metinlerinde karşımıza çıkar⁴⁶³. *šai-* genellikle bir nedeni olmayan, öfkeli tanrının yokluğuyla tanımlanan içsel bir öfke olarak yorumlanabilir⁴⁶⁴. Tanrının öfkesi sonucunda kaybolması dünyanın düzeninde olumsuz değişikliklere yol açar. *šai-* ile ifade edilen öfke uzun süreli bir kızgınlık halini betimlemektedir⁴⁶⁵.

2.10.2. Geçtiği Metin Yerleri

šai-

Prs. Sg. 3 *ša-a-iz-zi* KBo 40.166 2.

Prs. Pl. 3 *ša-an-zi* KUB 31.127 I 47, KUB 27.29 öy. 24'; KBo 61.48 3', KBo 26.147 6';
ša-a-an-zi KUB 31.135 öy. 14, KUB 30.11 öy. 14'; *ša-a-a-an-z[i]* KBo 20.21 öy. 4'.

Prt. Sg. 1 *ša-a-nu-u[n]* KUB 33.9 II 13', KUB 33.10 II 7.

Prt. Sg. 2 *ša-a-iš* KBo 55.56 öy. 16, KUB 41.8 I 31.

Prt. Sg. 3 *ša-i-it* KUB 31.127 + ABoT 44a + KUB 31.131 II 64, KBo 20.82 I? 5'; *ša-a-it* KUB 30.10 ay. 2, KUB 7.41 I 56, 57, KBo 10.45 I 49, 50, KUB 41.8 I 31', DBH 46/2.105 8', KUB 36.89 öy. 12, KUB 33.67 I 26', KUB 33.22 + KUB 33.23 II 1', KBo

---

⁴⁶² HEG S: 688.

⁴⁶³ S. Vanseveren, 2014, s. 995-1015.

⁴⁶⁴ M. Kapelus, 2009, s. 234-238; . Vanseveren, 2014, s. 995-1015; S. Vanseveren, 2019, s. 1097-1121; S. Vanseveren, 2023, s. 648-660.

⁴⁶⁵ S. Vanseveren, 2014, s. 995-1015.

26.124 I 19', KUB 33.24 I 39', KUB 36.71 + KUB 33.27 I 29', KUB 36.71 + KUB 33.25 I 8', KUB 33.15 7', KUB 17.10 I 22', KBo 26.127 ay. 9', KUB 33.4 I 8', KUB 33.2 I 7'; *ša-a-i-it* KBo 55.8 I 13'.

Imp. Pl. 3 *ša-an-du* KBo 49.259 (+) KBo 12.96 ay.? 6', KBo 29.51 3', 5'.

Med. Prs. Pl. 3 *ša-a-an-ta-ti* KUB 12.26 II 3.

šant-

Nom. Sg. c. *ša-a-an-za* KUB 23.87 öy. 22', KUB 30.51 (+) KUB 30.45 II 26', 18, KBo 26.127 öy. 3', KUB 51.30 öy. 14', KBo 41.21 + KBo 17.32 öy. 16', Bo 3701 IV 17'; *ša-an-za* KBo 1.42 II 34', KBo 54.73 11', KBo 17.32 öy. 10', KBo 40.159 5', 6', KBo 10.7 III 4, Bo 3701 IV 6', KBo 65.216 2'.

Akk. Sg. c. *ša-a-an-ta-an* KUB 33.10 II 8; [*š*]*a²-an-ta-an* ABoT 2.227 I² 3'.

Nom. Pl. c. *ša-an-te-eš* KUB 42.46 5, KUB 8.6 II 23; *ša-a-an-te-eš* KUB 30.51 I 13', KUB 15.32 I 46. KBo 51.18a.

Dat.-Lok. Pl. *ša-a-an-da-aš* KUB 41.11 9, KBo 5.2 IV 59.

šauar / šauuar / šarauuar

Nom.-Akk. Sg. n. *ša-a-u-ua-ar* KUB 17.10 III 20, 23, 25, 27, IV 9, KUB 33.8 III 1', 4', 11', KUB 33.1 11', IBoT 3.141 ay. 2, 4, 6, 8, KUB 33.6 (+) KUB 33.7 III 4' KUB 33.7 ay.III 15, KUB 33.3 11', KUB 33.24 IV 9', KUB 36.71 + KUB 33.30 III 2', KUB 36.71 (+) KBo 26.133 (+) KUB 33.29 (+) KUB 33.30 IV 2'/10', KUB 33.28 III 6', 9', 12', KBo 60.12 III 15', KUB 33.21, KBo 53.1 ay.III 10' IV 8', KBo 34.37 II 5', KBo 44.22 3', KUB 32.138 ay.? 8', KBo 34.35 IV 6', KUB 33.34 ay. 5', KBo 12.78 3', KUB 33.48 II 9', 11', 19', KBo 40.21 + KUB 34.76 I 11, KUB 57.38 7', KUB 33.50 ay. 2', 5', 7', 12', KUB 33.51 12', KUB 33.47 + KUB 33.54 II 9', 11', 19', KUB 33.53 + FHG 2 II 16', KUB 33.49 II 4', III 11, KBo 26.130 II 7', KUB 43.34 13', IBoT 4.9 öy. 4', KUB

57.105 + KUB 43.34 III 18', KBo 62.37 5', KBo 55.9 II 7', KBo 57.16 4', KUB 33.1 III 11', HKM 52 Sağ Kol. 6, 11, 31, KBo 38.164 6', VBoT 24 III 41, 44, IV 5, KUB 39.103 ay. 7, KUB 29.1 II 33, KUB 17.12 III 4', KBo 17.105 II 32', IV 10, KUB 43.41 II? 3', KBo 15.30 II 4, Bo 7615 7', KBo 40.129 2'; *ša-a-u-ar* KUB 17.10 III 2, 6, 12, IV 3, 7, 19, KUB 33.11 III 7', 16', 4', 13', 15', KUB 33.30 (+) KUB 36.71 III 2', 4', KBo 38.175 III 3'; *ša-u-ya-ar* KBo 55.83 I 15', VS NF 12.7 IV 6, 14'; *ša-a-ya-ar* KUB 30.34 IV 9, KBo 29.194 2'; *ša-ra-u-ya-ar* KUB 33.86 III 5'; *ša-ra-a-u-ya-ar* KUB 7.13 I 30', Bo 7247 3' KUB 7.13 öy.33.

Dat.-Lok. Sg. *ša-a-u-ya-ar-ri* KBo 11.1 öy. 8.

šanu-

Prs. Pl. 3 *ša-nu-an-zi* KBo 61.170 1'.

Prt. Sg. 1 *ša-nu-nu-un* KBo 18.55 öy. 9.

Tanımlanamayan Formlar: *ša-an-za-x[...]* KBo 12.63 Sağ Kol. 3'; [*š*]*a-an-za-x[...]* KBo 68.149 2'; [...*š*]*a²-an-t[a...]* KBo 13.11 8'.

2.10.3. Metinler

2.10.3.1. CTH 671 Nerik Kenti Fırtına Tanrısı'na Kurban ve Dua

KUB 36.89⁴⁶⁶ (İmp.)

öy.

12 ^D*U* ^{URU}*Ne-ri-ik-ya-za-kán ša-a-it nu-* 12 Nerik Kenti Fırtına Tanrısı **öfkelen-di.**
ya[ra-aš-kán] ha-at-te-eš-ni GAM-an- Ve o (kurban) çukuruna aşağı düştü/gitti.
da pa-a-it

---

⁴⁶⁶ Trans. ve çev. için bkz. H.J. Deighton, 1982, s. 74 vd.; Ş. Bozgun, 2019, s. 108.

13 *nu-ya-ra-aš-za na-na-ku-uš-ši-ya-an-* 13 Ve karanlık bastı ...

ti

2.10.3.2. CTH 324 Telipinu Mitosu

KUB 33.10⁴⁶⁷ (OH)

öy.II

6 [UM-MA] ^D*Te-li-pi-nu-MA ú-uk-ya-az-* 6 Telipinu [şöyle (söyler)]: “Ben
za-an [(ša-a-nu-u)n] [(öfkeliy)im].

7 [...-u]n *šu-me-ša-ya-mu ša-ša-an-da-* 7 [...] Siz beni uyukundan niçin
an [ku-ya-at a-ra-nu-ut-te-en] kaldırdınız?

8 [nu-ya-mu **š**]a-a-an-ta-an *ku-ya-at me-* 8 [Ve beni **ö]fkeli** (bir şekilde) niçin
ma-nu-ut-te¹-en [^DTe-li-pi-nu-uš] konuşturdunuz? [Telipinu]

9 [le-e-la]-ni-e-et-ta-at *na-aš-ta TÚL-ru* 9 [kız]dı ve kaynak(ları) (kuruttu?)
ši-il-ma- [...]

10 [...-t]a ^{ÍD^{HI.A}} *ar-šar-šu-u-ru-uš hu-it-* 10 [...] Nehirlerin akıntılarını çek[ti]/alıp
ti-y[a-at...] götür[dü].

KUB 17.10⁴⁶⁸ (OH)

öy.I

21' *nu-za* ^DIM-aš ^D*Te-li-pi-nu-un* 21' Ve Fırtına Tanrısı oğlu Telipinu'yu

---

⁴⁶⁷ Trans. ve çev. için bkz. J. V. García Trabazo, 2002, s. 120; A.N. Asan, 2014, s. 41 vd.

⁴⁶⁸ Trans. ve çev. için bkz. F. Pecchioli Daddi, A.M. Polvani, 1990, s. 78 vd.; H.A. Hoffner, 1998, s. 15;
E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/: CTH 324.1 (2009sq.); A.N. Asan, 2014, s. 17 vd.

DUMU-ŠU kap-pu-u-e-et ^DTe-li-pi-nu- düşündü/anımsadı.

uš-ua

22' [DU]MU-YA an-da-an NU.GÁL ša-
a-i-it-ua-ra-aš-za nu-ua-az hu-u-ma-an
a-aš-šu pé-e-ta-aš

22' "Oğlum Telipinu içeride değil/burada
değil. O **öfkelen**di ve tüm iyi (şeyleri) alıp
götürdü.

23' [DIN]GIR^{MEŠ} GAL.GAL
DINGIR^{MEŠ} TUR ^DTe-li-pi-nu-un ša-an-
hi-iš-ki-u-ua-an da-i-ir ...

23' Büyük ve küçük Tanrılar Telipinu'yu
aramaya başladılar ...

2.10.3.3. CTH 373 Kantuzili'nin Güneş Tanrısı'na Duası

KUB 30.10⁴⁶⁹ (OH)

ay.

2 ... nu-mu-uš-ša-an ku-iš DINGIR-Y]A
ša-a-it nu-mu-uš-ša-an ar-ħa pa^(iz)

2 ... Bana **öfkelen**en ve beni tamamen
unutun Tanrım, [o] (aynı Tanrı) beni

3 [a-pa-aš-pát kap-pu-id-du nu-mu h]u-
iš-nu-ud-du

3 [hatırla! Ve beni h]ayatta tut/iyileştir!

---

⁴⁶⁹ Trans. ve çev. için bkz. R. Lebrun, 1980, s. 111 vd.; J. V. García Trabazo, 2002, s. 276 vd.; I. Singer, 2002b, s. 31 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 373 (2015sq.); D. Schwemer, 2015, s. 349-393; N. Baş, Y. Arıkan, 2023, s. 1296-1308.

2.10.3.4. CTH 374 Bir Kralın Güneş Tanrısı'na Duası

KUB 30.11 + KUB 31.135⁴⁷⁰ (OH)

öy.

14' *an-tu-uḫ-ša-a[n-na-a]z ku-in* 14' Tanrıların **öfkeleniği** ve
DINGIR^{MEŠ} *ša-a-an-zi na-an-ša-an ar-* 15' dikkate almadıkları/reddettikleri insan
ḫa ve Güneşim ona tekrar merhamet
15' *pa-aš-ku-ya-an-z[i na-an] a-ap-pa zi-* edersin/şefkat gösterirsin.
ik-pát^DUTU-*uš gi-en-zu-ya-ši*

2.10.3.5. CTH 376 Muršili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası

KUB 24.3 + KUB 31.144⁴⁷¹ (İmp.)

öy.II

1 *[an-t]u-uḫ-ši-ya-za-kán ku-e-da-ni* 1 Tanrıların **öfkelenedikleri**
DINGIR^{MEŠ} *š[a-(a²)-an-zi]* 2 ve dikkate almadıkları insana
2 *[n]a-an-ša-an ar-ḫa pa-aš-ku-ya-an-z[i* 3 sen Arinna Kenti Güneş Tanrıçası
na-an-ša-an] merhamet gösterirsin/acırsın.
3 *[z]i-ik-pát*^DUTU^{URU} *A-ri-in-na g[i-en-*
zu-ya-a-ši]

---

⁴⁷⁰ Trans. ve çev. için bkz. E. Rieken et al. (ed.), [hethiter.net/CTH 374](http://hethiter.net/CTH_374) (2015sq.); D. Schwemer, 2015, s. 349-393.

⁴⁷¹ Trans. ve çev. için bkz. I. Singer, 2002b, s. 51; J. V. García Trabazo, 2002, s. 292 vd.; E. Rieken et al. (ed.), [hethiter.net/CTH 376.1](http://hethiter.net/CTH_376.1) (2016sq.).

2.10.3.6. CTH 382 II. Muḫattalli'nin Kummanni Kenti Fırtına Tanrısı'na Duası

KBo 11.1⁴⁷² (İmp.)

öy.

5 nu ŠA^{DIM} TUKU.TUKU-an pé-ra-an 5 Fırtına Tanrısı'nın kızgınlığını
la-a-u-e-ni AN KI ḫal-zi-ya-u-en AN a- uzaklaştırıyoruz. Göğü (ve) Yeri çağırdık.
pí-ya k[u-it...] Gök orada [...]

6 ki-nu-na a-pa-a-at-pát AN še-er ar-ta- 6 Şimdi Gök orada yukarıda durur, Yer ise
ri KI-aš-ma ku-iš a-pí-ya kat-ta-an [...] orada aşağıda (durur).

7 AN-aš^{DUTU-uš} a-pí-ya ku-iš A-NA 7 Orada yukarıda duran Göğün Güneş
AN^E še-er ar-ta-at ki-nu-na-ya a-pa-a-aš Tanrısı şimdi de o

8 na-aš A-NA ŠA^{DIM} ša-a-u-ya-ar-ri 8 ve o Fırtına Tanrısı'nın öfkesinin
EGIR-pa la-a-an-ni ku-ut-ru-ya-an-ni ar- uzaklaşması/geçmesine tanık olarak
ta-r[i...] (orada) duru[r...]

2.10.3.7. CTH 471 Kirliliğe Karşı Kizzuātna Ammiḫatna Ritüeli

KBo 5.2⁴⁷³ (İmp.)

ay.IV

58 nu-za^{LÚ} AZU NINDA.SIG ga-an-ga- 58 Ve kahin küçük ekmeği ve gangati-

---

⁴⁷² Trans. ve çev. için bkz. E. Rieken et al. (ed.), *hethiter.net/:CTH 382 (2015sqq.)*; I. Singer, 2002b, s. 82 vd.; A. Daves, E. Rieken, J. Lorenz, 2018, s. 412 vd.

⁴⁷³ Trans. ve çev. için bkz. R. Strauss, *Reinigungsrituale aus Kizzuwatna: Ein Beitrag zur Erforschung hethitischer Ritualtradition und Kulturgeschichte*, 2006, s. 232 vd.; R. Strauß (ed.), *hethiter.net/: CTH 471 (2008sqq.)*.

a-ti-ya da-a-i nu-ut-ta DINGIR^{MEŠ} bitkisini alır. Ve siz
 59 *ša-a-an-da-aš me-na-aḥ-ḥa-an-da ga-* 59 **öfkeli/hiddetli** tanrıların karşısında
an-ga-da-a-iz-zi (*gangati-* bitkisiyle) sakinleştirir.

2.10.3.8. CTH 393 Koruyucu Tanrılar İçin Anniyayanni Ritüeli

VBoT 24⁴⁷⁴ (İmp.)

ay.III

40 *kar-pi-in-na kar-tim-mi-ya-at-ta-an* 40 Gazabı, kızgınlığı ve
 41 *ša-a-u-ua-ar ar-ḥa tar-na* 41 **öfkeyi/hiddeti** uzaklaştır!
 42 *ki-e-ma-kán ḥa-aš-du-er ma-aḥ-ḥa-an* 42 Bu saman çiftçiden nasıl
 LÚAPIN.LÁ-li 43 tamamen kaybolursa sen Koruyucu
 43 *ar-ḥa me-er-ta tu-ga-kán A-NA* Tanrı için *kurša-*'(dan)
 D^LLAMMA^{KUŠ} *kur-ša-aš* 44 gazap, kızgınlık, **öfke/hiddet**
 44 *kar-piš kar-tim-mi-az ša-a-u-ua-ar* 45 aynı şekilde tamamen kaybolsun!
 45 *ar-ḥa QA-TAM-MA me-er-tu₄*

ay.IV

1 [*na-aš-ta*]^{NA4} *pa-aš-ši-lu-uš IŠ-TU KAŠ* 1 [Daha sonra] çakıl taşlarını bira ile
ki-iš-ta-nu-mi söndürürüm.
 2 [*nu ki-i*]*š-ša-an me-ma-aḥ-ḥi ki-e-ez* 2 [Ve şö]yle söylerim: “Bundan/bunlar
ma-aḥ-ḥa-an (taşlar) nasıl söndülürse/ nasıl

⁴⁷⁴ Trans. ve çev. için bkz. D. Bawanypeck, 2005, s. 62 vd.; D. Bawanypeck (ed.), hethiter.net/: CTH 393 (2007sqq.).

3 [ni-i]n-kir zi-ga-az ^D LAMMA ^{KUŠ} kur- ša-aš	3 susuzluklarını giderdilerse sen de Koruyucu Tanrı <i>kurša-</i> '(dan)
4 [QA-TAM-M]A ni-ik nu-ut-ták-kán kar- pí-iš	4 [aynı şekilde] susuzluğunu gider!/ sen de sön! Ve gazabın
5 [kar-tim]-mi-az ša-a-u-ya-ar ar-ḫa me- er-du	5 [kızgın]lığın, öfken/hiddetin tamamen kaybolsun!

Öfkenin daha uzun süren halini ifade eden *saḫar* sözcüğünün geçtiği metin yerlerinden özellikle tanrının öfkelendiği kişiyi unutmaması bu süre zarfının ortaya koymaktadır.

2.10.3.9. CTH 441 Çocuk ile Anneyi Barıştırma Ritüeli

KUB 12.26⁴⁷⁵ (OH)

öy.II

1 ^D UTU-uš-ya ^D Kam-ru-ši-pa-aš-ša UDU ^{HLA} ki-iš-kán-zi	1 “Güneş Tanrısı ve Kamrušepa koyunları tarıyorlar.
2 nu-ya-ra-at-za-kán ḫa-an-na-<an->ta- ti nu-ya-ra-at-za-kán	2 Ve onlar birbirlerine karşı koydular ve onlar (birbirlerine)
3 ša-a-an-ta-ti nu-ya-za ^D Kam-ru-ši-pa-	3 öfkeleniler. Ve Kamrušepa demirden

---

⁴⁷⁵ Trans. ve çev. için bkz. A. Archi, “Kamrušepa and the Sheep of the Sun-God”, *Orientalia* 1993, s. 404-409; C. Watkins, “Toward a Hittite stylistics: remarks on some phonetic and grammatical figures”, *Ex Anatolia Lux. Anatolian and Indo-European studies in honor of H. Craig Melchert on the Occasion of his sixty-fifth birthday 2010*, s. 356-362; S. Melzer - S. Görke (ed.), *hethiter.net/:CTH 441.1* (2015sqq.).

aš ŠA AN.BAR ^{GIŠ}GU.ZA

yatak

4 *da-a-iš...*

4 koydu...

2.10.3.10. CTH 414 Saray İnşa Ritüeli

KUB 29.1⁴⁷⁶ (Imp.)

öy.II

33 [*ša-a-u-u*]a-ar EGIR-pa da-a-aš kat-
ta-*u-a-a-tar* EGIR-pa da-a-aš

33 [Öfke]yi/[hidd]eti geri aldı,
intikamı/kini geri aldı,

34 [*na-aḫ-š*]a-ra-at-ta-an EGIR-pa da-
a-aš *ú-e-ri-ti-ma-an*

34 [kor]kuyu geri aldı, endişeyi/dehşeti

35 [EGI]R-pa da-a-aš kar-di-ya-aš GIG-
an EGIR-pa da-a-aš

35 [ger]i aldı, kalbin hastalığını geri aldı,

36 ondan hastalığı aldı, ondan yaşlılığı aldı.

36 GIG-an-*ši-kán* da-a-aš mi-*ḫu-un-ta-*
tar-*še-kán* da-a-aš

37 Ancak ona tekrar gençliği, ona savaşma
gücünü

37 ma-ya-tar-ma-aš-*ši* EGIR-pa *ḫu-u-*
la-tar-ma-aš-*ši*

38 geri verdi.

38 EGIR-pa pa-a-iš

---

⁴⁷⁶ Trans. ve çev. için bkz. J. V. García Trabazo, 2002, s. 481 vd.; S. Görke (ed.), hethiter.net/: CTH 414.1 (2011sqq.).

2.11. Kızgınlık, Öfke, Hiddet

Kızgınlık, öfke, hiddet eş anlama sahip sözcüklerdir.

2.11.1. *lelaniyant-*

lelaniya- “öfkelenmek”⁴⁷⁷ anlamına gelen bu nadir sözcüğe şimdiye kadar Eski Hitit kanun maddelerinde ve Telipinu mitosunun eski nüshalarında rastlanmaktadır⁴⁷⁸. Az sayıda geçen *lelaniya-* teriminin anlamı paralel metinlerden çıkarılmıştır⁴⁷⁹. Bu sözcükten bilindiği kadarıyla sadece partizip formu *lelaniyant-* “öfkeli, kızgın”⁴⁸⁰ türetilmiştir. Etimolojisi net olmamakla beraber, isim olması muhtemel bir **lelan-* sözcüğünden türetilmiş olmalıdır⁴⁸¹. Yine terimin kökenine dair *elaniya-* “yüklemek” fiili ile reduplikatif bir bağlantı olabileceği yorumlanmıştır⁴⁸². Diğer taraftan *lili-*

---

⁴⁷⁷ EHS: 568 *lelaniya-* “wütend machen”; D.M. Weeks, 1985, s. 228 *lelaniya-* “become furious, become enraged”; CHD L-N: 58b *lelaniya-* “to become furious, become enraged”; HEG L-M: 53 *lelaniya-* “wütend werden”; HW: 128b *lelaniya-* “voreilig, handeln(?)”, 401a *lelaniya-* “wütend werden”; HED L: 80 *lelaniya-* “infuriate”; HHw: 93 *lelaniya-* “wütend werden, wüten”; MHH: 400a *lelaniya-* “kızmak, öfkelenmek”; EDHIL: 524 *lelaniye/a-* “to infuriate”; M. Kapelus, 2009, s. 234-238 *lelaniya-* “to infuriate, to become furious, to become enraged”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *lelaniye/a-* “to become furious”.

⁴⁷⁸ HEG L-M: 53; HED L: 80; EDHIL: 524.

⁴⁷⁹ H.G. Güterbock, “Gedanken über das Wesen des Gottes Telipinu”, **Fs Friedrich 1959**, s. 207-211.

⁴⁸⁰ CHD L-N: 58b *lelaniyant-* “furious, enraged”; HW: 128b *lelaniyant-* “eilig(?)”, 401a *lelaniyant-* “wütend”; HHw: 93 *lelaniyant-* “wütend, zornig”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *lelaniyant-* “furious”.

⁴⁸¹ EDHIL: 524.

⁴⁸² HED L: 81.

“hareketli” fiili de sözcüğün dayandırıldığı bir başka fiildir⁴⁸³. *lelaniya-*’nın, *lela-* “barışma” sözcüğü ile olan benzerliği dikkat çekicidir⁴⁸⁴.

lelaniya-’nın ifade ettiği öfke duygusu ilahi veya insani öfke olarak tanımlanabilir⁴⁸⁵, sözcük her iki varlığa ait öfkeyi ifade etmek için de kullanılmıştır. Kanunlarda öfkenin en yüksek derecesini, hiddeti anlatmak için kullanılmıştır ve ilgili yerde öfke duygusu sonucunda kontrol edilemeyen bir biçimde vurma eyleminin gerçekleştiği anlaşılmaktadır⁴⁸⁶. Yine kanun metinlerinde *kartimmiya-* fiili yerine *lelaniya-*’nın kullanıldığını görebiliriz. Bu durumda *kartimmiya-* ve *lelaniya-* anlam bakımından yakın değere sahip, eş anlamlı sözcükler olmalıdırlar. Aynı şekilde Kaybolan Tanrı metinlerde, tanrı önceden kızgın olduğundan *lelaniya-* veya *lelaniyant-* bu kızgınlığın, öfkenin de en yüksek derecesini ifade etmektedir⁴⁸⁷. Diğer taraftan *lelananiya-*’nın daha sonraki dönemlerde yazılan metinlerde *ıastul-* sözcüğünün karşılığı olabileceği belirtilmektedir. Çünkü *karpı-*, *kartimmiya*, *şai-* üçlemesi sonrasında gelen *ıastul* “günah, suç, kabahat” sözcüğü “kör öfke” yani “öfkeden gözün dönmesi sonucunda yapılan eylem” olarak kabul edilirse *lelaniya-*, *ıastul* ile eşleşen, onun fiil karşılığı olabilir⁴⁸⁸.

---

⁴⁸³ EHS: 568.

⁴⁸⁴ HEG L-M: 53.

⁴⁸⁵ S. Vanseveren, 2014, s. 995-1015.

⁴⁸⁶ H.G. Güterbock, 1959, s. 207-211; M. Kapelus, 2009, s. 234-238; S. Vanseveren, 2014, s. 995-1015; S. Vanseveren, 2023, s. 648-660.

⁴⁸⁷ G. Güterbock, 1959, s. 207-211.

⁴⁸⁸ HED L: 80 vd.

2.11.2. Geçtiği Metin Yerleri

lelaniya-

Med. Prs. Sg. 3 *le-e[-la-]ni-at-ta* KBo 6.2 II 14’.

Med. Prt. Sg. 3 [*le-e-la-]ni-e-et-ta-at* KUB 33.10 II 9; [*le-e-la-]ni-it-ta-at* KUB 33.10 II 15, KBo 55.8 II 6’; *le-e-l[a-ni-ya-at-ta-at]* KUB 33.8 II 12.

lelaniyant-

Nom. Sg. c. *le-e-la-ni-ya-an-za* KUB 17.10 II 33’, IV 4, KUB 33.65 II 3’, IBoT 4.9 öy. 5’; *le-la-ni-ya-a[n-za]* KBo 12.78 4’, KUB 33.46 I 8’, KUB 60.66 ay. 2.

2.11.3. Metinler

2.11.3.1. CTH 324 Telipinu Mitosu

KUB 33.10⁴⁸⁹ (OH)

öy.II

6 [UM-MA] ^D*Te-li-pi-nu-MA ú-uk-ya-az-* 6 Telipinu şöyle (söyler): “Ben öfkeliyim
za-an [(ša-a-nu-u)]n 7 [...] Siz beni uyumdan niçin
7 [...-u]n *šu-me-ša-ya-mu ša-ša-an-da-* kaldırdınız?
an [ku-ya-at a-ra-nu-ut-te-en] 8 Ve beni öfkeli (bir şekilde) niçin
8 [*nu-ya-mu š*]a-a-an-ta-an *ku-ya-at me-* konuşturdunuz? [Telipinu]
ma-nu-ut-te¹-en [^D*Te-li-pi-nu-uš*] 9 **kızdı/öfkeleni.** Ve kaynak(ları)
9 [*le-e-la-]ni-e-et-ta-at na-aš-ta* TÚL-ru (kuruttu?)
ši-il-ma- [...]

---

⁴⁸⁹ Trans. ve çev. için bkz. J. V. García Trabazo, 2002, s. 120; A.N. Asan, 2014, s. 41 vd.

10 [...-t]a ÍD^{HI.A} ar-šar-šu-u-ru-uš ħu-it- 10 [...] Nehirlerin akıntılarını çekti/alıp
ti-y[a-at...]
götürdü.

öy.II

33' ^DTe-li-pí-nu-uš le-e-la-ni-ya-an-za ú- 33' Telipinu öfkeli (bir şekilde) geldi ...
et ...

2.11.3.2. CTH 291 Kanunlar 1. Seri: “Eğer Bir Adam”

KBo 6.2 + KBo 19.1⁴⁹⁰ (EH)

öy.II

13' ták-ku LÚ.U₁₉.LU^{MEŠ} ħa-an-ne-iš-ni 13' Eğer insanlar/kişiler dava ederlerse ve
ap-pa-a[-an-t]e-eš nu šar-ti-ya-aš ku-iš- (ona/onlara) herhangi bir yardımcı/destekçi
ki pa[(-iz-zi)] gid[er]se

14' ták-ku ħa-an-ne-eš-na-aš iš-ħa-a-aš 14' Eğer davacı kızarsa ve
le-e[-la-]ni-at-ta [nu^L]úšar-ti-an ũ[(a-al- yardımcıya/destekçiye vurursa
ah-zi)] 15' ve o ölürse tazminat yoktur.

15' na-aš a-ki šar-ni[-ik-]zi-il NU.GAL

Kanun metninde davacı olan kişinin öfke duygusu davaya dahil olmayan üçüncü kişiye karşı vurma eylemine dönüşmüştür ve bu hareketinden dolayı hiçbir ceza

---

⁴⁹⁰ Trans. ve çev. için bkz. K.A. Kitchen, P. Lawrence, 2012, s. 262 vd.

almaz⁴⁹¹. Metnin duplikatında *leleniya-* terimi yerine *kardimmiyatt-* sözcüğünün kullanıldığı görülmektedir.⁴⁹².

2.12. Nefret, İğrenme

Nefret, bir kişi, nesne ve durumun yoğun bir şekilde olumsuz olduğunu düşünmekten kaynaklanan hakaret etme, kötülük yapmayı ortaya çıkaran zararlı ve olumsuz bir duygudur⁴⁹³. İğrenme ise insanın sevmediği bir şeyle karşı karşıya kaldığı durumlar, nesnelere ile ortaya çıkan, mide bulantısı, uyarıcıdan kaçma istediği uyandıran çirkin ve itici duyguyu tanımlamaktadır⁴⁹⁴. İğrenme, tikslenme genellikle kirlilikten ötürü ortaya çıkan, ahlaki ve estetik tepki de denilebilecek bir duygudur⁴⁹⁵. Ancak Hitit metinlerinde doğaya aykırı durumlar için bu kavramın kullanıldığını söyleyebiliriz.

2.12.1. *pukkant-*

pukk- “nefret etmek, iğrenmek”⁴⁹⁶ anlamlarındadır. Bundan türetilen kelimeler arasında, partizip formu *pukkant-* “nefret edilen”⁴⁹⁷; causativ formu *pukkanu-* “nefret

---

⁴⁹¹ H.G. Güterbock, 1959, s. 207-211.

⁴⁹² KBo 6.3 öy. II 31’ *ták-ku* LÚ.U₁₉.LÚ^{MEŠ} [*ḫa-a*]n-ne-eš-ni ap-pa-an-te-eš nu-uš-ma-aš šar-di-ya-aš ku-iš-ki pa-iz-zi 32’ na-aš-ta [LÚ[?]ḫa-an-n]e²-tal-ḫa-aš **kar-tim-mi-ya-an-ta-ri** nu šar-di-la-an 33’ ḫa-al-aḫ-z[i n]a-aš a-ki šar-ni-ik-zi-il NU.GÁL Trans. ve çev. için bkz. H.A. Hoffner, **The Laws of the Hittites: A critical edition**, 1997, s. 45.

⁴⁹³ TDK: 1761b “Bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu”; F. Bozkurt, 2014, s. 25-34.

⁴⁹⁴ TDK: 1157a “Bir şeyi tiksindirici bulma”; ibid.

⁴⁹⁵ T. Watt Smith, 2022, s. 122 vd.

⁴⁹⁶ W. Petersen, 1937, s. 201-214 *puk-* “hassen”; H. Kronasser, 1956, s. 59 *pukk-* “hassen”; E. Neu, 1968, s. 143 *pugg(a)-* “verhasst sein”; D.M. Weeks, 1985, s. 227 *pukk-* “be hated”; HW: 172b, 362b *pugg(a)-* “verhaßt sein”; CHD P: 371b *pukk-*, *pugga-* “to be hateful, repulsive, unpleasant”; HHw: 134 *pukk-*

edilmesine sebep olmak”⁴⁹⁸ ve bundan türetilen *puqqanuṣant-*, verbalsubstantiv *pukkunumar*-⁴⁹⁹ ile iteratif formu *pukkanušk-* sayılabilir. Sözcüğün Sümerce’si LÚ NÍG.ḪUL, Akadca’sı ZÉ-E-RU’ dur⁵⁰⁰.

“verhaßt, abstoßend, widerlich sein”; HEG P: 641 *pukk-* “verhaßt, abstoßend, widerlich sein”; MHH: 550b *pukka-/pugga-* “iğrenmek, nefret etmek”; EDHIL: 681 *pukk-* “to be hateful, to be repulsive, to be unpleasant”; HED Pe: 115 *puk(k)-* “be shunned, be repugnant, be hateful”; S. Vanseveren, 2023, s. 648-660 *pukk-* “to be hateful, repulsive, unpleasant”.

⁴⁹⁷ H. Kronasser, “Hethitisch *puk-* "hassen"”, **Afo 1952**, s. 317-319 *pukkanza* “verhasst, ein Böser”; HW: 172b *puggant-* “verhaßt”; CHD P: 372a *pukkant-* “hated, hateful, repulsive, unpleasant”; HHw: 134 *pukkant-* “verhaßt, abscheulich, abstoßend, widerlich”; HEG P: 641 *pukkant-* “verhaßt, abscheulich, abstoßend, widerlich”; MHH: 550b *puggant-* “iğrenç, nefret edilen, nahos”; EDHIL: 681 *pukkant-* “hated, hateful, repulsive”; “*pukkanza[tar]*, *pukkant-*’ın partizipinin nom. hali olarak okunmalıdır” bkz. CHD P: 373a; krş. MHH: 551a *pukkanzatar* “nefret, iğrenme”.

⁴⁹⁸ H. Kronasser, 1952, s. 317-319 *puqqanu-* “macht verhasst, macht widerwärtig”; HW: 172b *puqqanu-* (*pukkanu-*) “verhaßt (widerwärtig) machen”; CHD P: 372b *puqqanu-*, *pugganu-*, *pukkunu-* “to cause (someone) to be hated, create or cause dissension”; HHw: 134 *pukkanu-* “verhaßt machen, widerwärtig machen, Zwietracht säen, unbeliebt machen”; HEG P: 642 *pukkanu-* “verhaßt machen, widerwärtig machen, Zwietracht säen, unbeliebt machen”; MHH: 551a *pukkanu-/puqqanu-/pugganu-/pukkunu* “nefret ettirmek, iğrenç yapmak”; EDHIL: 681 *pukkanu-*, *pukkunu-* “to cause (someone) to be hated, to create dissension”; HED Pe: 115 *pukkunu-*, *pukkanu-* “cause to be shunned, make repugnant (revolting), repulsive, hateful”; S. Vanseveren, 2023, s. 648-660 *pukkanu* “to cause (someone) to be hated, create or cause dissension”.

⁴⁹⁹ HHw: 134 *pukkanumar* (*pukkunumar*) “Zwietracht”; HEG P: 643 *pukkanumar* “Zwietracht”.

⁵⁰⁰ F. Sommer, A. Falkenstein, 1938, s. 64; M. Civil et. al., 1971, s. 140, 214; T. Scheucher, 2012, s. 606 vd. CTH 305 LU = ša KBo 1.30 öy. 18’ [LÚ NÍG.ḪUL] LU.NI.ḪUL *ŠI-E-RU pu-uk-kán-za* “hated”.

pukk- “nefret etmek” sözcüğünün etimolojisi tam olarak açıklanamamış olmakla beraber kökü **pū-* “çürümek, kokmak” sözcüğüne bağlanmak istenir⁵⁰¹. Ayrıca Latince *fugiō* “kaçmak” sözcüğüyle ilişkili olduğu belirtilmektedir⁵⁰².

pukk- sözcüğü insan bedeniyle ilgili bir bağlamda kullanıldığında anlamı daha çok “iğrenç, itici olmak” ifadelerini kapsamaktadır⁵⁰³. Hititçe metinlerden çıkarılan genel anlamıyla “nefret etmek” ya da “iğrenmek” *aššiya-* sözcüğünün zıt anlamlısı olabileceğini akla getirmektedir.

2.12.2. Geçtiği Metin Yerleri

pukk-

Prt. Sg. 1 *pu-uk-ku-un* Bo 5849 3’.

Imp. Pl. 3 *pu-uk-kán-du* Bo 3432 II’ 16’.

Med. Prt. Pl. 3 *pu-kán-ta* KBo 23.13 11’.

Med. Imp. Sg. 3 *pu-ug-ga-ru* KUB 9.32 öy. 22, KUB 41.18 III 13; *pu-ug-ga-ta-ru* HT 1 III 33; *pu-uk-ta-r[u]* KUB 9.31 III 40.

pukkant-

Nom. Sg. c. *pu-kán-za* KBo 26.30 5’; *pu-uk-kán-za* KBo 1.42 IV 3’, KBo 1.30 öy. 18’, KUB 24.7 I 48, 50; *pu-ug-ga-a]n-za* KUB 1.16+KUB 40.65 öy.II 34.

Nom.-Akk. Sg. n. *pu-uk-kán* KUB 24.7 I 25.

Dat.-Lok. Sg. *pu-kán-ti* KBo 17.103 ay. 26’.

---

⁵⁰¹ W. Petersen, 1937, s. 201-214; krş. H. Kronasser, 1952, s. 317-319.

⁵⁰² H. Kronasser, 1956, s. 59.; HED P: 116.

⁵⁰³ S. Vanseveren, 2023, s. 648-660.

puqqanu- / pugganu- / pukkunu-

Prs. Sg. 3 *pu-uq-qa-nu-zi* KUB 26.12 III 27; *pu-uk-ku-nu-zi* KBo 50.268 7'.

Prs. Pl. 2 [*p*]*u-ug-ga-nu-ut-te-ni* KUB 13.3 IV 34.

puqqanuuant-

Nom.-Akk. Sg. n. *pu-uq-qa-nu-ua-an* KUB 24.7 I 49.

pukkunumar-

Nom.-Akk. Sg. n. *pu-uk-ku-nu-mar* KUB 43.72 III 4.

Gen. Sg. *pu-uq-qa-nu-ma-aš* KUB 30.56 III 13, KBo 31.28+KUB 8.70 öy.II 14'; [*pu-uk-ka-n*]*u-um-ma-aš* KBo 53.41 öy. 3'.

pukkanuš-k-

Prs. Pl. 2 [*pu*]-*ug-ga-nu-uš-kat-te-ni* KUB 23.68 öy. 17'; [*pu-uq-qa-nu-uš-k*]*a-at-te-ni* KUB 23.72 ay. 61.

Tanımlanamayan Formlar: *pu-kán-t[i-...]* KBo 2.6 II 28'; *pu-kán-ta[(-)...]* KBo 25.190 öy. 33'; *pu-kán[-...]* KUB 46.48 ay. 21'; *pu-uk-kán[-...]* KBo 48.253 8'; *pu-u[k-...]* KBo 1.38 ay. 10; *pu-u[k-...]* KBo 26.77 1.

2.12.3. Metinler

2.12.3.1. CTH 133 I. Arnuanda ile İşmeriga Halkı Arasındaki Antlaşma

KUB 23.68⁵⁰⁴ (İmp.)

öy.

17' KUR ^{URU}Ha-at-ti-[y]a-kán ^{LÚ.MEŠ}pít- 17' Kaçaklar önünde Hatti ülkesini(den)
ti-ya-an-da-aš pí-ra-an l[e-e pu]-ug-ga- nefret ettirmeyin! Ve siz onu/onları [...]
nu-uš-kat-te-ni nu-uš-ma-ša-a[t...]
18' Fakat zaltaya- ordusunu sizin
18' tu-uz-zi-in-ma za-al-ta-i-ya šu-um- ordularınız(ın) üzerine döndürünüz!
me-in-za-an A-N[A ERIN^(?)MEŠ-KU-NU 19' Onlar korunmuştur ...
še-er ya-aḥ-nu-uš-ki-it-tén [...]
19' pa-aḥ-ḥa-aš-š[a-nu]-ya-an-te-eš ...

2.12.3.2. CTH 255 IV. Tuthaliya'nın Prenslere ve Saray Mensuplarına Talimatları

KUB 26.12⁵⁰⁵ (İmp.)

ay.III

24 [na-aš-]ma šu-me-e-eš ku-i-e-eš BE- 24 [Ya d]a siz beyler (ve) prensler
LU^{HIA} DUMU^{MEŠ}.LUGAL 25 ve (eğer) Güneşim için birisi iyi (ise) o
25 [nu A-N]A ^{DUTU}ŠI ku-iš-ki a-aš-šu-uš krala

---

⁵⁰⁴ Trans. ve çev. için bkz. A. Kempinsk, S. Koşak, "Der İşmeriga-Vertrag", 1970 s. 191-217; G. Beckman, 1999, s. 15; A. Ceylan, "İsmeriga Antlaşmasına Uluslar arası İlişkiler Açısından Bir Bakış", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 1995, s. 1-13; K.A. Kitchen, P. Lawrence, 2012, s. 350 vd.

⁵⁰⁵ Trans. ve çev. için bkz. E., von Schuler, 1957, s. 27; J.L. Miller, 2013, s. 288 vd.; CHD P: 372b.

<i>na-aš A-NA LUGAL²-i</i>	26 ruhuyla/içten bağlı durur,
26 [<i>ša-ku-ū</i>] <i>a-aš-šar-it ZI-it ar-ta-ri</i>	27 (Eğer) birisi onu krala/(dan) nefret
27 [<i>na-an ku-iš-k</i>] <i>i A-NA LUGAL pu-uk-</i>	ettirirse/küçük gödürürse
<i>ka4-nu-zi</i>	28 o tanrı yemini altında bulunsun!
28 <i>n[a-at GAM-a]n NI-IŠ DINGIR^{LIM}</i>	
<i>GAR-ru</i>	

Yukarıdaki pasajlarda nefret duygusu, Hatti ülkesinden ve kraldan nefret etmek ifadeleriyle geçmektedir. Hatti ülkesinden nefret edecek olan kaçaklar ve krala nefret besleyecek prensler, beyler gibi yöneticilerdir. Bu metinlerden Hitit ülkesi ve yöneticisi için nefret gibi olumsuzluk barındıran bir duygunun hissedilmemesi vurgulanmaktadır.

2.12.3.3. CTH 717 İstar için Ritüel ve İlahi

KUB 24.7⁵⁰⁶ (İmp.)

öy.I

22 ... <i>ŠA</i> ^D <i>GAŠAN</i> <i>ap-pí-iz-zi-uš</i>	22-23 ... Hanımefendimin sonda gelen
^{MUNUS} <i>ŠUḪUR.LÁL^{HLA}</i>	hizmetçileri Ali'yi, Halzari'yi, Taruḫi'yi
23 ^D <i>A-li-in</i> ^D <i>Ḫal-za-a-ri-n</i> ^D <i>Ta-ru-ūi-in</i>	(ve)
24 ^D <i>Ši-na-an-da-du-kar-ni-in</i> <i>ya-al-la-</i>	24 Sinandadukarni'yi öveceğim.
<i>aḫ-ḫi nu-kán</i> ^D <i>GAŠAN-li</i>	Hanımefendim
25 [<i>k</i>] <i>u-it É-ir pu-uk-kán nu a-pu-u-uš a-</i>	25 hangi evden nefret ediyorsa onları o
<i>pé-e-da-ni É-ri</i>	eve

⁵⁰⁶ Trans. ve çev. için bkz. A. Archi, 1977, s. 297-311; I. Wegner, 1981, s. 50 vd.; H.G. Güterbock, 1983, s. 155-164; A. Garrett, 1990, s. 227-242; S. Vanseveren, 2023, s. 648-660.

26 *a-ni-ya-ua-an-zi u-i-ya-az-zi nu É-ir* 26 çalışmak için gönderir ve ev (için işleri)
tuh-h[i-ma-az-z]a^(?) iniltiyle/nefes nefese ve

27 *píd-du-li-ya-az-za e-eš-ša-an-zi ...* 27 endişe/sıkıntıyla sürekli yaparlar...

öy.I

48 *[ma-a-a]n MUNUS^{TUM}-ma A-NA* 48 Fakat, eğer (bir) kadın kocasına (karşı)
LÚMU-TI-ŠU pu-u[k-kán-za] **nefret doluysa**

49 [...] *pu-uq-qa-nu-ua-an har-ti ...* 49 (sen, *Íštar* onu) **nefret dolu**
yapmışsın(dır) ...

Tanrıça *Íštar*'ın sevdiği haneye karşı gösterdiği bereket ve huzur ortamı bu satırlarda aksini anlatmaktadır. *Íštar* nefret ettiği eve sıkıntı ve zorluklar göndermiştir. Metnin devam eden satırlarında kadının kocasından nefret etmesi *Íštar*'ın onlara verdiği bir duygu olarak ifade edilmektedir.

2.12.3.4. CTH 6 I. Hattušili'nin Vasiyetnamesi

KUB 1.16+KUB 40.65⁵⁰⁷ (İmp.)

öy.II

32 ... *GU^{HLA}-še me-ik-ki pí-iḫ-ḫu-u[n* 32 ... Ona çok sığır verdim, ona çok
UDU^{HLA}-še me-ik-k]i pí-iḫ-ḫu-un koyun verdim

33 *nu az-zi-ik-ki-id-du [a]-k-ku-uš-ki-id-* 33 Ve (o) yesin! İçsin! [Eğer o iyiye]

d[u ma-a-na-aš aš-šu-uš]

34 yukarı (şehre) devamlı gelsin! Fakat o

34 *na-aš-ta ša-ra-a ú-iš-ki-[i]t-ta-ru ma-* **iğrenç/nefret dolu**

---

⁵⁰⁷ Trans. ve çev. için bkz. F. Sommer, A. Falkenstein, 1938, s. 3 vd.; S. Alp, 2000, s. 68 vd.

a-a[n-ma-aš pu-ug-ga-a]n-za 35 hareket ederse/davranırsa ya da
 35 *ti-i-e-ez-zi na-aš-ma ku-uš-du-[ya-a-* herhangi bir kötülük/hakaret ya da
t]a ku-it-k[i na-aš-ma ħar-nam-]ma ku-it- herhangi bir rahatsızlık/isyân (yaparsa)
ki 36 o yukarı (şehre) gelmesin! O evinde
 36 *na-aš-kán ša-ra-a le-e ú-iš-ki-it-ta* olsun/kalsın!
n[a-aš É-ri-iš-ši e-eš]-du

2.12.3.5. CTH 394 Ordudaki Salgına Karşı Hapallalı Aşhella Ritüeli

KUB 9.32⁵⁰⁸ (İmp.)

öy.

18 *nam-ma-kán A-NA UDU.ŠIR-aš^{HIA}* 18 Sonra ordu komutanları ellerini
 EN^{MEŠ} KARAŠ QA-TI-ŠU-NU *ti-ya-an-* koçların üzerine koyarlar.
zi
 19 *nu-kán an-da ki-iš-ša-an me-ma-an-zi* 19 Ve bu sırada şöyle derler: “Hangi tanrı
ku-iš-ya DINGIR^{LIM} ki-i ÚŠ-an i-ya-at bu salgına neden oldu ise
 20 *ki-nu-na-ya ka-a-ša UDU.ŠIR-aš^{HIA}* 20 şimdi bak koçlar duruyorlar, onlar,
a-ra-an-ta-ri nu-ya-ra-at IŠ-TU karaciğerleri,
 UZU^{NÍG.GIG}
 21 UZU^{ŠÀ} Ú IŠ-TU UZU^{ÚR} *me-ek-ki ya-* 21 yürekleri ve uzuvları ile çok
ar-ga-an-te-eš besilidirler.
 22 *nu-ya-aš-ši-kán ŠA A-MI-LÚ-UT-TI*

⁵⁰⁸ Trans. ve çev. için E. Neu, 1968, s. 143; A.M. Dinçol, “Aşhella Ritüeli (CTH 394) ve Hititlerde Salgın Hastalıklara Karşı Yapılan Majik İşlemlere Toplu Bir Bakış”, *Bellekten* 1985, s. 49, 1-40.

UZU *pu-ug-ga-ru nam-ma nu-ya-aš-ša-* 22 Ona insan etinden **nefret gelsin!** Artık
an kat-ta

23 *ki-e-da-aš UDU.ŠIR-aš^{HI.A} ya-ar-ši-* 23 bu koçlarla tatmin olsun!”
ya-aḫ-ḫu-ut

Ašhella ritüelinde, tanrılar yalnızca insanlara zarar veren bir salgın hastalık gönderirler⁵⁰⁹. Bu salgına karşı tanrıların insan etinden nefret etmesi, iğrenmesi ve artık farklı hayvanlara hastalığın aktarılıp salgının son bulmasına çabalanmaktadır.

2.13. İntikam, Kin

İntikam, öç anlamındadır⁵¹⁰. Kin, birine karşı duyulan öç alma isteği, garaz demektir⁵¹¹.

2.13.1. *kattaḫatar*

kattaḫatar “intikam, kin, düşmanlık sebebi”⁵¹² anlamlarına gelmektedir. Sözcükten türetilen *kattaḫa(t)nalli-* “intikamcı, kindar”⁵¹³ kelimesi mevcuttur. Bu

---

⁵⁰⁹ A.M. Dinçol, 1985, s. 1-40; S. Vanseveren, 2023, s. 648-660.

⁵¹⁰ TDK: 1200a, 1836b “Öç: kötü bir davranış veya özü cezalandırmak için kötülükle karşılık verme isteği ve işi, intikam”.

⁵¹¹ TDK: 1443b.

⁵¹² F. Sommer, A. Falkenstein, 1938, s. 50 *kattaḫātar* “Wiedergutmachung, Vergeltung, Rache”; ČOP, B. 1955. Notes d'etymologie et de grammaire hittites II. *Linguistica*, 1, 59-66., *kattaḫatar* “Rache, Genugtuung, Vergeltung”; J.J.S. Weitenberg, “Einige Bemerkungen über die Ableitungen und die Flexion hethitischer-u-Stämme”, *Hethitica* 1972, s. 31-58 *kattawatar “Rache”; EHS: 212 *kattawatar* “Rache”; G. Neumann, “Zu einigen hethitisch-luwischen Personennamen”, *ZVS* 1976, s. 139-144 *kattawatar* “Rachsucht”; H.C. Melchert, 1979, s. 262-271 *kattawatar* “dispute, quarrel”; HEG A-K: 545 *kattaḫatar* “Rache, Genugtuung, Vergeltung”; HED K: 138 *kattawatar* “(matter of) aggrievedness, (grounds for) grievance, (cause for) enmity”; HW: 106a *kattaḫatar* “Rache, Genugtuung, Vergeltung”;

sözcüğün *kattawannalli-* yazımı Hititçe, *kattaṣatnalli-* yazımı ise Luvice'dir⁵¹⁴. Glosenkeil ile kullanılan *kattaṣatnalli-* sözcüğünün Luvice'ye Hititçe'den uyarlandığı düşünülmektedir⁵¹⁵. *kattaṣatar*'ın Akadca okunuşu *GIMILLU* kelimesidir⁵¹⁶.

İsim formunda karşılaşılan bu kelimeyi yüklem yapmak için *kattaṣatar sanḫ-* “öç almak, intikam almak”⁵¹⁷ yapısı kullanılmıştır. *ṣanḫ-* “aramak, peşine düşmek” sözcüğü *kattaṣatar*'la birlikte kullanımında “intikam arayışı” manasını katmaktadır. Ancak Melchert, *kattaṣatar ṣanḫ-* için “intikam nesnesini aramak” anlamını kabul ederken *kattaṣatar* için de “intikam nedeni/nedenleri” karşılığını doğru kabul

---

HHw: 76 *kattawatar* “Rache, Genugtuung, Vergeltung, Feindschaft”; MHH: 331b *kattawatar* “intikam, hırs, bedel, karşılık, kin, misilleme, mukabel, tarziye”; EDHIL: 466 *kattaṣatar/kattaṣann-* “aggrievedness, enmity”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *kattawātar* “cause for enmity”.

⁵¹³ DLL: 55 *kattawatnalli-* “vindicatif”; E. Laroche, 1965a, s. 33-54 *kattawatnalli-* “vengeance, rancune”; J.J.S. Weitenberg, 1972, s. 31-58 *kattawatnalli-* “Rache suchen”; EHS: 212 *kattawatnalli-* “Rache suchend”; HEG A-K: 545 *kattaṣanalli-* “Rache suchend”; HED K: 139 *kattawa(t)nalli-* “bent on (satisfaction for) grievance, vengeful”; HHw: 76 *kattawanalli-* “rachsüchtig”; MHH: 331b *kattawanalli-/kattawatnalli-* “intikam almaya çalışan?, kindar”; :*kattawatnalli-* “kinci, kindar, intikam arayan”; EDHIL: 466 *kattaṣannalli-* “vengeful, plaintiff”; G. Beckman, 2023, s. 171-196 *kattawa(t)nalli-* “aggrieved vengeful”.

⁵¹⁴ E. Laroche, 1965a, s. 33-54.

⁵¹⁵ EDHIL: 466.

⁵¹⁶ HW: 106a.

⁵¹⁷ F. Sommer, A. Falkenstein, 1938, s. 50 *kattaṣatar ṣanḫ-* “Vergeltung üben, Rache nehmen”; HED K: 138 *kattawatar sanḫ-* “exact (satisfaction for) grievance”; HW: 106a *kattaṣatar ṣanḫ-* “Rache (Vergeltung) suchen”.

etmektedir⁵¹⁸. Akadca-Hititçe çift dilli metinlere dayanarak bu ifadenin Akadca okunuşu *GIMILLA TURRU*'dur⁵¹⁹.

Etimolojisi üzerine yapılan değerlendirmeler bu sözcüğün *kattu-* “düşmanca, kavgacı” sözcüğünden türetildiği yönündedir⁵²⁰. Bu yaklaşıma göre sözcüğün biçimsel olarak *idalu* > *idalayatar* gibi, bir **katu-* (Hititçe ve Luvice) kökünden türetilmiş olabileceği belirtmektedir⁵²¹. **katu-*, Eski İskandinavca'da *hoa* “kavga”, Eski İrlandaca'da *cath* “kavga, düşman” ve Sanskritçe *kratu-* “güç” sözcükleriyle de benzeşmektedir⁵²². Diğer yandan *kattayatar* ayrıştırılarak *katta-(u)ayatar* yani *katta(n) auš-* “içine bakmak, incelemek” anlamsal açıdan değerlendirilip Latince *despicere* “aşağı bakmak” fiiliyle benzerliği ortaya konmuştur⁵²³.

2.13.2. Geçtiği Metin Yerleri

kattayatar

Nom.-Akk. Sg. n. *kat-ta-ya-a-tar* KUB 31.127 I 37, KUB 31.133 I 17', KUB 31.134 I 12', KUB 24.3 II 31, KUB 24.3 +KUB 31.144 II 51'/58', KUB 24.4 II 51', KUB 24.4 ay. 8, KUB 29.1 II 21, 33, ABoT 1.65 öy. 7; ABoT 1.44 I 37; *kat-ta-ya-tar* KUB 4.1 I 23, KUB 31.146 I 6', KUB 34.23 I 19', KUB 36.79 +KUB 31.127 II 50, KUB 30.10 öy. 23', KUB 24.4 öy. 20', KUB 31.44 II 5, 16; KUB 31.42 II 7; KUB 1.16 II 22; KUB 13.7 I 16; KUB 13.7 I 17.

---

⁵¹⁸ H.C. Melchert, 1979, s. 262-271.

⁵¹⁹ F. Sommer, A. Falkenstein, 1938, s. 50; HW: 106a; Bkz. KUB 1.16 I 21 ve II 22.

⁵²⁰ H.C. Melchert, 1979, s. 262-271; HED K: 138; EDHIL: 466.

⁵²¹ E. Laroche, 1965a, s. 33-54; H.C. Melchert, 1979, s. 262-271.

⁵²² Ibid., s. 262-271.

⁵²³ HED K: 140.

Gen Sg. *kat-ta-ya-an-na-aš* KBo 3.36 öy. 10’.

kattaya(t)nalli-

Nom. Sg. c. *kat-ta-ya-na-al-li-iš* KUB 13.7 I 15; *:kat-ta-ya-at-na-liš* KUB 58.73 III 10’;

IBoT 3.148 IV 42.

Akk. Sg. [(*kat-ta-ya-*)]*at-na-li-in* IBoT 3.148 IV 45; *:kat-ta-ya-at-na-al-li[-(in)]* KUB

58.73 III 8’; IBoT 3.148 IV 40; *:kat-ta-ya-at-na-li-en* KUB 58.73 III 12’.

Luv. *kattayatnalli-*

Nom. Pl. c. *kat-ta-ya-at-na-al-li-in-zi* KUB 35.48 II 11-12.

Akk. Pl. *kat-ta-ya-at-na-al-li-in-za* KUB 35.45 II 18-19.

Tanımlanamayan Formlar: *kat-ta-ya-a[t-...]* KUB 35.16 III 2’.

2.13.3. Metinler

2.13.3.1. CTH 199 Tarḫuntišša’nın Pala’ya Mektubu

ABoT 1.65⁵²⁴ (OH)

ay.

4 *nu a-pi-e-da-ni ud-da-ni-i ar-ša-ni-e^(?)*- 4’ Ve bu meseleye kızd[ım]/kışkand[ım].

n[u-un^(?)]⁵²⁵

5 *ma-am-ma-an-za-kán ku-iš-ki É-ir ta-* 5’ Eğer başka birisi (senin) evini taşıysaydı

ma-iš ar-nu-ut

---

⁵²⁴ Trans. ve çev. için bkz. H.G. Güterbock, 1944, s. 389-397; L. Rost, 1956, s. 328-350; H.C. Melchert, 1979, s. 262-271; H.A. Hoffner, 2009, s. 242 vd.; M. Marizza, 2009, s. 79.

⁵²⁵ H.A. Hoffner, 2009, s. 244 *ar-ša-ni-e-[eš[?]]* “üzüldü”.

6 <i>ma-an zi-ik Ú-UL ar-ša-ni-e-še^(?)</i>	6' sen kızmaz mıydın?/kıskanmaz mıydın?
7 <i>nu am-mu-uq-qa a-pa-a-at ut-tar kat-ta-ya-a-tar ki-ša-at</i>	7' Ve bana da bu mesele intikam (sebebi) oldu.

Bu pasajda kıskanma ya da kızma duygularının intikam duygusuna dönüşebileceği izlenmektedir.

2.13.3.2. CTH 6 I. Hattuşili'nin Vasiyetnamesi

KUB 1.16+KUB 40.65⁵²⁶ (İmp.)

öy.II

20 <i>[a]n-na-aš-ši-iš MUŠ-aš nu ú-iz[-zi ŠA AMA-ŠU ŠEŠ^{MEŠ}-ŠU NIN^{MEŠ}-ŠU-ya]</i>	20 Onun annesi yılandır. Ve (o) gelir/şöyle olur, annesinin, erkek kardeşlerinin ve kız
21 <i>[u]d-da-a-ar iš-ta-ma-aš-ki[-iz-zi na-aš-ta^(?) ma-ni-in-ku-ya-aḫ-ḫi]</i>	21 kardeşlerinin sözlerini sürekli dinle[yecek sonra o
22 <i>[ka]t-ta-ya-a-tar ša-an-ḫi-eš-ki[-u-an-zi ma-ni-in-ku-ya-aḫ-ḫi ERÍN^{MEŠ} LÚ.MEŠ DUGUD ARAD^{MEŠ}-ya]</i>	22-23 [İn]tikam almak için yaklaşacak. Kralın yanında yer alan askerlere, önemli
23 <i>L[UG]AL-ša-an ku-i-e-eš ki-ya-an[-ta li-ik-zi ka-a-ša-ya LUGAL-i še-ir ak-ki-eš-kán-zi]</i>	23 kişilere ve hizmetkarlara yemin edecek: "İşte (bakın)! Onlar kral yüzünden ölüyorlar.
24 <i>nu-ša-pa ú-iz-zi zi-in[-na-i nu e-eš-ḫar^{HLA(?)}...]</i>	24 Ve şöyle olacak, o (onları) bitirecek ve kanları(nı)...]
25 <i>i-iš-šu-ya-an da-a-i nu [Ú-UL na-aḫ-</i>	25 dökmeye başlayacak. Ve o

⁵²⁶ Trans. ve çev. için bkz. F. Sommer, A. Falkenstein, 1938, s. 3 vd.; S. Alp, 2000, s. 68 vd.

zi]

[korkmayacak]”!

2.13.3.3. CTH 258 Tutḫaliya'nın⁽²⁾ Yasal Koşullarla ilgili Talimatları

KUB 13.7⁵²⁷ (İmp.)

öy.I

14 *ma-a-na-at iš-ḫa-na-a-ša ut-tar an-tu- 14 O (bir) adamın kan meselesi ise ya da*
ua-aḫ-ḫa-aš na-aš-šu BE-EL DI-NI-ŠU davacı

15 *na-aš-ma-aš-ši kat-ta-ua-na-al-li-iš a- 15 veya onun intikamcısı/ onun*
pa-a-a-ša-kán LUGAL-un kar-ap-zi intikamını alan kişi, o krala
başvurur/teslim eder/görevini yerine getirir.

16 *na-an-kán A-NA LUGAL iš-ši-iš-ši 16 Ve onu yapması/gerçekleştirmesi için*
an-da pa-a-i na-aš-ta a-pu-u-un krala verir ya da o

17 *an-tu-uḫ-ša-an ku-na-an-zi nu-za a- 17 adamı öldürürler ve o intikam alır.*
pa-a-aš kat-ta-ua-tar ša-na-aḫ-zi

18 *nu a-pu-u-un UN-an A-NA LUGAL 18 Ve o adamı öldürülmesi için doğrudan*
in-na-ra-a ku-na-an-na pa-a-i krala verir.

2.13.3.4. CTH 260 I. Arnuḫanda ve Ašmunikal'in Talimatları

KUB 31.44⁵²⁸ (İmp.)

öy.II

4 *an-za-aš-ša A-NA ÉRIN^{MEŠ} 4 Ve (o) bize tüm Kinnara kenti*

⁵²⁷ Trans. ve çev. için bkz. J.L. Miller, 2013, s. 140.

⁵²⁸ Trans. ve çev. için bkz. Ibid., s. 200 vd.

URU KI.IN.NA.RA <i>ḫu-u-ma-an-ti-ya</i> [(Ú- UL)]	askerlerine 5 intikam değil(dir). Ve onu
5 <i>kat-ta-ya-tar na-an Ú-UL ti-ik-ku-uš- nu-um-me-e-ni</i>	göstermiyoruz/işaret etmiyoruz/suçlamıyoruz.
6 <i>na-aš-ma-kán</i> LÚ <i>a-ra-aš</i> LÚ <i>a-ri ku-iš-ki</i>	6 Ya da bir arkadaş diğerine herhangi bir
7 <i>ku-ru-ra-aš me-m[(i-a)]n pé-ra-an pé- e-ḫu-te-ez-zi</i>	7 düşmanca sözü götürür(se) 8 ya da herhangi biri bize (bir) elçi/haberci
8 <i>na-aš-ma-an-na-aš-k[(án)]</i> LÚ <i>TE₄-MU- ma ku-iš-ki kat-ta-an ar-ḫa</i>	9 gönderir(se) ve bize herhangi bir kötü söz
9 <i>u-i-ya-az-zi n[(u-u)]n-na-aš</i> HUL- <i>lu-un me-mi-an</i>	10 yazarsa onu yakalamayız.
10 <i>ku-in-ki ḫa-at-ra-a-iz-zi na-an ep-pu- u-e-ni Ú-[(UL)]</i>	11 Ve onu kör etmeyiz ve onu Majestenin/güneşimin huzuruna
11 <i>na-an ta-šu-ya-aḫ-ḫu-u-e-ni Ú-UL na- an MA-Ḫ[(AR)]</i> DU[(TU ^š)]	12 çıkarmayız/getirmeyiz. Ya da herhangi bir/bir şey [...]
12 <i>Ú-UL ú-ya-tu₄-um-me-e-ni na-aš-ma ku-iš [...]</i>	13 Hatti kenti ülkesine ve beylerimize
13 <i>IT-TI BE-LU</i> HIA- <i>NI A-NA KUR</i>	14 karşı düşman(sa) ve eğer onu(nla) şartsız
URU <i>Ḫa-at-ti-ya</i> [...]	
14 <i>me-na-aḫ-ḫa-an-da ku-ru-ur na-an ma-a-an kar-ši</i> [Ú-UL]	15 savaşmazsak ya da bize
15 <i>za-aḫ-ḫi-ya-u-ya-aš-t[(a n)]a-[(aš- m)]a-an-na-ša-aš</i> Ú-UL	

16 *kat-ta-ya-tar nam-ma-kán an-ze-el* 16-17 **intikam** değil(se); bundan başka
 TI-an-ni beylerimizin hayatı bizim hayatımızdan
 17 *Ú-UL ŠA BE-LU-NI TI-tar na-ak-ki-i* daha önemli değil(se) ...

2.13.3.5. CTH 485 Teşup, Hapat ve Šarruma için Çağırma Ritüelleri

KUB 58.73⁵²⁹ (İmp.)

ay.III

8' *ma-a-an-na-ya LUGAL-i ku-ya-pí-ik-* 8' Fakat krala ne zaman **kindar** düşmanı
ki ^{LÚ}KÚR : *kat-ta-ya-at-na-al-li[-(in)]*

9' *pa-ra-a pí-ra-an har-ti nu-ut-ta a-pé-* 9' teslim edeceksin? Ve seni o meseleden
e-da-ni me-mi-ni še-er š[(ar-l)]a-a-u-en dolayı övdüm.

10' *ma-a-an-na-ya LUGAL-i* ^{LÚ}KÚR 10' Fakat her kim krala **kindar** düşman
 :*kat-ta-ya-at-na-liš ku-iš-ki e-eš-zi* olursa

11' *nu-ya-za ka-a-ša IŠ-TU ŠA* ^{LÚ}KÚR 11' ve şimdi düşmanın aniden övgü (dolu
hu-u-da-ak šar-la-a-an-za A-NA sözleriyle övülürsen)
^{LÚ}KÚR[-(*ma-ya*)]

12' GEŠTU-an *le-e pa-ra-a e-ep-ti nu* 12' (onları) kulağında tutma!/onları
^{LÚ}KÚR :*kat-ta-ya-at-na-li-en* dinleme! Ve **kindar** düşmanı

---

⁵²⁹ Trans. ve çev. için bkz. V. Haas, **Die hurritischen Ritualtermini in hethitischem Kontext**, 1998, s. 129 vd.; J.V. Garcia Trabazo, D. Groddek, **Hethitische Texte in Transkription KUB 58**, 2005, s. 189 vd.

13' A-NA LUGAL ŠA-PAL GİR^{MEŠ} zi-ik- 13' kralın ayaklarının altında koy!

ki...

Yukarıdaki metin yerlerinde intikam duygusu bir dava konusunu oluşturmuştur. Kralın da dahil olduğu bu davada intikam, karşı tarafın öldürülmesiyle alınmış olur. Diğer metinde *kattaıatar* düşmanlıkla yakın ilişkide kullanılmıştır. Ülkeye veya krala karşı düşmanlık beslemekle intikam duygusu içinde olmak savaş sebebi olabilmektedir.

2.13.3.6. CTH 373 Kantuzili'nin Güneş Tanrısı'na Duası

KUB 30.10⁵³⁰ (OH)

öy.

20' *hu-iš-ıa-tar-ma-pa an-da hi-in-ga-ni* 20' Yaşam ölüme bağlı(dır), ölüm de
ha-mi-in-kán hi-in-ga-na-ma-pa an-da yaşama bağlı(dır).

hu-iš-ıa-an-ni-ya ha-mi-in-kán

21' *da-an-du-ki-iš-na-ša DUMU-aš uk-* 21' İnsan oğlunun hayatı ebedi değildir.
tu-u-ri na-at-ta hu-iš-ıa-an-za hu-iš-ıa- Onun yaşamının günleri sayılı(dır).
an-na-aš UD^{HIA}-ŠU kap-pu-u-an-te-eš

22' *ma-a-am-ma-an da-an-du-ki-iš-na-ša* 22' Eğer insan oğlu ebediyen yaşamış
DUMU-aš uk-tu-u-ri hu-u-[i]š-ıa-an-za olsaydı

e-eš-ta ma-na-aš-ta ma-a-an

23' *[a]n-tu-ıa-aḫ-ıa-aš i-da-a-lu-ıa i-* 23' insanın kötü (bir) hastalığı oluşmuşsa/
na-an ar-ta ma-na-at-ši na-at-ta kat-ta- (ona) ulaşmışsa, o, ona

---

⁵³⁰ Trans. ve çev. için bkz. R. Lebrun, 1980, s. 111 vd.; J. V. García Trabazo, 2002, s. 276 vd.; I. Singer, 2002b, s.31 vd; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/:CTH 373 (2015sqq.); D. Schwemer, 2015, s. 349-393; N. Baş, Y. Arıkan, 2023, s. 1296-1308.

2.13.3.7. CTH 372 Bir Ölümlünün Güneş Tanrısı'na Duası

KUB 31.127+ABoT 44a+KUB 31.131⁵³¹ (İmp.)

öy.I

35 ^D UTU-uš <i>dam-me-iš-ḫa-an-da-aš ku-ri-im-ma-aš-š[a a]n-tu-uḫ-ḫa-aš</i>	35 Güneş Tanrısı sen <i>dammeshannas</i> ve kimsesiz insanların
36 <i>at-ta-aš an-na-aš zi-ik ku-ri-im-[m]a-aš da[m]-m[i-i]š-ḫa-an-da-aš</i>	36 annesi (ve) babasıdır. Sen kimsesiz (ve) ezilen
37 <i>an-tu-uḫ-ša-aš kat-ta-ya-a-tar zi-ik-[pá]t ^DUTU-uš</i>	37 insanların intikamını/dertlerini sen, Güneş Tanrısı
38 <i>šar-ni-in-ki-iš-ke-ši</i>	38 telafi ediniz/kefareti ödeyiniz!

Kantuzili duasında geçen *kattaḫatar* terimi tam olarak intikam duygusu değil hastalığıyla ilgili yaşadığı sıkıntılı ruh halidir. İlgili cümle düz cümle şeklinde çevrildiği zaman anlatılmak istenen, insanın sonsuza kadar yaşayacağından emin olması durumunda herhangi bir hastalıktan şikayet etmek için bir sebebin de kalmayacağıdır⁵³². Diğer metinde ise *kattaḫatar* sözcüğü çözülmesi gereken bir mesele gibi aktarılmıştır ve tanrıdan bu durumu çözmesi için yardım istenir.

---

⁵³¹ Trans. ve çev. için bkz. H.C. Melchert, 1979, s. 262-271; I. Singer, 2002b, s. 37 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/CTH 372 (2015sq.); D. Schwemer, 2015, s. 349-393.

⁵³² H.C. Melchert, 1979, s. 262-271.

2.13.3.8. CTH 376 Muršili'nin Arinna Kenti Güneş Tanrıçası'na Duası

KUB 24.3 + KUB 31.144⁵³³ (İmp.)

öy.II

49' *ki-nu-na a-ra-aḫ-zé-na-an-te-eš* [*ud-ni-an-t*]e-eš 49'-50' Şimdi çevredeki bütün ülkeler Hatti ülkesine saldırmaya/vurmaya başladılar.

50' *ḫu-u-ma-an-te-eš* KUR

^{URU}KÜ.BABBAR-ti [*u(a-al-ḫ)*]a-an-ni-eš-

ke-u-ya-an da-a-ir

51' Ve o Arinna Kenti Güneş Tanrıçası için

51' *na-at A-NA* ^DUTU ^{URU}A-ri-in-na **kat-**

başka **intikam** (nedeni)

ta-ya-a-tar

52' olsun! ...

52' *nam-ma ki-ša-a-ru ...*

2.13.3.9. CTH 422 Düşman Sınırında Büyü Ritüelleri

KUB 4.1⁵³⁴ (İmp.)

öy.I

19 *nu ka-a-ša* ^DZi-it-ḫa-ri-ia-aš 19 Bak! Tanrı Zithariya

DINGIR^{MEŠ}-na-aš

20 bütün tanrıların (huzurunda)

20 *ḫu-u-ma-an-da-aš ar-ú-i-iš-ki-iz-zi*

eğiliyor/reverans yapıyor.

21 *nu-uš-ma-ša-an DI-NAM ar-nu-uš-ki-*

⁵³³ Trans. ve çev. için bkz. I. Singer, 2002b, s. 51; J. V. García Trabazo, 2002, s. 292 vd.; E. Rieken et al. (ed.), hethiter.net/CTH 376.1 (2016sqq.).

⁵³⁴ Trans. ve çev. için bkz. J. V. García Trabazo, 2002, s. 512 vd.; F. Fuscagni (ed.), hethiter.net/CTH 422 (2016sqq.).

<i>iz-zi nu-uš-ši</i> DINGIR ^{MEŠ}	21 Ve onu size şikayet ediyor. Şimdi ona
22 <i>ḫu-u-ma-an-te-eš</i> DI-NAM <i>ḫa-an-na-</i> <i>at-te-en na-at</i> A-NA DINGIR ^{MEŠ}	22 bütün tanrılar davaya karar verin/ davaya bakın! Ve onlar/o tanrılar için
23 <i>me-ek-ki kat-ta-ua-tar</i> e-eš-du	23 çok fazla/(büyük) intikam olsun!

Yukarıdaki pasajlarda intikam nedeni belirtilip tanrılardan, intikam almaları için yardım istenmektedir. Buradan anlaşılın düşmana tanrının desteğini de alarak savaş açmaktır. Gerçekleşecek çatışmalarda tanrıların intikam alma durumları ve onayları da söz konusu olduğundan Hitit kralını haksız gösterecek bir durum ortaya çıkmaz.

2.13.3.10. CTH 414 Saray İnşa Ritüeli

KUB 29.1⁵³⁵ (İmp.)

öy.II

18 <i>ša-a-ku-ua-aš-še-et</i> <i>li-le-eš-ki-it-tén</i> <i>ir-ma-an-ši-kán da-at-tén</i>	18 Onun gözlerini yatıştırın! Onun hastalığını alın!
19 <i>ú-e-<ri>-it-ma-an-ši-kán</i> <i>da-at-tén</i> <i>ḫur-na-pi-iš-ta-aš-ši-kán</i>	19 Onun endişesini alın! Onun rahatsızlığını/ <i>ḫurnapišta-’y1</i>
20 <i>da-at-tén ḫar-aš-ša-na-aš</i> GIG-an <i>da-a-at-tén an-tu-uḫ-ša-aš</i>	20 alın! Başımın hastalığını alın! İnsanın
21 <i>i-da-a-lu</i> INIM ^{MEŠ} -ar <i>da-at-tén kat-</i> <i>ta-ua-a-tar da-at-tén</i>	21 kötü sözlerini alın! İntikamı/kinini alın!
22 <i>gi-nu-ua-aš</i> GIG-an <i>da-at-tén ŠÀ-aš</i>	22 (Onların) cinsiyetinin hastalığını alın!

⁵³⁵ Trans. ve çev. için bkz. J. V. García Trabazo, 2002, s. 481 vd.; S. Görke (ed.), hethiter.net/: CTH 414.1 (2011sqq.).

GIG-an da-at-tén

Kalbinin/içinin hastalığını alın!

öy.II

33 [ša-a-u-ı]a-ar EGIR-pa da-a-aš kat-
ta-ıa-a-tar EGIR-pa da-a-aš

33 Öfkeyi geri aldı, **intikamı/kini** geri aldı,

34 [na-aḫ-š]a-ra-at-ta-an EGIR-pa da-
a-aš ú-e-ri-ti-ma-an

34 korkuyu geri aldı, endişeyi

35 geri aldı, kalp hastalığını geri aldı,

35 [EGI]R-pa da-a-aš kar-di-ya-aš GIG-
an EGIR-pa da-a-aš

36 ondan hastalığı aldı, ondan yaşlılığı aldı

36 GIG-an-ši-kán da-a-aš mi-ḫu-un-ta-
tar-še-kán da-a-aš

37 ancak ona gençliğini ve savaşma gücünü

37 ma-ya-tar-ma-aš-ši EGIR-pa ḫu-u-
la-tar-ma-aš-ši

38 geri verdi.

38 EGIR-pa pa-a-iš

Ritüel metninde diğer olumsuz duygularda olduğu gibi *kattaıatar* da uzaklaştırılması gereken bir tür hastalıkmiş gibi işlenmiştir.

SONUÇ

İnsanoğlunun hayatta kalmayı sürdürebilmesi nasıl çevresel koşullara bağlıysa aynı zamanda onun içsel durumlarına da bağlıdır. Tehlikeli bir dış etken karşısında korkma duygusundan yoksun olduğu için kaçmayan bir canlı orada tehlikenin kurbanı durumundadır ve yaşamı son bulabilir. Bu pencereden bakıldığında duyguların varlığının canlı yaşamı için önemini görebiliriz.

Hititler devrinde yaşayan insanın duygusal yönlerini, Hitit toplumunda hangi duyguların baskın olduğunu çiviyazılı metinlerden yeterince anlayamamak da duygular onlar için de öneme sahipti. Hititçe belgelerden Hititler'in duygunun ne olduğu üzerine fikir sahibi olduklarını söyleyemeyiz. Evet, Hititçe'de ruh kavramını tanımlayan sözcükleri biliyoruz ancak günümüzde duygular üzerine yapılan çalışmaların buharı yeni tüterken Hitit dönemi insanların bu konuda bilinç sahibi oldukları düşüncesi zorlama bir yorum olacaktır. Ancak metinlerden çıkaracağımız netice, Hititler'in söz konusu duyguların tanrılar tarafından onlara verildiğine inandığı olabilir. Bu çalışmadaki şansımız, Hititçe metinlerin özellikle o andaki duygu durumuyla yazılmış metinler olmadıkları halde pek çok duygu ifadesi barındırmalarıdır. Hititçe belgelerde yer alan duyguların çoğunluğunu negatif duygu içeren terimler oluşturmaktadır, pozitif duygularsa sayıca daha az yer tutar.

Bu metinlerde insanlara ve tanrılara ait duygular yelpazesini görebilmek mümkündür. Tanrılarını kendileri gibi hayal ettiklerinden tanrılarının fiziksel özelliklerinin yanı sıra duygusal özellikleri de insanlarla benzerlik göstermektedir. Ancak bazı duygular özellikle tanrılara atfedilmiştir, bazıları insanoğluna aittir. Örneğin, metinlerde eş anlamlılarıyla birlikte en sık bahsedilen duygu öfkedir. Öfke genellikle tanrılarla özdeşleşmiştir. Tanrılar aynı zamanda şefkat, merhamet duyguları sergiler ve bunlarla bir tür ebeveyn imajı çizerler. Onlar insanlara karşı sevgi ve şefkat doludur. İnsanların tanrılarını sevmesi yani ilahi sevgi denilen olgu ise Hititler'de tanrılarını

hoş tutmak, memnun etmek ve onların kızmasının önüne geçmek şeklinde tezahür eder. Öte yandan kıskançlık, güven, korku, endişe gibi duygular insanlara atfedilmektedir. Her iki varlığın hissettiği ortak duygular arasında neşe, aşk, nefret ve şefkat gösterilebilir.

Hititçe’de “aşk ve sevgi” kavramları *aššiyatar* sözcüğü ile ifade edilmiştir. Sözcük hem tanrılar hem insanlar için kullanılmasının yanı sıra bildiğimiz anlamda yalnızca aşk ve sevgi kavramlarından ibaret değildir. Eşlerin birbirlerine karşı duydukları “aşk” duygusundan bir kente karşı “sevgi” duymaya, tanrılar için “sevilen” olmaktan devletler arasındaki “dostluk, barış” ilişkilerini belirtmeye kadar geniş bir kullanıma sahiptir. Özellikle tanrılar tarafından “sevilen” kişi olmak Hititler için ayrıca önemlidir. Tanrıların insanlara sevgisi insanların tanrılara bakımı, ritüellerinin gerçekleştirilmesi vb. fiillerle doğru orantılı bir sevgi olduğu için söz konusu sevgi duygusunun karşıt anlamlısının gazap ve öfke duygusu olduğunu söyleyebiliriz. Ancak tanrılar söz konusuysa böyle bir karşıtlıktan bahsedebilir. Çünkü daha genel anlamda *aššiya-* sözcüğünün zıt anlamlısı “nefret etmek” manasına gelen *pukk-* kelimesidir. Ayrıca tanrı ve tanrıçalarını nitelendirirken “sevgili” sözcüğünün kullanımına çok yerde rastlanır ve bu ifade “değerli, kıymetli” anlamını vermektedir.

“Neşe, sevinç ve mutluluk” anlamlarına gelen *dušgaratt-* insan ve tanrı tarafından hissedilip paylaşılan duygudur. Hititler’in “sevinçli olma” durumu kendileri ve tanrıları için arzuladıkları en önemli şeydir. Aynı zamanda diplomatik yazışmalarda, mektuplarda ve sıradan insanların ufak sevinçlerinde bu sözcüğün kullanıldığını görürüz. *dušgaratt-*’ın konumlandığı yer ruhun içinde bir yer olarak aktarılmıştır. Sözcüğün karşıt anlamı, söz konusu olan bir insansa *pittuliya-* “kaygı, sıkıntı, üzüntü”, bir tanrıysa “öfke” manasına gelen sözcüklerden biri olmalıdır. Öfkenin sevinç duygusuna zıt bir anlamı kapsadığı, tanrıların öfkeli durumları yerine neşeli hallerinin

arzulanmasından anlaşılır ancak metinlerde söz konusu zıtlıkla doğrudan karşılaşmıyoruz.

Merhamet ve şefkat duyguları arasında belirli bir anlam ayrımı bulunmaktadır ama Hititçe’de *genzu-* sözcüğü her ikisini de kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Ayrıca “acıma” duygusu da *genzu-* ile ifade edilmektedir. Hitit dualarında çokça geçen bu sözcükten çıkarılacak anlam daha çok “acıma” duygusu olmalıdır. Çünkü “acıma” bağışlama ve affetme anlamlarını kapsayan bir sözcüktür. Merhamet duygusunda ise söz konusu üzücü duruma dahil olma istediği bulunur. Tanrılardan üzücü, sıkıntılı duruma empati yapmaları istenemeyeceğinden dua eden kişiye “acıma” göstermeleri daha doğru bir kullanım olacaktır. Merhamet, şefkat ve acıma büyük olanın küçüğe yani tanrıların krallara ve Hatti ülkesine, kralların tebaasına gösterdiği önem verilen duygulardır. Yine *genzu-* teriminin bir diğer anlamı olan “kucak”, *genzu-*’nun ifade ettiği duyguların somut kullanımına işaret ediyor gibidir. Kucaklama eylemi “koruyup kollamak” anlamıyla beraber “merhamet etmek, şefkat göstermek” duygularını da kapsamaktadır. Dolayısıyla Hitit görsel sanatından bilinen “tanrının kralı kucaklama sahneleri” sadece sahiplenmek, korumak değil şefkat göstermek anlamını da içermektedir ve yapılan bu eylemin *genzu-* sözcüğü ile adlandırılmış olabileceğini söyleyebiliriz. Ayrıca bu sözcük, kralın isteklerinin, emirlerinin itiraz edilmeden, geciktirilmeden yerine getirilmesi manasında kullanılmıştır.

Güven duygusu Hititçe metinlerde “güvenmek” ve “inanmak” anlamlarını kapsayacak şekilde kullanılmıştır, genellikle bir insana güvenmek anlamını ifade eder. Tanrılara güven duymak, inanmak manasıyla karşılaşılmaz. Günümüzdeki düşünce yapısına göre güvenmek inançla yakın ilişkili olsa da Hititler’in tanrı inancında güven duygusu söz konusu değildir. Belki de Hititler için tanrılara karşı güven, dile getirilmesi dahi gerekli olmayan, sorgulanmaması gereken bir duyguydu.

lahlahhima- ile ifade edilen “heyecan, kaygı, tedirginlik” duyguları Hititler’de yaşamı aksatan bir tür hastalık gibi aktarılır ve ondan kurtulmak gerektiği düşünülmektedir. Sözcüğün mektuplardaki kullanımında “endişeli olmayı bırak” anlamıyla karşılaşmaktayız. Ayrıca *lahlahhima-*’nın ilişkilendirildiği organ kalptir. *šallakarta-* “kibir” ya da “gurur” duygusu ise metinlerde kuralların ihmaline neden olan dikkatsizlik, umursamazlık şeklinde kendini göstermektedir ve tam olarak anlam ayrımlarını yapmak zordur. Ancak günümüzde dahi insan kibrinin gözleri kör eden, kişiyi hatalara sürükleyen bir duygu olduğunu biliyoruz.

aršana- ile ifade edilen “kıskanma” duygusunun Hititçe metinlerde geçtiği bağlamlar göz önüne alındığında “haset etmek” anlamı bu sözcüğe tam karşılığını vermektedir. Çünkü basit anlamda kıskançlık, duygusal bir kıskançlığı tanımlar. Hititçe metinlerdeki kullanımlar ise duygusallıktan uzak, bir başkasında olan şeyi kendine isteme arzusundan kaynaklı hasetliktir. Yine *aršaniya-* sözcüğünün eş anlamlısı olabilecek *anda auš-* “içine bakmak” anlamındaki yapı “haset etmek, kıskanmak” anlamlarını kapsamaktadır. Genellikle bakma eylemiyle ilgili kullanımlar olumsuz duygular için geçerlidir. “Bakmak” iyi niyet taşımaz ve kötü bir amaç için yapıldığı düşünülür. *šakuua aršananta* “kıskanç gözler” kullanımı bu birincil anlamının yanı sıra Türkçe’ye de uyacak biçimde “kem göz, kötü göz” olarak çevrilmesi bizce daha doğru olacaktır. Ayrıca insanı küçük ve eksik gösteren “kıskanma, haset etme” duygusu tanrılar için kullanılmamaktadır.

hatuka- sözcüğü, ifade edilen anlamı güçlendirmek amacıyla Hititçe metinlerde kullanılmıştır. Tanımladığı şeyler genellikle doğaya ait öğelerden oluşur. Bu sözcüğe “korkunç olmak, korkunçlaşmak” gibi anlamlar verilmiştir. Ancak sözcüğü çevirirken kullanılması daha uygun olacak kelime “korkutucu” kavramıdır.

nahh- “kokmak” ve *uērite-* “endişelenmek, dehşete düşmek” çoğunlukla beraber geçen yine insanlara özgü duygulardır. Genellikle mitolojik metinlerde ve tanrılarla

bağlantılı olarak bu duygularla karşılaşmaktayız. Korkudan kaynaklanan saygı tanrılara ve krallara gösterilmesi gereken bir davranıştır. Korku duygusu zaman zaman “dikkatli olma, çekinme” anlamlarıyla geniş bir kapsama sahiptir. Saygı ve dikkat kavramları Hititler için muhtemelen birbirleriyle bağlantılı davranışlardı. Yani bir şeye dikkat göstermek aynı zamanda saygı göstermek anlamını da kapsıyordu. Diğer yandan tanrılara karşı “saygılı olma”, “huşu içinde olma”yı belirtmektedir. Hititçe metinlerde *ḫeritema*- “endişe” duygusu *naḫṣaratt*- “korku” duygusu ile geçtiği zaman bunların kişileştirilen karakterler oldukları yorumu doğru kabul edilebilir ancak sayıca daha çeşitli örneklere ihtiyaç vardır. *ḫeritema*- sözcüğü tek başına kullanıldığı metinlerde bir tür hastalıkmiş gibi uzaklaştırılmaya çalışılmaktadır. *pittuliya*- “kaygı, endişe, üzüntü, ızdırıp” duygusu ise genellikle dua metinlerinde geçmektedir. Sözcüğün insan vücudunda ilişkilendirildiği yer beden bütünüdür. *ḫeritema*- sözcüğü ile eş anlamlı gibi görünse de *pittuliya*-, insanda beliren iç sıkıntısını anımsatan bir duyguyken *ḫeritema*- tanrılarla ilişkilendirilen ve *naḫḫ*- “korkmak” fiili ile kullanılan bir ifadedir.

Hitit metinlerde öfke ve korku arasında sıkı bir bağ vardır. Hititler devrinde insanların en çok korktukları şey tanrıların onlara öfkelenmesiydi. Hititçe’de “gazap, kızgınlık, öfke ve hiddet” duygularını karşılayan birden fazla kelime bulunmaktadır. *karpi*-, *kartimmiyatt*-, *ṣaḫar* ve *lelaniyant*- sözcükleri ufak farklarla birbirlerinden ayrılan eş anlamlı kelimelerdir. *karpiš*- tanrıların ilahi gazabını; *kartimmiyatt*- tanrı ve insanlar için tek seferlik, nedeni belli olan kızgınlığı; *ṣaḫar* öfkeli tanrının yokluğuyla beliren uzun süreli öfkeyi; *lelaniyant*- şiddetli bir öfkeyi ifade etmektedir. Bu terimler çoğunlukla tanrılar için kullanılmakla beraber zaman zaman kralın ya da sıradan birinin bir duruma veya bir kişiye öfkelenmesine de denk gelebiliriz. Kralların öfkesi ve hiddeti neredeyse sadece kralın astlarına yönelikken, kendi korkuları tanrılarla ilgilidir. Tanrıların öfkesinin sebebinin arkasında insanların tanrıları yeterince memnun edememesi anlayışı ya da inancı yer almaktadır. Öfke, nefret duygusunu doğurmaz yani

tanrıların öfkelenmesi insanlardan nefret edecekleri anlamına gelmemektedir. Öfke anlamına gelen eş anlamlı kelimelerin çok oluşu da Hititler'in tanrılardan ne kadar korktuklarının bir işaretidir. Duyguların kültürün bir parçası olduğunu varsaydığımızda Hititler'in kültüründe korku ve öfke duygularının daha çok ön plana çıktığını görebiliriz. Öfke daha çok tanrılara ait bir duyguyken korkunun Hititlerin doğaya dair bilgisinin eksikliğinden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

pukk- terimi “nefret etmek” ve “iğrenmek” duygularının her ikisini de kapsamaktadır. Bu sözcük tanrılar ve insanlar için kullanılmıştır. Ancak metinlerde iğrenme ve nefret duyguları arasında ayırıcı kesin bir çizgi gözlenmez.

İntikam duygusu savaş çıkarmak için mazeret gösterilen ve tanrılardan bu intikam için öncü olmaları istenen, Eskiçağ toplumlarında fazlasıyla mevcut bir duygudur. Bireysel olarak hissedildiğinde dava konusu ya da sıkıntılı ruhsal durum anlamında da kullanılmıştır. İsim formunda olan *kattaıatar* kelimesini fiil yapmak için *sanh-* “aramak” sözcüğü sonuna eklenerek *kattaıatar šanh-* “öç almak, intikam almak” yapısı oluşturulmuştur. Diğer taraftan olumsuz bazı duygular gibi *kattaıatar* da uzaklaştırılması gereken bir hastalık gibi algılanmıştır.

Metinlerin kısıtlı anlatımları bize Hititler'in büyük ölçüde korkulu duygulara sahip oldukları, öfke ve çeşitlerinin de çoğunlukla tanrılara ait duygular olduklarını göstermektedir. Endişe, kaygı, dehşet, korkutucu ifadelerinin hepsi temelde korkuyu ifade eden duygulardır. Hititler'in bilinçli bir şekilde duyguların farkında olduklarını söyleyemeyiz fakat istedikleri şey neşe, sevgi, şefkat ve güven duygularının doldurduğu bir yaşamdır. Negatif olarak ifade ettiğimiz duyguların çoğu Hititler tarafından birer hastalık biçiminde algılanmış ve onlar insanlardan, ülkeden hatta tanrılardan uzak tutulmaya çalışılmıştır.

İncelediğimiz duyguları ifade eden terimler çoğunlukla mitolojik metinler, dua metinleri, ritüeller, mektuplar ve antlaşma metinleri türünde sınıflandırılan belgelerde

geçmektedir. Özellikle Eski Hitit dönemi metinlerinden en çok bilinen Anitta metni, Zalpa Hikayesi metninde söz konusu terimlere rastlanmamıştır. Aynı şekilde çok sayıda belgeye sahip olduğumuz Hitit Bayram metinlerinde üzerinde çalıştığımız terimlerin yer aldığı satırlar bir elin parmağını geçmeyecek derecede azdır.

Duygular, Hititler'den günümüze değişmedi ancak duyguların nesnesinin geçmişten bugüne değiştiğini söyleyebiliriz. Duyguları anlamaya çalışarak Eskiçağ insanların eylemelerini de anlamlandırmış olacağız. Gelecekte yapılacak çalışmalar Hititlere ait duyguları, duygusal ifadelerin anlamlarını ve nüanslarını daha çok aydınlatacaktır.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, R., (2011), “Huqšana Antlaşması (A Nüshası) Transkripsiyon ve Tercümesi”, **Höyük**, S. 4, s.1-73.
- Alp, S., (1957), “Zu den Körpertheilnamen im Hethitischen”, **Anatolia**, S. 2, s.1-47.
- Alp, S., (1979), “Maşat-Höyük’te Keşfedilen Çivi Yazılı Hitit Tabletleri”, **VIII. Türk Tarih Kongresi**, C.1, s.165-196.
- Alp, S., (1980), “Die hethitischen Tontafelentdeckungen auf dem Maşat-höyük”, **Belleten**, C. 44, s.25-60.
- Alp, S., (1991), **Hethitische Briefe aus Maşat-Höyük**, Ankara: TTK Basımevi.
- Alp, S., (2000), **Hitit Çağında Anadolu. Çivi Yazılı ve Hiyeroglif Yazılı Kaynaklar**, İstanbul: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Archi, A., (1977), “I poteri della dea Is tar hurrita-ittita”, **OA**, S. 16, s.297-311.
- Archi, A., (1993), “Kamruşepa and the Sheep of the Sun-God”, **Orientalia**, S. 62, s.404-409.
- Arıkan, Y., (1994), **II. Mursili’nin Veba Duaları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara.
- Arıkan, Y., (2000), “Hitit Belgelerinde Körler”, **ArAn**, S. 4, s.207-224.
- Arıkan, Y., (2005), “Hitit Kültünde Bir Görevli: ^{LÚ}tazzelli”. **IKH** 5, s.49-82.

- Arıkan, Y., (2008), “Hitit Belgelerine Göre Mala Nehri ve Önemi”, **Aykut Çınaroğlu’na Armağan**, Genç, E.-Çelik, D. (ed.) içinde, s. 235-243.
- Arıkan, Y., (2019), “Hitit Duaları”, **Uğur Silistreli Anı Kitabı: Anadolu Arkeolojisi Üzerine Yazılar**, Kulakoğlu, F.-Yıldırım, T.-Sipahi, T.-Şahoğlu, V.- Keskin, H.L. (ed.) içinde, s. 31-42.
- Asan, A. N., (2014), **Der Mythos vom erzürnten Gott: ein philologischer Beitrag zum religionshistorischen Verständnis des Telipinu-Mythos und verwandter Texte**, DBH 41, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Aslantürk, N., (2018), “En Eski Kâhinler: Hitit Falcıları”, **Magma Dergisi**, S. 37, s.30-33.
- Aslantürk, N., (2003), **Hitit Belgelerinde Hurri Tanrıları ve Onların Kültleri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimle Enstitüsü, Ankara.
- Bader, F., (1969), **Études de composition nominale en mycénien**, Incunabula Graeca 31, Roma: Edizioni dell’Ateneo.
- Baş, N., (2023a), “Hititçe Metinlerde ^D*Asšiya*- Üzerine Bir İnceleme”, **Prof. Dr. Sebahattin Bayram Armağanı Eskiçağ Tarihi Yazıları**, İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Baş, N., (2023b), “Hititçe Metinlerde ^{GIŠ}*niniyalla*-“Beşik” Sözcüğü Üzerine Bir İnceleme”, **ArchAn**, S. 17, s.29-43.

- Baş, N., Arıkan, Y., (2023), “Hitit İnanç Dünyasının Temel Yönleri ile Toplumsal Yaşamdaki Yansımaları”, **Gaziantep University Journal of Social Sciences**, S.22, s.1296-1308.
- Bawanyeck, D., (2005), **Die Rituale der Auguren**, Theth 25, Heidelberg: Winter.
- Beckman, G., (1983), **Hittite Birth Rituals**, StBoT 29, Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Beckman, G., (1999), **Hittite Diplomatic Texts Second Edition**, Atlanta: Scholars Press.
- Beckman, G., (2007), “A Hittite Ritual for Depression (CTH 432)”, **Tabularia Hethaeorum-Hethitologische Beiträge Silvin Koşak zum 65. Geburtstag**, s.69-81
- Beckman, G., (2019), **The Hittite Gilgamesh**, Atlanta: Lockwood Press.
- Beckman, G., (2023), “Hittite Emotion Terms”, **The Routledge Handbook of Emotions in the Ancient Near East**, Sonik, K. (ed.) içinde, London: Routledge.
- Beckman, G., Bryce, T., Cline, E., (2011), **The Ahhiyawa Texts**, Society of Biblical Literature.
- Benveniste, É., (1932) “Sur le consonantisme hittite”, **BSLP**, S. 33, s.136-143.
- Benveniste, É., (1962), **Hittite et indo-européen. Études comparatives**, Paris.
- Berman, H. R., (1972), **The Stem Formation of Hittite Nouns and Adjectives**, Chicago: The University of Chicago.
- Bossert, H. T., (1946), **Asia**, İstanbul: Üniversite Matbaası.
- Bozgun, Ş., (2019), **III. Hattuşili Devrinde Nerik ve Hakmiş Memleketleri**,

- Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimle Enstitüsü, Ankara.
- Bozgun, Ş., (2021), “Hititler’de Miras Hukuku ve Krallığın Mirası ile “Aile, Taht, Mülk” İlişkisi”, **Eski Yakındoğu’da Miras Anlayışı**, İ. Albayrak (ed.) içinde, s. 63- 97
- Bozkurt, F., (2014), “Sözlüklerdeki Temel Duygu Kavramlarının Yeniden Tanımlanması: Bir Yöntem Önerisi”, **Türkoloji Dergisi**, S. 21, s.25-34.
- Burde, C., (1974), **Hethitische medizinische Texte**, StBoT 19, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Cammarosano, M., (2014), “Rejoicing in the Gods: the Verb *dušk-* and Hittite Cheese Fighting”, **IKH**, S.8, s.138-170.
- Carruba, O., (1966), **Das Beschwörungsritual für die Göttin Wisurijanza**, StBoT 2, Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Ceylan, A., (1995), “Ismeriga Antlaşmasına Uluslar arası İlişkiler Açısından Bir Bakış”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.22, s.1-13.
- Christiansen, B., (2023), “Love and Affection in Hittite Texts”, **The Routledge Handbook of Emotions in the Ancient Near East**, Sonik, K. (ed.) içinde, s.723-738.
- Civil, M., et. Al., (1971), **Materials for the Sumerian Lexicon**, MSL 13, Roma: Pontificium Institutum Biblicum.
- Cohen, Y., (2012), “The Ugu-mu Fragment from Hattuša/Boğazköy KBo 13.2”, **JNES**, S.71, s.1-12.

- Čop, B., (1955), “Notes d'etymologie et de grammaire hittites II”,
Linguistica, S. 1, s.59-66.
- Čop, B., (1964), “Zur hethitischen Schreibung und Latung”, **Linguistica**,
S. 6, s.37-76.
- Čop, B., (1969), “Beiträge zur indogermanischen Wortforschung VII”,
Linguistica, S. 9, s.187-196.
- Čop, B., (1970), “Beiträge zur indogermanischen Wortforschung VIII”
Linguistica, S. 10, s.89-106.
- Cornil, P., Lebrun, R., (1972), “La restauration de Nerik (KUB XXI, 8, 9 et 11=
Cat. 75)”, **Hethitica**, S. 1, s.15-30.
- Coşkun, Y., (1995), “Bir Hitit Kralı ve Mektubu”, **ArchAn**, S. 2, s.1-10.
- Czyzewska, I. S., (2012), **How to Pray to Hittite Gods: A Semantic and
Contextual Analysis of Hittite Prayer Terminology
with the New Editions of Selected Prayers of Muršili
II.**, PhD Thesis, University of London.
- Dardano, P., (2006), **Die hethitischen Tontafelkataloge aus Ḫattuša (CTH
276-282)**, StBoT 47, Wiesbaden: Otto Harrassowitz
Verlag.
- Darwin, C., (2009), **The Expression of the Emotions in Man and Animals**,
Cambridge: Cambridge University Press.
- Dauess, A., Rieken, E., Lorenz, J. (2018), **Das persönliche Gebet bei den Hethitern:
eine textlinguistische Untersuchung**, StBoT 63,
Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

- de Roos, J., (2007), **Hittite Votive Texts**, PIHANS 109, Leiden: Peeters
Publichers.
- Deighton, H. J., (1982), **The 'Weather-God' in Hittite Anatolia: an examination
of the archaeological and textual sources**, Oxford.
- del Monte, G.F., Tischler, J., (1978), **Die Orts- und Gewässernamen der hethitischen
Texte**, Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag.
- del Monte, G. F., (2008), **Le gesta di Suppiluliuma. Traslitterazione, traduzione
e commento**, Pisa.
- Devecchi, E., (2015), **Trattati internazionali ittiti**, Paideia: Editrice di M.
Scarpato.
- Dinçol, A. M., (1970), **Eski Anadolu Dillerine Giriş**, İstanbul: Edebiyat
Fakültesi Basımevi.
- Dinçol, A. M., (1985) “Aşhella Rituali (CTH 394) ve Hititlerde Salgın
Hastalıklara Karşı Yapılan Majik İşlemlere Toplu Bir
Bakış”, **Belleken**, S. 49, s.1-40.
- Eichner, H., (1973), “Die Etymologie von heth. *mehur*”, **MSS**, S. 31, s.53-107.
- Eichner, H., (1975), “Die Vorgeschichte des hethitischen Verbalsystems”,
Flexion und Wortbildung, s.71-103.
- Eichner, H., (1979), “Hethitisch *genuššuš*, *ginušši*, *ginuššin*”, **Hethitisch und
Indogermanisch**, S. 25, s.41-61.
- Ekman, P., (1999), “Basic Emotions”, **Handbook of Cognition and
Emotion**, T. Power (ed.) içinde, s.45-60.
- Ekman, P., (2016), “What Scientists Who Study Emotion Agree About”,

Perspectives on Psychological Science, S. 11, s.31-34.

Ekman, P., Cordaro, D., (2011), “What is Meant by Calling Emotions Basic”,
Emotion Review, S. 3, s.364-370.

Ekman, P., Sorenson, E. R., Friesen, W. V., (1969), “Pan-Cultural Elements in Facial Displays of Emotion”, **Science**, S. 164, s.86-88.

Francia, R., (2022), “Lo *sar tamhari* e la sua rielaborazione a Hattusa”, **Series Minor**, S. 96, s.417-424.

Freu, J., Mazoyer, M., (2008), **L'apogée du nouvel empire hittite. Les Hittites et leur histoire**, L'Harmattan.

Friedrich, J., (1950), “Churritische Märchen und Sagen in hethitischer Sprache”, **ZA**, S. 49, s.213-255.

Friedrich, J., (1954-56), “„Angst“ und „Schrecken“ als niedere Gottheiten bei Griechen und Hethitern”, **AfO**, S. 17, s.148.

García Trabazo, J. V., (2002), **Textos religiosos hititas: Mitos, plegarias y rituales**, Editorial Trotta.

García Trabazo, J. V., Groddek, D., (2005), **Hethitische Texte in Transkription KUB 58**, DBH 18, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Garrett, A., (1990), “Hittite Enclitic Subjects and Transitive Verbs”, **JCS**, S. 42, s.227-242.

Gilan, A., (2015), **Formen und Inhalte althethitischer historischer Literatur**, Theth 29, Heidelberg: Universitätsverlag Winter Heidelberg.

Gilan, A., della Casa, R., (2023), “Emotions and Hittite Kingship: Feeling

- Like a King”, *The Routledge Handbook of Emotions in the Ancient Near East*, K. Sonik (ed.) içinde, s.359-376.
- Görke, S., (2004), “Zur Bedeutung der hethitischen Familiengottheiten”, *AOAT*, S. 318, s.207-212.
- Götze, A., (1925), **Hattušiliš: der Bericht über seine Thronbesteigung nebst den Paralleltexten**, J.C. Hinrichs.
- Götze, A., (1930), **Neue Bruchstücke zum grossen Text des Hattušiliš und den Paralleltexten**, MVAeG 34, Leipzig.
- Götze, A., (1954), “Rev. of: Friedrich J. 1952-1954”, *JAOS*, S. 74, s.186-190.
- Götze, A., (1968), **Madduwattaš**, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Götze, A., Pedersen, H., (1934), **Muršilis Sprachlähmung: ein hethitischer Text**, Historisk-filologiske meddelelser.
- Groddek, D., (2006), **Hethitische Texte in Transkription KUB 60**, DBH 20, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Groddek, D., (2008), **Hethitische Texte in Transkription KBo 22**, DBH 24, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Groddek, D., (2010a), “Die 10. Tafel des *hišuuqa*- Festes”, *RANT*, S. 7, s.357-398.
- Groddek, D., (2010b), **Hethitische Texte in Transkription KBo 54**, DBH 31, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.

- Grodek, D., (2011), **Hethitische Texte in Transkription KBo 57**, DBH 36,
Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Grodek, D., (2012), **Hethitische Texte in Transkription KBo 58**, DBH 39,
Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Grodek, D., Hoffmann, I., Hagenbuchner, A., (2002), **Hethitische Texte in
Transkription VS NF 12**, DBH 6, Verlag der TU
Dresden.
- Gurney, O. R., (1940), **Hittite Prayers of Mursili II**, Oxford: University of
Oxford.
- Güterbock, H. G., (1944), “Zile Yakınında Maşattan Gelme Bir Eti Mektubu”,
DTCFD, S. 2, s.389-397.
- Güterbock, H. G., (1951), “The Song of Ullikummi Revised Text of the Hittite
Version of a Hurrian Myth”, **JCS**, S. 5, s.135-161.
- Güterbock, H. G., (1952), “The Song of Ullikummi Revised Text of the Hittite
Version of a Hurrian Myth (Continued)”, **JCS**, S. 6, s.8-
42.
- Güterbock, H. G., (1955), “Zu einigen hethitischen Komposita”, **Corolla
Linguistica. Festschrift Ferdinand Sommer zum 80.
Geburtstag am 4. Mai 1955 dargebracht von
Freunden, Schülern und Kollegen**, s.63-68.
- Güterbock, H. G., (1956) “The deeds of Suppiluliuma as told by his son, Mursili II
(Continued)”, **JCS**, S. 10, s.75-98.

- Güterbock, H. G., (1959), “Gedanken über das Wesen des Gottes Telipinu”, **Fs Friedrich**, s.207-211.
- Güterbock, H. G., (1969), “Ein neues Bruchstück der Sargon-Erzählung “König der Schlacht”, **MDOG**, S. 101, s.14-26.
- Güterbock, H. G., (1980), “An Addition to the Prayer of Muršili to the Sungoddess and its Implications”, Fs Gurney, **Anatolian Studies**, S. 30, s.41-50.
- Güterbock, H. G., (1983), “A Hurro-Hittite Hymn to Ishtar”, Fs Kramer, **JAOS** S. 103, s.155-164.
- Güterbock, H. G., (1986), “A Religious Text from Mašat”, **Anadolu Araştırmaları**, S. 10, s.205-214.
- Güterbock, H. G., Civil, M., (1985), “The Series Erim-ḫuš in Boghazköy”, **MSL**, S. 17, s.97-128.
- Güterbock, H. G., van den Hout, T. P., (1991), **The Hittite Instruction for the Royal Bodyguard**, Chicago: Oriental Institution of the University of Chicago.
- Haas, V., (1998), **Die hurritischen Ritualtermini in hethitischem Kontext**, ChS 1/19, CNR-Istituto per Gli Studi Micenei ed Egeo-Anatolici.
- Haas, V., (2003), **Materia Magica et Medica Hethitica: Ein Beitrag zur Heilkunde im Alten Orient**, Berlin: Walter de Gruyter.
- Haas, V., Wegner, I., (1988), **Die Rituale der Beschwörerinnen SALŠU. GI, Teil**

I: Die Texte, ChS I/5, Roma : Multigrafica Editrice.

Haas, V., Wilhelm, G., (1974), **Hurritische und luwische Riten aus Kizzuwatna**,

Kevelaer: Butzon & Bercker.

Hagenbuchner, A., (1989), **Die Korrespondenz der Hethiter**, Theth 16,

Heidelberg: Carl Winter.

Hallock, R. T., Landsberger, B., (1955), **Materialien zum sumerischen**

Lexikon, MSL 3, Roma: Pontificium Institutum Biblicum.

Hawkins, J. D., Davies, A. M., Neumann, G., (1973), "Hittite Hieroglyphs and

Luwian: New Evidence for the Connection", **Nachrichten der Akademie der Wissenschaften in Göttingen, I. Philologisch-Historische Klasse**, s.143-197.

Heinhold-Krahmer, S., (1977), **Arzawa: Untersuchungen zu seiner Geschichte**

nach den hethitischen Quellen, Theth 8, Heidelberg: Carl Winter.

Heinhold-Krahmer, S., Rieken, E., (2020), **Der "Tawagalawa-Brief": Beschwerden**

über Piyamaradu. Eine Neuedition, Untersuchungen zur Assyriologie und Vorderasiatischen Archäologie, Berlin: Walter de Gruyter.

Helck, W., (1963),

"Urḫi-Tešup in Ägypten", **JCS**, S. 17, s.87-97.

Hoffmann, I., (1984),

Der Erlass Telipinus, Theth 11, Heidelberg: Carl Winter
Universitätsverlag.

Hoffner, H. A., (1966),

"Composite Nouns, Verbs and Adjectives in Hittite", **OrNs**, S. 35, s.377-402.

- Hoffner, H. A., (1997), **The Laws of the Hittites: A critical edition**, Leiden: Brill.
- Hoffner, H. A., (1998), **Hittite Myths**, Atlanta: Scholars Press.
- Hoffner, H. A., (2002), “Records of Testimony Given in the Trials of Suspected Thieves and Embezzlers of Royal Property”, **The Context of Scripture**, W. W. Hallo, K.L. Younger (ed.) içinde s.57-60.
- Hoffner, H. A., (2009), **Letters from the Hittite Kingdom**, Leiden: Society of Biblical Literature.
- Hoffner, H. A., Melchert, H. C., (2008), **A Grammar of the Hittite Language: Part 1: Reference Grammar**, Winona Lake: PSU Department of English.
- Holt, J., (1958), “A propos de la Corolla Linguistica: quelques problèmes des études hittites”, **BiOr**, S. 15, s.148-157.
- Homeros, (2017), **İlyada**, A. Erhat, A. Kadir (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Imparati, F., (1977), “Una concessione di terre da parte di Tudhaliya IV”, **RHA**, S. 32, s.3-209.
- Imparati, F., (1995), “Apology of Ḫattušili III or Designation of his Successor?”, Fs Houwink ten Cate, **PIHANS**, S. 74, s.143-158.
- Kabaağaç, S., Alova, E., (1995), **Latince/Türkçe Sözlük**, İstanbul: Sosyal Yayınlar.

- Kammenhuber, A., (1961a), **Hippologica Hethitica**, Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Kammenhuber, A., (1961b), “Nominalkomposition in den altanatolischen Sprachen des 2. Jahrtausends”, **ZVS**, S. 77, s.161-218.
- Kammenhuber, A., (1964), “Die hethitischen Vorstellungen von Seele und Leib, Herz und Leibesinnerem, Kopf und Person 1.”, **ZA**, S. 56, s.150-212.
- Kammenhuber, A., (1976), **Orakelpraxis, Träume und Vorzeichenschau bei den Hethitern**, Theth 7, Heidelberg: Carl Winter.
- Kapelus, M., (2009), “The Anger of the Gods and Anomalies in the World’s Existence”, **Codes and Rituals of Emotions in Asian and African Cultures**, N. Pawlak (ed.) içinde, s.234-238.
- Kassian, A., Ilya, Y., (2007), “Muršili II’s Prayer to Telipinu (CTH 377)”, **Tabularia Hethaeorum: Hethitologische Beiträge; Silvin Košak zum 65. Geburtstag**, D. Groddek, S. Košak, (ed.) içinde, s.423-454.
- Kassian, A., et. al., (2002), **Hittite Funerary Ritual: Šalliš Waštaiš**, AOAT 288, Münster: Ugarit Verlag.
- Kaynar, F., (2014), **Hitit Kralı II. Muršili’nin Dil Felci Metninin (Cth 486) Filolojik Ve Sosyo-Kültürel Değerlendirilmesi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kempinski, A., Košak, S., (1970), “Der Išmeriga-Vertrag”, **WdO**, S. 5, s.191-217.

- Kimball, S. E., (1999), **Hittite Historical Phonology**, Innsbruck: Institution für Sprachwissenschaft.
- Kitchen, K. A., Lawrence, P., (2012), **Treaty, Law and Covenant in the Ancient Near East Part 1**, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Klinger, J., (1996), **Untersuchungen zur Rekonstruktion der hattischen Kultschicht**, StBoT 37, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Klock-Fontanille, I., (1995), “La colère froide: Telebinu et Achille. Aspects de la tradition indo-européenne”, **Anatolia antiqua/Eski Anadolu**, S. 3, s.55-66.
- Kloekhorst, A., (2006), “Initial Laryngeals in Anatolian”, **ZVS**, S. 119, s.77-108.
- Koch-Westenholz, U., (1993), “Mesopotamian Astrology at Hattusas”, **Die Rolle der Astronomie in den Kulturen Mesopotamiens, Beiträge zum 3. Grazer Morgenländischen Symposium, 23.-27. September 1991**, H. D. Galter (ed.) içinde, s.231-246.
- Koç, İ., (2022), **I. Suppiluliuma ve Dönemi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kronasser, H., (1952), “Hethitisch *puk-* "hassen"”, **AfO**, S. 16, s.317-319.
- Kronasser, H., (1956), **Vergleichende Laut-und Formenlehre des Hethitischen**, Heidelberg: Carl Winter.
- Kühne, C., Otten, H., (1971), **Der Sausgamuwa-Vertrag**, StBoT 16, Harrassowitz

- Verlag.
- Laroche, E., (1946-47), “Recherches sur les noms des dieux hittites”, **RHA**, S.7, s.7-139.
- Laroche, E., (1954), “Rev. of: Friedrich J. 1952-1954a”, **RA**, S. 48, s.45-49.
- Laroche, E., (1960), **Les hiéroglyphes hittites, Première partie L'écriture**, Paris: Éditions du Centre National de la Recherche Scientifique.
- Laroche, E., (1965a), “Études de linguistique anatolienne”, **RHA**, S. 23, s.33-54.
- Laroche, E., (1965b), “Textes mythologiques Hittites en transcription, Ire partie: Mythologie anatolienne”, **RHA**, S. 23, s.61-178.
- Laroche, E., (1966a), “Études de linguistique anatolienne II”, **RHA**, S. 24, s.160-184.
- Laroche, E., (1966b), **Les noms des Hittites**, Paris: C. Klincksieck.
- Laroche, E., (1968a), “Textes de Ras Shamra en langue hittite”, **Ugaritica**, S. 5, s.769-784.
- Laroche, E., (1968b), “Textes mythologiques hittites en transcription”, **RHA**, S. 26, s.5-90.
- Lebrun, R., (1980), **Hymnes et prières hittites**, Louvain-la-Neuve
- Lebrun, R., (1985), “L'aphasie de Mursili II= CTH 486”, **Hethitica**, S. 6, s.103-137.
- Marcuson, H., (2016), **Word of the Old Woman: Studies in Female Ritual**

- Practice in Hittite Anatolia**, PhD Thesis, The University of Chicago, Chicago.
- Marizza, M., (2009), **Lettere ittite di re e dignitari: la corrispondenza Interna del Medio Regno e dell'Età Imperiale**, Brescia: Paideia.
- Melchert, H. C., (1979), “Three Hittite Etymologies”, **ZVS**, S. 93, s.262-271.
- Melchert, H. C., (1984), **Studies in Hittite Historical Phonology**, ZVS Ergänzungshefte 32, Göttingen.
- Meriggi, P., (1962), **Hieroglyphisch-hethitisches Glossar Zweite, völlig umgearbeitete Auflage**, Wiesbaden: Otto Harrasowitz.
- Metin, A., (2019), “Yüz İfadelerindeki Duygular: Derleme çalışması”, **International Journal of Society Researches**, S. 10, s.2027-2055.
- Miller, J. L., (2013), **Royal Hittite Instructions and Related Administrative Texts**, Atlanta: Society of Biblical Literature.
- Mora, C., Giorgieri, M., (2004), **Le lettere tra i re ittiti e i re assiri ritrovate a Hattuša**, Padova: Editrice e Libreria.
- Mouton, A., (2007), **Rêves hittites: Contribution à une histoire et une anthropologie du rêve en Anatolie ancienne**, CHANE 28, Leiden: Brill.
- Mouton, A., (2019), “Representing the Senses in Hittite Religious Texts: The

- Case of Sight”, **Distant Impressions: The Senses in the Ancient Near East**, A. Hawthorn, R. Loisel (ed.) içinde, s.159-187.
- Mouton, A., (2023), “Joy and Happiness in Hittite Texts”, **The Routledge Handbook of Emotions in the Ancient Near East**, K. Sonik (ed.) içinde, s.472-484.
- Neu, E., (1968), **Interpretation der hethitischen mediopassiven Verbalformen**, StBoT 6, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Neu, E., (1970), **Ein althethitisches Gewitterritual**, StBoT 12, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Neu, E., (1980), **Althethitische Ritualtexte in Umschrift**, StBot 25, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Neu, E., (1983), **Glossar zu den althethitischen Ritualtexten**, StBoT 26, Wiesbaden: Harrassowitz.
- Neu, E., (1996), **Das hurritische Epos der Freilassung Bd. 1: Untersuchungen zu einem hurritisch-hethitischen Textensemble aus Ḫattuša**, StBot 32, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Neumann, G., (1976), “Zu einigen hethitisch-luwischen Personennamen”, **ZVS**, S. 90, s.139-144.
- Nyland, A., (1992), “*penna-* and *parh-* in The Hittite Horse Training Texts”, **JNES**, S. 51, s.293-296.

- Oettinger, N., (1979), **Die Stammbildung des hethitischen Verbuns,**
Nürnberg: Verlag Hans Carl Nürnberg.
- Oettinger, N., (1988), “Hethitisch *-uant*”, **Documentum Asiae minoris antiquae. Festschrift für Heinrich Otten zum 75. Geburtstag**, Fs Otten2, s.273-286.
- Oettinger, N., (1992), “Die hethitischen Verbalstämme”, **StMed**, S. 7, s.213-252.
- Oettinger, N., (2001), “Hethitisch *-ima-* oder: Wie ein Suffix affektiv werden kann”, **IKH**, S. 4, s.456-477.
- Oppenheim, A. L., (1943), “Akkadian *pul(u)ḥ(t)u* and *melammu*”, **JAOS**, S. 63, s.31-34.
- Otten, H., (1981), **Die Apologie Hattusilis III. Das Bild der Überlieferung,**
StBoT 24, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Otten, H., (1988), **Die Bronzetafel aus Boğazköy: ein Staatsvertrag Tuthalijas IV,** StBoT 1, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Otten, H., Soden, W. V., (1968), **Das akkadisch-hethitische Vokabular KBo I 44+ KBo XIII 1,** StBoT 7, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Otten, H., Souček, V., (1969), **Ein althethitisches Ritual für das Königspaar,**
StBoT 8, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Özdemir, N., (2018), **Hititçe Çiviyazılı Kaynaklara Göre Kraliçe Ašmunikal,**

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Pecchioli Daddi, F., Polvani, A. M., (1990), **La mitologia ittita**, Testi del vicino
oriente antico 4, Brescia.
- Pedersen, H., (1938), **Hittitisch und die anderen indoeuropäischen Sprachen**,
København.
- Petersen, W., (1937), “Zur hethitischen Etymologie”, **ArOr**, S. 9, s.201-214.
- Petersen, W., (1939), “Hittite *ḫ* and Saussure's Doctrine of the Long Vowels”,
JAOS, S. 59, s.175-199.
- Plutchik, R., (1980), “A General Psychoevolutionary Theory of Emotion”,
Emotion: Theory, Research, and Experience. Volume 1
Theories of Emotion, R. And, H. Kellermann (ed.) içinde,
s.3-33.
- Pokorny, J., (1959), **Indogermanisches etymologisches Wörterbuch III**,
Bern: Francke Verlag.
- Pozza, M., (2011), **La grafia delle occlusive intervocaliche in ittito: verso
una riformulazione della lex Sturtevant, 2 voll.: I.
Introduzione e corpus lessicale; II. Analisi dei dati**,
Roma.
- Puhvel, J., (1977), “Devata-Dvandva in Hittite, Greek, and Latin”, **The
American Journal of Philology**, S. 98, s.396-405.
- Puhvel, J., (1979), “Hittite words with initial *pít/pát* sign”, **Hethitisch und
Indogermanisch**, s.209-217.

- Puhvel, J., (1994), “West-Indo-European Affinities of Anatolian”, **Früh-, Mittel-, Spätindogermanisch: Akten der IX. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft**, G.E. Dunkel (ed.) içinde, s.315-324.
- Puhvel, J., (2003), “God-drinking and beyond”, **Historische Sprachforschung/Historical Linguistics**, S. 116, s.54-57.
- Puhvel, J., (2011), “Elliptic Genitives and Hypostatic Nouns in Hittite”, **Aramazd**, S. 6, s.68-72.
- Rabin, C., (1963), “Hittite words in Hebrew”, **Or NS**, S. 32, s.113-139.
- Rainey, A. F., (2015), **The El-Amarna Correspondence. A New Edition of the Cuneiform Letters from the Site of El-Amarna based on Collations of all Extant Tablets 2 vols**, Brill.
- Rieken, E., (1999), **Untersuchungen zur nominalen Stammbildung des Hethitischen**, StBoT 44, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Rieken, E., (2001), “Der hethitische *Šar tamḫāri*- Text: archaisch oder archaisierend?”, **IKH** 4, s.576-585.
- Rieken, E., Daues, A., (2015), “Das Gebet der Gaššuliyawia: Struktur und Performanz”, StBoT 58, **Gs Otten**, s.31-50.
- Riemschneider, K. K., (1970), **Babylonische Geburtsomina in hethitischer Übersetzung**, StBoT 9, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Riemschneider, K. K., (1973), “Zur Unterscheidung der Vokale *e* und *i* in der

hethitischen Orthographie”, **Fs Otten**, s.273-281.

- Riemschneider, K. K., (2004), **Die akkadischen und hethitischen Omentexte aus Boğazköy**, DBH 12, Verlag der TU Dresden.
- Rost, L., (1956), “Die außerhalb von Boğazköy gefundenen hethitischen Briefe”, **MIO**, S. 4, s.328-350.
- Savaş, S. Ö., (2003), “Hitit Tabletlerinde Ullikummi Şarkısı/Efsanesi”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 66. Kuruluş Yıldönümü Anı Kitabı**, K. Giray, H. Kaderoğlu (ed.) içinde, s. 77-94
- Scheucher, T. S., (2012), **The Transmissional and Functional Context of the Lexical Lists from Ḫattuša and from the Contemporaneous Traditions in Late-Bronze-Age Syria**, Leiden: Leiden University.
- Schuster, H.-S., (1974), **Die hattisch-hethitischen Bilinguen I. Einleitung, Texte und Kommentar Teil 1**, DMOA 17, Leiden.
- Schuster, H.-S., (2002), **Die hattisch-hethitischen Bilinguen II. Textbearbeitungen Teil 2 und 3**, DMOA 17, Köln.
- Schwartz, B., (1947), “A Hittite Ritual text (KUB 29.1= 1780/c)”, **Or NS**, S. 16, s.23-55.
- Schwemer, D., (2015), “Hittite Prayers to the Sun-god for Appeasing an Angry Personal God A Critical Edition of CTH 372-74”, **Mon dieu qu’ai-je fait? Les diğir-ša-dab-ba et la piété privée en Mésopotamie**, M. Jaques (ed.) içinde, s.349-393.

- Sedat, A., (1947), “Hitit Kralı IV.(?) Tuthaliya'nın Askeri Fermanı”,
Belleten, S. 11, s.383-402.
- Siegelová, J., (1971), **Appu-Märchen und Hedammu-Mythus**, StBoT 14,
Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Siegelová, J., (1986), **Hethitische Verwaltungspraxis im Lichte der
Wirtschafts-und Inventardokumente I**, Praha.
- Singer, I., (1996), **Muwatalli's Prayer to the assembly of gods through the
storm-god of lightning:(CTH 381)**, Atlanta: Scholars
Press.
- Singer, I., (2002a), “Danuḫepa and Kurunta”, Gs Imperati, **Eothen**, S. 11,
s.739-751.
- Singer, I., (2002b), **Hittite Prayers**, Atlanta: Brill.
- Singer, I., (2004), “The Kuruštama Treaty Revisited”, Gs Forrer, Technische
Universität Dresden, s.591-607.
- Sommer, F., Falkenstein, A., (1938), **Die hethitisch-akkadische Bilingue des
Hattušili I**, München: Verlag der Bayerischen Akademie
der Wissenschaften.
- Soysal, O., (2017), “Sargon, Nür-Dagal/N ve Puruḫanda”, **Samsat'tan
Acemhöyük'e Eski Uygarlıkların İzinde Aliye Öztan'a
Armağan**, S. Özkan, H. A. Türker (ed.) içinde, s.217-229.
- Starke, F., (1977), **Die Funktionen der dimensionalen Kasus und**

- Adverbien im Althethitischen**, StBoT 23, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Starke, F., (1990), **Untersuchung zur Stammbildung des keilschrift-luwischen Nomens**, StBoT 31, Wiesbaden: Otto Harrassowitz Verlag.
- Stefanini, R., (1962), “Studi ittiti 1”, **Athenaeum**, S. 40, s.3-36.
- STRAUß, R., (2006), **Reinigungsrituale aus Kizzuwatna: Ein Beitrag zur Erforschung hethitischer Ritualtradition und Kulturgeschichte**, Berlin: Walter de Gruyter.
- Sturtevant, E. H., (1933), **A Comparative Grammar of the Hittite Language**, Philadelphia: WDW Linguistic Series.
- Süel, A., (1985), **Hitit Kaynaklarında Tapınak Görevlileri ile İlgili Bir Direktif Metni**, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Sürenhagen, D., (1981), “Zwei Gebete Ḫattušilis und der Puduḫepa: Textliche und literaturhistorische Untersuchungen”, **AoF**, S. 8, s.83-168.
- Taggar-Cohen, A., (2013), **Hittite Priesthood**, Theth 26, Heidelberg.
- Tani, N., (1999), “Osservazioni sui processi ittiti per malversazione”, **Eothen**, S. 10, s.167-192.
- Tiro, A. O., (2016), **Hititlerde Toplu Nüfus Aktarımları ve Ülke İçinde Kullanımları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tischler, J., (1981), **Das hethitische Gebet der Gaššulijawija: Text**,

Übersetzung, Kommentar, Innsbruck.

- Tischler, J., (2016), **Hethitische Texte in Transkription KUB 56 und KUB 57**, DBH 49, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Tischler, J., (2019), **Hethitische Texte in Transkription KUB 49**, DBH 52, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Torri, G., Barsacchi, F. G., (2018), **Hethitische Texte in Transkription KBo 13**, DBH 51, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Ünal, A., (1988), “Hittite Architect and a Rope-Climbing Ritual”, **BELLETEN**, S. 52, s.1469-1504.
- Ünal, A., (1994), “Hethitische Mythen und Epen”, **TUAT**, S.3, s.802-865.
- Ünal, A., (2014), **Eskiçağ Anadolu Toplumlarında Kadın Anayanlı Bir Hitit Kraliçesi: Puduhepa ve Zamani**, Çorum: Hitit Üniversitesi.
- van Brock, N., (1960), “Hittite “*kartimmiya-*””, **RHA**, S. 18, s.143-147.
- van Brock, N., (1962), “Dérivés nominaux en *L* du hittite et du louvite”, **RHA**, S. 20, s.69-168.
- van de Peut, L. E., (2023), “Emotions and Hittite Prayers”, **The Routledge Handbook of Emotions in the Ancient Near East**, K. Sonik (ed.) içinde, s.440-452.
- van den Hout, T., (2003), “Hittite Canonical Compositions - Biography and

- Autobiography: The Proclamation of Telipinu”, **Context of Scripture 1**, W.W. Hallo, K.L. Younger (ed.) içinde, 199-204.
- van der Toorn, K., (1985), **Sin and Sanction in Israel and Mesopotamia: A Comparative Study**, Michigan: Brill.
- Vanséveren, S., (2014), “Hittite *kartim(m)iya*:- réflexions sur le vocabulaire de la colère en hittite”, **IKH 8**, s.995-1015.
- Vanséveren, S., (2019), “Hittite *šai*- "être en colère" dans les mythes de dieux disparus, les rituels et les prières personnelles”, **IKH 9**, s.1097-1121.
- Vanséveren, S., (2023), “Anger and Hatred in Hittite Texts”, **The Routledge Handbook of Emotions in the Ancient Near East**, K. Sonik (ed.) içinde, s.648-660.
- Watkins, C., (1985), “Hittite and Indo-European Studies II”, **MSS**, S. 45, s.245-255.
- von Schuler, E., (1957), **Hethitische Dienstanweisungen für höhere Hof- und Staatsbeamte. Ein Beitrag zum antiken Recht Kleinasiens**, AfO Beiheft 10, Gratz.
- Watkins, C., (2010), “Toward a Hittite stylistics: remarks on some phonetic and grammatical figures”, **Ex Anatolia Lux. Anatolian and Indo-European studies in honor of H. Craig Melchert on the Occasion of his sixty-fifth birthday**, K. Ronald (ed.) içinde, s.356-362.

- Watt Smith, T., (2022), **Duygular Sözlüğü "Acımadan Zevklenmeye"**, Hale, Ş.
(Çev.), İstanbul: Kolektif Kitap.
- Weeden, M., (2011), **Hittite Logograms and Hittite Scholarship**, StBoT 54,
Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Weeks, D. M., (1985), **Hittite Vocabulary: An Anatolian Appendix to Buck's
"Dictionary of Selected Synonyms in the Principal
Indo-European Languages"**, Los Angeles: University of
California.
- Wegner, I., (1981), **Gestalt und Kult der Ištar-Šawuška in Kleinasien**,
AOAT 36, Neukirchener Verlag.
- Weitenberg, J. J. S., (1972), "Einige Bemerkungen über die Ableitungen und die
Flexion hethitischer-u-Stämme", **Hethitica**, S. 1, s.31-58.
- Weitenberg, J. J. S., (1984), **Die Hethitischen U-Stämme**, Amsterdam: Brill.
- Wende, J., (2023), "Akkadian Emotion Terms", **The Routledge Handbook
of Emotions in the Ancient Near East**, K. Sonik (ed.)
içinde, s.150-170.
- Werner, R., (1967), **Hethitische Gerichtsprotokolle**, StBoT 4, Wiesbaden:
Otto Harrassowitz Verlag.
- Wilhelm, G., (1994), "Hymnen der Hethiter", OBO 131, **Hymnen der Alten
Welt im Kulturvergleich**, s.59-77.

DİZİN

- ABoT 1.65, 102, 105, 239, 240
- ABoT 44a, 66, 144, 166, 174, 176, 215, 246
- Acıma, 5, 7, 55, 57, 68, 74, 252
- Acımak, 58
- Amurru, 19, 41
- anda auš-*, 104, 253
- Appu, 53, 54
- aršana-*, 5, 82, 100, 253, 295, 296
- aršana(t)talla-*, 101, 102
- aršanant-*, 101, 102, 106
- aršaniya-*, 100, 102, 104, 253
- aššiya-*, 8, 9, 10, 14, 18, 22, 31, 47, 231, 251
- aššiya(n)za*, 8
- aššiyant-*, 8, 11
- aššiyanu-*, 9, 12
- aššiyanušk-*, 9, 12
- aššiyatar*, 5, 7, 8, 12, 31, 251, 295, 296
- aššiyaçant-*, 8, 9, 12
- aššiyaçar*, 9, 12
- aššu-*, 9, 10
- Aşk, 5, 7, 8, 9, 10, 15, 29, 31, 57, 251
- Aziru, 41
- Bo 86/299, 12, 16
- Dehşet, 6, 82, 111, 145, 146, 159, 160, 162, 255
- Dehşete düşmek, 159, 253
- PIŞTAR, 27, 28, 31, 108, 121, 140, 165
- Dikkatsizlik, 90, 92, 253
- Dostluk, 18, 19, 20, 57, 58, 59, 251
- duşganu-*, 34, 37
- duşgaratt-*, 5, 7, 33, 295, 296
- dušk-*, 32, 33, 34, 35, 41, 47, 54, 55, 179, 180
- duşkar(iy)atar*, 34, 38
- duşkaratar*, 34, 39
- duşkaratt-*, 7, 32, 33, 35
- duşkarçant-*, 33, 35
- duşkarauçant-*, 38
- duşkariya-*, 34, 37
- duškišk-*, 33, 36

duškiškuuar, 34, 37
duškiya-, 32, 35
duškiyauar, 34, 37
duškummar, 34, 37
duškuuar, 34, 37
Endişe, 6, 82, 83, 84, 146, 148, 159,
162, 168, 171, 172, 173, 177, 178,
180, 235, 251, 254, 255
Endişelenmek, 159, 253
Gazap, 6, 7, 82, 180, 181, 188, 192,
204, 222, 254
genzu-, 5, 7, 56, 57, 59, 60, 252, 295,
296
genzu da-, 58, 61
genzu ħark-, 58, 59, 61
genzu pai-, 58, 59, 62
genzuuiai-, 56, 60
genzuuiala-, 58, 61
genzuwai-, 56, 58
GIMILLU, 238
GÚ.ŠUB.BA, 214
Gurur, 5, 82, 90, 91, 92, 95, 98, 99, 253
Güven, 5, 7, 81, 196, 251, 252, 255
Güvenmek, 76, 81, 252
ĥa-, 76, 77, 115, 153
ĥai-, 76, 77
ĥant-, 5, 7, 76, 77, 295, 296
Haset, 5, 82, 100, 103, 104, 106, 107,
108, 109, 110, 253
ĥatuganu-, 112, 115
ĥatuganušk-, 112, 115
ĥatuganuuar, 112, 115
ĥatugatar, 111, 114
ĥatuk-, 111, 112, 113, 116, 117
ĥatuka-, 6, 82, 111, 113, 253, 295, 296
ĥatukeš-, 112, 114
ĥatukešsar, 112, 115
ĥatuki-, 111, 113
ĥatukišk-, 112, 115
ĥatukiššai-, 112
Ĥedammu, 31, 54, 165
Heyecan, 5, 82, 84, 253
Heyecanlanmak, 82

Hiddet, 6, 82, 180, 192, 193, 213, 222,
225, 254

HKM 116, 102, 106, 184, 186

HKM 2, 85, 90

HKM 3, 85, 90

HKM 81, 12, 22, 38, 45

ḪUŠ, 128, 130

Hušu, 6, 82, 111, 112, 125, 126, 130,
138, 139, 142, 144, 254

ḪUTADDU, 34

I. Ḫattušili, 72, 73, 136, 144, 235, 241

I. Šuppiluliuma, 40, 41, 70, 71, 72, 154

IBoT 1.36, 133, 152, 196, 211

II. Muršili, 46, 62, 64, 69, 88, 89, 119,
137, 157, 177, 207

II. Ramses, 42, 43

III. Ḫattušili, 15, 110, 155

Ištar, 27, 28, 29, 31, 110, 121, 140, 141,
165, 179, 180, 234, 235

Izdırap, 171, 254

İğrenme, 6, 82, 229, 230, 255

İnanmak, 76, 81, 252

İntikam, 6, 170, 82, 105, 237, 238, 241,
242, 243, 244, 245, 246, 247, 248,
255

İntikamcı, 237

KALAG.GA, 112

karap-, 180, 183

kardimiyatar, 193, 198

kardimmiyatt-, 229

karp-, 180, 182, 183

karpeš-, 181, 183

karpi-, 6, 82, 180, 181, 182, 183, 192,
205, 215, 226, 254, 295, 296

karpiš-, 181, 182, 183, 254

karpiššant-, 181, 183

karpiṽala-, 181, 185

karpiya-, 180, 181, 183

karpiyant-, 181, 183

karpiyaṽant-, 181, 186

kartimmešk-, 193, 198

kartimmieš-, 193, 198

kartimmieššant-, 193, 198

<i>kartimmiya-</i> , 192, 194, 195, 196, 205, 206, 211, 215, 226	KBo 13.34, 114, 122
<i>kartimmiyahh-</i> , 193, 198	KBo 14.12, 11, 18, 115, 132, 199
<i>kartimmiyant-</i> , 192, 197	KBo 14.4, 153, 199, 208
<i>kartimmiyanu-</i> , 192, 193, 198	KBo 14.69, 62, 75
<i>kartimmiyatt-</i> , 6, 82, 182, 192, 193, 195, 196, 199, 254, 295, 296	KBo 19.1, 228
<i>kartimmiyaquant-</i> , 192, 197	KBo 20.60, 130, 158
<i>kartimnu-</i> , 193, 198	KBo 20.67, 38, 48
<i>katta$\ddot{u}$a(t)nalli-</i> , 237, 240	KBo 22.6, 13, 85, 87, 113, 114, 115, 117
<i>katta$\ddot{u}$atar</i> , 6, 237, 238, 239, 245, 246, 249, 255, 295, 296	KBo 22.97, 13, 87, 117
<i>katta$\ddot{u}$atar $\mathring{s}$anh-</i> , 238	KBo 25.122, 102, 103
<i>katta$\ddot{u}$atnalli-</i> , 238, 240	KBo 26.65, 37, 183
<i>kattawannalli-</i> , 238	KBo 26.72, 31
Kaygı, 5, 82, 83, 84, 88, 125, 159, 171, 172, 253, 254, 255	KBo 3.34, 130, 131, 135
KBo 10.12, 36, 41	KBo 3.7, 60, 74, 132
KBo 11.1, 217, 221	KBo 4.2, 114, 124, 131
KBo 12.1, 13, 87	KBo 5.2, 216, 221
KBo 12.85, 27, 134, 149, 163, 167, 179	KBo 5.3, 37, 40, 62, 70
KBo 13.245, 134, 149, 163, 166	KBo 5.6, 61, 71, 113, 130, 131, 132
	KBo 51.16, 132, 134, 142
	KBo 58.10, 46, 132, 137
	KBo 58.119, 11, 26

KBo 58.8, 62, 85, 88, 174, 177
KBo 6.2, 227, 228
Kıskanç, 101, 106, 107, 110, 187, 253
Kıskançlık, 82, 100, 105, 106, 251, 253
Kıskanma, 5, 82, 100, 241, 253
Kıskanmak, 100, 101, 104, 105, 253
KITALUTTUM, 160
Kızdırmak, 91, 92, 192, 193, 214
Kızgın, 101, 181, 186, 190, 191, 192,
195, 202, 205, 213, 223, 225, 226
Kızgın olmak, 181, 193, 195
Kızgınlık, 82, 105, 180, 181, 188, 193,
204, 211, 214, 215, 222, 254
Kızgınlık, 6, 180, 192, 213, 225
Kızmak, 100, 101, 105, 117, 180, 181,
192, 193, 213, 214, 225
Kibir, 5, 82, 90, 91, 92, 99, 253
Kibirli, 91, 97, 99
Kin, 6, 82, 170, 237, 238
Kindar, 101, 237, 238, 244
Korku, 2, 5, 6, 75, 82, 111, 112, 125,
127, 128, 129, 144, 145, 146, 147,
148, 149, 151, 157, 160, 162, 168,
172, 178, 207, 251, 254
Korkunç, 5, 82, 111, 116, 117, 118,
119, 120, 122, 123, 124, 129, 157,
159, 253
Korkunçlaşmak, 111, 112, 253
Korkutucu, 6, 82, 111, 112, 116, 120,
122, 123, 253, 255
KUB 1.1, 12, 14, 102, 108, 130, 131,
132, 140
KUB 1.16, 60, 61, 62, 72, 130, 132,
136, 231, 235, 239, 241
KUB 12.26, 216, 223
KUB 12.27, 114, 119, 131, 157
KUB 13.2, 132, 133, 143
KUB 13.20, 62, 71
KUB 13.3, 132, 152, 196, 198, 210, 232
KUB 13.35, 94, 131
KUB 13.4, 4
KUB 13.7, 239, 240, 242
KUB 14.1, 62, 74
KUB 14.14, 61, 62, 85, 88, 174, 177
KUB 14.3, 130, 131, 132, 155

KUB 14.7, 11, 25, 35, 44, 60, 163
 KUB 14.8, 61, 63, 133, 197, 199, 207
 KUB 15.34, 11, 12, 20
 KUB 15.5, 94, 96
 KUB 17.10, 183, 184, 185, 190, 197,
 199, 200, 202, 216, 218, 227
 KUB 17.21, 132, 134, 142
 KUB 19.1, 61, 62, 88, 177
 KUB 19.49, 61, 69
 KUB 19.55, 80
 KUB 19.71, 14, 140
 KUB 21.19, 11, 60, 94, 99
 KUB 21.27, 11, 23, 102, 107
 KUB 21.38, 36, 42
 KUB 21.8, 93, 96
 KUB 23.1, 12, 19
 KUB 23.101, 37, 43
 KUB 23.102, 11, 17
 KUB 23.68, 232, 233
 KUB 24.1, 38, 46, 132, 133, 137
 KUB 24.3, 11, 30, 38, 60, 61, 65, 131,
 133, 139, 184, 189, 199, 201, 220,
 239, 247
 KUB 24.7, 10, 12, 28, 37, 39, 174, 179,
 231, 232, 234
 KUB 24.8, 37, 53
 KUB 26.12, 232, 233
 KUB 26.43, 198, 209
 KUB 26.92, 77, 78
 KUB 27.49, 35, 43
 KUB 28.4, 131, 133, 134, 145, 163,
 164, 167
 KUB 29.1, 36, 50, 134, 151, 163, 169,
 217, 224, 239, 248
 KUB 30.10, 61, 66, 115, 117, 138, 174,
 175, 215, 219, 239, 245
 KUB 30.11, 60, 67, 175, 215, 220
 KUB 30.14, 35, 38, 54, 142, 175, 178
 KUB 30.29, 113, 120
 KUB 30.65, 62, 75
 KUB 31.127, 60, 61, 66, 134, 144, 164,
 166, 174, 176, 184, 215, 239, 246

KUB 31.131, 61, 66, 144, 166, 174,
 176, 215, 246
 KUB 31.135, 60, 67, 215, 220
 KUB 31.144, 30, 65, 133, 139, 189,
 201, 220, 239, 247
 KUB 31.44, 239, 242
 KUB 32.137, 37, 50
 KUB 33.10, 183, 215, 216, 218, 227
 KUB 33.102, 133, 147, 197, 207
 KUB 33.113, 146
 KUB 33.121, 10, 15, 197, 205
 KUB 33.68, 38, 49, 113
 KUB 33.86, 162, 165, 217
 KUB 33.87, 36, 134, 146, 200
 KUB 33.93, 37, 52, 133
 KUB 34.24, 199
 KUB 36.12, 36, 114, 121, 146
 KUB 36.83, 61, 68, 114, 186
 KUB 36.89, 11, 29, 163, 198, 208, 215,
 217
 KUB 39.7, 196, 206
 KUB 4.1, 239, 247
 KUB 4.47, 198, 212
 KUB 40.65, 72, 130, 136, 231, 235, 241
 KUB 41.23, 59, 60
 KUB 41.29, 11, 26
 KUB 43.50, 114, 119, 131, 157
 KUB 45.20, 36, 51
 KUB 48.122, 94, 96
 KUB 48.90, 77, 80
 KUB 56.19, 93, 97, 133, 150
 KUB 58.73, 240, 244
 KUB 6.45, 11, 35, 38, 54, 133, 142, 178
 KUB 60.157, 85, 87, 133, 134, 147,
 163, 164, 168
 KUB 7.58, 114, 116
 KUB 8.1, 114, 123, 163, 165
 KUB 8.19, 38, 47
 KUB 8.63, 11, 16
 KUB 9.32, 231, 236
 Kurunta, 16, 17
 Küstahlık, 91
lah(hi)lahhiškinu-, 83, 85
lahlahheš-, 83, 85

<i>laḥlahḥešk-</i> , 83, 85	Mışt. 81/52, 106, 186
<i>lahlahhima-</i> , 84	Mutlu etmek, 34
<i>laḥlahḥima-</i> , 5, 82, 83, 85, 88, 89, 253, 295	Mutlu olmak, 32
<i>laḥlahḥinu-</i> , 83, 85	Mutluluk, 5, 7, 31, 33, 41, 46, 47, 55
<i>laḥlahḥinuški-</i> , 83, 85	<i>naḥešk-</i> , 126, 132
<i>laḥlahḥišk-</i> , 82, 85	<i>naḥḥ-</i> , 125, 126, 128, 129, 130, 144, 253
<i>laḥlahḥiškiniu-</i> , 85	<i>naḥḥan</i> , 126
<i>laḥlahḥiya-</i> , 82, 84, 88	<i>naḥḥant-</i> , 6, 82, 125, 126, 131, 295, 296
<i>lelaniya-</i> , 225, 226, 227	<i>naḥḥaratt-</i> , 128, 129, 130, 133, 162, 254
<i>lelaniyant-</i> , 6, 82, 225, 226, 227, 254, 295, 296	<i>naḥḥarišk-</i> , 126, 133
<i>LIBBATU(M)</i> , 195	<i>naḥḥariya-</i> , 126, 128, 129, 132
<i>LIBBU(M)</i> , 195	<i>naḥḥariyant-</i> , 126, 133
LÚ NÍG.ḪUL, 230	<i>naḥḥariyauant-</i> , 126, 127, 133
<i>MELAMMU</i> , 128	<i>naḥḥarnu-</i> , 127, 133
Merhamet, 5, 7, 33, 55, 56, 58, 64, 66, 67, 68, 69, 73, 220, 250, 252	<i>naḥḥarnušk-</i> , 127, 133
Merhamet etmek, 33, 56, 58	<i>naḥḥuuar</i> , 126, 131
Mışt. 75/40, 85, 90	Nefret, 2, 6, 82, 112, 179, 180, 195, 229, 230, 231, 233, 234, 235, 237, 251, 254, 255
Mışt. 75/44, 90	Neşe, 2, 5, 7, 31, 33, 34, 46, 47, 49, 180, 251, 255
Mışt. 75/64, 22, 45	

Neşelenmek, 32, 33

Neşeli, 33, 251

Öfke, 2, 6, 7, 82, 117, 139, 180, 181,
182, 188, 189, 192, 193, 194, 195,
204, 213, 214, 215, 222, 224, 225,
226, 228, 250, 251, 254, 255

Öfkelendirmek, 91, 92, 193

Öfkelenmek, 100, 180, 181, 192, 193,
194, 195, 214, 225

Öfkeli, 64, 181, 192, 203, 214, 215,
222, 225, 227, 228, 251, 254

PIRIDU, 160

pittulišk-, 172, 175

pittuliya-, 6, 55, 82, 171, 172, 173, 174,
179, 180, 251, 254, 295, 296

pittuliyant-, 172, 175

pittuliyauar, 172

pittuliyauuant-, 172, 175

Puduhepa, 15, 23, 25, 42, 43, 44, 99,
107, 141

pugganu-, 232

pukk-, 229, 231, 251, 255

pukkant-, 6, 82, 229, 230, 231, 295, 296

pukkanu-, 229, 230

pukkanušk-, 230, 232

pukkunu-, 230, 232

pukkunumar-, 230, 232

PULUHTU, 128

puqqanu-, 230, 232

puqqanuuant-, 230, 232

QÁNAU, 101

qannā, 101

RAMU, 9

REMENU, 58

ŠÀ, 28, 49, 62, 63, 84, 88, 106, 116,
140, 169, 177, 186, 210, 248

šai-, 117, 213, 215, 226

šallakarta-, 5, 82, 90, 91, 93, 96, 99,
253, 295, 296

šallakarta(i)-, 91, 92, 93

šallakartahh-, 91, 94

šallakartant-, 92, 94

šallakartatar, 92, 93, 94

šant-, 213, 216

šanu-, 213, 214, 217

SARAPU, 172

šarauçar, 214, 216

Sargon, 13, 14, 87, 88, 117, 118, 120

saçar, 182, 223

šaçar, 6, 82, 205, 213, 214, 216, 254, 295, 296

šauçar, 216

Saygı, 17, 125, 126, 128, 129, 137, 138, 139, 142, 143, 144, 154, 189, 201, 254

Sevgi, 5, 7, 8, 9, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 57, 58, 71, 82, 100, 195, 250, 251, 255

Sevgili, 8, 15, 17, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 90, 205, 251

Sevilen, 8, 16, 29, 30, 100, 251

Sevinç, 5, 7, 31, 33, 34, 41, 43, 46, 47, 48, 82, 251

Sevinmek, 32

Sıkıntı, 55, 82, 172, 175, 176, 179, 180, 235, 246, 251

Sıkıntı, 6, 171

Şefkat, 5, 7, 55, 56, 59, 63, 64, 68, 70, 71, 73, 74, 220, 250, 252, 255

Şehvet, 8

Tedinginlik, 5

Tedirgin olmak, 83

Tedirginlik, 82

Telaşa kapılmak, 82

Telaşlandırmak, 83

TUKU.TUKU, 106, 186, 194, 221

tuškaratt-, 33, 38

Tutku, 8

ıerite-, 129, 159, 160, 161, 162, 253

ıeritema-, 6, 82, 130, 159, 160, 161, 162, 163, 171, 254, 295, 296

ıeritenu-, 159, 164

ıeritenumar, 159, 164

ıeritenušk-, 159, 164

ıeriteš-, 160, 163

ıeritešk-, 160, 163

ıeritiššant-, 160, 163

Umursamazlık, 90, 91, 97, 253

Üzüntü, 2, 6, 55, 82, 84, 125, 160, 171,
172, 175, 176, 178, 179, 254

VBoT 120, 11, 27, 134, 149, 163, 167,
174, 179

VBoT 2, 77, 79

VBoT 24, 184, 185, 188, 199, 204, 217,
222

VS NF 12.26, 102, 108, 185

ZÉ-E-RU, 230

ZÉ-NU-Ú, 214

ÖZET

Eskiçağ uygarlıklarında duygulara yönelik çalışmalar yeni filizlenen araştırma konularıdır. Bu çalışmada duyguları ifade eden sözcükler Hititçe Pozitif Duygular ve Hititçe Negatif olmak üzere iki ana başlığa ayrılmıştır. Bu başlıkların altında Hititçe pozitif duyguları belirten *aššiyatar*, *dušgaratt-*, *genzu-*, *ḫant-* ve Hititçe negatif duyguları belirten *laḫlahḫima-*, *šallakarta-*, *aršana-*, *ḫatuka-*, *naḫḫant-*, *ḫeritema-*, *pittuliya-*, *karpi-*, *kartimmiyatt-*, *šaḫar*, *lelaniyant-*, *pukkant-* ve *kattaḫatar* sözcükleri araştırılmıştır.

Ele alınan her sözcüğün anlamlarıyla beraber etimolojik değerlendirmeleri yapılmıştır. İlgili kavramların Hititçe hangi metinlerde, hangi formlarda geçtikleri, kırık olan metinler dahil olmak üzere sırasıyla verilmiştir. Bu metinlerden parçalı olmayan, anlatım bütünlüğü sağlayanlar ilgili kelimelerin altında çevirileri ve yorumlarıyla birlikte ele alınmışlardır. Hititler'de mevcut olan duyguları ifade eden sözcükleri incelediğimiz bu çalışma Hititoloji alanına yeni yöntemler ve bakış açıları getirecektir.

Anahtar Kelimeler: Hititler, Hititçe, Duygular, Pozitif Duygular, Negatif Duygular.

SUMMARY

Studies on emotions in ancient civilizations are recently emerging research topics. This study divides terms expressing emotions into two main chapters: Hittite Positive Emotions and Hittite Negative Emotions. The Hittite words *aššiyatar*, *dušgaratt-*, *genzu-*, *ḥant-*, which indicate positive emotions, were studied. In addition the Hittite words for negative emotions *lahlahḥḥima-*, *šallakarta-*, *aršana-*, *ḥatuka-*, *nahḥant-*, *ḫeritema-*, *pittuliyā-*, *karpi-*, *kartimmiyatt-*, *šaḫar*, *lelaniyant-*, *pukkant-*, *kattaḫatar* were studied.

Each word was evaluated both etymologically and semantically. In which Hittite texts these words occur and conjugates are given in order, including the broken texts. Not fragmentary texts are discussed under the relevant words with their translations and interpretations. This study, in which we research the words expressing emotions in the Hittites, will bring new methods and perspectives to the field of Hittitology.

Keywords: Hittites, Hittite Language, Emotions, Positive Emotions, Negative Emotions.